

**Афғонистон
халқлари оғзаки
шеъриятидан намуналар**

АФҒОНИСТОН ХАЛҚЛАРИ ОҒЗАКИ ШЕЪРИЯТИДАН НАМУНАЛАР

11832

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI

ToshDO'TAU

AXBOROT-RESURS MARKAZI

Тошкент – 2014
«TURON-IQBOL»

1384 / 4

УЎК: 398.8
КБК: 82.3(3)
A-89

Тузувчилар: Абдурахим МАННОНОВ, филология фанлари доктори, профессор; Эргаш ОЧИЛОВ, филология фанлари номзоди

Дарий тилидан Эргаш Очилов таржимаси

Афғонистон халқлари фольклоридан намуналар / дарий тилидан Э. Очилов таржимаси; тузувчилар: А. Маннанов, Э. Очилов.
- Тошкент: Турон-Иқбол, 2014. 310-б.

Афғонистонда қадим-қадимдан ўттизга яқин турли хил миллатлар, элатлар ёнма-ён яшаб келадилар. Улардан ҳар бирининг ўзига хос бой оғзаки ижодиёти мавжуд. Ушбу мажмуа Афғонистоннинг дарийзабон, пуштузабон ва туркийзабон халқлари тилларида яратилган халқ оғзаки ижодиётига мансуб дубайтий, рубойий, кўшиқ, тўртлик, ландэй каби жанрлардаги намуналарни ўз ичига олади. Мажмуа асосан Тошкент давлат шарқшунослик институтининг эрон-афғон филологияси йўналиши бўйича таҳсил олаётган талабалари ва соҳа мутахассисларига мўлжалланган бўлиб, ундан афғон тили ва адабиёти, таржима назарияси ва амалиёти фанлари бўйича амалий машғулотларда таҳлил объекти сифатида фойдаланиш мумкин. Шунингдек, у Шарқ адабиёти ва унга ёндош йўналишларда тадқиқотлар олиб бораётган адабиётшунослар, тилшунослар, фольклоршунослар, этнографлар ва умуман кенг ўқувчилар оммасининг бу борадаги илмий-адабий, маънавий-эстетик талаб-эҳтиёжларига жавоб беради, деб ўйлаймиз.

УЎК: 398.8
КБК: 82.3(3)
A-89

АФҒОНИСТОН ХАЛҚЛАРИНИНГ НАЗМИЙ МЕРОСИ

Ўзбек таржима адабиётининг кўлами ва миқёси кенг: жиҳон адабиётининг антик даврда, ўрта ва кейинги асрларда, ҳозирги замонда яратилган дурдона асарларининг катта қисми ўзбек ўқувчиларининг ҳам маънавий мулкига, миллий сўз санъатимизнинг ажралмас таркибий қисмига айланган. Лекин ёзма адабиётнинг тамал тошини қўйган халқ оғзаки ижоди ҳақида бундай деб бўлмайди. Турли халқларнинг эпикалари ва эпик дostonларидан қатор намуналар ўзбек тилига ўгирилган, холос. Дунё халқлари фольклорининг назмий намуналари эса деярли таржима қилинмаган. Биз бадиий таржимачилигимиздаги ана шу кемтикликни тўлдириш, айти пайтда эрон-афғон филологияси йўналишида таҳсил олаётган талаба-магистрлар учун ёрдамчи манба яратиш мақсадида афғон халқ шеърятидан намуналар таржима қилиб, ушбу мажмуани туздик. Мажмуа дубайтий, рубоий, тўртлик, қўшиқ ва ландэй каби лирик жанрлардаги асарларни ўз ичига олади.

Дубайтий – икки байтли шеър, яъни тўртлик дегани. Бу қадимий жанр форсийзабон халқлар оғзаки ва ёзма адабиётида кенг тарқалган. Уни исломдан олдин машҳур бўлган тарона номли шеър туридан келиб чиққан деган қарашлар мавжуд. Тарона дастлаб уч мисрадан иборат бўлган. “Авссто”да шундай тароналар бор. Кейинчалик унга бир мисра қўшилиб, арузга ўтиб, ҳазажи мусаддаси маҳзурф (мақсур) вазнида ёзила бошлаган, “фаҳлавий”, “увроманий”, “мовароуннаҳрий” каби атамалар билан юритилган¹. Истилоҳ сифатида эса у дастлаб “Луғати фурс” (“Фурс луғати”)да тилга олинган.

Ёзма адабиётда бу жанрнинг илк намуналарини Маҳмуд Варроқ Ҳиравий (вафоти – 836) ижодида учратамиз. Кейин X асрда яшаб ижод этган Шаҳид Балхий уни ривожлантирди. XI асрдан бошлаб дубайтий ёзма адабиётда ривожланди. Пиндор Розий (вафоти – 1010-11), Бобо Тоҳир (980-1055), Рўзбехон Шерозий (1128-1210), Пури Фаридунлар ҳам дубайтийлари

¹ Кароматуллоева Н. Мавқеи дубайтий дар адабиёти тожик. – Душанбе: “Ирфон”, 1972. С. 10.

билан машхур бўлганлар. Чунончи, Бобо Тоҳирнинг адабий меросидан асосан 350 та дубайтий етиб келган бўлиб, шунинг ўзи унинг Шарқнинг забардаст сўз санъаткорлари сафига кириши учун кифоя қилди.

Дубайтий форс-тожик ёзма адабиётида ҳамиша ўзига хос ўрин тутган. Муҳаммад Иқбол, Абулқосим Лоҳутий, Мирзо Турсунзода, Муҳаммаджон Раҳимий, Лойиқ Шерали, Юсуф Вафо, Убайд Ражаб, Мастон, Аминжон Шукухий, Паймон каби кейинги даврлар ва ҳозирги замон шоирлари ижодида ҳам бу жанрнинг гўзал намуналарини кўрамиз.

Дубайтий тўртмисрадан иборат бўлиб, унда асосанишқий, фалсафий, ирфоний, ахлоқий ва бошқа мавзулар ўзининг юксак ва ҳассос ифодасини топган. Мусофирлик, ғариблик, замон ва одамлардан шикоят мотивлари, табиат манзаралари, инсон умрининг маъноси, дўстлик ҳақида ҳам кўп ёзилган. Қундалик ҳаётдан олинган мавзулар, оддий инсонларнинг ўй-фикрлари ва туйғу-кечинмалари, табиат манзаралари, ҳазил-ҳажв, енгил кулги ва фош-этувчи танқид оддий тил, содда услубда раvon ва жарангдор, гўзал ва таъсирчан тарзда ёритилгани учун ҳам кишиларнинг эътиборини ўзига жалб этиб, хотирада осонгина нақшланиб қолган ва асрлар давомида тилдан-тилга ўтиб келган. Масалан, машхур форс-тожик мутасаввиф шоири Бобо Тоҳирнинг ўзи мансуб Ҳамадоннинг лурий лаҳжасида битган халқона оҳанг, содда ва раvon услубдаги дубайтийлари қадимдан Эрон, Ҳиндистон, Покистон, Афғонистон ва Тожикистонда машхур бўлган ва асосан халқ хотираси орқали бизгача етиб келган. Шоир шеърларини ўз ичига олган қўлёзмаларнинг аксар XVIII–XIX асрларга мансублиги ҳам бунинг ёркин далилидир. Айни пайтда, оташнафас шоир қаламига мансуб қатор дубайтийлар форсийзабон халқлар фольклори таркибига сингиб ҳам кетган: айрим дубайтийларнинг жузъий тафовутлар билан ҳам халқ оғзаки ижодида учраши, ҳам Бобо Тоҳирга нисбат берилиши бунинг яққол далилидир. Жумладан:

Бобо Тоҳир меросида:

Ҳар он кас ошиқ аст, аз жон натарсад,
Ошиқ аз кундаву зиндон натарсад.

Дили ошиқ бувад гурги гурусна,
Ки гург аз ҳай-ҳайи чўпон натарсад.

Афғон халқ оғзаки ижодида:

Касе, ки ошиқ аст, аз жон натарсад,
Ки мард аз кундаву завлон натарсад.
Дили ошиқ ба мисли гурги гушна,
Ки гург аз ҳайбати чўпон натарсад.

Таржимаси:

Ким ошиқ бўлса, у жондан ҳайиқмас,
Ошиқ кундаю зиндондан ҳайиқмас.
Бўлар ошиқ дили оч бўри янглиғ,
Бўри чўпону гаврондан ҳайиқмас.

Кўриниб турибдики, булар аслида бир дубайтийнинг икки нусхаси: мавзу, ғоя, фикр – бир, фақат ифодада баъзи сўзлар ўзгаришга учраган. Бу далил халқ оғзаки ижоди намуналари қачонлардир маълум ёки номаълум шоирлар томонидан яратилгани ва кейинчалик тилдан-тилга ўтиб, фольклор таркибига сингиб кетганини кўрсатади.

Дубайтий арузнинг ҳазажи мусаддаси маҳзуф (мақсур) вазнида ёзилади (мафойилун мафойилун мафойил (фаувлун) – v – – – / v – – – / v – –). Қофияланиш тартиби асосан **ааба**, яъни биринчи, иккинчи ва тўртинчи мисралари қофияланиб, учинчи мисраси очик қолади. Масалан:

Лаби жў шиштаноят ёдам омад,
Сухан санжиданоят ёдам омад.
Сухан гуфти, сухан аз мо шуниди,
Ба лаб хандиданоят ёдам омад.

Таржима:

Сув бўйида туришинг тушди ёдга,
Сўзни дурдай теришинг тушди ёдга.
Ўзинг сўз айтдингу мендан эшитдинг,
Лаб учида кулишинг тушди ёдга.

Албатта, ҳар тўртала мисраси ҳам қофияланган (**аааа**), ҳар бир байти ўзаро қофияланган (**аабб**), шунингдек, фақат иккинчи ва тўртинчи мисралари қофияланган (**абвб**) дубайтийлар ҳам

учрайди, лекин уларнинг миқдори жуда кам. Ҳолбуки, тўртала мисраси ҳам қофияланиши рубоийнинг алоҳида фазилати ҳисобланган. Бундай рубоий ниҳоятда латиф саналиб, шоирдан катта санъаткорликни талаб қилган. Дубайтийнинг на оғзаки, на ёзма шаклида бу ҳолни кўрамиз. Бир мисол:

Суманбўе, буди андар Шибиргон,
Зулайхо талъати андар Бадахшон,
Ҳумоюнпайкари бо шири Лағмон,
Буте бо Балху шўхе бар Хуросон.

Таржима:

Суман бўйлик, экан юртинг Шибиргон,
Бадахшонлик Зулайхо юзли жонон,
Ичиб Лағмон сутини чехра ширмон,
Гўзал Балх эркаси, шўхи Хуросон.

Афгон халқ дубайтийлари орасида тўртала мисраси ҳам қофияланганлари бармоқ билан санарли. Таржимада ҳар тўртала мисрада қофияни сақлаш мушкул. Қолаверса, дубайтийнинг бу шакли кенг тарқалмаган. Шунинг учун биз дуч келганимиз бир неча намунани ҳам урф бўлгани каби **ааба** шаклида таржима қилдик. Айни пайтда, имкон туғилганида **ааба** шаклидаги дубайтийларни **аааа** тарзида ҳам таржима қилдик. Бу ҳолни таржимашуносликда компенсация қилиш – товон тўлаш дейилади, яъни бир ерда берилган қурбонликнинг ўрнини имкон туғилганда бошқа жойда қоплаб кетиш. Бунда афгон халқ дубайтийларини ялпи ҳодиса сифатида ўрганиб, уларни ягона услубий майдонга айлантирганимиз қўл келди – натижада бир дубайтий таржимасида, лозим топилиб қолса, бошқа дубайтийдаги хусусиятни ишга солиб юбордик, қурбон қилинган бир бадий унсур ўрнига бу дубайтийда йўқ, лекин, умуман, дубайтий учун хос бошқа унсурлардан фойдаландик. Бадий таржима амалиётида бундай эркинликка, ижодий ёндашувга йўл қўйилади. Жумладан, Бобур рубоийларини рус тилига ўгиришда таниқли таржимон Лев Пеньковский ҳам шундай йўл тутган эди¹.

¹ Бу ҳақда қаранг: Ж ў р а е в К., О л и м о в С. Лев Пеньковский (ижодий портрет) // Ўзбекистонда бадий таржима тараққиёти (таржима тарихидан лавҳалар). – Тошкент, “Фан”, 1986. 73–94-б.

Ҳар иккала байти алоҳида-алоҳида қофияланадиган дубайтиилар ниҳоятда сийрак учрайди. Чунончи:

Жудои оташи кори жаҳон аст,
Дил аз ҳажри жудои нотавон аст.
Жудои шерро рӯбаҳ бисозад,
Жудои умрро кӯтаҳ бисозад.

Таржимаси:

Жудолик ўчмас ўтдир, беомондир,
Жудолик дастидан дил нотавондир.
Жудолик тулки айлар ҳатто шерни,
Жудолик шулки, эговлар умрни.

Дубайтийнинг ҳар мисраси муайян вазифани бажаради. Аксар дубайтийларда биринчи мисра муқаддима бўлиб, асосий фикрнинг бошланишидир. Иккинчи мисра ўқувчи диққатини ифодаланаётган фикрга жалб этишга хизмат қилади. Учинчи мисра биринчи байтда ифодаланган фикрни тасдиқлаб, уни далилу ҳужжат билан ё тасдиқлайди, ё инкор этади. Тўртинчи мисрада асосий мазмун хулосаланади¹.

Жумладан:

Баҳор келди, чечакка тўлди ҳар ён,
Бамисли гулли рўмолинг, ёрижон.
Кезайлик, кел, бу гуллар оламини,
Бу гуллар эрта куз кўлида пайҳон.

Кўриниб турибдики, илк мисрада уйғониш, ёшлик, гўзаллик фасли баҳор келгани ҳақида хабар берилади. Иккинчи мисрада ҳаммаёқ турли-тумангулга бурканганининг ёрнинг гулли рўмолига ўхшатилиши ўзининг оҳорлилиги ва бетакрорлиги билан ўқувчи эътиборини ўзига жалб этади. Учинчи мисрада ана шу гуллар оламини гулли рўмол ёпинган маҳбуба билан сайр этишга, табиатнинг бу беминнат тухфасидан, дунёнинг ганимат неъматидан баҳраманд бўлишга даъват қилинади, чунки бу баҳорни ҳам, бу ёшликни ҳам, бу мусаффо муҳаббатни ҳам эртага топиб бўлмайди – куз

¹ Қаранг: Кароматуллоева Н. Дубайтий // Энциклопедияи адабиёт ва санъати тожик. Иборат аз 3 жилд. Жилди 1. – Душанбе, 1988. С. 424.

келиб гулларни хазон айлаганидек, қарилик ёшликни махв этади. Тўртинчи мисрада ана шу азалий аччиқ ҳақиқат ўз аксини топган. Демак, атрофни гулга тўлдириб келган баҳор балоғат ёшидаги гулли рўмол ўраган қиздек гўзал – худди қизни севгандек, баҳордан ҳам завқланиш керак. Баҳорни куз, ёшликни қарилик махв этар экан, баҳор неъматидан-у ёшлик давлатидан фойдаланганга нима етсин!

Ўзбек адабиётида дубайтий жанр сифатида мавжуд бўлмаса-да, халқ оғзаки ижодиға мансуб тўртликлар орасида ҳазажи мусаддаси махзүф вазниға тушадиган тўртликлар учрайди. Чунончи:

Қизил гул очилиб, қилди нишона,
Сенинг ишқинг мени қилди девона.
Сенинг ишқинг менга қайдин ёпишди,
Танамдин ўт чиқиб, бағрим туташди.

Таниқли шоир ва таржимон Чустий Ҳофиз Шерозийнинг баъзи рубойларини дубайтий вазнида ўзбек тилиға таржима қилган эди – бу далил ҳам айни вазннинг оҳанги ўзбек халқи учун бегона эмаслигини кўрсатади. Шундан келиб чиқиб, дубайтийлар ўзининг анъанавий вазнида таржима қилинди.

Форсий халқлар, жумладан, афғон халқ оғзаки ижодида дубайтий каби рубой ҳам кўп учрайди. Ҳолбуки, ўзбек халқ оғзаки ижодида рубой вазнида яратилган намуналар йўқ. Рубой арабча сўз бўлиб, “тўртлик” деган маънони билдиради.

Маълумки, мумтоз адабиёт жанрлари асрлар давомида шаклланиб, ўз тақомилиға эришган. Шулардан бири рубой бўлиб, вазн – унинг учун жанрни белгилаш даражасидаги муҳим омил. “Ҳар қандай тўртлик рубой бўлавермайди. Бирор тўртликни рубой деб аташ учун унда тугал мазмун, рубой шакли бўлишидан ташқари, рубой вазни ҳам бўлиши керак. Тўртлик қанчалик чуқур маъно ва гўзал шаклға эга бўлмасин, агар у рубойнинг махсус вазниға тушмаса, рубой бўла олмайди”¹.

¹ И с х о қ о в Ё. Навоий ижодида рубой жанри // “Ўзбекистонда ижтимоий фанлар”, 1968, 9-сон, 35-б.

Рубоийнинг бошқа лирик жанрлардан алоҳида ажралиб турадиган хусусияти шундаки, у фақат аруз шеър ўлчови ҳазаж баҳрининг аҳрам ва аҳраб вазнларида – уларнинг 24 тармоғида ёзилади. Бошқа ҳар қандай вазнга солинса, у рубоий эмас, балки қитъа ёки тўртлик деб аталади. Бунга ижабланмаса ҳам бўлади. Чунончи, туюқ биргина рамали мусаддаси максур (махзуф) вазнида яратилади.

Албатта, рубоийнинг шакл нуқтаи назаридан қатъий талаблари, нозик жиҳатлари бўлиши билан бирга, ўз имкониятлари, қулайликлари ҳам бор: бир неча вазн бир рубоий доирасида ўрин алмашиб келиши мумкин, ҳатто ҳам аҳрам, ҳам аҳраб тармоғида ёзилган рубоийлар мавжуд. Бу мазмунга таъсир қилмайдигина эмас, балки бир мусиқий оҳанг, бир шеърый руҳ атрофида айлангани учун ритмни ҳам айтарли ўзгартирмайди. Бармоқ вазни тўғрисида эса бундай деб бўлмайди: ҳар ҳижонинг камайиши ё кўпайиши билан вазн ҳам ўзгаради. Жумладан, қуйидаги рубоий ҳазажи мусаммани аҳраби макфуфи мажбуб вазнида (мафъувлу мафойилу мафойилу фаал — — — v / — — — v / v — — v / v —) ёзилган бўлиб, унинг биринчи ва тўртинчи мисралари айни вазнда, иккинчи мисраси ҳазажи мусаммани аҳраби солими аҳрами мажбуб (мафъувлу мафойилун мафъувлу фаал — — — v / v — — — / — — v / v —), учинчи мисраси ҳазажи аҳрами мусаммани аштари макфуфу мажбуб (мафъувлун фоилун мафойилу фаал — — — — / — v — / v — — v / v —) вазнлари билан таржима килинди:

Аз ғурбат агар марг расад дар баданам,
Оё, ки кунад гўр, ки дўзад кафанам?
Тобути маро жойи баланди бубаред,
Шояд, ки расад бўи ватан дар баданам.

Таржимаси:

Ғурбатда ажал дастида сўлса бу таним,
Ким гўрга қўяр, ким ўрайди кафаним?
Тобутимни баланд бир жойга қўйинг,
Шоядки, ватан бўйини туйса баданим...

Рубоий икки хил қофияланади: биринчи, иккинчи ва тўртинчи мисралари ўзаро қофияланиб, учинчи мисраси очик

қоладиган рубойи хосий дейилади. Ҳар тўртала мисраси ҳам қофияланадиган рубойида оҳангдорлик кучли бўлганлиги учун рубойи тарона деб юритилади. Бундай рубойи мусарра деб ҳам аталади. Алишер Навоий эса уларни рубоия дейди.

Тўртлик шеърятнинг қадимий жанрларидан бўлиб, бу гўзал ва мўъжаз шеър тури жаҳоннинг кўпгина халқлари оғзаки ва ёзма адабиётида учрайди. Афғонистон форсийзабон халқлари оғзаки ижоди ҳам бундан мустасно эмас. Бу тўртликлар асосан 7 ҳижоли бўлиб, улар 7 ҳижоли бармоқ вазнида таржима қилинди.

Чашми хумор дори,
Сина анор дори.
Имшаб мурги диламро,
Майли шикор дори.

Эй ёр, кўзинг хумордир,
Кўксинг узра анордир.
Бу тун кўнглим қушини
Овлаш тилагинг бордир.

Дарийзабон халқ кўшиқларидан ҳам бир неча намуна таржима қилинди. Бунда уларнинг вазни ва оҳангини сақлаб қолишга интилдик. Чунки бошқа вазнга солиб таржима қилинса, у энди бошқа кўшиқ бўлиб қолади. Масалан: “Кел, Лайло” шеърдан бир мисол келтирайлик:

Рухат аз дил барад ғамро,
Биё, Лайло, биё, Лайло!
Нисорат мекунам жонро,
Биё, Лайло, биё, Лайло!

Юзинг дилдан олар ғамни,
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!
Қилай садқа сенга жонни,
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!

Афғон (паштун) халқи оғзаки ижодиётининг энг оммабоп тури ландэй ҳисобланади. Бу шеър тури халқ

орасида шунчалик кенг тарқалганки, паштунларнинг оғзаки ижодини ландэйсиз тасаввур қилиш мумкин эмас. Бу икки мисралик қофиясиз шеър ҳажман ниҳоятда қисқа бўлишига қирамай, муайян фикр ва кечинмани ёрқин ифодалаб бера олиши билан машҳур. Ландэйларнинг мазмун доираси кенг бўлиб, уларни яратишда юзлаб, минглаб кишилар: оддий чорвадор, кўчманчилардан тортиб машҳур шоирларгача иштирок этадилар ва бу жанр орқали ўз туйғу-кечинмалари, ўй-фикрлари, дарду ташвишлари, орзу-умидлари, бахту шодликларини ифодалайдилар. Бу жанрда ошиқ-миъшукларнинг изтиробу қувончлари, ватандан жудолик ҳасратлари, ватан муҳаббати, эл-юрт ҳимояси, мардлик ва номардлик, ишонч ва алдов, беғубор ёшлик сурурию, қариллик андуҳлари ва бошқалар чиройли, куйма образлар, қочирмалар, киноялар воситасида ўз тажассумини топади.

Баъзи афгон олимларининг фикрича, ландэйнинг келиб чиқиши санскрит ва Авестога – унинг гатларига бориб тақалади. Баъзилар ҳинд қабилалари орасида тарқалган *моҳилло* ёки *дурҳо* жанридаги шеърларга ўхшаб кетиши жиҳатидан уларнинг келиб чиқиш илдизлари ҳам бир бўлиши мумкин, деган тахминни илгари сурадилар. Ландэйларнинг юзминглаб намуналари жуда қадим замонлардан то бизнинг кунимизгача оғзаки ёки ёзма шаклларда турли-туман оҳанг ва модификация, вариантларда ижод қилинганлиги, куйланиб келинаётганлиги маълум. Ҳозирда мавжуд ландэйлар ўзининг шеърӣй “портрети” билан, яъни қисқа ва лўндалиги, мусиқавийлиги, тугал фикр ифодаси ҳамда аксарият ҳолларда бадиҳа тарзида ҳозиржавоблик билан вужудга келиши, фалсафӣйлиги, лириклиги ва бошқа бир қанча жиҳатлари билан японларнинг уч мисрали хокку (хайку), ўзбекларнинг икки мисрали лапарлари, русларнинг тўрт мисрали чаштушқаси, италянларнинг “ергорилло”, испанларнинг “сантегондо” (cantegondo)сига ўхшаб кетади. Паштунларнинг ўзи уни *ландэй*, *тэкэй*, *мисрэй*, *тапа*, *овоз*, *бадэла*, *сандэра* ва бошқа номлар билан айтадилар. Аммо бу номлар орасида энг машҳури Афғонистон ва Покистоннинг паштунлар яшайдиган аҳолиси ўртасидаги *ландэй*дир. “Ландэй” –

“қиска”, “қискача”, “лўнда” маъноларини билдирувчи “ланд” сўзидан олинган.

Ландэйнинг биринчи мисраси доим 9 бўгин, иккинчи мисраси эса 13 бўгиндан иборат бўлади. Баъзан биринчи мисра 8, иккинчи мисра 12 бўгин бўлиб қолиши мумкин. Бу ҳолда, одатда, мисралардаги сўнгги сўзнинг охирги бўгини унли ёки ундош товуш билан тугашига қараб: биринчи мисранинг 8-бўгинига “а” ёки “ма”, “на” товушлари, иккинчи мисранинг охирги бўгинига эса “ма”, “на” ёки “уна”, “ина” товушлари қўшилиб, 9- ва 13-бўгинлар ҳосил қилинади. Орттирилган ушбу бўгинлар ҳеч қандай маъно касб этмаса-да, лекин алоҳида оҳангдорлик, шеърый кайфият ҳосил қилади. Шунингдек, биринчи мисранинг 4- ва 8-бўгинларига, иккинчи мисранинг 4-, 8- ва 12-бўгинларига тушадиган сўз ёки мантикий ургулар йиғиндиси ҳам шеърга маълум оҳангдорлик багишлайди.

Халқ оғзаки ижодини яхши билган, халқ руҳи, унинг юмор хусусиятларини нозик тушунган кишигина бу образли, афористик шеър турини айта олиши мумкин. Бунда мўъжаз бир поэтик, фалсафий, ахлоқий ёки лирик фикрни кофиясиз икки мисрага сиғдириш лозим бўлади. Масалан:

Сабо бь бйю кадэ бозежи,
Дь дашт гулон бь сто ламэна бўйнавина.

*Эрта тонг кўчи йўлга отланар яна,
Қолар дашт гуллари этагинг ҳидин эслатиб.*

Бу ландэй тасвири афғон учун бениҳоя яқин, таъсирли, чунки унинг муҳитидаги манзара тасвирланган. Эрта тонгда ошиқнинг севикли маъшуқаси оиласи билан чодир барча кўч-кўронини туяларга ортиб, подаларини ҳайдаб, бошқа серўт яйловларга сафарга отланади. Бундан хабар топган кўшни кўчига мансуб ошиқ йигитнинг кўнглини, бутун вужудини фироқ оташи, жудолик ҳаяжони, севиклисидан, хушнуд, бахтиёр кунларидан ажралиб қолаётгани ҳасрати, изтироб туйғулари чулғаб олади. Зеро, унга севимли кўчи қизидан фақат биёбонни коплаб ётган гуллар чаманининг ифорларигина

қолмоқда. Тасвирда баҳор, ёввойи табиат – ватан гўзаллиги гуйгуси бор йўғи икки мисрада маҳорат билан ифодаланган.

Қуйида паштунлар орасида қадимдан машҳур бўлган яна учта ландэй намунасини келтирамиз:

Сабо бў лвар чинор та жежим,
Бод пэр пуштэма чэ, жонон цэ вайэле дина.

*Тонгда баланд чинорга чиқай,
Жононим нима деди? Шамолдан сўрай-чи?*

* * *

Пасарлай сто ль лўри роғэй,
Ль тэша дога дь лавангў буй родзи-на.

*Сен томондан келар баҳор саси,
Кимсасиз даштан чинни гуллар ифори келур.*

* * *

Сто дь дзвони даврон бў тер ши,
Тер хў бў на ши зэмо дь зрре догуна.

*Сенинг ёшлик (гўзаллик) давринг ҳам ўтар,
Кетмас лекин куйган юрагимнинг доғлари.*

Афғонлар орасида шундай ландэйлар ҳам борки, уларни ландэй айтишув дейиш мумкин. Бу хилдаги ландэйлар маълум бир мавзуга бағишланган бўлиб, диалог шаклида бўлади. Диалог ижро этилаётган пайтда айтувчилар томонидан жумла олдида ёки мисра охирида “ҳо” ёки “вой” деган ҳар хил нидо товушлари чиқарилади. Ландэйлар шу тарзда баъзан ашула қилиб ҳам айтилади.

Ландэй содда, равон, оҳорли ташбеҳ ва чуқур фикрларга бойлигидан давраю базмларда, уйдаю сафарда, шодлигу ғамда, қисқаси, ҳар қандай ҳаётий вазиятда айтилади. Тожик олимлари Н.Маъсумий ва М.Холовлар 135 та ландэйни насрий таржимада эълон қилганлар¹. Лекин ўзбекчада улар шеърий таржимага айлантирилди. Мисоллар:

¹ Қаранг: Намунаи фольклори халқҳои Афғонистон (Нашри II). – Душанбе, “Ирфон”, 1966. С. 247–276.

Йиғлайди дил мисоли гўдак,
Унга ўзга боғчаларнинг гуллари керак.

* * *

Суғорсам ҳам сут билан ҳатто,
Хазон урган бу боғимда гул унмас асло.

* * *

Бугун сафар қиламан ёр деб,
Худоё, йўл танобини кўйсанг-чи тортиб!

* * *

Гул кўлимда бўлмоқда хазон,
Мусофир юртда йўқ тақдим қилгали инсон.

* * *

Эй ватандан узоқ тушган ёр,
Қиёфанг унутдим, фақат исминг ёдда бор.

* * *

Сувда оқар қип-қизил рўмол,
Ўт сув ичра қолибди деб қилдим хаёл.

* * *

Ёрим, сенга бир боқсам хумор,
Бир нигоҳда борлигингни кул қилмоғим бор.

Кўринадики, ландэйлар – мўъжаз лирик миниатюралар бўлиб, уларда кўнгил кечинмалари, ҳис-туйғуларнинг ярқ этган бир чизгиси, кайфият-ҳолатнинг оний суврати, фикр-ўйлар, мушоҳада-мулоҳазаларнинг муҳим бир парчаси, оҳорли ташбеҳу тимсоллар, табиат манзаралари ўзининг лўнда ва таъсирчан, ёрқин ва эсда қоларли тарзда ўз ифодасини топади. Айтайлик, келтирилган мисолларнинг биринчисида – кўнгил кечинмалари, иккинчисида – ҳаётий ҳикмат, учинчисида – илтижо, муножот, тўртинчисида – мусофирлик ҳасрати, бешинчисида – айрилиқ алами, олтинчисида – гўзал ва оҳорли ташбеҳ, еттинчисида – муболаға акс этган.

Ландэйлар Афғонистон ва Покистонда алоҳида-алоҳида тўпламлар шаклида бир неча бор босилиб чиққан, паштун тилидаги турли-туман газета ва журналлардан бот-бот ўрин олади. Уларнинг айримлари дарий (форс), инглиз, француз, рус тилларига қофияли ёки қофиясиз шеър тарзида таржималар ҳам қилинган.

Ўзбек тилига ландэйлар илк бор пашту ва дарий тилларидан таржима қилинмоқда. Гарчи бу шеър қофиясиз бўлса-да, ўзбек тилидаги таржималари бўғинлар сонини (9+13) сақлаб қолинган ҳолда қофияли шеър шаклида берилмоқда. Бу илк тажриба бўлиб, уларни кейинчалик асл нусхадагидек қофиясиз оқ шеър шаклида таржима қилиниши ҳам мўлжалланган.

Ушбу мажмуага Афғонистон ўзбекларининг оғзаки ижодида оид термалар ҳамда кўшиқлардан ҳам намуналар киритилди.

Одатда, ўқувчи-талабалар учун тил ўрганиш машғулотларида фойдаланиш мақсадида амалга ошириладиган таржималар сўзма-сўз бўлади. Лекин бундай таржималар маъно жиҳатидан аслига тўғри бўлса ҳам, кўпинча бадий жиҳатдан заиф, услуби ғализ, тили тушунарсиз чиқади. Чунки бадий матн сўзма-сўз таржимага бўй бермайди. Бунда маънони ва бадий хусусиятларни етказиш муҳим. Баъзида аслиятдаги битта сўзни ҳам ишлатмай, у ифодалаган маънони бериш мумкин.

Бадий таржимада асарнинг ғоявий мазмунигина эмас, эстетик маъноси ҳам муҳим, яъни таржима ўқувчиси ҳам аслият ўқувчиси олган таассуротни олиши керак. Бунинг учун асарнинг мазмунини бериш билан кифояланмай, унинг шаклини ҳам сақлаш, бадий хусусиятларини ҳам қайта яратиш тақозо қилинади, токи у таржима тилида ҳам аслиятдагидай жаранглаб чиқсин, таржима ўқувчиси ҳам уни ватан адабиёти намунаси, она тилида ёзилган асардай ҳеч бир ерида қоқилмай равон ўқисин ва эстетик завқ олсин. Афғон халқ дубайтийлари, рубойлари, тўртликлари, кўшиқлари ва ландэйлари таржимасида биз шу йўлдан бордик. Шеърларнинг ўқув мақсадларида ишлатиладиган жонсиз кўрғазмали қурол эмас, балки ўқувчи ўқиб завқланадиган, ўзига ёққанларини ҳатто ёд оладиган бадий асар бўлиб чиқишига ҳаракат қилдик. Бунинг учун, аслиятга яқинлашиш учун ундан узоклашиш керак деганларидек, баъзида матндан узоклашишга, сўзларнинг зохирий-луғавий маъносини эмас, балки ботиний-мажозий мазмунини беришга, яъни сўзнинг ўзини – ташқи шаклини

эмас, балки унинг ортидаги маънони – коса тагидаги нимкосани етказишга интилдик. Шеърларнинг ўзбек тилида ҳам худди ўзбек халқ кўшиқларидай жаранглаб чиқиши, ўқимишли бўлиши пайдан бўлдик. Бу тил мутахассислари ва тил ўрганаётган талабаларда эътироз уйғотиши табиий. Лекин бадиият қонун-қоидалари буни тақозо қилишини англаш пайти келди. Чунки улар таржимани текширганда аксар ҳолларда у ёки бу сўзнинг таржимада қанчалик акс этган-этмаганлиги билан қизиқадилар ва таржималарга ҳам шу принцип асосида баҳо берадилар.

Бир мисол:

Чашмони сиёҳ дори,
Сурмаро чи мекуни?
Як ёри дигар дори,
Ту маро чи мекуни?

Бу тўртликни сўзма-сўз айнан таржима қилса, қуйидагича бўлади:

Қора кўзларинг бор,
Сурмани нима қиласан?
Бир бошқа ёринг бор,
Сен мени нима қиласан?

Бу таржимада аслият мазмуни тўла акс этган, лекин унда шеър йўқ – оддий гап мисраларга тизиб қўйилганга ўхшайди.

Маълумки, сўз урғуси бор, маъно урғуси бор. Агар урғу сўзга тушган бўлса, уни таржимада ҳам албатта акс эттириш керак. Урғу маънога тушган бўлса, маънони акс эттирса кифоя. Жумладан, келтирилган тўртликда ҳам биринчи байтда маъшуқа кўзининг шундоғам қоралиги, бинобарин, сурма қўйишга эҳтиёж йўқлиги, иккинчи байтда унинг бошқада кўнгли борлигига урғу берилган. Бу мазмундаги тўртликлар ўзбек халқ оғзаки ижодида ҳам кўп. Шунинг учун биз уни қуйидагича ўгиришни маъқул кўрдик:

Кўзинг қора шундоғам,
Сурма қўйиб нетарсан?
Бошқа ёринг бор экан,
Мени суйиб нетарсан?

Бизнингча, бу ерда аслиятга зид ҳеч нарса йўқ: фақат миллиони сақлаган ҳолда, тўртликнинг иложи борича ўзбекча чиқишига, она тилидаги шеър намунасидай жаранглашига уриндик. Бошқа шеърлар таржимасида ҳам деярли шундай бўлгудек.

Бу таржималарга баҳо берганда, айти жиҳатларни ҳисобга олиш керак.

Албатта, бу билан сўзма-сўз таржиманинг ўрни ва аҳмиyatини инкор этмоқчи эмасмиз. Сўзма-сўз таржима қилиш имконияти мавжуд бўлган барча ҳолларда бундан сирарали фойдаланиш керак: баъзи жумлалар ва мисраларни шундоққина таржима тилига ўтказиш мумкин. Тўғри, таржима муайян даражадаги ўзгаришларсиз бўлмайди. Лекин бу ҳамиша, бошдан-оёқ ўзгартириб таржима қилиш керак дегани эмас, билъакс ўзгартирмасликнинг иложи бўлмаган тақдирдагина ўзгартирилади. Ўз-ўзидан, бадий матн, хусусан, шеърий асар таржимасида бундай ўзгаришлар миқдори оддий матнлар таржимасига қараганда кўпроқ бўлади. Биз ҳам таржима жараёнида айнан ўтказиш мумкин бўлган мисраларни сўзма-сўз таржима қилишга ҳаракат қилдик. Лекин вазн, қофия талаби, ўзбек тилининг хусусиятлари кўпинча ҳақли ўзгаришларни ҳам тақозо қилдики, шеърий таржима мураккабликларидан хабардор мутахассислар бу ҳолни яхши тушунадилар.

Шеърий таржимада баъзан биринчи шахс тилидан айтилган фикр иккинчи ё учинчи шахс тилига нисбат бериб таржима қилиниши, мисраларнинг ўрни алмаштирилиши ҳам мумкин – бундай ўзгаришлар ушбу тўпламда ҳам мавжуд. Масалан, илк дубайтида сен дея ошиқ бевосита маҳбубасига мурожаат қилапти, таржимада эса у деб учинчи шахсга айлантилди, чунки вазн шуни тақозо этди:

Зи ишқат дидаи тар дорам имшаб,
Таманнои ту бар сар дорам имшаб.
Махон, зоҳид, ба савдои биҳиштам,
Ки ман савдои дилбар дорам имшаб.

11832

Ёр ишқида кўзимда ёш бу кеча,
Қизир васл орзусида бош бу кеча.
Мени жаннатга даъват этма, зоҳид,
Менинг кўнглимда эгма қош бу кеча.

Бу ерда радифни айнан таржима қилиш имкони бор, лекин қофияни ўзгартирмасликнинг иложи йўқ, чунки **тар** ва **сар** сўzlари ўзбек ўқувчиларига таниш эмас. Қофиянинг ўзгариши, ўз-ўзидан, мисраларнинг тузилишини ҳам ўзгартиришга олиб келади. Лекин “сенингишқинг” – “унинг”, яъни “ёрнинг ишқи”га айланганини ҳисобга олмаганда, шеър мазмуни ва гоёси ўзгармаган – муайян фикр бошқача йўсинда ифодаланапти, холос. Шеърин таржима амалиётида бундай ҳолларга йўл қўйилади. Қолган ўзгаришлар эса жузъий ўзгаришлардир.

Шундай қилиб, Афғонистон халқлари оғзаки ижоди намуналаридан тузилган ушбу мажмуа дарий ва пашту тилларидан таржима қилинган 1152 та дубайтий, 141 та рубоий, 87 та тўртлик, 20 та қўшиқ, ҳамда паштудан дарийга қилинган 135 таландэйни, шунингдек, Афғонистон ўзбеклари фольклоридан танлаб олинган термалар ва қўшиқларни ўз ичига олади.

Албатта, ҳар қандай ишда бўлгани каби, бу соҳадаги дастлабки уриниш бўлганлиги учун ушбу мажмуа ва ундаги шеърлар таржимаси ҳам муайян камчиликлардан холи бўлмаслиги табиий. Бу шеърларда шева сўzlари кўп қўлланганлиги жиҳатидан, уларни тушунишда қийналган, хато қилган жойларимиз бўлганлигидан кўз юммаймиз. Айни жиҳатдан, мутахассис ва мухлисларнинг фикру мулоҳазалари, муносабатлари асосида келгуси нашрларда мажмуанинг сифати янада яхшиланади, баъзи таржималар қайта ишланиб, йўл қўйилган хато-камчиликлар тузатилади ва янги таржималар қўшилиб, ҳажман ҳам кенгайди деб умид қиламиз.

*Абдураҳим МАННОНОВ,
филология фанлари доктори, профессор
Эргаш ОЧИЛОВ,
филология фанлари номзоди*

ДУБАЙТИЙЛАР

1

Ёр ишқида кўзимда ёш бу кеча,
Қизир васл орзусида бош бу кеча.
Мени жаннатга даъват этма, зоҳид¹,
Менинг кўнглимда эгма қош бу кеча.

2

Чарақлар нур сочиб маҳтоб² бу кеча,
Ғанимат билки, кўп ноёб бу кеча.
Узат, соқий³, кўлимга бир қадах⁴ май⁵ –
Ки, ухлар зоҳиди каззоб⁶ бу кеча.

3

Ниқобинг, эй қиз, ул гул юзда бордир,
Ниқобинг остида гулдаста бордир.
Ўшал гулдастандан тут менга бир гул,
Неча юз кекса-ёш дилхаста бордир.

4

Гулимга бўлгуси токай тикан ёр?
Ҳамиша ҳамдами бўлгайми ағёр?⁷
Дилим ҳижронида қайғуда токай?⁸
Кўзим токай ғамида қон тўкар зор?

¹ Зоҳид – узлат ва тақвони касб қилиб олиб, дунё лаззатидан юз ўгирган киши. Бу тоифа ишқ ва ирфондан беҳабар бўлиб, мақсади тақво билан охираат мағфиратини қозониш, Куръонда ваъда қилинган жаннатнинг хузур-ҳаловатига стишиш. Сўфийларнинг ҳар икки дунёдан мақсади Худонинг ўзи, унинг дийдори бўлганлиги учун зоҳидларнинг бу ишини тамағирлик деб ҳисоблайдилар ва уларни танқид қиладилар.

² Маҳтоб – порлаб турган ой, тўлин ой.

³ Соқий деганда сўфийлар Оллоҳни, Муҳаммад алайҳиссаломни, маъшукани, шир ёки комил инсонни назарда тутадилар. Соқий даврага май улашгани каби улар ҳам одамлар қалбига илоҳий файз бағишлайдилар, ҳақиқий ишқ ўтини соладилар, ғайб маърифатидан баҳраманд этадилар.

⁴ Қадах ва унинг жом, коса, пиёла каби маънодошлари тасаввуфда пирнинг илоҳий маърифат майига лиммо-лим қалбини билдириб келади.

⁵ Май – тасаввуф адабиётида илоҳий тажаллий тимсоли, ишқ ва ирфон (маърифат) рамзи бўлиб келади. Шунга мувофиқ, мастлик илоҳий маърифатдан хузурланишни, маънавий завқ дарёсига фарқ бўлишни билдиради.

⁶ Каззоб – ёлгончи, маккор.

⁷ Ағёр – бегоналар, бошқалар, рақиблар.

⁸ Токай – қачонгача.

5

Салом, эй нуридийдам, юз саломлар,
 Етишди менга сен битган каломлар,
 Кўзим ёши томар қоғозга минглаб,
 Сенга мактуб битиб ўтирган онлар.

6

Фиғоним ҳофизи хушхонинг эрмиш,
 Дилим бир нозингга қурбонинг эрмиш.
 Кабутардек у бу бечораликда
 Лочиндек кўзларинг ҳайрони эрмиш.

7

Лабинг қимтиб, қулишингга асирман,
 Сузиб кўз, жон олишингга асирман.
 Гуноҳ ўтмай, хато ўтмай, сабабсиз
 Араз айлаб юришингга асирман.

8

Гулим, гул сендану термоқ менингдир,
 Қизил лаб сендану сўрмоқ менингдир.
 Юзингнинг гулшани бўлса насибам,
 Тароват сендану кўрмоқ менингдир.

9

Ҳавода юлдузу гул реза-реза,
 Келар қора булут қибладан кеза.
 Художон, қамчилар мени бу ёмғир,
 Берар зеб зулфини ювиб у қиза.

10

Қани, айт, бевафою бемурувват,
 Яширин ёр билан қурдингми суҳбат?
 Сенинг дастингдан айлаб чок ёқамни,
 Тикишни истамасман то қиёмат.

11

Асири зулфи ларзонинг бўлай мен,
 Асири қора мужгонинг¹ бўлай мен.
 Ҳайит тунида диллар шоду хуррам,
 Қошимга келки, қурбонинг бўлай мен!

12

Асил бу аргумоқнинг юрти булғор²,
 Югани нуқраю³ жилови заркор⁴.
 Сахарлар етказолсанг мени ёрга,
 Сенга бўлсину арпа, менга дийдор.

13

Бўйингдан айланай, йўқдир вафойинг,
 Кабоб бўлди-ю дил, битмас жафойинг.
 Қошимга келмагайсан, эй ширин ёр,
 Етарми бизга ҳам зарра сафойинг?

14

Ситамлар дастидан поймол бўлибман,
 Ичинг куймас, қара, не ҳол бўлибман?
 Билолмайман – сени излай қаердан?
 Тополмай манзилинг беҳол бўлибман.

15

Баҳор келди, агар бир бора келсанг,
 Гулистон сайрини бир бора қилсанг.
 Худоё, айрилиқ солма арога,
 Тўсиб йўлини қишнинг чора қилсанг.

16

Сабаб мактуб битишга бенаволик,
 Кабутар, ёрга элт – қил раҳнамолик.
 Бу мактубни бериб дилдор қўлига,
 Де: келтирди фиғонга мубталолик.

¹ Мужгон – киприк, мижа.

² Булғор – Болгария.

³ Нуқра – кумуш.

⁴ Заркор – зар, тилла югуртирилган.

17

Кўзинг юлдуз каби, эй кўзи қора,
Ошиқ кўнгли кўйингда пора-пора.
Илоҳо, тоабод соғу омон бўл,
Агар юз бурмасанг биздан, нигоро!

18

Дилим кетди – кирарми қайта қўлга?
Муҳаббат ўқи жо бўлди кўнгилга.
Мени бир лўливаш сеҳр этди гўё,
Куйиб бор устухон¹ айланди кулга.

19

Ҳар икки кўзим оғриди бир бора,
Ғамида йиғладим кўп мен бечора.
Рўмолини беринг – кўзимга боғлай,
Туйиб ёр ҳидини тузалса зора.

20

Кўриб-билдинг: ўзингсан менга жонон,
Кўйингда мен мисоли борми сарсон?
Бу дунёда менга бир яхши кун йўқ,
Бу ҳам бир тақдири пешона, эй жон!

21

Гулим, кўлингда сув тўла пиёла,
Гулим, ўхшар гўзал хуснинг ҳилола².
Ўшал кунки, ҳузурингдан кетарман,
Гулим, бўлсин сенга кўнглим ҳавола.

22

Мен икки кўзи қурбони парининг,
Фидоси бўйию жони парининг.
Париваш бевафолик қилди менга,
Мен инжу тиши қурбони парининг.

¹ Устухон – суяк.

² Ҳилол – 1) янги чикқан ой, уч кунлик ой; 2) маъшуқанинг ярим ой шаклидаги қайрилма қоши.

Париваш, тинглагил мендан шикоят,
 Фироғингда мудом танда ҳарорат.
 Билолмайман, нега мендан узоқсан,
 Кел, ошиғинг табиби бўл ниҳоят.

Кел, эй тўтийи хушилхон¹, бу кеча,
 Мен ишқинг ичра кўп ҳайрон бу кеча.
 Муҳаббат оташининг шуъласи, бас,
 Бу жондан бош урар ҳар ён бу кеча.

Кел, эй ёр, гулга кирган аргувондир²,
 Тагида шарқираб соф сув равондир,
 На жоним оғриру на бор иситмам,
 Кетарсан сен, менинг рангим хазондир.

Дилим ғамга гирифтор айладинг сен,
 Харобу хастаю зор айладинг сен,
 Бу ишқ ўйинини билмас эдим мен,
 Ўз ишқинг ичра ночор айладинг сен.

Кўйингда тарки дунё айладим, гул,
 Девона дилни савдо айладим, гул.
 Мисоли Лайлининг кўйида Мажнун
 Уриб чарх, азми саҳро айладим, гул.

Кўйибсан ҳино оппоқ қўлларингга,
 Аразчи ёр, кўзим зор йўлларингга.
 Худо олдида килгайман дуолар:
 Фирок доғ солмасин ҳеч дилларингга!

¹ Х у ш и л х о н – хушовоз, ёқимли сайрайдиган.

² А р г у в о н – гуллари ниҳоятда кизил бўладиган дарахт; мажозан: кизил ранг.

Кел, эй жонона, биз ҳам гул терайлик,
 Севиб, бир-биримизга дил берайлик.
 Бўлайлик иккимиз Лайлию Мажнун,
 Вафодорлик килиб бирга юрайлик.

Менга бир меҳрибонлик қил, жонона,
 Рўмолчанг ҳадя эт – бўлсин нишона.
 Рўмолчанг берки, мен кўзимга суртай,
 Кўзим нурланса мангу шу баҳона.

Сенга ҳамроҳлик одат айлагайман,
 Бўлиб дўстинг, садоқат айлагайман.
 Агар бўлсанг менга ёри вафодор,
 Яқинлик то қиёмат айлагайман.

Гулим, бўйнингда йўқдир зебу зийнат,
 Гулим, кўнглингда йўқ раҳму мурувват.
 Уйинг ортида оттирдим неча тонг,
 Бирор бор бўлмадинг сен беҳаловат.

Кел, эй ёр, ур ноғоранию чал соз,
 Тополмайсан бу ёшлик даврини боз¹.
 Қилиб нола-фигон айтарди Лайли:
 Қилар ошиқ ниёзу² маъшуқа ноз.

Қаро кўзлик, гули наврастам³ ўзинг,
 Қаро кўзлик, гўзал гулдастам ўзинг.
 Қаро кўзлик, қаро кўзлик жафокор,
 Кўр аҳволи харобу хастам ўзинг.

¹ Б о з – яна, тагин.

² Н и ё з – ялиниш, ёлвориш, илтижо.

³ Г у л и н а в р а с т а – янги очилган гул; мажозан: ёш маҳбуба.

35

Кел, эй, уй ортида пойлар адойинг,
 Кел, эй, жону дилим бўлсин фидойинг.
 Кел, эй, то сен билан арзу дил айтай,
 Кўзим бирлан супурай хоки пойинг¹.

36

Қаро кўзлик, дилим девона бўлди,
 Жаҳонда сўзларинг афсона бўлди.
 Эшитганни бу ишқ қиссаси ёққай,
 У нақли мажлиси ҳар хона бўлди.

37

Кел, эй, аҳду қарорлар тоза бўлсин,
 Гурунғ қурсак, баландовоза бўлсин.
 Туну кун ишқ ила машғул бўлайлик —
 Ки, ишқ китобига шероза² бўлсин.

38

Ёзиб сочинг, хиром айни саҳар қил,
 Сабони³ мушку анбар сарбасар⁴ қил.
 Ёзиб ташла сочингни елканг узра,
 Жаҳон аҳлин кўйингда дарбадар қил.

39

Сенга дўстлик далолат⁵ айлай, эй гул,
 Бўлиб ёринг, садоқат айлай, эй гул.
 Сени деб қанча кўрдим ранжу кулфат,
 Яна жабрингга тоқат айлай, эй гул.

¹ Хоки пой — оёқ ости гупроғи.

² Шероза — китобни муқовалашда унинг саҳифалари сочилмаслиги учун шнак билан тикиш.

³ Сабон — Шарк томондан эсадиган тонгги ёқимли ва салқин шамол.

⁴ Сарбасар — бошдан-оёқ, бутунлай.

⁵ Далолат — гувоҳлик, шаҳодат.

Эшит мөндан, сен, эй кокилпаришон,
 Кўнгил нокасга берма, ёри нодон.
 Ичар қонингни нокас, таъна айлаб,
 Кетар ташлаб аро йўл ичра сарсон.

Кўчангизга етишдим, ростладим дам,
 Ширинжонни қилиб ўзимга ҳамдам.
 Ширинжон бевафомиш, билмагандим,
 Тамоман умрим энди бўлди мотам.

Узоқ вақт кўрмадим юзингни, жонон,
 Урарман куш каби ўзимни ҳар ён.
 Сенингдек бир парипайкар¹ топилмас,
 Бўлай мен шу баланд қаддингга қурбон!

Қошинга келмагайман икки бора,
 Дилим ҳажрингда бўлди пора-пора.
 Қаерда бўлмайин айтиб юрарман,
 Кўрай бир бор юзинг, кел, мен бечора.

Латиф қаддингга кийган кўйлагинг бўз,
 Чарақлар мисли юлдуз жуфт қаро кўз,
 Очилган гул каби яшнар икки юз,
 Менингдек ошиғинг минг-минг, гўзал қиз!

Ёрим кўйига оҳ уриб борарман,
 Сарою эшигин кўриб борарман.
 Саройинг эшигига келмасанг гар,
 Кўзимнинг ёшини суриб борарман.

¹ П а р и п а й к а р – пари жуссали, гўзал, чиройли.

46

Дилу жондан харидоринг ўзимман,
Асири зулфи тобдоринг¹ ўзимман.
Бўлай қурбон сенга, эй бемурувват,
Бу Кобулда гирифторинг ўзимман.

47

Ўсар ҳовлингиз ичра биргина тол,
Лабим ташна, дилим ғамгиндир, алҳол.
Агар юз йилга чўзилса-да умрим,
Бағишлайди умид менга ўша тол.

48

Мени ёр этки, ҳажрингда ўларман,
Бу чок дилни ўзингга топширарман.
Фироғинг хаста қилди – дардим энди
Қиёматга қадар олиб кетарман.

49

Сариқ чехрам сари сен бир назар сол,
Кўзинг очсанг, садо илғарсан, алҳол.
Қил андиша Худодан, эй ситамгар,
Агар равшан кўролсанг, недир аҳвол.

50

Безар оппоқ юзингни бир қаро хол,
Ғарибда ҳеч бўларми уй билан мол.
Узатдинг барчага дўстлик қўлини,
Тиканликми ғариб қўли – бу не ҳол?!

51

Бўлибман, ёрижон, ҳажрингда мен сил,
Юбор бир хат – гирифтор бўлди бу дил.
Ғамингда шунчалик кўп йиғладимки,
Кўзимнинг ёшидан бўлди замин ҳўл.

¹ Т о б д о р – жингалак.

52

Бўлай, эй ёрижон, қурбон номингга,
Юрарсан худди каптардек томингда.
Менга дерсанки: уйда ҳеч киши йўқ,
Бўлай қурбон шу ширин каломингга!

53

Эй элчи, бориб айт кўрганда ёрни,
Ўшал гулгунчаи фасли баҳорни.
Ғамида кеча-кундуз йиғлагайман,
Ҳадеб ранжитмасин бир интизорни.

54

Бу дашт охуси асло бўлмагай ром,
Кўзим бир кўрди-ю, йўқ дилда ором.
Хатинг ўпдим, агарчи хатни ўпиш
Ўпич ўрнига ўтмайди, дилором.

55

Бировга, аввало, ёр бўлмагайман,
Агар бўлсамми, безор бўлмагайман.
Саломим етказинг жонона ёрга,
Ўзидан ўзгага ёр бўлмагайман.

56

Агарда бўлмаса тонг ели пайдо,
Лаб очгайми эди гулгунча асло.
Агар Лайлини Мажнунга беришса,
Бўлармиди ўша жаҳонга расво.

57

Қадинг мавзунлиги¹ мисли санавбар²,
Лабинг ширинлиги шаккарга ўхшар.
Лабингнинг учидан бир бўса бергил,
Жигар қон бўлди-ку дардингда, дилбар!

¹ Мавзун – гўзал, келишган, чиройли.

² Санавбар (Санубар, Санобар) – арчасимон тик ўсадиган дарахт, мажозан: маъшуканинг тик, келишган қомати.

58

Бу манзилда дучор бўлгаймисан-йўқ?
Хабардори бу зор бўлгаймисан-йўқ?
Мусулмонликка ётлар дастидан, оҳ,
Худо билгайки, ёр бўлгаймисан-йўқ?

59

Билолмайман, не дард ёпишди жонга,
Туташиди ўт тамоми устухонга.
На жоним оғриру на бор иситмам,
Қаро кўзлик бир оташ урди жонга.

60

Ҳали ёшмиз-ку, эй чарх, бергали жон,
На шодлик кўрдигу бўлдик на шодмон¹.
Йўлинг сол кексаларнинг кўчасига,
Келарсан бизга ҳам вақт етгани он.

61

Сенинг ишқингда манзил бўлди сахро,
Қилиб ёдинг топарман юз тасалло.
Кунимни кеч қиларман йиғлай-йиғлай,
Агар дарс вақти тушсанг ёдга, раъно.

62

Учирарсан томинг узра кабутар,
Урарсан қандайин жонимга ханжар?
Бўлар дўстлик ингичка ип мисоли,
Уларман мен, узарсан сен, дилобар.

63

Уйинг ортин маъво қилгайман, эй гул,
“Азизим!” – деб садо қилгайман, эй гул.
Агар бир тун менинг олдимга чиқсанг,
Дилу жоним фидо қилгайман, эй гул.

¹ Ш о д м о н – шод, хурсанд, мамнун.

64

Дамодам ёди дилбар айлагайман,
Ғамида дилни музтар¹ айлагайман.
Қилиб манзил биёбонни ғаминда,
Ўзимни бир қаландар² айлагайман.

65

Бўлай қурбон сенга, Бибивилоят,
Уйинг ортига келдим дилда ният.
Юзингни кўрмадим келиб умид-ла,
Гўзал хулқингга қурбонман-да ғоят.

66

Кийибсан чит либос гул-гул, азизим,
Ўрилган ўн икки кокил, азизим.
Ўн икки кокилинг гул ғунчасидек,
Ватан бўлмиш сенга Кобул, азизим.

67

Дилим бордир, дилимда минг бир озор,
Тирикнинг ҳажри, ўликнинг ғами бор.
Ўликнинг доғи бу ҳукми Худонинг,
Тирикнинг ҳажрига йўқ тоқатим, ёр.

68

Ажаб нолону³ сарсонман бугун мен,
Ўт ичра ўртаниб қонман бугун мен,
Ўт ичра ўртаниш ҳам гап эканми,
Ғариби мулки Туронман бугун мен.

¹Музтар – ночор, ноилож.

²Қаландар – 1) илоҳий ишқ йўлида важд ҳолатига етган дарвеш; 2) вужуд ва қалбини поклаб, ўзини фано ҳолатига етказишга интиланган солиқ; 3) қаландария тариқати аъзоси.

³Нолон – нола қилувчи, фигон чекувчи.

69

Кўйингда мен гадолик айлагайман,
Агар сендан жудолик айлагайман.
Юзинг андишаси кўймас, ғанимга¹
Бориб то ошнолик айлагайман.

70

Гўзал қизнинг ниҳолдек қадди ларзон,
Шу қиз дастидан ўт ичра дилу жон.
Шу қизнинг онасига бориб айтинг:
Уларнинг қисмати мисли палахмон.

71

Нечукдир ҳолингу қайда маконинг?
Бировни эсламай, ишрат ҳар онинг.
Шикоят йўлладим мен дўстларингдан,
Етиб бормас – улуғдир ошёнинг.

72

Менинг бошим гарибликда экан то,
Бирор ҳамдард киши бўлмайди пайдо.
Менга ҳамдард киши болохонада,
Калит бору эшик очилмас асло.

73

Кел, эй, биз иккимиз ҳам ёр бўлайлик,
Анор пардаси ичра бир бўлайлик.
Анор пардаси ичра, эй ширин ёр,
Гоҳи уйқуда, гоҳ бедор бўлайлик.

74

Худоё, менда дил йўқ, менда дил йўқ,
Иморат курдиму сомонли гил йўқ.
Иморат тикладим кўзим ёшидан
Қаерга бормайин манзилу эл йўқ.

¹ – душман, рақиб.

75

Худовандо, бошимда бор нима хол?
Тикандек санчилар тўшакда, алҳол.
Худо амри билан бўлсангу дўхтур,
Бошимда турсанг-ей, шу менга иқбол.

76

Деворинг узра тўсиқ бор токай?
Ҳамма ёр топди, мен беёр токай?
Юрар хуш ҳамма ёр бўйнида қўли,
Тикандек гулсиз мен хор токай?

77

Чиройли, оқ томоғинг мисли шиша,
Сенинг ишқинг ғами дилда ҳамиша.
Дарахтдек чўзди бўй дардинг дилимда:
Чиқарди шоҳу баргу отди реша¹.

78

Кел, эй, васлингга мен восил бўлай, ёр,
Териб гуллар, этагингга солай, ёр.
Не бўпти гулга тўлдирмоқ этакни,
Кел, эй, жоним сенга қурбон қилай, ёр!

79

Бу тун гўёки юлдузлар ҳавода,
Оёғим остида ер бесафо-да.
Бу тун олам заминни топмагандек,
Севар ёрдан, ахир, бўлдим жудо-да.

80

Фақирликдан фиғону нола қилдим,
Қараб ҳар ён иложи чора қилдим.
Қараб ҳар ён – тополмасдан ёримни,
Этаккача ёқамни пора қилдим.

¹ Реша – илдиз.

81

Рўмолинг бошинг узра қип-қизил зар,
Қилар Кобулда хизмат хеш¹-биродар.
Бўлай қурбони мен қиш тунларининг –
Ки, сандал остида бу қўллар ўйнар.

82

Ҳаво анча совуб қолди кириб қиш,
Ғарибларда кўпайди дарду ташвиш.
Хазон босдими ҳуснинг боғини, айт,
Рангимни заъфарон² қилган не эрмиш?

83

Тишинг боғлаб, эшикдан кирдинг, эй жон,
Йиғидан кўзларинг бўлганча гирён³.
Худо дардига сабр эт, бўлма гирён,
Худодан ишларинг бўлгуси осон.

84

Эшит, ёрим, менга орзу висолинг,
Кўзимни ўйнатар қадди ниҳолинг.
Кўзимни бир қадинг ўйнатган эмас,
Кўзимни ўйнатар зебо жамолинг.

85

Бўлай қурбон – либосинг бунчалар хуш!
Лабингнинг учида шаккар урар жўш.
Лабингнинг учидан шаккар тўкилгай,
Ҳеч этма эски ёрингни фаромуш.

86

Уйинг олдига келди бу адоинг,
Қулоғингга етар ширин садоинг.
Агар отанг куёв қилса ўзига,
Бўлайин бир умр содиқ гадоинг.

¹ Х е ш – кариндош-уруғ.

² З а ъ ф а р о н – сарғиш тус берувчи хушбуй ўсимлик; мажозан: сарик ранг.

³ Г и р ё н – йиғловчи, йиглаб турган.

87

Қадинг пасту ҳавойинг кўп баланддир,
Ширинликда лабинг гўёки қанддир.
Лабингнинг холидан бир бўса бергил,
Баҳосин билмайин дил зору банддир.

88

Либос қимматбаҳолик бор гулимда,
Ҳавойи раҳнамолик бор гулимда.
Илоҳо, раҳнамолик олмасин авж,
Мудом майли жудолик бор гулимда.

89

Бу кўча бошида гуллабди бодом,
На кеча уйқу бор, на кундуз ором.
Йўловчи кўлида бир мактубим бор,
Юборишга киши йўқдир, дилором.

90

Бўлай қурбон сенга, Парвардигорим,
Агар етказмадинг менга нигорим.
Одамларга улашдинг бахту толе,
Менинг-чи, ёшли кўзлар бўлди ёрим.

91

Фироқ бир офати жон бўлди охир,
Фироқ бир дарди пинҳон бўлди охир.
Мени тарк этдинг тарк этди жон ҳам,
Фироқда ўлим осон бўлди охир.

92

Лабинг хурмо каби ширин-шакар, ёр,
Қиларсан Янгишаҳарга сафар, ёр.
Ўзинг тахт узра қўр тўкиб турарсан,
Белингга боғлабон гўзал камар, ёр.

Қадим бўлибди мажнунтол каби ҳам,
 Сен уй, мен ташқарида чекамиз ғам.
 Илоҳо, ютсин-ей Қорун¹ каби ер,
 Мени сендан жудо қилса ким, эркам!

Бу чўлларда чопа-чопа борарман,
 Оёгин ўпгали гул ахтарарман.
 Ўшал ой юзлининг орзу-ўйида,
 Неча манзилни бир тунда ўтарман.

Мен уч кунлик гул эрдим, онам ўлди,
 Бериб доя қўлига, доям ўлди.
 Мени ўргатдилар эчки сутига,
 Шум экан толеим, эчки ҳам ўлди.

Ўзим совчи бўлиб келдим сенга, ёр,
 Худо ҳаққи, бўлибман зори дийдор.
 Агарда бевафолик қилмасанг сен,
 Бўларман то қиёмат мен вафодор.

Кўзим бўлди йўлида зор, Худоё,
 Қаерларда юрибди ёр, Худоё?
 Ўтирар ўзининг жойида ёрим,
 Қилиб мени бу ёқда хор, Худоё.

Нима бўлди, бирор-бир шод дамим йўқ,
 Муҳаббат дардидан ўзга ғамим йўқ.
 Агар ўлсам, менга ҳеч тутма мотам,
 Шаҳид бўлган ғарибман – мотамим йўқ.

¹ Қ о р у н – Мусо алайҳиссалом даврида яшаган, ҳад-ҳисобсиз бойлигини хайрли ишларга сарфламай, хасисликда ном чиқарган шахс. Бу такаббур кимсани охир-оқибат бутун мол-дунёси билан бирга ер ютган. У Шарқ адабиётида харислик ва хасислик тимсоли ҳисобланади.

Ўзим сабзаю¹ ёрим сабзпўшдир²,
 Ўтирар чорраҳада – гулфурушдир.
 Икки кўзи тошу қоши тарози,
 Мисоли заргар у кимматфурушдир.

100

Эшит, боғбон, богингда бир ишим бор,
 Гулингдан бер териб, бор менда бемор.
 Патуни номли гулингдан териб бер,
 Гулингдек менда ҳам бор бир гўзал ёр.

101

Бўлай норинж³ каби қўлингга қурбон,
 Бағишлар жон бўйинг ҳар қайда, жонон.
 На хат йўллайсан, ўзинг келасан на,
 Магар эмасмисан сен ҳам мусулмон?!

102

Санамжон, икки зулфинг нозаниндир,
 Магар сенда хирожи мулки Чиндир?!⁴
 Жаҳонда икки кўзингга баҳо йўқ,
 Қўлинг остида бу дунё тайиндир.

103

Қилар ёр қасрига парвоз кабутар,
 Бориб айт – интизорлик мени ўртар.
 Қаёққа юз ўгирмай беқарорман,
 Ўшал дамданки, ташлаб кетди дилбар.

¹ С а б з а – майса, кўкат, яшиллик.

² С а б з п ў ш – кўк либос кийган.

³ Н о р и н ж – апельсиннинг бир тури; мажозан: сарик ранг.

⁴ Ч и н – Хитой.

Бу сарв¹ қаддингки, райҳондан яралмиш,
 Бу лаълдек² лаб-да маржондан яралмиш.
 Бўса олиш учун икки юзингдан,
 Гўзал лаъли Бадахшондан³ яралмиш.

Йўлинг бошида ўтирдим сахар вақт,
 Кўзимнинг ёшидан ўтқаздим дарахт.
 Шамол кўпорди уни илдизидан,
 Сира кулмади мен бечорага бахт.

Агар ёр бўлса дилбар, дилрабومان,
 Агар бўлса кумуш у, соф тилломан.
 Агар қиз боламан деб у уялса,
 Ишорат этсин – келгум шу асно ман.

Нетарман, ёрижон, сен келмаган тун?
 Бўлиб Лайли, чекарман оҳи Мажнун.
 Ахир, қандай чиқаргайман нафасни,
 Висолинг бўйини мен туймаган тун?

Эй, онанинг баҳорги тоза гули,
 Эй, Туркистондан айри тушган ули⁴,
 Қилиб ҳурмат унга бир нома йўлла,
 Гўдаклик чоғи эмгансан-ку уни.

¹ С а р в – кишин-ёзин кум-кук бўлиб яшнаб турадиган игнабаргли гўзал ва хушқомат дарахт. Мумтоз адабиётда маъшуканинг келишган зебо қадди-қоматини сарвга нисбат берадилар.

² Л а ъ л – қизил рангли ялтироқ қимматбаҳо тош. Маъшуканинг қизил лабини унга нисбат берадилар.

³ Л а ъ л и Б а д а х ш о н – лаълнинг энг аъло нави бўлиб, Бадахшон тоғларида ҳосил бўлади.

⁴ У л – ўғил.

Сенинг қурбонинг, эй жонона, бўлгум,
Агар қилсанг сафар, девона бўлгум.
Агар кетганда ёд этсам ўлимдир,
Фаромуш айласам, бегона бўлгум.

110

Гўзалсан сурмасиз ҳам, сурма қўйма,
Қўйиб сурма, пичоксиз мени сўйма.
Хумор кўзга қўярсан сурма нега?
Бўлиб жаллод, ошиқлар бағрин ўйма.

111

Гўзал юлдуз, бўлибман сенга навкар,
Қилибман икки йил хизмат баробар.
Қилибман икки йил хизмат текинга,
Сенга садқа маошимиз, дилобар!

112

Девор ортида нега тўхтадинг, ёр?
Мени қилдинг ғаму дардга гирифтор.
Илоҳо, қари бобонг ўлсину сўнг
Баҳонг ҳар қанча бўлса, мен харидор.

113

Чарақлар юлдузу бедор эдим мен,
Девор остида умидвор эдим мен.
Хабар берди саҳардан номурод қуш,
Ҳануз ёрни деб интизор эдим мен.

114

Бошинг узра қадифа¹, эй азиз ёр,
Узугинг вазни уч мисқол² десам бор.
Бу уч мисқол узук нима бўлибди,
Паранжинг барларини қилса заркор.

¹ Қ а д и ф а – аёллар бош кийими, чодра.

² М и с қ о л – тахминан 4, 68 граммга тенг оғирлик ўлчови.

115

Билолмайман, бу юлдузми ёки қор,
Кулар хандон уриб уй ичра дилдор.
Қараб турган экан онаси, афсус,
Бир-икки бўса истовдим мени зор.

116

Эй, оппоқ юзларинг сутдай, қара бир,
Ўзинг султонун икки кўз вазирдир.
Ўзинг туриб адолат тахти узра,
Сенга дўст ушбу саҳройи фақирдир.

117

Четида қалъанинг каптар соларман,
Бир-икки бўса шу қиздан оларман.
Агарда чиқмаса шу қиз йўлимдан,
Мисоли хас олов ичра қоларман.

118

Ўтирсам майдон ичра, келди дилдор,
Қилиб каклик каби чиройли рафтор¹.
Дедим дилда: қадаминг кўзим узра,
Шифо топди-да ундан дили бемор.

119

Фироғинг тунида пашша урар ниш,
Ёзилган сочинг олд-ортингни тутмиш.
Агарда қўшнилари сезишса, айтгил:
“Худо йўлига эҳсон олди дарвеш”.

120

Бу дилни қошларинг мотамга солди,
Бу жонни кўзларинг ҳам ғамга солди.
Ўшал Лайлию Мажнун уйи куйсин,
Ошиқлик расмини оламга солди.

¹ Рафтор – юриш, хиром этиш.

121

Йўлимнинг бошини қиз гар тутибди,
Камарбандимни шу дилбар тутибди.
Камарбандимни шу дилбар олибди,
Ўзи подшо, мени навкар тутибди.

122

Бошим оғрийди, ҳолим кўп харобдир,
Куйиб кўнгил қуши мисли кабобдир.
Кел, эй ёр, бу кабобни кути¹ жон эт,
Емоқ ушшоқ² кабобини савобдир.

123

Сахийжон, хожатим бордир, раво йўк,
Муножотимга Ҳақдан бир садо йўк.
Сенинг номингга мойчиरोқ берарман,
Ошиқ дардига ҳеч ерда даво йўк.

124

Худойим қилмасайди ишқни пайдо,
Қилибди пайдо, этмасайди расво.
Ошиқ дили қозондир қайнаётган,
Киши кўтармасин қопқогин асло.

125

Мен аҳли дард эрурман, нозанин ёр,
Юз ўгирмасман ўлдирсанг-да зинҳор.
Қошингда айланарман қонга ботиб,
Бошим ўткир тигингда олсанг, эй ёр.

126

Баҳор келганда гуллар тергуликдир,
Бу қизларнинг лабини сўргуликдир.
Бу ширин, эрка қизларнинг дудоғи
Шакарқамиш каби жўш ургуликдир.

¹ Қ у т – ризқ, насиба, улуш; озик. таом.

² У ш ш о қ – ошиқлар

127

Қамиш уйларга ўт қўй, моҳи тобон¹,
Маҳалла бус-бутун бўлсин чароғон.
Ўзим мироб бўлиб, сув келтирарман,
Экарман ўрнига сунбулу райҳон.

128

Юрарсан қандайин оёқ учида,
Бу тошлар эзилар йиғлаб ичида.
Отанг таъриф этиб дер кўзларингни:
Башар кўрмас қизимдек қиз тушида!

129

Юрарсан худди каклик, эй жонона,
Бўларман шаҳри Кобулга равона.
Билолмайманки, қайтарманми ё йўқ,
Рўмолчанг совға қил – бўлсин нишона.

130

Бор икки каклигим, боқ бир қиё, ёр,
Сафарга кетаман, айла дуо, ёр.
Сафардан қайтаманми-қайтмагайман,
Дегил: “Асра паноҳингда, Худо!” – ёр.

131

Севикли ёрни кўрдим дона-дона,
Тароқ сочига ургай ёна-ёна.
Ювилган сочларидан оқса сувлар,
Мисоли қуш терарман дона-дона.

132

Бўлай бўйнингдаги боғичға қурбон,
Нега биздан умид уздинг, қадрдон?
Сени йўлдан урибди қайси золим,
Ёмон сўз айтмагандим сенга ҳеч он.

¹ Моҳи тобон – порлок ой.

133

Қизил, оқ – турфа гуллар олдилар жон,
Шу гуллар бўйи деб бўлдим-да, боғбон.
Келиб қиш, қолди гуллар қор тагида,
Тириклик йўқ менга гулларсиз, ишон.

134

Саман от, айланай бўйингдан ўзим,
Ясаб берай юган бўйнингга ўзим.
Қилай наъл тилладан бу кеча мени
Олиб борсанг санам кўйига, ўзим.

135

Кўйинг бир кеча бўлса менга манзил,
Камарбанд менга бўлгай икки кокил.
Ўшал тун ҳожилар қайтишса ҳаждан,
Менга ҳаждир қошинг меҳроби, билгил.

136

Қизил гулим, нега рангинг сўлибди?
Хазон ели сенга душман бўлибди.
Хазон ели, сира келмас бўлиб кет,
Сенинг дастингдан ёр ранги сўлибди.

137

Анор ниҳолидек ёр, кел қошимга,
Кел, эй, пар болишингни қўй бошимга.
Агар йўқ болишинг, кел, чап қўлингни
Қўявер майлига, сарвбўй, бошимга.

138

Агар кўрсанг менинг ёрим пинҳона,
Узугим бер унга – бўлсин нишона.
Худо қошида айларман дуолар,
Бўлиб қуш, менга етказ шу замона.

139

Тўлин ой, лоф уриб, кўп қилма даъво,
Қолишмасман дея ёрингдан асло.
Сенинг йўқдир кўзу кипригу қошинг,
Менинг ёрим каби ширин тилинг ё.

140

Кел, эй, бир ерда бирга ўлтирайлик,
Ахир, ёшмиз – дил орзусин кўрайлик.
Ахир, ёшмиз ҳали энди бўй етган,
Умидимиз гулини биз терайлик.

141

Сен олдинг ақлу хушимни, гўзал ёр,
Қулоққа келди овозинг жарангдор.
Кўчама-кўча судра қўлим олиб,
Сотарман, де, ошиқ, борми харидор?

142

Ариқ бўйида дуч келса ўшал ёр,
Дегил: “Эй бевафо, ёлғончи дилдор!
Сенга ҳеч бир ёмон сўз айтмаганман,
Рўмолчанг бер менга – бўлсин у ёдгор”.

143

Ширинсўзликда йўқ тенг сенга зинҳор,
Дилим кулфини очдинг бир кулиб, ёр.
Мен – аччиқ, сен – ширинсан, тенг эмасмиз,
Мени қўй, кет йўлингга, нозли дилдор.

144

Агар ёд айласам, дардим бўлар зўр,
Унутсам, шу замон бўлсин кўзим кўр.
Мен у номард одамлардан эмасман,
Бўлурман ҳамнафас киргунча то гўр.

145

Кел, эй жонона ёр, тарки сафар қил,
Бошингдан бу ёмон ўйни бадар қил.
Бу ўй жоҳиллигу хомдир бу ақлинг,
Улардан кечу ўзингга назар қил.

146

Кел, эй ёр, майсазорда ўлтирайлик,
Рўмолинг тўлдириб лола терайлик.
Рўмолинг тўла лола чаппа-роста,
Вафо йўлига энди юз бурайлик.

147

Ёрим, дардингда девона бўларман,
Бориб навқари тўпхона бўларман.
Бўлиб навқар, борай Балху Бухоро,
Йўқотсам тўпни, зиндона бўларман.

148

Сенга оппоқ либосларни олай, ёр,
Қулоғинг ҳалқасига кўз солай, ёр.
Қулоғинг ҳалқасига кўз солиш не,
Уйинг ичра ёринг бўлиб қолай, ёр.

149

Турибсан жойнамоз узра, азиз ёр,
Қиличбозлик қилар қўш зулфинг ошқор.
Худо хусну жамолни сенга бермиш,
Бу турку тожик ичра сенча ким бор?!

150

Йигит, бош кийимингга борми қиёс,
Қўлингга ялтирар узугинг олмос.
Билиб олса бўлар олмос узукдан,
Отангдан қолганин бир катта мерос.

151

Азиз ёрим, мисоли шам эмишсан,
Уйингда ўлтириб, беғам эмишсан.
Сен уйда ўлтирарсан, кўчада мен,
Қилиб қон мени, хотиржам эмишсан.

152

Оқликда ойни ҳам уялтирибсан,
Ичида юзта ёшнинг ўлтирибсан.
Шу юз ёш ичида дил сенга бердим,
Агар аҳдингда мустаҳкам турибсан.

153

Илоҳо, бир умрми зор бўлурман?
Гулимнинг дардида бемор бўлурман?
Художон, орзуйим шудир: қачон мен
Тикансиз гулни топиб, ёр бўлурман?

154

Анори майда дона-дона қилди,
Мени бир хипча бел девона қилди.
Шу ўн тўрт ёшли хипча бел нигорим
Ишорат уйига пинҳона қилди.

155

Девор устида еб аччиқ анорни,
Лабим тегди лабига нозли ёрнинг
Лаби нозик санамнинг мисли шиша,
Бу шиша ичра тушди захми¹ хорнинг².

156

Фалончидир сенга, эй қизгина, ном,
Юзинг оқликда мисли гули бодом.
Қасам бошинггаки, ошиқ бўлибман,
Бу қандай дили кофирдир беором.

¹ Захм – яра, жароҳат.

² Хор – тикан.

157

Эшит, қизгина, оппоқсан ҳам ориқ,
Онанг йўқ, мен сенга бўлибман ошиқ.
Мени ошиқи пок деб айтдинг, эй гул,
Ўзинг чиройли, ширин тилли маъшуқ.

158

Нигорим кўрсанг уй ичра мабодо,
Дегил, ёринг салом айтди шу асно.
Шудир менинг дуойим кеча-кундуз:
Мени ёримга етказгин, Худоё!

159

Агарда ўхшамас номингга номим,
Куярмиди ўшал оташда жоним?
Ўшал ширин санамнинг хотири деб,
Бўларми сира Кобулда нишоним?

160

Худовандо, эзиб қилдинг мени хўр,
Нигоримдан жудоман – манглайи шўр.
Нигорим икки кўзим нури эди,
Бу равшан кўзларимни айладинг кўр.

161

Сабо, ҳукмим билан сен бир сафар қил,
Ширин ёрим сари бориб хабар қил.
Саломим етказ аввал жону дилдан,
Кейин бу хаста ҳолига назар қил.

162

Салом, эй қизгина, нозикадолик,
Ўтирма том бошида – бу гадолик.
Агар бир эгрилик кўрсанг фақирдан,
Маломат айла: “Қилдинг бевафолик!”

163

Менга, эй дилрабо, айла мурувват,
Ҳал эт бечоралар ишини албат.
Ғазаб қилсанг-да юз марта, қасамким,
Лабингдан бир ўпишга бор жасорат.

164

Агар бўлсанг бу ҳолимдан хабардор,
Мени деб тош дилинг ёнгуси, эй ёр.
Бутун оламни кезсанг-да уриб чарх,
Тополмайсан менингдек бир вафодор.

165

Илоҳи, ё илоҳи, ё илоҳи,
Мени ўлдирди-ку ёрнинг фироғи.
Етишсанг ошиғи зоринг қошига,
Куйиб душман уйи бошдан-оёғи.

166

Бўлай гар севмасам, маҳкуми жар мен,
Бўлайин тол мисоли бесамар мен.
Агар ошиқ эмасман жону дилдан,
Ғаминг зиндонида қонли жигар мен.

167

Анори дона-донадан ёғар дур,
Тилақдир менга дийдори ўшал ҳур.
Агарда бўлмаса хотири ёрнинг,
Бу кўчага келармидим бирор қур.

168

Агар бузсанг, қилиб аҳду вафони,
Илоё, чек жаҳонда бор жафони!
Каломуллоҳ ганим бўлсин жонингга,
Агар бошқа билан қилсанг сафони!

169

Эшигинг олдидан бизга гузар¹ йўқ,
Юзингдек ойу офтоб жилвагар йўқ.
Менга дейсанки: “Ишқингда касалман”,
Сенинг ҳолинг меникидан батар йўқ.

170

Шу киприк ўқидан бўлдим умидвор,
Шу кўзлар чўгидан бўлдим умидвор.
Болаликдан тутиб нози этагин,
Вафо қилмогидан бўлдим умидвор.

171

Эшит, ёрим, хабар қилсанг келарман,
Агар болишни пар қилсанг келарман.
Мулойим кўк ипакдан болишинг, ёр,
Ўзинг гулдек агар қилсанг келарман.

172

Ишинг ишрат мудом, ёри ягона,
Ғамингда ошиғинг эса девона.
Жудоликдан оғиз очма, санамжон,
Бу хорликдан дилим бўлгай ғамхона.

173

Ўшал кунданки, сен кетдинг қошимдан,
Худо ҳаққи, қиёматдир бошимда.
Агар воқиф эсанг ҳолимдан, эй гул,
Кўҳи Қофдан² келар эдинг қошимга.

¹ Гузар – ўтиш, кечиш.

² Кўҳи Қоф – Қоф тоғи. Қоф – аждодлар тасаввурига кўра бутун дунёни ўраб олган тоғ.

174

Агар қошимда қолсанг, беркинар ой,
Бўлайлик бирга топиб холи бир жой.
Фақат шу шарт ила – ўпсам юзингдан,
Тишимнинг изи қолса, демагил вой.

175

Агар гул сайрига чиқсанг, азиз ёр,
Келиб ҳол сўр – ётибман бунда бемор.
Ўзига барчасин қилдим ҳавола,
Бу дунёда тополмай бир вафодор.

176

Агар ёр истасам мен, ёр эмас кам,
Агар гул исласам, гулзор эмас кам.
Гўзал юзларни кўрмоқ бўлса орзу,
Кўзимнинг олдида дийдор эмас кам.

177

Эшит, ёрим, танимайсан Худони,
Ҳали ёшсану билмайсан вафони.
Тузоғингга тушибман худди қушдек,
Тафовут этмадинг дўсту ошнони.

178

Эй, эл гап-сўзин олма тилга зинҳор,
Назар сол заъфарон рангимга бир бор.
Агар ўлсам-да сендан кечмагайман,
Ўшал аҳдимга содиқман мудом, ёр.

179

Фидо жони билан бу багри доғинг,
Икки кўз ўртасига қўй оёғинг.
Чўчирман кипригим ботмасми дея,
Оёғингни кўзимга қўйган чоғинг!..

180

Агарда савдо этсам, савдойим ғам,
Агар ҳамроҳлик этсам, ҳамроҳим ғам.
Оёк кўйсам агарда майса узра,
Бўлар, Худоё, бошдан-оёғим ғам.

181

Қанисан, эй дилим боғбони бўлган?
Нега тегрангни зулмат қуршаб олган?
Замину боғу ошиқлар кўчаси
Бу гулларнинг ширин атрига тўлган.

182

Илоҳо, тун саҳар бўлсин ҳадемай,
Бу гул уйдан бадар бўлсин ҳадемай.
Унинг меҳри ниҳоли унди дилда,
Илоҳо, босамар¹ бўлсин ҳадемай.

183

Эшит, эй қиз, мени девона қилдинг,
Эдим обод, мени вайрона қилдинг.
Қилиб дўстинг фиғон айтар эдиким:
Бирор сўз айтмайин бегона қилдинг.

184

Нега мендан қочарсан, эй пари қиз?
Эшитдингми магар мендан ёмон сўз?
Сенга ёқмас бирор сўз айтмаганман,
Нега мендан ўгирдинг, эй пари, юз?

185

Агар нокасга сен йиллар эсанг ёр,
Демассан: “Бахтиёр бўл, ошиқи зор”.
Ғаҳи дерсанки: “Кўзимнинг нурисан”,
Ғаҳи дерсан: “Бошингда ўйнасин дор”.

¹ Б о с а м а р – мевали.

186

Баҳор келди, либосинг гулранг эрмиш,
Дарахту бутталар ғарқ гулга кирмиш.
Бўлай қурбон сенга, эй зулфи анбар,
Бу содиқ ошиғинг қилма фаромуш.

187

Баҳор келди-ку, қурбонинг бўлай мен,
Мижанг ўқиға қалқонинг бўлай мен.
Ўз аҳдингда туришинг на ажойиб,
Фидойи аҳду паймонинг бўлай мен.

188

Баҳор келди, баҳор, эй нури дийда,
Дарахтлар узра гуллар бўлди пайдо.
Фироғингда лабимга етди жоним,
Муҳаббатга садоқат қолди қайда?

189

Баҳор келди-ю, гуллар бўлди ғужғон,
Ўтир гул шохи остида паришон.
Юзу сочингга гул барги тўкилгай,
Жўякда гул ниҳоли қолгай хайрон.

190

Баҳор келди, баҳор келди, гулижон,
Экар пайт устувор келди, гулижон.
Юзинг худди очилган гулга ўхшар,
Иш узра иш қатор келди, гулижон.

191

Қани, кел, ёрижон, фасли баҳордир,
Ариқлар ичра сувлар жилвакордир.
Қани, кел, ёрижон, гулгашт этайлик,
Тамоми тоғу саҳро лолазордир.

192

Баҳор келди, дарахтлар қомати дол,
Чечакларни суманлар¹ қилди поймол.
Маломат айлагай гулларни лола,
Чаман шоҳи патуни² бўлди баттол.

193

Баҳор келди, чечакка тўлди ҳар ён,
Бамисли гулли рўмолинг, ёрижон.
Кезайлик, кел, бу гуллар оламини,
Бу гуллар эрта куз қўлида пайҳон.

194

Баҳор келди, кел энди сарви сиймин³,
Чиқиб лола, биёбон бўлди рангин.
Дема савсандан⁴ айлар у ҳикоят,
Агар булбул наволар этса ширин.

195

Баҳор келди, таратгай боғлар анбар,
Биёбон лоладан гўё сочар зар.
Баҳор келди, гулу булбул ҳамоғуш,
Чаман гул базмидан оташ саросар⁵.

196

Баҳор гулни ўзига бола айлар,
Паривашлар сўроғи лола айлар.
Баҳор келди, баҳори васли жонон,
Дилу жоним фироқдан нола айлар.

¹ С у м а н – оппоқ гуллайдиган жасмин гули, ёсуман.

² П а т у н и – гул номи.

³ С а р в и с и й м и н – баланд буйли оқбадан маҳбуба.

⁴ С а в с а н – гулсапсар.

⁵ С а р о с а р – бошдан-оёқ, бутунлай.

197

Баҳор кўп яхши-да, гуллар топар жон,
Тўлишиб янги ой, бўлгай чарогон.
Хазон ҳеч кўрмасин бу тилла ранглар,
Бу боғ либоси ўзингсан, ёрижон!

198

Баҳор келди, нигори нозаниним,
Кел, эй, бир дам тўйиб кўриш қийиним.
Кел, эй, то бир нафас кўнглим бўлиб шод,
Ёнингда ўлтирай тарқаб тугуним.

199

Ўшал деворни ғишти хоми бордир,
Ўшал дилдорни Ширин номи бордир.
Билишни истасанг, айтай нишона:
Очилган бир гули бодоми бордир.

200

Азиз ёрим, қадрдонсанми ё йўқ?
Сен эр қилдинг, пушаймонсанми ё йўқ?
Сен эр қилдинг, насибанг шу экан-да,
Гапир ростини: хандонсанми ё йўқ?

201

Агар ўлсам биёбонлар аро хор,
Етиб келсанг бошимга кошки, эй ёр.
Кафанга ўраган фурсатда мени
Қучиб жонсиз танамни йигласанг зор.

202

Ягонам сен ўзинг, эй ёри жоним,
Хафа кўрсам сени қайнайди қоним.
Бу девона дилим ишқингда сархуш,
Хафа ҳеч бўлма мендан, меҳрибоним!

203

Эшит, заргар, менинг сенда ишим бор,
 Ясаб бер бир узук – берар кишим бор.
 Ясаб бер бир узук тоза кумушдан,
 Жума кун ёр билан васл этмишим бор.

204

Сенга, ёрим, ҳамиша интизорман,
 Харобу хору зору беқарорман.
 Сен оғушимга кирган нурли тунлар –
 Хаёлида мудом масту хуморман.

205

Алифнинг¹ нуқтаси йўқ, айла диққат,
 Дил ошиқ бўлди-ю, йўқ унда тоқат.
 Дилим бўлди хумор кўзингга ошиқ,
 Муносибмас бу кўз барчага албат.

206

Ҳамиша, эй гулим, озода юрсанг,
 Дераза олдида муштоқ ўтирсанг.
 Дераза олдида сармасту хандон,
 Илоҳо, бир умр шу хилда турсанг.

207

Кел, эй ёр, айрилиқдан жон карахтдир,
 Бу тунми, кун – билолмайман, не вақтдир?
 Кел, эй қошимга – бир кўрай юзингни,
 Бу ошиқлик иши иқболу бахтдир.

208

Сабо, айла мадад кўнгли яримга,
 Саломимни олиб бор дилбаримга.
 Дуолар айлагай бечораи зор,
 Кел, эй ёр, бир нафас оғушларимга.

¹ А л и ф – араб алифбосининг биринчи ҳарфи: “а”. Туғрилиги жихатида аъшуқанинг тик, келишган қадди-қоматига нисбат берилади.

209

Эшит, ёрим, сен ақли хом этдинг,
Тубанлар дастидан пайғом¹ этдинг.
Тубанлар – номусулмонлар туфайли
Ўзингни расво, мени бадном этдинг.

210

Ситамгарнинг қўли синсин, илоҳо,
Урар эшикка у теша ҳар асно.
Эшикнинг тахтаси синсин, илоҳо,
Кўрай ёр юзини мен зори шайдо.

211

Бу пайкалдан келар бир тўда каптар,
Она қизи билан ҳаммомга борар.
Келишсин тез, бўлибман онага кул,
Қизига ошиғу шайдо муқаррар.

212

Агар дил дардига бир чора бўлгай,
Қачон ёрсиз ошиқ оввора бўлгай?
Гўзалларнинг бир ери кам бўларми,
Гар ошиқлар иши бир бора бўлгай?

213

Эшит, эй нозанини гулўзорим²,
Узун тунларда мунисим, мадорим.
Боқиб бир жилва бирлан мендан олдинг
Чидаму тоқату сабру қарорим.

214

Эшит, ёрим, менга орзу висолинг,
Чизибман неча қоғозга жамолинг.
Худо қошида айларман муножот,
Олиб келса бўйинг кўклам шамоли...

¹ П а й ғ о м – хабар, дарак.

² Г у л ь у з о р – гул юзли.

215

Қаерда бўлдинг, эй қизгина, меҳмон?
Қизилликлар суриб лабга фаровон.
Кўчанг бошида Мажнундай турарман,
Ошиқликдан мени қилдинг пушаймон.

216

Бошингга деб рўмол тикдим, азизим,
Ғамингда туну кун куйдим, азизим.
Яратмаса Худо куймасмидим деб,
Бу бағрим сени деб ўйдим, азизим.

217

Эшит, қизгина, рафторингдан ўлдим,
Садои кафши булғорингдан ўлдим.
Садои кафши булғоринг не бўпти,
Шу икки кўзи хумморингдан ўлдим.

218

Юзинг узра бу хол диллар тузоғи,
Қошингнинг устида қайда тароғинг?
Йўлинг киприкларим-ла супурай, гул,
Қийин мендек бир ошиқ учрамоғи!

219

Кел, эй ёрим, кел, эй, сайри чаман қил,
Тамошои гулобу¹ ёсуман² қил.
Бериб гуллар қошида хусн закотин,
Мени бўсаларингдан баҳраманд қил.

220

Агар сендан жудо бўлсам, Нафасжон,
Ажаб йўқ, бенаво бўлсам, Нафасжон.
Топарманми хабар сенинг ҳолингдан,
Агар боди сабо³ бўлсам, Нафасжон?

¹ Гулоб – 1) гул суви. атиргул япрокларидан олинадиган хушбўй ичимлик;
2) кўз ёши.

² Ёсуман – оқ хушбўй гулли ўсимлик ва унинг гули, ясмин, суман.

³ Боди сабо – тонг ели.

221

Агар бошимда синса юзта калтак,
На бошдан кечаман, на ёрдан андак.
Агар юз ёшга кирсам кекса, хаста,
Ҳануз ёр бўйи мендан келса керак.

222

Ғамингда, айла ёд, ўлмоққа етдим,
Сенга чок дилни қолдирдим-да кетдим.
Нега, эй ёри жон, мени унутдинг?
Қиёматга фироғинг догин этдим.

223

Шу қалъа кунжиги¹ мен боғладим дил,
Кўзимни ўзига жалб этди бир гул.
Илоҳо, кўзларим кўр бўла қолсин,
Келибди ёр – танимабман-ку буткул.

224

Кел, эй ёр, менга ўлим дом курибдир,
Дилим бечора маъюсу ғарибдир.
Чиколмай қийналар жоним бўғизда,
Нахотки, унга дийдоринг насибдир?!²

225

Кел, эй нозикбадан, дилдор бўла қол,
Жароҳатли кўнгилга ёр бўла қол.
Бўйингдан айланай, ширин сўзинг-ла
Табиби бу дили бемор бўла қол.

226

Кел, эй, мендан узоқ кетма сира, хур,
Бўлибсан мунчалар ҳуснингга мағрур.
Жафолар дастидан кўп хастадирман,
Мурувват кўрсатиб бир, айла масрур².

¹ К у н ж – чет, бурч, бурчак.

² М а с р у р – шод, хурсанд.

227

Кел, эй, фасли баҳор, соҳибжамолим,
Кезайлик боғ аро, қоши ҳилолим.
Назар ташла: на гул бордир, на булбул,
Мурувват қил, забун¹ бўлди-ку ҳолим.

228

Кел, эй, ишқингда зор бўлдим, нигорим,
Ғаминг ичра бемор бўлдим, нигорим.
Ғариб ҳолимни бир бор сўрамассан,
Ётиб тўшакда, хор бўлдим, нигорим.

229

Кел, эй, орзум висолинг, дилрабо ёр,
Сочинг ториға жон бўлсин фидо, ёр.
Юзинг аксини қогозга чизарман,
Дилим дардига бўлгай деб даво, ёр.

230

Дилимда қолди доғинг, сочи сунбул²,
Кел, эй, ёрингнинг холи бўлди мушкул.
Кел, эй, бу нотавон ҳолимга бир бок,
Худоё, бўлдим-ей дардинг аро сил.

231

Кел, эй, ошиқи зоринг бўлди дилтанг,
Кел, эй, ор этмайин ҳол кўру сўр ранг.
Менинг ҳолим хароб, сен беҳабарсан
Умидим шишасиға урма харсанг.

232

Лабингнинг устида холдир, ширинжон,
Фирокнинг бир куни йилдир, ширинжон.
Келолмас хизматингга ошиғинг, шу
Қанотсиз қушга аҳволдир, ширинжон.

¹ Забун – ожиз, нотавон, бечора, мағлуб.

² Сунбул – ингичка баргли, ғуллари халқа-халқа, кўнғироксимон ва хушбўй ўсимлик. Маъшуқанинг сочи халқа-халқалиги ва муаттар хид таратиши жихатидан сунбулга нисбат берилади.

233

Мудом юзингни ёд айларман, эй гул,
Ҳидингдан дилни шод айларман, эй гул.
Сочинг торига, юз жон бўлса менда,
Фидойинг шу заҳот айларман, эй гул.

234

Гулим, мавзун қадинг сарву санавбар,
Гулим, қўш кокилинг белингни чулғар.
Агар менга дилинг майл этмас асло,
Демак, бир бошқа ёринг бор, муқаррар.

235

Бўлай қурбон сенга, эй чорикор¹ ёр,
Гўзал бодом гулидек кўзларинг бор.
Кўриб туриб сира келмайди раҳминг,
Эмишсан худди кофирдек дилозор.

236

Кел, эй, қўяй юзингга юз, қаламқош,
Тиззангнинг устига ётай қўйиб бош.
Тиззангга бош қўйиш нима бўлибди,
Қўярман лаб лабингга, қошингга қош.

237

Баланд тоғ бошида олу экарман,
Сенинг қадингга мос, бону, экарман.
У тиззамдан бу тиззамга олардим,
Агар бўлса менга бону тегарман.

238

Эшит, эй ёрижон, бердим салом мен,
Нега аҳдингни буздинг деб тамоммен.
Мени ёд этмадинг ҳеч сўнгги кунлар,
Билолмай не гуноҳим қон мудом мен.

¹ Ч о р и к о р (Ч о р а к о р) – олинадиган хосилнинг тўртдан уч қисмини ер эгасига бериш шарти билан бойлар ерида ёлланиб ишлаган, ўз ери ёки от-уловига эга бўлмаган дехкон.

239

Эмасман феълу хўйингдан хабардор,
Қараб тахмин қиларман хуснингга, ёр.
Сочинг бир торига тенг кўрмагайман,
Агарда бўлса менда юзта дилдор.

240

Азизим, бўлдим-ей дардинг чекиб сил,
Жавоб ёз тезда – сенга боғладим дил.
На ўзинг келасан, на ёзасан хат,
Кўзимнинг ёшидан хўл бўлди-ку гил¹.

241

Фақирда бир дили девона бордир,
Бошимда дарди бир жонона бордир.
Кўйида тогма-тоғ, саҳрома-саҳро
Макон Мажнун каби вайрона бордир.

242

Фирогингда, гулим, ҳар тун ишим ғам,
Мисоли лола дилда доғи шабнам.
Агар бир бор ўлим топса одамлар,
Мен ўларман-тириларман дамодам.

243

Азалдан бевафо эдинг, гулим, сен,
Талабда ошно эдинг, гулим, сен.
Биринчи кун синаб кўрган эдим мен,
Ҳа, савдогарнамо эдинг, гулим, сен.

244

Топилмас охудек кўзи хуморинг,
Илондек эгма қошинг – ифтихоринг.
Юрарман шаҳру кишлоқларни кезиб,
Сўрарман кимдадир деб ихтиёринг.

¹ Г и л – тупрок, лой.

245

Ўшал кунданки, сен кетдинг қошимдан,
Учиб кетди Ҳумо¹ қуши бошимдан.
Элаб чиксанг одам зотин хокини,
Тополмайсан кулини ҳам лошимдан.

246

Гўзаллар бирла қилма ошнолик,
Ҳазир бўл, бир куни келгай жудолик.
Сира Мажнунидан кечмасди Лайли,
Жаҳон гўзаллари бўлса вафолик.

247

Гаму дардинг қолибди менга ёдгор,
Жафою ранжу хорлик ҳам, ситамкор.
Жафою ранжу хорлик, дарду кулфат
Дилимга солди минг-минг захму озор.

248

Юзингни мен мудом ёд айлагайман,
Бўйинг хидлаб, дилим шод айлагайман.
Агар қолган эса умримдан юз йил,
Фидо сочинг учун бот айлагайман.

249

Кўзингдек кўз бу жаҳонда топилмас,
Қиёси жумла инсонда топилмас.
Ўт урдинг нотавон жонимга, сендек
Муруватсиз мусулмон-да топилмас.

250

Эшит, ёрим, бу кўнглим бекарордир,
Жонимда ишқинг ўтидан шарордир².
Касал бўлдимۇ дўхтирга этишди,
Муҳаббат дардига дармонми бордир?

¹ Ҳ у м о – кимнинг бошига сояси тушса, ўша киши бахтли бўлади, деб эътиқод қилинадиган афсонавий давлат қуши.

² Ш а р о р – учкун, аланга.

251

Мусофирлик қилар одамни дилгир,
Солибди бу фалак бўйнимга занжир.
Фалак, бўйнимдан олгин занжирингни,
Ғарибликнинг юки шундоғам оғир.

252

Бу йил сарсону саргардонман, эй дўст,
Бу йил қочқини Шибирғонман¹, эй дўст.
Мисоли тўтидек синган қаноти,
Қафасда қумридек ҳайронман, эй дўст.

253

Ажаб ҳурсанки, қурбонинг қилар ким?
Ўзим қассобу бирёнинг² қилар ким?
Сенга бердим кўнгил ўн тўрт ёшимда,
Азиз ёрим, пушаймонинг қилар ким?

254

Мени ёд эт – гамингда жон берарман,
Сенга мажруҳ дилимни топширарман.
Унутсанг-да мени, маҳшарга³, эй ёр,
Фироғинг доғини олиб борарман.

255

Само юлдузидан кўзинг нишондир,
Дилимни олдингу рангим хазондир.
Дилимни сеҳру жоду бирла олдинг,
Бу жодугар ким экан ноаёндир.

256

Қўлида гул, эшикдан кирди ёрим,
Карашма айлагай кўзи хумори.
Тутиб қолинг уни, қўлида хужжат –
Эмиш қонимни тўкмоқлик қарори.

¹ Ш и б и р ғ о н – Афғонистон шимолидаги шаҳар – Жузжон вилояти маркази.

² Б и р ё н – қовурилган, кабоб булган, куйган, ўртанган.

³ М а ҳ ш а р – қиёмат кунда барча ўлганлар тирилиб, сўроқ учун тўпланадиган жой.

257

Илоҳо, мен каби беёр бўлгил!
Танингни дард тутиб, бемор бўлгил!
Жудолик айладинг мендан шу кунлар,
Яқинлар қошида ҳам хор бўлгил!

258

Дилимга тиғ уриб, солдинг бу доғни,
Сенинг ишқингда тарк этдим сабоқни.
Ўшал кунданки, ишқ дардига тушдим,
Ўқимабман бирорга ҳам варақни.

259

Мен ошиқ бўлдим ҳолим батардир,
Фигонимдан фалак ҳам бохабардир.
Ғамингдан шунчалар кўп йиғладимким,
Ёқам кўз ёшидан ҳўл сарбасардир.

260

Қўй, эй ёр, қора сурма ўз кўзингга,
Қиё боқ ошигингга – зор изингга.
Агар мендан кўрарсан бевафолик,
Уриб тиғ, қил фидо бошим ўзингга.

261

Турибсан шундайин қаршимда, гулим,
Дейишга бир нима бормайди тилим.
Билолмайманки, айтмайми ё айтай,
Агарчи тўладир сўзларга дилим.

262

Кел, эй, мен орзуи дийдор этарман,
Кел, эй, дарду ғамингдан зор этарман.
Кел, эй, бозори ғам эшигин очсам,
Адоксиз гиналар изҳор этарман.

263

Агар тонг юлдузи бўлсанг, парижон,
Товоқча ичида тўлсанг, парижон.
Икки оппоқ тишинг мисли қадоқ қанд —
Ки, тасбеҳ донаси бўлсанг, парижон.

264

Ўтириб сув бўйида сочи сунбул,
Олиб ҳидлайди гул сув ичидан ул.
Сув ичидан олинган гулда ҳид йўқ,
Агар ёр ҳидласа, ўзим бўлай гул.

265

Мусулмонлик шуми, аҳли мусулмон,
Ёмон иш қилмайин қустиришар қон.
Ҳали дилбар висолига етишмай,
Мени урди фалончи хўп беармон.

266

Баҳор келди-ку, айш-ишрат баҳори,
Қаёққа солма кўз гуллар қатори.
Нима бўлибди бу боғу бу гуллар,
Кийибди кўк либос ширин нигорим.

267

Жудолик ўчмас ўтдир, беомондир,
Жудолик дастидан дил нотавондир.
Жудолик тулки айлар ҳатто шерни,
Жудолик шулки, эговлар умрни.

268

Мусофирлик нечоғлик дилгир айлар,
Фалак оёқларимга занжир айлар.
Фалак, синдир бу қисмат занжирини,
Ширин ёди Ватаннинг таъсир айлар.

269

Бошимда кокилинг савдоси бордир,
Дилимда гул юзинг ғавғоси бордир.
Агар майл этса кўзим янги ойга,
Кўзим ўнгида қошинг ёси бордир.

270

Неча кун бўлди – мен ишқингда беҳуш,
Садоқатли қулинг бўлдим бояқиш.
Сабаб не – ҳатто кирмайман тушингга,
Магар, ёрим, мени қилдинг фаромуш?

271

Азизим, сен мени девона қилдинг,
Мени тутқуни бандихона қилдинг.
Кўча ўртасида, уй қулфлагандек,
Оёғимга кишан, жонона, қилдинг.

272

Жудолик қилмадим мен, бу – Худодан,
Жудолик асли чархи бевафодан.
Жудолик этни тирноқдан айирди,
Жудолик дини йўқ бўлсин жаҳондан!

273

Нега чўчиб қочарсан мендан, эй ёр?
Эшитдингми ёмон бир сўзни зинҳор?
Ёмонлик истаган дўстинг эмасдим,
Нега дўстлик ипин уздинг, жафокор?

274

Яқиндан сени кўрмасман, нима наф?
Қошингда ҳеч ўтирмасман, нима наф?
Гўзал ҳуснинг дарахти гулга кирди,
Мен ушбу гулни термасман, нима наф?

275

Бу чексиз дашт аро ғавго қилай, ёр,
Сени гул бўйидан пайдо қилай, ёр.
Сен-ку гул бўйидан бўлмайсан пайдо,
Ёшликни кум билан савдо қилай, ёр.

276

Сафарга мен узоқ – бир йил кетарман,
Гулим ҳажрига қандай сабр этарман?
Гулимдан ҳеч жудо бўлиб бўларми,
Туну кун нола қилмасдан нетарман?

277

Сафар олдимда-ю, ортимдадир дил,
Қўлим бўйнингдан асло кучмади, гул.
Қилишга бўлмади изҳори дил вақт,
Сени тарк этдим-ей, дил тўла ғам, бил.

278

Эшит ёр, хавфи кўп эрур фироқнинг,
Тиғи бир, боши иккидир фироқнинг.
Тиғи бир, боши икки-иккimasми,
Дарахти мева бермас, кўр, фироқнинг.

279

Бу олам кўш қора зулфингга шайдо,
Худо ўз кудратидан этди пайдо.
Онангнинг қўлу оёғин ўпарман,
Эмиб сутини, бўлдинг шунча зебо.

280

Қўйиб мошпояга сув, ўй суриб жим,
Урарман чўт – менинг ёрим бўлар ким?
Урарман чўт – бўлар ёрим Паригул,
Паригул қайдадир билмайман ўзим.

281

Сенинг дарвозангга қурбон бўларман,
Овозинг эшитиб, тўхтаб турарман.
Овозинг эшитиб, узоқ-яқиндан,
Мисоли янги гулдек очиларман.

282

Бўлай қурбон, яшил кўйлакли зебо,
Товус патидек бер кўксимга оро.
Товуснинг пати бўлсанг, айби йўқ ҳеч,
Кўзимга қора сурма бўл, дилоро!

283

Эшит, ёрим, кел, эй, бирга бўлайлик,
Кўча бошида ўпичлар олайлик.
Кўча бошида ўпичлар не бўпти,
Чодирнинг торини тортиб кўяйлик.

284

Эшит, ёрим, онангнинг сўзига кир,
Ювибсан бош, чодир ичида ўтир.
Ювибсан бош, ўтириб чодир ичра,
Суйиб ол оғушингга мени, эй хур!

285

Қалам олай юзинг ёдида, эй дўст,
Чизай қошингни, дейман жуда, эй дўст.
Баланд олибди қаддини алиф ҳам,
Кўриб қаддингни, майли шу-да, эй дўст.

286

Сенга ҳеч ўхшамайди бу қизил ранг,
Менга ҳеч ўхшамайди бу дили танг.
На Қорун, на Сулаймонда¹ қолиб тахт,
Бўлар ҳуснинг либоси пора, аттанг!..

¹ Сулаймон – шон-шавкатли подшоҳ ва пайгамбар. Унинг мол-мулки ҳад-ҳисобсиз бўлган. Унга Худонинг сирли ва муқаддас исми – Исми Аъзам маълум бўлган ва бу исм унинг сеҳрли узугига нақш қилинган. Бу узук воситасида у нафақат одамлар, балки ҳайвонлар, кушлар, барча инсу жинсларга, табиат ходисаларига ҳам ҳукмини ўтказа олган.

287

Тақиб кўлга узукни, нозли жонон,
Бутун ер юзини қилдинг чароғон.
Худо ўзи сенга бермиш узукни,
Гулим, бўлдинг тақиб уни Сулаймон.

288

Кел, эй, хулқинг қошида бош эгарман,
Териб гуллар, этагингга тўкарман.
Бу гуллар этагингга сиғмагай ҳеч,
Кел, эй, жоним сенга қурбон этарман!

289

Худовандо, жудоликни йўқотгил,
Жаҳондан бевафоликни йўқотгил.
Муяссар айла ёр васлига мени,
Йўқ эрса ошноликни йўқотгил.

290

Мусофир ғам-машаққатга дучордир,
Агар шаҳзода бўлса, хору зордир.
Агар минг тўшагу бахмал, духоба,
Оёғи остида гўёки хордир.

291

Ҳиротдан келдим, Қандаҳор кетарман,
Келувдим ёр билан, бемор кетарман.
Келувдим ёр билан – бўйнида қўлим,
Бўлиб ёрим билан ҳамкор кетарман.

292

Ўзим бердим ўзимга захри қотил,
Гуноҳим не – менга ёр бўлди жоҳил?
Дилимнинг қонини ичгай бу жоҳил,
Пушаймонман – пушаймондан не ҳосил?

293

Юзинг ойу лабинг лаълдир, гулижон,
Лабингнинг ёнида холдир, гулижон.
Агарда кўрмасам ҳар куни юз бор,
Менинг ҳар сониям йилдир, гулижон.

294

Шимол кетдинг – йигирма кундан ўтди,
Қулоғим овда, кўз йўлингни кутди.
Ўзинг айтдингки, гут пишса келарман,
Кобулда бугдой ўриш вақти етди...

295

Қалам бўлсин, азизлар, устухоним,
Сиёҳ ўрнига олинг қатра қоним,
Битиб мактубни кўнгил пардасига,
Юборинг – ўқисин номехрибоним.

296

Кел, эй, мен орзуи дийдор этарман,
Ўтир бир дам – сирим ошкор этарман.
Ўтир бир дам, кўзимнинг нури сенсан,
Кўнгил розин сенга изҳор этарман.

297

Само юлдуз тўла, Оллоху акбар,
Учиб борай сенинг ёнингга, дилбар.
Учиб бориб ёнингга бўса олай,
Бўса олдида бекор канду шаккар.

298

Гулим, қаддинг янги ўсган ниҳолдир,
Лабинг эса шакарқамиш мисолдир.
Лабингнинг учидан бир бўса бергил,
Жигар ишқинг ғамидан хастаҳолдир.

299

Бугун-эрта киларсан нега, эй ёр?
Дилим гамда тиларсан нега, эй ёр?
Гўё хўл кундаман тандир ичида,
Тутарман, сен куларсан нега, эй ёр?

300

Гулим, нима қилай, аскарлик ишим,
Бу мактабхонада навкарлик ишим.
Келолмайман қилишга хизматингни,
Кеча-кундуз мени қийнарлик ишим.

301

Эшит, ёрим, хатарлидир жудолик,
Ниҳоли бесамарлидир жудолик.
Менга дерлар жудолик қил, жудолик,
Ўлими беҳабарлидир жудолик.

302

Менга шаҳзода бўлсайди севар ёр,
Ўқиса ишқ китобини у бедор.
Бу ишқ китобидир Лайлию Мажнун,
Мени тарк этмаса бир лаҳза зинҳор.

303

Қадинг мисли илон ингичкадир, ёр,
Урарман оҳ қоронги кечалар зор.
На туркий қавму на тожик ичинда
Мисолинг топмадим, гул юзли дилдор!

304

Намозшомда гариблик қилди бедод,
Уриб жўш дил, ватанни айлади ёд.
Омон бўлсин мени ёд айлаганлар,
Отамми ё акам-укам, ё авлод...

305

Эшит, эй тонгдаги шаббода, дилгир,
Саломимни қари онамга етқир.
Дегил: йўллайди фарзандинг саломлар,
Кечир, оқ сут унга бергансан, ахир...

306

Агар дилбар менга бўлса вафодор,
Овозим кўнгироқ мисли жарангдор.
Санам боши менинг тизсамда бўлсин,
Ғаним боши тош остида хору зор.

307

Маконим Кобули шариф, Художон,
Бўлибман зору ҳам заиф, Художон.
Менга дерлар: нега рангинг хазондир?
Мени ишқ айлади ғариб, Художон.

308

Эшит, ёр, токатим кўп тоқ бўлибди,
Дилим дийдорингга мушток бўлибди.
Бир умр сабр этиб, сабрим вароғи –
Йиғилиб бир китоб бу чоғ бўлибди.

309

Ҳироту Маймана то мулки Анхў,
Самарқанду Бухородан то Шожў¹.
Кезиб чикдим бутун афғон элини,
Сенингдек қора сочни топмадим-ку!

310

Кир, эй шаббода, фармонимга бугун,
Олиб бор нома жононимга бугун.
Олиб бор нома – у ўқиб ишонсин
Менинг ҳоли паришонимга бугун.

¹ Маймана, Анхў, Шожў – Афғонистондаги шаҳарлар.

311

Бўйингдан айланай, ишинг тўполон,
Ўзинг мешдай мағрур тутарсан ҳар он.
Балоғат даврида нак янги мешдек,
Мудом онангни эсларсан, ёрижон.

312

Шу ердан токи Кобул гул экарман,
Бир олма гуллар ичра ўтказарман.
Ўшал олмани ёримга этиб бер,
Дилимда ҳар неки бўлса ёзарман.

313

Бўлай қурбон шу ок кулча юзингга,
Бўлай қурбон рангу бўю кўзингга.
Топарман деб нишонини сочингнинг,
Тушибман Гулбаҳордан мен изингга.

314

Бу ҳовлида яшар икки сулув қиз,
Бири қанду бири новвот дегайсиз.
Бўлай қурбони шу новвоту канднинг
Бироқ новвотига кўнглим этар жиз.

315

Шу пастак қадду бўйингга ўлай мен,
Ишорат қилди – кўлингга ўлай мен.
Кўрай маҳтобинг-ей маҳтобли тунда,
Ўшал қоши ҳилолингга ўлай мен.

316

Бу тангликда дучор бўлгаймисан-йўқ?
Ёмон ҳолим – мадор бўлгаймисан-йўқ?
Неча бўса сўраб эдим, рад этдинг,
Худо билгайки, ёр бўлгаймисан-йўқ?

317

Баланд қаддингга курбонман, жонона,
Ўзим ошиқ, дилим бўлса девона.
Бу золим кофир аҳли қўймади тинч,
Оёқ уздим уйингдан шу баҳона.

318

Баланд тоғ чўққисимас манзилинг, ёр,
Йўқ аввалги муҳаббат сенда зинҳор.
Мен аввалги муҳаббатга фидоман,
Унутгансан уни сен, айтсам ошкор.

319

Художон, кимни деб бу дил девона?
Йўқотган бу гулимга қайда хона?
Йўқотган бу гулим зебо эди кўп,
Чироғимдан чароғон қай кошона?

320

Сени тўйхонада кўрдим, жонона,
Тарар сочинг карашма ёна-ёна.
Сочингдан томчилаб томган бу сувлар
Бари дур-марвариддир дона-дона.

321

Қилар ой чиқмайин юлдуз сафарни,
Сариқ рўмол бошида жилвагарнинг.
Қучоғимга ширин ёр кирмади бир,
Урар бадбахт хўроз бонги сахарни.

322

Бу икки қора зулфинг икки илон,
Эмиш оппоқ юзингни деб паришон.
Ўралмиш бўйнинг узра ҳалқа-ҳалқа,
Мисоли шодаи гавҳару маржон.

323

Бориб ёримга айт: ёринг келибди,
Гули наргис, харидоринг келибди.
Бориб ёримга айт: дилдан қувонгил,
Ўшал ёри вафодоринг келибди.

324

Ширин, томинг эмас юксак, виқорли,
Менинг фикрим сира ўйингда борми?
Менинг кўзимдадир сенинг хаёлинг,
Кофир бўлма қилиб ёлғончи ёрни!

325

Кўролмай икки-уч кун нозанинни,
Хаёлан осмон қилдим заминни.
Бўлай қурбони шу оппоқ кўлининг,
Супургай тозалаб рўйи заминни.

326

Кўнгил қизларга берма, бўлсанг оқил,
Лабиди кулгую кинга тўла дил.
Сени совун каби сув айлагайдир,
Бўларсан ишқбозлик йўлида сил.

327

Азизим, эшик олдида ўтирсанг,
Қизил, оқ гул каби хуш ҳид уфурсанг.
Вафодорингман ўлим келгунича,
Агар сен аҳду паймонингда турсанг.

328

Кел, эй, раҳм ошиқи ҳайронга айла,
Илож бу дарди бедармонга айла.
Асир бўлдим шу жоду кўзларингга,
Кел, эй дилбар, даво бу жонга айла!

329

Жафо жонимга кўп, эй ёр, қилдинг,
Дилим бир ғамзада афгор¹ қилдинг.
Кўзимга сурма айлай хоки пойинг,
Кетиб кўнглимни қон, дилдор, қилдинг.

330

Юлдуз тун ярмида шам ёна қилгай,
Бели нозик мени девона қилгай.
Бели нозик – бу ўн тўрт ёшли бир қиз,
Имо уй ичидан пинҳона қилгай.

331

Худо ҳолимни билгай, эй қадрдон,
Бўлиб мажруҳ бу қайғудан, паришон.
Асир эдим, тушибман доми ишққа,
Асир бўлдим – маконим Кофиристон.

332

Қаерларда юрибсан, хуркак оху,
Олиб кетдинг дилимни, не ишинг бу?!
Кела қол, ёрижон, ҳар қайда бўлсанг,
Менга сенсиз тириклик нақ ўлим-ку!

333

Балогардону қурбонинг бўлай, ёр,
Фидою садқаи жонинг бўлай, ёр.
Дилимда қолмагайдир ўзга армон,
Эшит, бир лаҳза меҳмонинг бўлай, ёр.

334

Эй ёрижон, маломат бизни қилдинг,
Жигарчок то қиёмат бизни қилдинг.
Олиб сен ўнг қўлингга сигаретни,
Чап қўлда бир ишорат бизни қилдинг.

¹ Афгор (Фигор) – 1) яраланган, мажруҳ; 2) эзилган, ўртанган, ғамгин.

335

Сув бўйида туришинг тушди ёдга,
Сўзни дурдай теришинг тушди ёдга.
Ўзинг сўз айтдингу мендан эшитдинг,
Лаб учида кулишинг тушди ёдга.

336

Эшит, ёрим, асири номинг ўзим,
Асири кўзлари бодоминг ўзим.
Менга қил сидқидилдан дўсту ёрлик,
Билар аҳли жаҳон – бадноминг ўзим.

337

Қўша зулфинг мисоли навбахордир,
Тўйинг куни кўзингда ёш қатордир.
Худо йўлига сабр эт, йиғлама кўп,
Ахир, мажбурсану не чора бордир?!

338

Қадинг, ёрим, баҳор гулича бордир,
Уйингдан чиқ, бу қиш эмас, баҳордир!
Уйингдан чиқки, ёринг сени кўрсин,
Кўришга бир сени у интизордир.

339

Ғурурдан ўзни бепарво тутарман,
Йиғидан кунни ҳар кун кеч этарман.
Қачонки сен менинг ёдимга тушсанг,
Чекишдан топмасам таскин нетарман?

340

Бўлай оқ тишларингга мен фидо-ей!
Бўларманми сира сендан жудо-ей!
Ўшал бўсаки, дилбар, менга бердинг,
Табиб бўлиб, менга қилдинг даво-ей!

341

Менинг лола гулим, билма завол ҳеч!
Кулиб турсин дудоғинг эртаю кеч!
Агар билсам, сенинг умринг шу хилдир,
Менинг умримдан олгилу яша хуш!

342

Ой ортида чарақлар митти юлдуз,
Менга ёрсиз юмилмас кечалар кўз.
Жароҳатли илондек тўлғонарман,
Қачонки тушса ёдимга ўшал қиз.

343

Ёзиб кўш зулфинг ошкоро қиларсан,
Мени ошуфтаю шайдо қиларсан.
Қиёмат хавфидан тап тортмай асло,
Куярман мену томошо қиларсан.

344

Йўқ экан сабру тоқат сенда буткул,
Бўлибман ошиғинг, эй дастаи гул.
Бўлолмас икки юз тўти сенга тенг,
Эмишсан оташин бир куйчи булбул.

345

Қадинг ингичка мисли қил, азизим,
Сени кўрқитгучи ким ул, азизим?
Қадимий севги ҳаққи, жуда шодман,
Менга берганингга кўнгил, азизим.

346

Бўлай қурбон сенга, эй чодиралвон¹,
Тамоми кўчани қилдинг чароғон.
Тамоми кўчага мен гул экарман,
Агар сен гул, бу ёринг гул нигоҳбон².

¹ Чодиралвон – қизил хижобли, алвон пардали.

² Гул нигоҳбон – гулни парвариш қилувчи.

347

Дилим ҳолидан эмассан хабардор,
Мени деб тош дилинг куймайди зинхор.
Бутун оламини ўтказсанг элакдан,
Топилмас мен каби ёри вафодор.

348

Фидодир сурмали кўзингга кулинг,
Ўқишга борасан – киссангда қўлинг.
Кела қол тез, бўлиб қурбон ярашган –
Либосинг кўргали пойлайман йўлинг.

349

Бошида ошнолик кўрдим сендан,
Охирда бевафолик кўрдим сендан.
Ўзинг айтган эдинг: йўқ ўзга ёрим,
Оқибатда жудолик кўрдим сендан.

350

Агар ёд айласам, дардим бўлар зўр,
Агарда йиғласам, кўзим бўлар кўр.
Кўзингу қора қошингга қасамким,
Вафодоринг бўларман то лаби гўр.

351

Мен ошиқ бўлдим сен-чи, бепарво,
Куйиб кул бўлдим ишқ ўтида аммо.
Кела қол, чирмашайлик янги токдек
Солиб бўйнингга қўлни, эй нигоро!

352

Сафар айлаб, кетарман Кобул, эй гул,
Тўла сабру чидамга бу дил, эй гул.
Бўларман деб жудо ширин санамдан,
Чекарман нола мисли булбул, эй гул.

353

Дилим мойил шу қоши қундузингга,
Китобнинг бети айлангай юзингга.
Менинг йўқ бу жаҳонда саждагоҳим,
Қиларман сажда қоши қундузингга.

354

Бу уйга сен кадам қўйгаймисан-йўқ,
Бир ўпишга бу дам қўйгаймисан-йўқ.
Тиғингдан бош-оёқ жисмим ярадор,
Ярамга бир малҳам қўйгаймисан-йўқ.

355

Қадинг пасту баланд парвозинг аммо,
Лабингдан, қанчадир бир бўса, жоно?
Агар турса лабинг бўсаси мисқол,
Бу мисқолни қиларсан қанча савдо?

356

Шоҳ қасридан эсган сабога қурбон!
Кобулда шўх қизи мирзога қурбон!
Кобулда шўх қизи мирзо не бўпти,
Парирухсора бепарвога қурбон!

357

Ёғар ёмғир қора булутдан ҳар он,
Қора чодирли қиз излайди илон.
Қилар ҳар жойда илон таърифини,
Бўлай ўшал тили учига қурбон!

358

Ўшал кун бевафолик этдинг, эй гул,
Мени ёмғир каби йиғлатдинг, эй гул.
Ўлиб кетсин, илоҳо, қўшмачилар,
Шулар деб чолга тегдинг-кетдинг, эй гул.

359

Сенга етсин бу оху фарёд, эй гул,
Бу бандихонадан қил озод, эй гул.
Мен ишқинг хастасиман, ёри ширин,
Ейиш-ичишни қилмасман ёд, эй гул.

360

Сарик чодирни сол бошингга, эй гул,
Шум эрдан кўрқма, кел қошимга, эй гул.
Ўтириб юзма-юз, тиззама-тизза,
Дилинг розин де сирдошингга, эй гул.

361

Бўлай қурбони шахло кўзинг, эй гул,
Менга ҳеч очмадинг-ку розинг, эй гул.
Тушундим, янги ёр топибсан, энди
Жудоликми бу ёки нозинг, эй гул?

362

Бир-икки кун бедилбар бўлдим, эй гул,
Хаёлимда кўру кар бўлдим, эй гул.
Кулоқ карлигию кўз кўрлиги ҳеч,
Куйиб кулга баробар бўлдим, эй гул.

363

Қилиб зулфини ҳалқа, нозли дилбар,
Эшик олдида юрар мисли каптар.
Агар кўринса қизлар ўртасида,
Нозик қадди ҳўл хивичдек муқаррар.

364

Азизим, сенда йўқ заррача ихлос,
Очиб кулфи дилинг, айтармисан роз?
Эшитдим: янги бир ёрни топибсан,
Жудолик айлагайсанми ёки ноз?

365

Мисоли ёзги бир райҳон бугун мен,
Ғариби мулки Туркистон бугун мен.
Художон, бу ғарибингни талаб қил,
Нечук нолону саргардон бугун мен.

366

Фидоман сурмали кўзингга, эй хур,
Турибсан хужрада, қўлингга танбур.
Турибсан хужрада, мен интизоринг,
Сен эса чертасан танбурни масрур.

367

Бу жонимга икки дард келди бир бор:
Чекай йўқлик ғамини ё ғами ёр?
Менинг йўқликка-ку йўқ эътиборим,
Адо қилди ғами ёри вафодор.

368

Ажойиб об-ҳаво бор сенда, Кобул,
Гўзал Хожасафо бор сенда, Кобул.
Кўриб билдим ошиқу ориф¹ аҳлин,
Сулувлардан расо бор сенда, Кобул.

369

Киши бу жизғанак жонимни билмас,
Киши бу дарди пинҳонимни билмас.
Кўрар зоҳирда² барча кулганимни,
Бироқ ботинда дармонимни билмас.

¹ О р и ф – маърифат соҳиби, Оллоҳни таниган киши, комил инсон. Оллоҳнинг юти, сифатлари ва исмларини мушоҳада этадиган завқий ва ваздий илмлар эгаси бўлган зот.

² З о х и р – 1) кўриниб турган, очиқ-ошкор, аён; 2) ташқи кўриниш, бирор нарсанинг сирти, таши.

Булоқ бошида кўлдан тушди олу,
 Дил олди икки оқ чодирли оху.
 Улар гўёки Пагмоннинг анори,
 Бошимдан то оёқ тер ичра, ёху!¹

Азизам, токай айларсан жудолик?
 Менга токай қиларсан бевафолик?
 Агар мен бўлмасам ишқингга лойик,
 Нега аввалдан этдинг ошнолик?

Гўзал аксинг тамошо айлагайман,
 Шу тарз дилга тасалло айлагайман.
 Агарда кўрмасам бир кунда минг бор,
 Куни бўйи тавалло айлагайман.

Ярим тунда менга симоб² бердинг,
 Сийнанг узра жой, эй маҳтоб, бердинг.
 Ширин ухладим оппоқ сийнанг узра,
 Сўлиган гулга сув сероб бердинг.

Сўнар юлдузлару бедор эдим мен,
 Паноҳи рахнаи девор эдим мен.
 Паноҳи рахнаи девор бўлиш не,
 Ҳамиша интизори ёр эдим мен.

Сенинг ишқингдаман масту паришон,
 Ғамингда қора кийдим тортиб афғон³.
 Агарда кўрмасам ҳар куни юз бор,
 Ажал паймонасин⁴ ичгайман осон.

¹ Ё х у – Худони ёдлаш. Худованд дейиш (арабча “ё хува” сўзидан).

² С и м о б – кумушранг кимёвий элемент. Мумтоз шеърятда бетоқатлик, беқарорлик рамзи ва кўз ёши тимсоли бўлиб келади.

³ А ф ғ о н – фиғонлар, нолалар, фарёдлар.

⁴ П а й м о н а – коса, пиёла.

376

Менинг ой чехрали ёрим ўзингсан,
Не иш қилсам, мададкорим ўзингсан.
Не иш қилсам, турарсан ўнг тарафда,
Муаттар бўйли дилдорим ўзингсан.

377

Ўзим бунда, ёр эли Дашти Поён,
Кўзим йиғлар, дилим ғам ичра нолон.
Биёбонда кезар ёр ташнаю зор,
Ўзинг раҳмат сувин ёғдир, Художон!

378

Ёр, окликда томоғинг мисли шиша,
Сенинг ишқинг гами дилда ҳамиша.
Ғаминг бир туя юкча, савдо бўлмас,
Юрарман гарчи мен гўшама-гўша.

379

Дарахтки, мевасизми, дона йўқдир,
Ҳамма йўлбарсу шерда хона йўқдир.
Бўлибман ёрнинг ишқида қаландар,
Қаландарликка ҳеч бир таъна йўқдир.

380

Тўлин ой, нимадир, сўйла-чи, номинг?
Фалакнинг авжида эрмиш мақоминг.
Бу дунё шерлари орзуси сенсан,
Сенинг ҳам борми бир орзую коминг¹.

381

Гулим, кўрдингми мендан бир ёмонлик?
Эшитдингми бирор сўз ё гумонлик?
Сенга айтган эмасман бир ёмон сўз,
Нега кўрсатмагайсан меҳрибонлик?

¹ 1) оғиз. танглай; 2) мурод, мақсад, орзу, тилак.

382

Нигори нозанини дона-дона,
Лабинг атрофани тер тутди хона.
Дили бечора номидан дегайман:
Бир ўптир, билмасин ҳеч буни онанг.

383

Баланд тоғ устида бир дона буғдой,
Бу олам ичра мен бўлдим ғариб, хой.
Ғариблик айлай-айлай зор бўлдим,
Дўсту душман ичида хор бўлдим.

384

Мисоли боласин йўқотган оху,
Кезарман тоғу жарликларни, ёху!
Кезарман – бир куни Худо этиб раҳм,
Сабо муждангни менга келтирар-ку...

385

Майин еллар эсарлар сен томонга,
Ёзиб ўйнар сочинг уён-буёнга.
Ўтинчим бу дарахтлардан ягона:
Бирор-бир соя солсин меҳрибонга.

386

Менга бир боқ – ризо қил, эй гулижон,
Сафар қилгум – дуо қил, эй гулижон.
Сафар қилгум – келайми, келмайин ё,
Сабрни дилга жо қил, эй гулижон.

387

Бўлай оппоқ шу тўпиғингга қурбон,
Ўқишга борасан – сенга фидо жон.
Ўқишга борасан, ушлай кўлингдан,
Ўлай масту хумор кўзингга, жонон!

388

Нега девор тагида кезасан, ёр!
Мен отсам тош, чўчиб қочишларинг бор.
Мен отсам тош – муҳаббат белгиси бу,
Бу тошни қил кўзингга тўтиё, ёр!

389

Илондек йўл бошида ўтирарман,
Рўмолчангни менга бер, деб сўрарман.
Рўмолчанг менга бер – бўлсин нишона,
Уни бўйнимга мен туммор этарман.

390

Сўзимга боқу тоғлик эканим бил,
Сахи эшигидаман – бўлди уч йил.
Асир бўлдим-ку қуш боқар у қизга,
Мени ўлдир, Сахижон, ё озод қил!

391

Сомондай сарғиш тилло кўрмадингми?
Азизим, бир чин ошно кўрмадингми?
Менга дерсан: нега рангинг хазондир?
Фироқ доғини асло кўрмадингми?

392

Бошим оғрийди, ҳолим кўп ёмон, ёр,
Кўксим узра кабоб сихи бемиқдор.
Кел, эй ёр, жон қути қил бу кабобни,
Бу ошиқлик кабобида савоб бор.

393

Борар ерим саҳардан манзилингдир,
Камарбанд менга икки кокилингдир.
Ўшал соатки, сен чиқсанг уйингдан,
Зиёратгоҳ менга юзи гулингдир.

394

Самонинг чеккаси рангдир, азизлар,
Дилим ғам дастидан тангдир, азизлар.
Бу бечора дилим дарди не бўлгай,
Ёр қалби мисли харсангдир, азизлар.

395

Юзингни мендан, эй ой, қилма пинҳон,
Туташ икки қош уйқудаги илон.
Кўзинг шаҳлосини қил бир намоён,
Очилсин то ҳаётим гули, жонон!

396

Тўлин ой нурида кўрдим юзингни,
Тиниқ майга қиёс қилдим кўзингни.
Кеча эдинг гўё бегона соқий,
Хато қилдим кўриб тушда ўзингни.

397

Чинорнинг остида ёрим уйи бор,
Ўзи ой, кўзи юлдуздай гўзал ёр.
Туриб ёнида ҳуснига тўяй мен,
Мени Хулкар¹ қил, эй Қодири Қаҳҳор!

398

Бу эгма қошларинг этди хароб, ёр,
Фироғинг солди жонимга азоб, ёр.
Қиё бир боқиши жоду кўзингнинг,
Муҳаббат ўтида қилди кабоб, ёр.

399

Икки қошинг мени девона қилди,
Яқинлардан мени бегона қилди.
Менинг йўқ ўзга чорам, эй азиз ёр,
Муқими² эшиги бутхона³ қилди.

¹ Хулкар – олти кичик юлдуздан иборат юлдузлар туркуми, Сурайё.

² Муқим – турғун, собит.

³ Бутхона – бутпарастлар ибодатхонаси.

400

Фиғоним бор – узоқ тушдим элимдан,
Ватанда қолди – айрилдим гулимдан.
Қачонки тушса ёдимга ўшал гул,
Тутун фавворадай чикқай дилимдан.

401

Келарми деб, йўлингда ўлтирарман,
Нимаки хоҳласанг, курбон этарман.
Азизроқ тухфа йўқ жонимдан ўзга,
Агарда сўрмасанг жоним, нетарман?

402

Қўйибсан ҳино оппоқ қўлларингга,
Чиқар эл бир кўрай деб йўлларингга.
Лабим терсин лабингдан гул бу кеча,
Қўлим ҳалқа бўлибон белларингга.

403

Фирокда дарбадар, жонона, токай?
Ичиб қони жигар, жонона, токай?
Ғаминг куйдирди-ю, кул қилди мени,
Сен бундан беҳабар, жонона, токай?

404

Гўзал кўзи хуморинг кимда бордир?
Қўлингдек пухтакоринг кимда бордир?
Юриб қишлоқма-қишлоқ, кимни кўрсам,
Сўрарман ихтиёринг кимда бордир?

405

Йўлимнинг бошида девор қилдинг,
Кўришга ёр юзини зор қилдинг.
Мени айлаб умидсиз ёр юзидан,
Менга ҳаддан зиёд озор қилдинг.

406

Томинг пасту ўзинг ошно эмассан,
Ҳолимдан не учун огоҳ эмассан?
Фироғингда ўларман, эй ситамгар,
Менам Мажнун, нега Лайло эмассан?

407

Қаро қўш кокилинг тушгай то сина¹,
Қўриқлар қўш илон гўё хазина.
Итига нон беру даллолга пора,
Бўлайлик бирга, кўрмасин бегона.

408

Эшит, ёрим, мени ранжитдинг, охир,
Ватан боғим четини тутдинг охир.
Бу жонимнинг сиқиб олдинг сувини,
Қилиб ҳийла, дилим доғ этдинг охир.

409

Қадингнинг пастини девор яширди,
Мени қайси золим сендан айирди.
Мени дийдорингизга муҳтож этган,
У қайси золиму қайси ғайирдир.

410

Ҳокимга мен қиларман арзи ҳол-да,
Яшайди икки нозанин шимолда.
Кўнгил хоҳлайди қошига боришни,
Қуруқ қўлда бориш аммо маҳол-да.

411

Художон, бу ғариблик муфлис² этди,
Эдим аввал тилло, охир мис этди.
Кияй десам, менга янги либос йўқ,
Бу эски шол³ маҳруми мажлис этди.

¹ С и (й) н а – кўкс, кўкрак.

² М у ф л и с – бечора, бенаво; бефаҳм.

³ Ш о л – юнг газлама.

412

Бу баланд тол боши Кешиктон эмиш,
Ёримиз қочқини Туркистон эмиш.
Ёри бир йўлини топди барчанинг,
Ёримиз бизнинг эса сарсон эмиш.

413

Келишган томоғинг монанди шиша,
Десам афғонча: дил тирнар ҳамиша.
Агар ўзбекча айтсам: бунда келдим,
Десам тожикча: қолсак танҳо пича.

414

Бу кўрғонда ўзинг тоқдир, ёрижон,
Кўчага чиқ, ажиб чоғдир, ёрижон.
Кўчага чиқки, ёринг интизордир,
Бошингда чайлаи тоқдир, ёрижон.

415

Нафис оёқларинг кўрдиму, дилбар,
Дилим девона эрди, бўлди баттар.
Дилим захмин ёмондан-ёмон этди
Фақир, бечоралигим ҳам муқаррар.

416

Санам, гулбуттаи хандоним ўзинг,
Кўзимнинг нури, ширин жоним ўзинг.
Паривашлар аро бердим сенга дил,
Кабутарман, қанот-қалқоним ўзинг.

417

Томоғинг оқлиги сут бирла бирдир,
Ўзинг шоҳ, икки кўзинг-чи, вазирдир.
Ўзинг Кобулда хотиржам юрибсан,
Севар ёринг Шибирғонда фақирдир.

418

Бўлай қурбон шу оппоқ кўлларингга,
Қош устидаги қора холларингга.
Қасамким, сен биларсану Худойинг,
Талашдир ошиқ аҳли йўлларингга.

419

Замин кўкликка бурканса гўзалдир,
Мевалар ичра кангина асалдир.
Мевалар ичида кангина яхши,
Бу қизлар ичида ёши гўзалдир.

420

Гўзал кўйлак олиб бергайман, эй гул,
Шу кунлар сенга кўп мойил бу кўнгил.
Ёнингда ўлтиришнинг йўқ иложи,
Кўзимнинг шу туфайли ёшлари сел.

421

Азизим, сен хаёли хом қилибсан,
Ёмонлар орқали пайғом қилибсан.
Тушиб нокас, кофиртабълар кўлига,
Ўзинг расво, мени бадном қилибсан.

422

Нигори навнихол, бўлай фидойинг,
Товус пари каби кўксимда жойинг.
Сира йўқ айби товус пари бўлсанг,
Кўзимга сурма бўлсин хоки пойинг.

423

Баланд том бошида қизлар қатордир,
Билолмайманки, қайси бизни(нг) ёрдир.
Биларсанми десам нишона ё йўқ,
Бели нозик, тили ширин нигордир.

424

Гулим, Қоф тоғидан келган парисан,
Гулим, ишқ аҳлининг соф гавҳарисан.
Келарман шом дединг, бўлди ярим тун,
Бузиб аҳдинг, ажаб ситамгаресан.

425

Катон¹ кўйлак кийибсан, ёр, олиб хуш,
Лабингнинг теграсида тер урар жўш.
Лабинг теграсида тер қатра-қатра,
Лабинг қилмиш табассумни фаромуш.

426

Азизим, бир ажойиб кўйлагинг бор,
Бўйиндан то этаккача фўтанг, ёр.
Бўйинда то этак зар фўта тушгай,
Рўмолинг оқ юзингни ёпгай ҳар бор.

427

Кўйингда бенаволик айлагайман,
Қачонгача жудолик айлагайман.
Ширин ёрнинг жамоли орзусида
Ғанимлар-ла ошнолик айлагайман.

428

Қаерда бўласан, қизгина, меҳмон,
Қизилликлар суриб лабга фаровон?
Кўча бошида ўғридек турарман,
Юзингни то тўйиб кўрай беармон.

429

Юзингни кўрдиму бир шод бўлдим,
Агар банди эдим, озод бўлдим.
Бу бандихонадан мен бўлиб озод,
Агар шогирд эдим, устод бўлдим.

¹ Катон — канопдан тўкилган мато, кийимлик.

430

Агарда севмасам, недан бу гуфтор?
Недан мунча фиғону нолаю зор?
Манам ўз дилбаримга бўлдим ошиқ,
Недан тун бўйи мен тонггача бедор?

431

Менинг ҳолимни сўр келиб бу ёнга,
Илож айла бу дарди бедармонга.
Бўлибман жоду кўзингнинг асири,
Кел, эй, шодлик бағишла бу нодонга.

432

Ки заргарлик ҳавоси тушди дилга,
Қулоғига ясай деб ёрни ҳалқа.
Агарда бўлмаса мойил паризод,
Киритай жодугарлик касбин кўлга.

433

Қўлингда, ёр, анорнинг гули бордир,
Чиқа қол кўчага, фасли баҳордир.
Чиқа қол кўчага, кўрай юзингни,
Йўлингга икки кўзим интизордир.

434

Ширин ёр, бўлмасанг мунча бепарво,
Таним – кема, кўзимнинг ёши – дарё.
Жудолик мактубин менга битибсан,
Ўз аҳдингни унутдингми, нигоро?

435

Танишмиз иккимиз бир йилу уч ой,
Тасаввур қилки, биз Варқа ва Гулшоҳ¹.
Вафо қил, бу умрга ҳеч ишонч йўқ,
Қаён кетди Юсуф билан Зулайхо?!

¹ В а р қ а в а Г у л ш о ҳ – “Варқа ва Гулшоҳ” ишқий достони қаҳрамонли

436

Бўлай қурбон хиромон юришингга,
Бўлай қурбон шу хандон кулишингга.
Агар ўлсам, сенинг бўйнингда қоним,
Тутарман кўз мурувват қилишингга.

437

Мени бездирди ошиқ-мубталолик,
Қилай Мажнун каби, дейман, гадолик.
Бу кеча уйқуда кўрдим ёмон туш,
Гўё бизни этар таъқиб жудолик.

438

Қизил, оқ гуллаган чиройли лола,
Эшитгин, ошиғинг айлайди нола.
Юзингни бир кўрай – чиққил уйингдан,
Қора зулфингни айла менга ҳола¹.

439

Кел, эй сен бевафо, менга вафо қил,
Мени Варқаю ўзингни гулшоҳ қил.
Ўқию Сарву Гулнинг қиссасини,
Зулайхо бўл, мени Мисрда шоҳ қил.

440

Кел, эй дилбарки, жонингга фидоман,
Камарбанди ниҳонингга фидоман.
Белинг боғлабсан ошиқ ўлдиришга,
Дили номехрибонингга фидоман.

441

Қаён кетдингу тутдинг қайда манзил?
Менинг холимдан ўзинг худди ғофил.
Қиёмат кунидан ҳеч кўркувинг йўқ,
Юрарсан биз гариблардан узиб дил.

¹ Х о л а – ой ва қуёш атрофидаги гардиш; мажозан: парда, тўсиқ.

442

Манам Вомиққи, Узройим ўзингсан,
Манам Юсуф, Зулайхойим ўзингсан.
Манам Мажнунки, кўйингда ўларман,
Эшит, дилбарки, Лайлойим ўзингсан.

443

Бу икки лаб бамисли нуқраи хом,
Бу икки кўз бамисли лик тўла жом.
Мен ишқингда бамисли Варқа сарсон,
Қаердадирсан, эй Гулшоҳ – гуландом.

444

Манам дардингда фориғ ғамдан, эркам,
Эмас маҳкам сенинг аҳдинг сира ҳам.
Муҳаббат аҳду паймонини буздинг,
Бошимни кесди тоғдек ханжари ғам.

445

Бир-икки кунки, кўрмай нозанинни,
Оёқ остида сезмайман заминни.
На кўнгил, на кўнгил олгувчи бордир,
Хазон совурдими ё ёсаминни?

446

Юзинг ҳажрида касбим оху афғон,
Бўлай мушк асли шу сочингга қурбон.
Қилиб мажнун¹, яна не хоҳлагайсан,
Тушимда ҳатто келмайсан-ку, жонон!

447

Худо ҳусну жамолни сенга бермиш,
Қалам² меҳринг сенинг дилга яширмиш.
Сенинг менга сира ҳам ёрлигинг йўқ,
Қилиб озурда, ғам кўнглимга кирмиш.

¹ Мажнун – 1) телба, девона; 2) ошиқ, мубтало, гирифтор.

² Қалам – 1) акли аввал; 2) муфассал илм.

448

Нега мени заиф, хор айлагайсан?
Нега муштоқ қилиб, зор айлагайсан?
Дилим мажруху рангим заъфарондир,
Кўзим ёшини анҳор айлагайсан.

449

Менинг дардимни билмайди табиб ҳам,
Сариқ ранг – бор на сафро¹, на иситмам.
Паноҳим эшигида ғарқ бўлдим,
Совуқ оҳимни(нг) бўлди таъсири кам.

450

Табиб ҳолимни билсин қайдан, эй ёр,
На савдо², на ҳароратсиз бу бемор.
Давосиз ушбу дардимнинг давоси
Лаби ёрдир, лаби ёрдир, лаби ёр.

451

Дилимда юз жароҳат бор, Художон,
Сариқ рангим. жигар қон, дил паришон.
Бўлар расво гўзаллар орасида,
Жудолик уйини қурган ҳар инсон.

452

Саҳар чоғи етиб келдим саломат,
Ширин сўзинг олиб дилдан ҳаловат.
Агар ўз аҳду паймонингни бузсанг,
Қиларсан ўзни маҳшарда маломат.

453

Фалак ғарқ этди мени дарду ғамга,
Бегона айлади дўсту ҳамдамга.
Битиб ғам ёрлигин қўлимга берди,
Мени сарсон этиб бутун оламга.

¹ - жигарда ишлаб чиқариладиган сариқ ёки кўкимтир сариқ суюқлик;

² - бу ерда: девоналик, мажнунлик.

454

Қаро сочинг тараб, девона қилдинг,
Мени эл ичида афсона қилдинг.
Муҳаббат илмидан олсин сабоқ деб,
Мени шогирди мактабхона қилдинг.

455

Нега, эй дўст, сендан бир хабар йўқ,
Менинг ҳолимга сендан бир назар йўқ.
Надим ёзди жудолик шарҳин, унда
Сенинг паймону аҳдингдан асар йўқ.

456

Давосиз дард бўлибдирсан, ширинжон,
Қаерларда юрибдирсан, ширинжон.
Гадодек пойладим йўлинг, демадинг:
Қаерлардан келибдирсан, ширинжон.

457

Дилимда мавж урар денгиз каби қон,
Беҳистун¹ тогидек дардим бепоён.
Менинг бахтим бўлибди остин-устун,
Назар ташла келиб ҳолимга, жонон!

458

Ғамим бошимдаги сочдан зиёда,
Дилимга бўлди дилбар дарди жо-да.
Олиб қочай десам кўнглимни ғамдан,
Ғам отлиғдиру мен бўлсам пиёда.

459

Ўзим Лайлою йўқ Мажнун кошимда,
Жудолик айладим, хуш йўқ бошимда.
Қанотсиз қумриман гўё қафасда,
Жудолик энди мангу йўлдошим-да.

¹ Беҳистун – Ҳамадон шаҳри ғарбидаги тоғ. Фарҳод шу тоғни қазиб, йўл очган деган ривоят бор.

460

Кел, эй тонг ели, айла менга ёрлик,
Ёр эшигидан ўт – қил бахтиёрлик.
Салом у нозанинга мендан етказ,
Ошиғинг бошида, де, ранжу хорлик.

461

Қора сочида ёрнинг тоби бордир,
Бу тобдан мен каби бетоби бордир.
Намоз ўқир қараб қайрилма қошга,
Ошиқ ахлин ажаб меҳроби бордир.

462

Ўғирлабди хушим бир гули бодом,
На кеча уйқу бор, на кундуз ором.
Хабарчи орқали мактуб юбордим,
Боришга ҳеч иложим йўқ, дилором.

463

Ҳамиша ёди дилбар айлагайман,
Мен ўзгасини аксар айлагайман.
Малаклар мулкига айланса Кобул,
Сени кимга баробар айлагайман?!

464

Келишган қоматинг бир дастаи гул,
Фирокда оҳ чекарман мисли булбул.
Қиёматда тутарман этагингдан,
Вафо деб, ташладинг ҳижронга буткул.

465

Қачон бу кунгабоқар бўлгуси гул,
Ўтиб қўлларга, бўлмас ҳеч азиз ул.
Сўроғингни қилиб, топай қаердан?
Бировларга қилиш дил рози мушкул.

466

Кўзингни сурмада аввал қаро қил,
Тароқ ур сочингга кейин, расо қил.
Мен ишқинг дардини чекдим зиёда,
Табибим бўлу дардимга даво қил.

467

Бу лаълдек лабларинг мисли наботдир,
Менга сендан жудолик мушкулотдир.
Кел, айла бўсани ҳуснинг закоти,
Агар билсанг, бу дунё бесаботдир.

468

Гаҳи зулфинг илонидан фиғонлар,
Гаҳи ўқинг нишонидан фиғонлар.
Тиг урдинг жони дардмандимга, айлай
Бу дарди бедармонидан фиғонлар.

469

Юрарсан томнинг устида хиромон,
Билолмасдан мен устозингни ҳайрон.
Қилувдинг мен билан аҳду вафо сен,
Худо ҳаққи, экан бўш аҳду паймон.

470

Нега рўмолни каж боғлаб олибсан,
Нега сўзингдан, эй, қайтиб қолибсан?
Хато қилдим, дедим янглиш, азизим,
Билолмайманки, кимга дил солибсан?

471

Мусулмонлар, кўринглар, ҳоли тангни,
Фалак қолдирмади рангимда рангни.
Юзим сарғайтириб, қон қилди дилни
Пари юзли гўзал қизи Фарангни.

472

Дилимга урдинг ўт – йўқдир тутуни,
Берибсан ғамки, дармони йўқ уни.
Ўзинг солдинг жудоликни, мен эмас,
Надомат чекаман – бир фойда қани?

473

Фироғингда сенинг кўнглим яримдир,
Қасамнинг ваҳмидан бағрим тилимдир.
Қасам ичдинг, вафодор бўлмадинг лек,
На жойи сабр, на жойи ё каримдир.

474

Йўйиб шармандаликка мушкулимни,
Бирор бор сўрмадинг холи дилимни.
На раҳминг бор сенинг, на сабри дилнинг,
Жудолик беқарор қилмайди кимни?

475

Сенга ишқ аҳдини боглаб эдим мен,
Жаҳон ташвишидан кечай дедим мен.
Вафодорман сенга дердинг ҳамиша,
Экан ёлғон бу аҳдинг – панд едим мен.

476

Қарорим йўқ бўлиб сендан жудоман,
Давосиз дарду ғамга мубталоман.
Жудолик захридан аччиқ нима бор,
Ўлимга ҳар нафасда мен ризоман.

477

Дер эдинг мен мудом сенга талабгор,
Дилу жоним билан сенга харидор.
Ўгирмасман юзим деб ваъда қилдинг,
Нима қилдинг нима деб охири, ёр?!

478

Чекиб гоҳида ғусса, гоҳ қилиб ноз,
Бўлиб эдинг кетар вақтимда ҳамроз.
Кел, энди ҳожатимни сен раво қил,
Давосиз ушбу дардимга даво қил.

479

Берибсан дарду йўқ дармони уни,
Ўт урдинг дилга, йўқ асло тутуни.
Хароб ҳолимга кўрдинг кўз ёшинг ҳайф,
Мен ўлгач фойдаси борми йиғини?

480

Қилувдинг мен билан юз аҳду паймон,
Сенга дил боғладим, эй номусулмон.
Дилим олдинг, қаерда аҳду тадбир?
Чекарман нола худди домдаги шер.

481

Дилимни мубтало қилдинг, минг афсус!
Ўзингга ноошно қилдинг, минг афсус?
Муборак бўлмасин сенга янги ёр,
Бу жонга юз жафо қилдинг, минг афсус!

482

Фироқда икки кўзим тўла қондир,
Юзимга боқ: мисоли заъфарондир.
Вафо ваъда этиб, қилдинг жудолик,
Мудом сен деб юзим гули хазондир.

483

Юзинг шам бўлса, мен парвона бўлдим,
Ҳар эшикка бориб, девона бўлдим.
Сўзим оламга тўлди – мисли Мажнун
Кезиб манзили ҳар вайрона бўлдим.

484

Эй элчи, айт ўшал номехрибонга,
Умидсиз бу жудолик тегди жонга.
Йўқ оромим сенингсиз, эй ширинжон,
Бу не умр – ўтади ғам ичра ҳар он.

485

Саломат етказарман, эй гуландом,
Қаро қошли, қаро кўзлари бодом.
Бўлиб бу ишқимиз бадномлик охир,
Этарман сабр умидсизликка мудом.

486

Сахар чоғи эшикдан кирди дилбар,
Қилиб ноз, лабларида кулгу ўйнар.
Муҳаббату садоқат қудрати бу:
Лочиннинг олдига келди кабутар.

487

Дилимнинг доғлари битмас, дилором,
На тун уйқу, на кундуз бордир ором.
Боролмайман ўзим, эшитмадингми,
Юбордим элчидан мактубу пайғом.

488

Йўлимнинг бошида девор қилишди,
Гул эдинг сен, насиби хор қилишди.
Буни қилган, илоҳо, кўрмасин кун,
Мени ёрнинг юзига зор қилишди.

489

Қасам сарвдек баланд бўйингга, жонон,
Туташ занжир каби сочингга ҳар он.
Ўзимга қайтишин билмас эдим мен,
Бўлиб нодон қилибман кибр чандон.

490

Сени деб жон фидо қилдим, билиб қўй,
Қасамингга вафо қилдим, билиб қўй.
Жафо қилдинг, унутдинг аҳду паймон,
Сабрни дилга жо қилдим, билиб қўй.

491

Туним ҳажр дардида кунга уларман,
Жигарга ўт тушиб, ғамда куярман.
Вафо ваъда этиб, қилдинг жудолик,
Вафодорликни, келу, мендан ўрган!

492

Бирор-бир меҳрибоним йўқ бошимда,
Дилим дардин сўровчи йўқ қошимда.
Гулим тўлдирмади бағрим бу тун ҳам,
Ҳазинман, зору тинмас кўз ёшим-да.

493

Агар айтсам, ширин ёр, асли номинг,
Сенинг уч мартаба сарвдир мақоминг.
Сенинг ишқинг мени девона қилди,
Юбор хат, то омон келсин ғуломинг.

494

Фироқ холимни ўзгартирди бутун,
Қаерда дилбарим – ул сарви мавзун?
Тўлибди қонга кўз, ҳажрида чунки
Чекиб оҳ, йиғладим тинмай туну кун.

495

Фалак, ғамларга қилдинг мени ошно,
Қолибман дўсту ёрдан айру танҳо.
Вафосида қизил гулни қилиб оқ,
Заъфарон айладинг рангимни гўё.

496

Келибман сайр этиб Кобулга, эй гул,
Солиб сабру чидам кўнгилга, эй гул.
Ширин ёрдан жудо бўлиб, чекарман
Фигонлар ўхшабон булбулга, эй гул.

497

Баҳор келди, ҳаво бўлди мулойим,
На хуш боғларда гашт этсак, гулойим.
Чамандан гул терайлик дона-дона,
Қўяй тиззангга бошим шу баҳона.

498

Чиқиб юлдуз, ҳилол ой ўрнин олди,
Сариқ рўмолни ёр бошига солди.
Сариқ рўмолга ўт тушсин, илоҳо,
Йигитлар мисли Мажнун бўлди-қолди.

499

Кўзим мафтун бўлиб боқар кўзингга,
Агар ўлсам, ҳалол қоним ўзингга.
Фидо бўлсин узун кўш кокилингга,
Агар тўкилса бу қоним изингга.

500

Ёримнинг уйи атрофи чамандир,
Ёрим қўлида бир рўмолча қанддир.
Тиларман қўлидан олиш рўмолин,
Дилим ҳамсояннинг қизига банддир.

501

Йўлингга ўлтириб бир хона айлай,
Ясаб сенга тароқ ҳайрона айлай.
Қора соч узра қўй рангин тароқни,
Ўзимдек сени ҳам девона айлай.

502

Сенга аввал ҳикоят айлай, эй гул,
Бу ғамлардан шикоят айлай, эй гул.
Шу икки эгма қошингга қасамким,
Ғамимдир бениҳоят, найлай, эй гул?!

503

Дилим дардини дей кимга, Художон?
Топай кайдан фироқ дардига дармон?
Ҳаёт ниҳолидан файз олмадим мен,
Ғамим савдосини англами ҳеч жон?

504

Баланд тоғ бошида қизнинг ётоғи,
Ниҳон пахта этик ичра оёғи.
Ипакдан банди бу пахта этикнинг,
Баланд бўйли йигит қизнинг ўртоғи.

505

Дедим дил ўтидан бир тун қаламга:
Даво қил таҳрир айлаб дил ярамга.
Қалам дер: жўна, эй бечора ошиқ,
Менинг йўқ тоқатим бу тоғи ғамга!

506

Ярим тун чоғи чекдим ўтли бир ун:
Худоё, бу туним бўлгай қачон кун?
Намозшомдан то саҳар интизорман,
Сочинг савдосида ўртанмоқ учун.

507

Кўринди кўзларимга бир дарвоза,
Бу дарвоза ичида гули тоза.
Кўлини тутмаган бўлсам-да унинг,
Шаҳарда ишқимиз бўлди овоза.

508

Саҳар ёр сочига қилдим саволлар:
“Нима хушбўй – ўзингми, мушку анбар?”
Деди: “Эй дўст, мени қилдинг хафа сен,
Бўлибди мушк қачон менга баробар?”

509

Кел, эй кўнгил, бугун савдода қолдим,
Ғарибу зор, яна танҳо-да қолдим.
Қанотидан жудо қушлар мисоли,
Тузоғи кокили Лайлода қолдим.

510

Мусулмонлар, кўринглар, тун не вақтдир,
Ки булбул масту шайдои дарахтдир.
Жудо бўлса ёмон онаю бола,
Учиш булбулга шохдан-шохга бахтдир.

511

Ҳиротга бораман, ёрдан хабар йўқ,
Бу дарёда кечувдан бир асар йўқ.
Кезиб чиқдим бутун ер юзини мен,
Менингдек куйгану қонли жигар йўқ.

512

Битиб мактуб, қилай ёрга равона,
Уни олиб, ўқисин қона-қона.
Ўқисин, билсину текширсин ўшал,
Синаб толибини билсин нишона.

513

Илиб бошга қора чодир, гулижон,
Қаён қилдинг сафар охир, гулижон.
Қаёққа кетсангам тезроқ кела қол,
Дилим қилдинг-ку қон охир, гулижон.

514

Тараб кўш кокилинг, хайрона қилдинг,
Бола эдим, мени девона қилдинг.
Бола эдим – тушунмас эдим ишқни,
Кишан оёққа, эй жонона, қилдинг.

515

Тўлигинча еру кўк нам бўларми?
Киши ошиқ эса, беғам бўларми?
Лабингдан бир неча сен бўса бергил,
Ичганга дарё суви кам бўларми?

516

Бўлай қурбонинг, эй дўсти кадрдон,
Кириб шайтон сўзига, солма ҳижрон.
Замин мисдан бўлар, оташдан осмон,
Кўнгил бердим – эмасман ҳеч пушаймон.

517

Жудолик – дўзах оташи эмиш, ёр,
Ёмонликда йўқ ўхшаши эмиш, ёр.
Куйиб кетсин жудолик дину расми,
Жудолик қайғу йўлдоши эмиш, ёр.

518

Ҳаво иссиқ жуда, бўлмайди ўриб,
Қидиргум соя жой боғ ичра юриб.
Агар ёримга етказсанг қўлимни,
Иложини топиб, ташларман ўриб.

519

Фидойи шу эшик – дарвоза бўлгум,
Сўзингдан масти беандоза бўлгум.
Овозинг эшитиб узоқ-яқиндан,
Қизил гул гунчасидек тоза бўлгум.

520

Кел, эй, ташна жигар бўлди кабобе,
Бериб бир коса сув – қилгин серобе.
Агарда бир-биримизга етишсак,
Бўларми бунданам ортиқ савобе!

521

Қафасда кумридек ғавғо қиларман,
Ёшликни ғам билан савдо қиларман.
Фақирлик рамзидан кўйлак киярман,
Чекиб нола, сени пайдо қиларман.

522

– Чашма сари, булбул, нега зор келган эдинг?
Ё ташна бўлиб, қилиб шикор келган эдинг?
– На ташнаю на қилиб шикор келган эдим,
Девона бўлиб, кўргали ёр келган эдим.

523

Девор бошида турма, хори бордир,
Бева хотинни олма, ёри бордир.
Фидо жонингни қил қизнинг йўлига,
Муҳаббатда вафо шиори бордир.

524

Сенга деб бош кийим тикдим, азизим,
Ғамингда туну кун куйдим, азизим.
Худо этмаса ошиқ, балки сени
Кўрмас эдим – куймас эдим, азизим.

525

Агар келсанг, фидо жоним этарман,
Фирокда, келмасанг, куйиб кетарман.
Кел, эй, дардинг даво бўлсин дилимга,
Ўларман, ё куярман, ё етарман.

526

Мудом нозу баҳона айлагайсан,
Нигоҳи ошиқона айлагайсан.
Сочинг ҳар торига минг битта дил банд,
Тараб ташлаб, бегона айлагайсан.

527

Бу ердан айлагайман хат равона,
Бер уй аҳволидан менга нишона.
Агарда минг динор¹ бўлса-да қоғоз,
Менга жондан азиз бир номани ёз.

528

Қафас тор – мен учиб кетолмагайман,
Узоқда қолди юрт – етолмагайман.
Агар кушлар учиб келса кўрардим,
Улардан ҳолу аҳволинг сўрардим.

529

Художон, айла куш – орзум раво қил,
Мени доира бу қизларга ё қил.
Бибигавҳарга қил доира мени,
Бибигавҳарни менга ё ошно қил.

530

Хабарчи, мактубимни мисли чакмоқ
Гўзал ёримга етказ – қилма муштоқ.
Йўли бошидаги тупроққа кўмгил,
Уялгай хат олишга ҳусн аро тоқ.

531

Қилиб нола, бошим огрир, кетарман,
Кабутардек қилиб гур-гур кетарман.
Кабутардек учарман, ортда қирғий,
Йўқотдим ёр, бўлиб ранжур² кетарман.

¹ Д и н о р – олтин танга.

² Р а н ж у р – гамгин, хафа.

532

Агар уйида ёримни кўрарсан,
Дегил ёринг омон агар сўрарсан.
Агар содиқсан, айланганча қушга
Ўзинг бориб ўшал ёрни кўрарсан.

533

Кўзимга бир гўзал дарвоза тушди,
Дил ишқи эрка сарвиноза тушди.
Бирор-бир ерга қўлим етмайин то
Бу кўҳна шаҳр аро овоза тушди.

534

Мусофир бўлдимۇ ҳолим баттардир,
Фалак ҳам бу фироқдан бохабардир.
Гулим, ёдимга тушган ҳар замонинг,
Ёқам кўз ёшидан ҳўл сарбасардир.

535

Шифохонага бормайман – кўп одам,
Касалларга саноксиз каравот ҳам.
Қилай арз икки марта бош ҳақимга:
Топарми севги дардига у малҳам?!

536

Сенга, эй боғбон, дил изҳорим бор:
Менга бир даста гул бер – беморим бор.
Менга бир даста гул бер – энг чиройли,
Менинг бир дастаи гулдай ёрим бор.

537

Қўлимда бўлса менинг олмос узук,
Мурид бўлсам ўшал дилбарга тузук.
Агар ҳаммомга борсанг, тос ичида
Совун бўлсам эди, эй қоши сузук.

538

Кўзинг акси кўзимда қолди, жонон,
Бир ўптир – қолмасин кўнглимда армон.
Бир ўптир шу ширин лаблар учидан,
Тишимдан қолмасин юзингда нишон.

539

Нега Мурво¹ гиламини қоқарсан?
Қачон менга ийиб меҳринг боқарсан?
Тушундим хоҳишинг йўқ севгига ҳеч,
Шеригимга сиёсат-ла боқарсан.

540

Бошимга тушди не, дўсти кадрдон?
Тўшагим бўлди-ку оппоқ бегумон.
Ўтирсайдинг уриб нина бошимда,
Сени қилса эди доктор, Художон!

541

Яна тушмайди Кобулга йўлим, оҳ,
Ғаним барча, топилмас дўсти дилхоҳ².
Не ишим борки, Кобулга борай мен,
Агар Варқа эсам, йўқ менга Гулшоҳ.

542

Дарахти арғувондирсан, ёрижон,
Менга номехрибондирсан, ёрижон.
Уринмай қанча менга бўлмадинг ёр,
Топиб ёш, ёри жондирсан, ёрижон.

543

Юзинг нақш олмадай – сенга фидоман,
Намозда сени деб қилдим хато ман.
Фақат менга бўларсан ёр дер эрдим,
Омон бўл, беҳуда дебман, аё, ман!

¹ Мурво – қишлоқ номи.

² Дилхоҳ – дилга яқин, кўнгили тортган.

544

Муҳаббат деб йигитлик ўтди-кетди,
Мана, кўргил, қарилик даври етди.
Хабар етказ севимли ёрга, ишқи
Мисоли тоғ эдим, сомондек этди.

545

Келиб гулшанга қилдинг ишваю ноз,
Менга бўлди кучоғинг очганинг соз,
Қулоғингга осиб гул тонг шамоли,
Очиб юз, сўзга тушдинг, эй хушовоз!

546

Қаро кўзим қаро кийибди бугун,
Дилим қайгусида куйибди бугун.
Этаккача чок этибман ёқамни,
Ёр ўзга жом майин суйибди бугун.

547

Дилимни айладим жонингга дармон,
Кўзим сарф айладим кўзингга, жонон.
Билолмайманки, ёр бўлармисан-йўқ,
Агар ёр бўлсанг, эй, мен сенга қурбон!

548

Санамнинг ишқидан танҳо-да қолдим,
Қуруқ тол сингари саҳрода қолдим.
Қўлимга ҳасса ёрнинг қадди эрди,
Синиб ҳасса, фақир танҳо-да қолдим.

549

Нигоримнинг боши очик бўлибди,
Хабар зулфи шамолидан келибди.
Ўзи девона бир кўнглим бор эди,
Девона дил девонароқ бўлибди.

550

Дедим дилга: нега нолонсан, эй дил?
Ҳамиша мойили жононсан, эй дил!
Дедим-ку: бўлма мойил ҳусн элига,
Балога бўлмаса нишонсан, эй дил!

551

Неча кун кўрмадим сен нозанинни,
Ёғиб қор, қоплади рўйи заминни.
Ёғиб қор, бу замин занжири бўлди,
Кўтаргай энди қувонч ели уни.

552

Саҳар шаббодаси, дўстим сари бор,
Дегил: бегона элда бўлди у зор.
Муяссар бўлса бормоқлик ватанга,
Бўларман хизматингда, эй вафодор!

553

Алифу бею те ҳуснинг, гўзал ёр,
Қўша зулфинг дуторимга бўлар тор.
Дуторимни қачон қўлимга олсам,
Ғаминг кўксимни тўлдиргай, ситамкор.

554

Ўзи кимнинг бу дил девонасидир?
Гулим кетди – қаерда хонасидир?
Гулим кетди – эди гулларнинг шоҳи,
Чироқдай қайси уйда ёнасидир?

555

Бўлай қурбон сенга, эй нукраи хом,
Кел, эй, том чеккасига – менда шу ком.
Кел, эй, том чеккасига, бўса олай
Саҳар бир жуфт, пешин бир жуфт, бир жуфт шом.

556

Бўлай қурбон сенга, эй ёри жоним,
Нечук менсиз ҳаётинг, беомоним?
Умр ҳисобига қўшилмагайдир
Менинг сенсиз ўтказган ҳар бир оним.

557

Хаёлимда бу кеча ёр ёди бор,
Дилимда иштиёғи ўша гулзор.
Қизил гулда, биҳишт богида ўсган,
Сенингдек бор жаҳаннам ҳамда бозор.

558

Узат, соқий, тиниқ май – дафъи қайгу,
Кўзимга дарду ғамдан келмас уйқу.
Қилай қайфу топай бир дам ҳаловат,
Бу гирдобдан мени қутқарсин-ей у!

559

Нигорим, сенга ҳар он арз этарман,
Дилим бўлди паришон, арз этарман.
Ҳузурингда чекарман нола-фарёд,
Қилиб мен оҳу афғон арз этарман.

560

Дилим бордир тўла дарду тўла ғам,
Бирор кун борми, бу ғамлар бўлар кам?
Дилим гўё темирчи кўрасидир,
Шамоли тегса, куйгай жумла олам.

561

Жудолик дардидан беморман, эй дўст,
Сариқ юзли, дили афғорман, эй дўст.
Ғаму дардингда йиглайман ҳамиша,
Қара, дастингда хору зорман, эй дўст.

562

Лабим истар лабингдан топса то ком,
Қўзичокдек тилар хом сут у мудом.
Лабим омухта қилдим лабларингга,
Омухта бўлса лаб топарми ором?

563

Ётибман огрибон тўшакда, дилбар,
Рангим ишқингда монанди санавбар.
Қиёматда бўлар қандай жавобинг,
Назар ҳам бўлмади менга муяссар?

564

Санам кўрдим – кабутардек хиромон
Теришга мева борарди боғистон.
Теришга мева борарди боғистон
Қилиб нозу карашма офати жон.

565

Дилинг шоҳлар дилидек нозик, эй ёр,
Ётар бошим оёгинг остида хор.
Жаҳон аҳли уни босиб ўтарлар,
Ниҳон токайгача бу сирру асрор?

566

Бу қоғозу қалам асли Турондан,
Ёзай хат ёрга – ҳажри ўтди жондан.
Қалам синди, учирди ел қоғозни,
Сабр қисмат эмиш бизга жаҳонда.

567

Қарарсан кўшки ҳар зебога, эй гул,
Халойиқни солиб гавғога, эй гул.
Қўмондон кўшкида ўлтириб олиб,
Назарлар соласан дарёга, эй гул.

568

Лабингга талпиниб, ургай лабим жўш,
Табассумни лабим қилган фаромуш.
Ичишни истаган Кавсар¹ сувини,
Қачон кўза сувини айлаган нўш?²

569

Сўзим қисқа бўлар, Оллоху акбар,
Сўзимни санга айтдим, эй биродар.
Карим бўлу карам кўрсат, карамлар,
Менга охири бўлгайсан баробар.

570

Кийибсан эгнингга-ку зар, нигорим,
Сочиб ҳар ёнга мушк-анбар, нигорим.
Суман зулфинг шафоат айлагайми,
Кутарманми ё то маҳшар, нигорим?!.

571

Йўлингиз тушса ўша моҳи тобон –
Элига, эй азизлар, топиб имкон,
Саломим етказиб ёримга, айтинг
Мени қон қилганини дарду ҳижрон.

572

Нигорим, лолага она ўзингсан,
Гўзаллар ичра афсона ўзингсан.
Бу дунёнинг гўзаллари ичинда
Мисоли гавҳари дона ўзингсан.

573

Эдим мен гул ниҳоли – айладинг хор,
Мени тупроққа тенг қилдинг-ку бир бор.
Эдим мен гул ниҳоли мисли наргис,
Бу ғамларга мени қилдинг гирифтор.

¹ Кавсар – жаннатдаги ҳовуз, булок. Унинг суви асалдан ширин, қор ва сутдан
оқ бўлиб, ичган киши абадулабад ташналик нималигини билмайди.

² Нўш – ичиш.

574

Қадинг сарви гулистон бўлсин, эй гул,
Юзинг ойдек чароғон бўлсин, эй гул.
Худо хусну жамол сенга берибди,
Жаҳон хуснингга ҳайрон бўлсин, эй гул.

575

Дилимни ўйнаб-ўйнаб қўлдан олдинг,
Хароб этдингу хасталикка солдинг.
Куйиб оташда кўнгли, ошиқ айтар:
Магар ошикмисан, ғам ичра қолдинг?

576

Жудолик менга кўп таъсир қилди,
Ўлимга розию мажбур қилди.
Чекиб ҳажрида оҳ шомдан сахар то,
Мени сабру роҳатдан маъзур қилди.

577

Қадингни сарви бўстон деса бўлгай,
Юзингни моҳи тобон деса бўлгай.
Сени, эй нозанин, хусн иқлимида
Гўзаллар ичра султон деса бўлгай.

578

Гулим менинг вафо қилса, на бўлгай?
Кечар ҳолим нечук – билса на бўлгай?
Яна ёр кўйидан қайтар қошимга,
Дилим қушдай ҳаво қилса, на бўлгай?

579

Ҳар икки кўзга бирдан кирди оғриқ,
Гамингда йиғладим мен ҳаддан ортиқ.
Рўмолинг бўйидан зора тузалса,
Кўзимга боғлай – эт рўмолча тортиқ.

580

Кел, эй, ўлтир, гапир аввал ватандан,
Кейин ул булбули ширинсухандан¹.
Кел, эй, ўлтиру бир-бир манга сўйла,
Эшитган ўша сўзларники мандан.

581

Ягона олмагинамни кесишди,
Ягона дўстимдан жудо этишди.
Ягона дўст нима, боғим ичидан
Ягона гулни-да кесиб кетишди.

582

Бу дардим бедаво бўлди, нетай, вой!
Рафиқ² мендан жудо бўлди, нетай, вой!
Рафиқ мендан жудо бўлдию-кетди,
Ғарибликка ошно бўлди, нетай, вой!

583

Гулим кетар, иложим йўқ, нетарман,
Агар етса қўлим, гул келтирарман.
Гулим кетар вилоятга буриб юз,
Гулимни мен Худога топширарман.

584

Жамолинг, эй нигоро, дилрабодир,
Мақоминг ой каби авжи самодир.
Бу нурнинг манбаи бўлган вужудинг,
Мисоли тўлин ой кони сафодир.

585

Қошинг янги ойдан нишона, Лайло,
Лабинг ғунча каби мастона, Лайло.
Қадинг сарв Пухту бўстонида ўсган,
Юзинг қуёш каби ягона, Лайло.

¹Ширинсухан – ширин сўзли.
²Рафиқ – дўст, ўрток.

586

Жаҳон асли юзи сафосидандир,
Ўшал меҳроб-да қоши ёсидандир.
Бадахшон лаъли, уммон марвариди
Лабию тиши бебаҳосидандир.

587

Ёзибман нома умримни қилиб оз,
Эсиз мен қора қилган шунча қогоз.
Ёзибман нома кўз ёши тўкиб зор,
Қолар мен қолмасам шу нома ёдгор.

588

Қўлимга келди ёрнинг қўлидан гул,
Бу гул бўйи мени маст этди буткул.
Гоҳи ҳидлаб, кўзимга суртаман гоҳ,
Севимли ёрнинг эҳсони, ахир, ул.

589

Холамга меҳмон эдим шанба куни,
Очликдан кўкка етди оҳим уни.
Қатик косада, нон дастурхон ичра,
Ема, жони хола, очлик ғамини.

590

Баланд тоғ бошида ўтқазсанг олу,
Яна олма ниҳолию зардолу.
На бўлгай олма, зардолу ниҳоли,
Ширин ёрингга болиш бўлса зону¹.

591

Кел, эй, дил интизор дурдонамизга,
Кел, эй, олтин кабутар, хонамизга.
Кабутар бўлсангиз сиз, биз-да шахбоз²,
Қачон сиз келдингиз, биз айладик ноз?!

¹ Зону – тизза.

² Шахбоз – лочин.

592

Хабар бер, қайдасан, эй хуркак оху?
Тузоғимга бирор бор тушмадинг-ку?
Жудолик доғидан қон бўлди кўнгил,
Кел, эй, ҳолимни айтай сенга, ёху!

593

Секин поездни хайда, қилма суръат,
Менга, хайдовчи, айла раҳму шафқат.
Кокили торига дил берган эдим,
Узилиб кетмасин, эй бемурувват!

594

Агар ёр бевафо – минг марта лаънат,
Йўқ унда заррача меҳру муҳаббат.
Киши юз жойга берган бўлса кўнгил,
Қачон бир жойга у қилгай қаноат?

595

Мудом булбул, баҳорни мен севарман,
Себарга¹, лолазорни мен севарман.
Себарга, лолазор сенинг боғингда,
Фақат сен нозли ёрни мен севарман.

596

Биби Гулшоҳ, сочинг гўё пари зоғ,
Хижил сарв боғда қаддинг кўргани чоғ.
Келинлик қилганига лола даъво,
Тўлибди бағрига доғ устига доғ.

597

Бошим ишқингда тарк этдим, не фойда?
Бу жоннинг баҳридан ўтдим, не фойда?
Қара, тиззамгача мен кулга ботдим,
Умидимни узиб кетдим, не фойда?

¹ Себарга – уч баргли бедасимон ўт.

598

Кўчадан тонгда уйга кирганим он
Аламга тўла кўнглим бўлди вайрон.
Санам савдосидан бош чекмагайман
Кўзимдан токи томчилар экан қон.

599

Қалам олдим юзинг ёдида, эй дўст,
Чизай деб эгма қошинг жуда, эй дўст.
Келишган қоматинг кўриб, алиф ҳам
Чўзибди бўйини зиёда, эй дўст.

600

Кўзимнинг ёшига борми ниҳоят?
Бу хуснинг қолмагай токи қиёмат.
Бу ёшлик мисли гулдир, гулда, билсанг,
Жуда қисқа бўлар кўрку тароват.

601

Келарсан мен сари, эй ёр, хиромон,
Кел, умрим орзуси – жон сенга қурбон!
Кетар ғам лабга лаб қўйсак, тўкилсин
Сочингнинг шабнами юзимга, жонон!

602

Ажаб, йўллар баланд эмиш Кобулда,
Чор атрофи каманд¹ эмиш Кобулда.
Кобуллик боладан, юргил, сўрайлик,
Гўзаллар дилписанд² эмиш Кобулда.

603

Чиқар бошингни эшикдан, гўзал ёр,
Кўрай ойдаи юзингни яна бир бор.
Нажот топсанг агарда қўлларимдан,
Бўларсан кўк аро юлдуз улуғвор.

¹ Каманд – дом, тузоқ.

² Дилписанд – кўнгилга ёқувчи, гўзал.

604

Бўларми бундан ортиқ нола, хорлик?
Кўнгил қолди-ку, кутма ўзга ёрлик.
Писанд этмайсан – ошиғинг фақир-да,
Пули бўлса эди, бўлмасди зорлик.

605

Менинг ишқимга йўқдир ҳадду поён,
Кўполлик айлагайсан менга ҳар он.
Ғанимлардек сиёсат юргизиб сен,
Хароб қилдинг бутун оламини, вайрон.

606

Хуш ул булбул – макони бўлса гулзор,
Туну кун ёр висолига сазовор.
Ёник шам қошида парвонадайдир
Тикансиз гулга бўлса у гирифтор.

607

Ғаминг қилди мени қувғин ҳисордан¹,
Тушибман айру какликдек кўҳсордан².
Ғаминг Лайли ғамига тенг, топарсан
Мени энди биёбону мозордан.

608

Манам Мажнуну саҳро менга манзил,
Куйиб Лайлининг ишқида бу кўнгил.
Ўшал ноқобил овчи ғам тиғида
Қанотимни менинг синдирди буткул.

609

Ишқингда беқарорман, не қилай, айт?
Жаҳонга шармисорман, не қилай, айт?
Хабарчим йўқки, қошингга юборсам,
Ғарибу бебарорман, не қилай, айт?

¹ Ҳ и с о р – қалъа, қўрғон, истехком.

² К ў ҳ с о р – тоғлик жойлар.

Кела қол, доғ нима билмайлик, эркам,
 Яшайлик бирга-бирга кўрмайин ғам.
 Хароб бўлсин, илоҳо, душман уйи,
 Унинг кўрмайлик асло юзини ҳам.

Юзинг, аслида, Лайло, зеби олам,
 Чаман – сочингдан инган тонгги шабнам.
 Каломуллоҳда мен номингни кўрдим:
 Қўша зулфинг тутар пинҳон уни ҳам.

На Мажнунман – макон тутсам биёбон,
 На хушёрманки, борсам кўйи жонон.
 Бошим бордир, гўзаллар дардида банд,
 Дилим бордир, унга ўтмайди фармон.

Дилимдан ишқ олиб бир тор нишона,
 Санам манзилига бўлди равона.
 Туширди қуввату ақлим тузоққа,
 Фалак этди ато давлат шоҳона.

Лабим Лайли, забоним¹ Лайли дейди,
 Дилу томиру жоним Лайли дейди.
 Балиқ дарёдаю саҳрода оху
 Қилиб менинг гумоним Лайли дейди.

Кўзинг – парвозга шай каптарга тимсол,
 Кўзинг мисли камони Рустами Зол².
 Фидо бўлсин агар аҳдингда турсанг,
 Гулим, йўлингга бошу жону мулк-мол?

¹ Забон – тил, нутқ.

² Рустами Зол – Золнинг ўғли Рустам. Рустам – “Шоҳнома”нинг асосий қахрамони бўлган афсонавий паҳлавон.

616

Бошинг узра сахар йиғлайман, эй гул,
Мени куйган жигар йиғлайман, эй гул.
Сўрайсан нола чекарсан недан деб,
Ёрим ситам этар – йиғлайман, эй гул.

617

Тилимда тонггача бир сўз: васият,
Лабим куриб, тўкар ёш кўз: васият.
Тополмайман юбормоққа хабарчи,
У нозли ёрга бордир юз васият.

618

Дилимдир ошиқи зоринг ҳамиша,
Фироғинг ичра беморинг ҳамиша.
Қадам ранжида айла бошим узра,
Мен интизори дийдоринг ҳамиша.

619

Пешовар мулкидан бир гул кўрингай,
Юзи Шарқ офтобидек ул кўрингай.
Кобулдан нур таралган бу маконда
Нуристон нурга ғарқ буткул кўрингай.

620

Ғам ичра кечалар танҳо куярман,
Кутиб эртани ҳар асно куярман.
Равоми ҳеч муҳаббат мазҳабида –
Ғам ичра ёрдан айру то куярман?!.

621

Азизлар, хаста жон қурбони жонон!
Бошим хас мисли саргардони жонон!
Мозоримга ёз, эй котиб: “Бу ерда
Ётар қурбони бир мужғони жонон!”

622

Садаф¹ доимо Уммондан² урар бош,
Ёкут эса Бадахшондан урар бош.
Бу ошиқ дилда жонон ҳажри дарди
Юрак тубидану жондан урар бош.

623

Юзинг ўхшайди худди гулга, Лайло,
Пайинг хуру паридан улги, Лайло.
Ясанмишсан гўзал бўлмоқ учун хўб,
Бунга зар ковушингдир белги, Лайло.

624

Чилим мен ғам туфайли чекаман, ёр,
Ва нос ситам туфайли чекаман, ёр.
Яна навқар бўларман икки йил, бас,
Ғам ушбу дам туфайли чекаман, ёр.

625

Қасам ичдим азиз жонингга, эркам,
Сурилган сурма қора кўзингга ҳам.
Қасам ичдим онам сути билан мен:
Вафосизликни сен ҳеч қилма ҳамдам!

626

Намозим ҳам, ҳайитим ҳам эрур ғам,
Кўча-кўйда ёру ҳамдам эрур ғам.
Ўтирсам даврада дўстим ёнида,
Унинг атрофида ҳардам эрур ғам.

627

Мени маст кўзларинг қилди гирифтор,
Сочингнинг ҳалқасидан бўлдим-ей хор.
Кафанга бурканиб, қабр ичра ётсам,
Бўлар икки қўлим ёқангда зинҳор.

¹ Садаф – ичида гавхар этиладиган хукка.

² Уммон – Арабистон яриморали жанубидаги марваридлари билан машхур денгиз.

628

Агар қисмат вафодор этмасайди,
Мени муштоғи дийдор этмасайди,
Сени учратмасайди менга кошки,
Дучор қилгач, гирифтор этмасайди.

629

Бўлибман, дўстларим, шайдойи Лайло,
Дилимни банд этиб савдойи Лайло.
Бу савдога фақат менмас гирифтор,
Жаҳонни этди забт ғавғойи Лайло.

630

Фироғингда забунман, Биби Лайло,
Сўрамайсан, нечунман, Биби Лайло.
Ичимда лоладек пинҳон доғим бор,
Қилиб гар ханда тинмам, Биби Лайло.

631

Фақир ошиқларингга кун йўқ асло,
Парилар шоҳи сенга бўлди шайдо.
Вафо расмини билмайсан сира ҳам,
Шаҳид этгайсан ишқ аҳлин ҳар асно.

632

Кўлингдан айласам ҳам мен захар нўш,
Сени бир лаҳза қилмайман фаромуш.
Олиб кетдинг ширин лабли сулув ёр:
Кўнгилдан сабру тандан жон, бошдан хуш.

633

Сенинг лаъли лабинг “мим”дан¹ яратмиш,
Мусаффо бу танинг симдан² яратмиш.
Камондай қора қўш зулфинг, санамжон,
Кўриб саркашлигин “жим”дан³ яратмиш.

¹ М и м – араб алифбосидаги “м” харфи: учи ҳалқалиги жиҳатидан маҳбубанинг оғзи ва лабига ўхшатилади.

² С и м (С и й м) – кумуш; ок.

³ Ж и м – араб алифбосидаги “ж” харфи: чангакка ўхшашлиги жиҳатидан маҳбуба зулфининг ҳалқасига ташбеҳ қилинади.

634

Дийдорингдан эмасман сира маъюс,
Ўлимимдан сира қилмайман афсус.
Агар бир кеча эшигимни очсанг,
Ўпарман бошдан-оёгинг, дилафрўз!

635

Фирок туни жаҳаннамдан эмас кам,
Жаҳонда бўлмагай ундан батар гам.
Бу жисмим бир қилу ғам тоғ, азизлар,
Бошимга тушмасайди кошки бу дам.

636

Ёқа чокликда монанди етимман,
Сенинг савдонгда ҳамроҳи чилимман.
Кел, эй Лайло, чилимим тутунин кўр,
Ўтир бир лаҳза – дийдоринг кўрай ман.

637

Нима кўрдингки мендан, кўзи жоду,
Чўчиб мендан қочарсан мисли оху?
Дилим қони билан қўлга киритсам,
Учиб сен ногаҳон кетдинг-ку, ёху!

638

Кўришга ташнаман юзингни, дилбар,
Ҳаёт сувин қидиргандек Искандар¹.
Баҳор суви каби нозик ниҳолинг,
Якин дўстлар баҳори бу муқаррар.

639

Муҳаббат бўлмагай номард иши ҳеч,
Сезарми ўтни кўнгли қиш киши ҳеч?
Муҳаббат йўлини мард англагайдир,
Муҳаббат бўлмагай номард иши ҳеч!

640

¹ Искандар – Шарқда Искандар Зулқарнайн номи билан машҳур македониялик саркарда ва давлат арбоби Александр Македонский (милоддан аввалги – 356–323).

Ғаму ғусса бұлибди дўсту иним,
Муҳаббат ранжу озори яқиним.
Чекиб оху фиғон, ожиз бұлибман,
Магар кирмиш эшикдан нозаниним!

641

Сенга ҳар ерда ҳам ёрман, азизим,
Сенга жондан харидорман, азизим.
Юсуф бўлсанг агар, менман Зулайхо,
Бозорингга харидорман, азизим.

642

Жигардир пора-пора, эй кадрдон,
Сенингдек кўрмадим бир моҳи тобон.
Қилиб кетдинг шаҳид гўёки мени,
Нигори маҳвашим, айни кетар он.

643

Тўлин ойда жамолинг йўқдир, эй ёр,
Афлотунда камолинг йўқдир, эй ёр.
Гўзал тоғ оҳусида ҳатто кўзинг –
Шу икки бемисолинг йўқдир, эй ёр.

644

Бутун олам мисоли бир биёбон,
Экилган ғам уруғи кўп – фаровон.
Битилганми пешонамга фақат ғам,
Яшарман билмайин шодликни ҳеч он.

645

Ўраб бўйнимни зулфинг мор¹ эмишдир,
Мисоли фитнаи тотор эмишдир.
Анор шоҳлик боғидан икки сийнанг,
Давои дарди ҳар бемор эмишдир.

646

Юзингга бу дилим мойил бўлибдир,
Асири доми кўш кокил бўлибдир.
Фалак бўйнимга дор қилсин сочингни,
Дилимнинг орзуси шу хил бўлибдир.

647

Қадинг – сарви хиромонингдан ўлдим,
Қўша зулфи паришонингдан ўлдим.
Нетай мен, ушбу дардим кимга айтай?
Гўзал шу лаъли хандонингдан ўлдим.

648

Ўшал дилдори танноз хуш келибди,
Ширин тил, сўзда мумтоз хуш келибди.
Бу бечора дилимнинг таскини шу:
Сухандону хушовоз хуш келибди.

649

Қадинг сарву санавбар деса бўлгай,
Сочингни мушку анбар деса бўлгай.
Нозик бармоқларингни дафтар узра,
Қаламга тенг, баробар деса бўлгай.

650

Қадинг сарви хиромонни мот этди,
Юзинг офтоби тобонни¹ мот этди.
Келишган тишларинг гавҳар конидир,
Лаби лаълинг Бадахшонни мот этди.

651

Касалман Варқадегу ғам чекарман,
Кўзимдан мисли Гулшоҳ ёш тўкарман.
Ва Фарҳодман бошига теша урган,
Ширин ёрим сари шошиб чопарман.

652

¹ Т о б о н – порлок.

Қизил рангим ғамингдан заъфарондир,
Бу сарв қаддим эса мисли камондир.
Ғаминг бошдан-оёқ куйдирди жонни,
Ғубори кўк сари кулдек равондир.

653

Боришга Ғазнага йўқ ҳолу қувват,
Бунни айтишга йўқдир тилда тоқат.
Бошимдан учди ақлу ҳушим, эй ёр,
Асири ишқни куйдирмоқ на ҳожат.

654

Карашманг тигидан ўк урма, жонон,
Бирор айбу гуноҳим йўқдир, ишон.
Сенинг икки кўзинг монанди оҳу,
Менинг хаста дилим монанди жайрон.

655

Шу ҳалқа-ҳалқа зулфи тобига онт!
Кўз олиб юриши – шитобига онт!
Шакар сочувчи лаълига қасамким,
Ёқувчи кўзлари – офтобига онт!

656

Жудоликдан чаманда мисли булбул,
Бўлибман ғам аро нолага машғул.
Бу ҳижрон дардини битсам қоғозга,
Қалам йиғлар тутолмай ўзни буткул.

657

Жудоликдан дилим хаста, паришон,
Жудоликда яшашдан тўйдим, ишон.
Ки Лайли ҳажрида Мажнун мисоли
Маконим тоғу сахро бўлди, жонон.

658

Харобман ғам аро отдан йиқилган,
Кабобман ғам аро сихга тикилган.
Тушиб ўз севгилимдан мен узоққа,
Бетобман ғам аро қаттиқ сиқилган.

659

Икки зулфинг мисоли сунбул, Лайло,
Тор оғзинг мисли гунчай гул, Лайло.
Ҳаёт бўстонидир гўзал жамолинг,
Уфурар мушк исин ойу йил, Лайло.

660

Қўша зулф айни мушку анбар, Лайло,
Тор оғзинг гунчадир муқаррар, Лайло.
Икки қайрилма қошингнинг камони
Янги чиққан ойга баробар, Лайло.

661

Фироғингдан мудом жонимда озор,
Кўзимда тўла ёш ёдингдан, эй ёр.
Сен олам шоҳи бўлган тарсо¹ қизсан,
Манам Санъонману² бўйнимда зуннор³.

662

Висолингдир мудом кўнглимда орзу,
Сенинг ишқинг ғами кўксимда мангу.
Ковуш бўлсин оёғингга бу кўзлар
Оёғинг қўйма ерга, кўзи жоду!

663

Кўзинг юлдуз, қошинг мисли ҳилолдир,
Терилган тишларинг инжу мисолдир.

¹ Т а р с о – насроний.

² Бу ерда Фаридиддин Атторнинг “Мантик ут-тайр” ва Алишер Навоийнинг “Лисон ут-тайр” дostonлари қахрамони бўлган машхур Шайх Санъон қиссасини ишора қилинмоқда.

³ З у н н о р – насроний динидагилар белига боғлайдиган чилвир. Ислол мамлакатларида гайримусулмонлар ҳам зуннор боғлаб юришган.

Келиб бошимга, ҳолимдан хабар ол,
Сенингдек меҳрибон топмоқ маҳолдир.

664

Сенинг ишқинг эмас, ҳолимга зор-зор,
Мудом йиғлаб юрарман, нозли дилдор.
Ғаним таънасидан нола қиларман,
Сенинг дастингдан эмас асло, эй ёр!

665

Мисоли хуркак оху борасан, гул,
Қошинг қайрилма, ёху, борасан, гул.
Жигарларни камон қошинг тиғида
Қилиб чок, лабда кулгу борасан, гул.

666

Санамнинг зулфидан тонг ели елар,
Қўнгил Мурғобда у сунбулни тилар.
Ёримни кечаси бағримга олсам,
Тўшагимдан сахар гул ҳиди келар.

667

Нега қўнгли паришонсан, гулим, айт?
Магар мендан пушаймонсан, гулим, айт?
Юзингнинг ишқида девона бўлдим,
Эшитиб нега ҳайронсан, гулим, айт?

668

Қасам ичдингки, келгунча қиёмат,
Менга ёлғиз сенинг ишқинг кифоят.
Тилингда мен билансан, дилда ўзга,
Ёр олдинг – ўтмади ҳафта ниҳоят.

669

Бу не рух, не жисм – пайдо қилибсан,
Қуруқ тоқда узум пайдо қилибсан.
Қурук тоқда узум ёдгор, ошиқни
Шу хил айлаб азм пайдо қилибсан.

670

Манам юзингда холман, ёри ширин,
Сенинг қўлингдаги хушбўй апельсин.
Кезарман чўлда шомдан тонггача то,
Сенинг охунгман – ўққа тут яширин!

671

Қадинг, эй нозанин, мисли анордир,
Қани, чиқ кўчага фасли баҳордир.
Қани, чиқ кўчага, юзинг кўрайлик,
Азиз дўстинг сенга кўп интизордир.

672

Работи¹ хуш дилгирдир, азизлар,
Оёқда қулфу занжирдир азизлар.
Қачон етказгуси Кобулга мени,
Бу Кобул мулки Кашмирдир, азизлар.

673

Ўтирганча баҳор фаслида булбул
Дегай: “Қалбим аниси² бўлган, эй гул!
Лаби нозикни гул баргидан ўрган,
Бу ишқ ишида ҳамранглик маъқул”.

674

Олиб ёрнинг гулини бу нафас ман,
Бу гулнинг ҳидидан масту аластман.
Сўрарлар: “Гулга ўчсан, – деб, – наmunча?”
Ёрим гулу мен эса гулпарастман!

675

На хушдир бўлса ойдин кеча, эй ёр,
Яна сув мавж уриб тургувчи гулзор.
Ўтирсак майсазорда – ухласам мен
Қўйиб тиззангга бошимни, вафодор!

¹ Работ – карвонсарой, мусофирхона.

² Анис – ғамхўр, меҳрибон.

676

Қаерларга кетарсан, эй жононам,
Қаерларга кетарсан, эй дурдонам.
Дилимни олган, эй маҳбуба, кетма,
Шуни истайди бу дили девонам.

677

Очиб зулфини оро айлагай гул,
Мени мажнуни шайдо айлагай гул.
Бўлиб мажнуни шайдо то қиёмат,
Куюрман мен – тамошо айлагай гул.

678

Муҳаббат майли майхонада бўлгай,
Мато яхшиси вайронада бўлгай.
Магар эшитмадингми, эй азиз ёр,
Садоқат расми девонада бўлгай.

679

Бошимни маҳкуми богу роғ этдим,
Дилимга нинани санчиб, доғ этдим.
На гул тердим на сайри боғ этдим,
Ўзимга икки гулни муштоқ этдим.

680

Кетар юлдузу мен шайдони кўргай,
Мисоли Варқа Гулшоҳни кўргай.
Ширинлаб Гулшоҳни кўргандай Варқа,
Юсуф ҳам ёри Зулайхони кўргай.

681

Нега мендан жудолик айлагайсан?
Токай сен бевафолик айлагайсан?
Бўлиб мен хаста, михландим тўшакка,
Қачон дармон-даволик айлагайсан?

682

Лабинг ўпганда тил дил эҳтиёжи,
Кўзинг Дай мулкининг йиллик хирожи.
Келурман эрта деб сўз бердинг ўзинг,
Қачон эрта келар – борми иложи?

683

Санамжон, қайдасан, кетдинг қаёққа?
Аёллар-ла кетиб қолдингми боққа?
Тирик қўймас мени сенсиз Худованд,
Санамжон, тезда қайт, қўйма фиروقқа.

684

Гўзал ёрим ўчоқ бошида турар,
Ошиқлар ёнида ҳайрон ўтирар.
Санам юзи шамининг шуъласидан
Аланга устига терлар тўкилар.

685

Кўзинг гўёки булбулнинг кўзидек,
Лабинг гулгунчанинг худди ўзидек.
Кобул шаҳрида мен хору забунман,
Яшайсан хуш гами йўк ҳур қизидек.

686

Бу икки кўз бирор каптарда йўқдир,
Бу икки лаб бирор дилбарда йўқдир.
Худо сенга берибди ёшлик хуснин,
Бу хусн ҳатто фаришталарда йўқдир.

687

Сочингнинг ҳалқаси девона қилди,
Яқину ошнодан бегона қилди.
Фигонимдан бу дунё додга келди,
Жон ичра дарди ишқинг хона қилди.

688

Эшикдан кувса, мен томдан келарман,
Сахар кувса агар, шомда келарман.
Оёғим арраласа, тиззалаб мен
Ўзим судраб минг мақомда келарман.

689

Қалам тутқазди охир қўлга бу ғам,
Кўзимнинг ёшидан қогоз бўлар нам.
Битай озурда кўнглимнинг ғамини,
Менга келтирди ғам бахтим бўлиб кам.

690

Гулим, кўз ташла: атрофда баҳордир,
Замони айшу оғуш, бўса бордир.
Тасалли бераман гамгин дилимга,
Менга манзил шу мулки Қандаҳордир.

691

Салом етказ уйимга – бер нишона,
Қалам таҳририда қолсин ҳайрона.
Бўлибман, эй ука, муштоғи дийдор,
Бўлай она элим томон равона.

692

Қалам олиб, битай гуфтор¹ токай?
Қилиб мажруҳ дилим изҳор токай?
Бу мискин дил сира топмайди таскин,
Шикоят айламоқ бисёр² токай?

693

Агар жоним унга даркор бўлгай,
Ўшал аҳди қадим иқрор бўлгай.
Фидо бўлсин номига бошу жоним,
Факат шарти шу: миннатдор бўлгай.

¹ Гуфтор – сўз, нутқ.

² Бисёр – кўп, ортик, зиёда.

694

Товуснинг патидан зийнат қилай ман,
Келиб кун ярмида ўпич тилайман.
Шу шаҳзода Қосимнинг боғи ичра
Сени келин, ўзим куёв билай ман.

695

Қалам кўлимда-ю, кўнглимда гуфтор,
Дилимни қонга тўлдирди гўзал ёр.
Бузарлар аҳду паймонни ҳамиша,
Гўзалларда вафо бўлмайди зинҳор.

696

Ким ошиқ бўлса, у жондан ҳайиқмас,
Кишану кунда, зиндондан ҳайиқмас.
Бўлар ошиқ дили оч бўри янглиғ,
Бўри чўпону гаврондан ҳайиқмас¹.

697

Эшит, ёрим, хабар билгаймисан-йўқ?
Магар бизга назар қилгаймисан-йўқ?
Узоқлик дастидан кўз юмдим охир,
Мозорим сари бир келгаймисан-йўқ?

698

Санамжон, икки кўзинг мунчалар соз!
Гирифтор айлади бу сендаги ноз.
Факультетинг назокат-ноз эканми,
Ниҳоятда шаҳодатноманг мумтоз.

699

Дилим шу ҳалқа-ҳалқа зулфингга банд,
Ширинликда лабинг шаккар, тилинг қанд.
Фалакларда карашманг арғумоги
Елар шиддат билан сармасту хурсанд.

¹ Бу дубайтий Бобо Тохирга ҳам нисбат берилади – Э.О.

700

Туяни юк хумор – маст айлагайдир,
Йигитни ишқи ёр маст айлагайдир.
Туя мастдир узумнинг юкидан, ох,
Йигитни айламиш маст ёри дилхох.

701

Шу икки қора кўзингга фидоман,
Бўлай қандай, ахир, сендан жудо ман?!
Ғарибу зор юрарман элдан-элга,
Ғариблик чекаман то мубталоман.

702

Бу ердан қанчалик Масковга йўлдир?
Дара, тошлоғу тоғлик, дашту чўлдир.
Суриб қумларни, синдирсак-да тошни,
Кўнгилда таржимон орзуси мўлдир.

703

Лабинг чашмаи ҳайвондан¹ яралмиш,
Ғаминг бу жавҳари жондан яралмиш.
Юзингга зеб бўлиб тушган қаро хол
Қасди торожи иймондан яралмиш.

704

Чўчитмасми сени ўтли фиғоним,
Мени ўлдиргали қасд этма, жоним.
Ғариблик даштида монанди Мажнун,
Фирогинг айлади чок гирибоним.

705

Ширинтилу ширингуфтор экансан,
Юришда оҳуи тотор² экансан.
Жаҳон гўзаллари ичинда юрдим,
Гўзалларга ўзинг сардор экансан.

¹ Ч а ш м а и х а й в о н – Хизр алайҳиссалом ер остидаги зулмат қаъридан излаб топган ва сувидан ичиб, абадий ҳаётга ноил бўлган мангулик булоғи.

² О х у и т о т о р – Чин оҳуси; мажозан: гўзал махбуба.

706

Юзингда тер қатор, бу ёққа бир бок,
Кўзи масту хумор, бу ёққа бир бок.
Мудом бечора бу ошиғи зоринг
Йўлингда интизор, бу ёққа бир бок.

707

Қора кўш зулфингга тоб бермадинг-ку,
Ўз уйимда менга бермадинг уйку.
Эдим боғингдаги ташна ниҳол мен,
Ниҳолинг ташнаю сен бермадинг сув.

708

Нега бугунни эрта айлагайсан?
Нега дилга ғаминг жо айлагайсан?
Ўлимга барча ошиқни буюриб,
Ўзинг четда тамошо айлагайсан.

709

Қара, ой ортида кичкина юлдуз,
Ғамингда ухламайман кеча-кундуз.
Ярим тунда агар ёдимга тушсанг,
Илондек тўлғанарман, қоши кундуз!

710

Илоҳо, ёр, қадинг хам бўлмасин ҳеч!
Бу шод кўнглинг аро ғам бўлмасин ҳеч!
Қиларман мен дуо, омин дегил сен,
Сочингдан битта қил кам бўлмасин ҳеч!

711

Баланд курсингни, эй жоно, қилай мен,
Қаро зулфингга боқиб, оҳ қилай мен.
Намозшомда келиб уч бўса олай,
Ҳар уч бўсага бисмиллоҳ қилай мен.

712

Чиройли кизгина, Зебо сенга ном,
Юзинг оппоқ мисоли гули бодом.
Сенга бўлдимү ошиқ, этмадинг раҳм,
Мени ўлдирдингу олдинг ором.

713

Қулоғингга, санамжон, бош урар зулф,
Мушк-анбар ҳақда сен-ла сўз қураар зулф.
Қилар ошиқ паришонлигидан арз,
Ажаб, арзига теппа-тенг турар зулф.

714

Қайиқда сузасан, йўқ лангаринг хос,
Бўлибсан кофир-ей, йўқ сенда ихлос.
Сенинг ишқинг менинг кўксимга жодир,
Бўлибсан кофир-ей, йўқ сенда ихлос.

715

Дарахт шохида бир окқуш эдим, оҳ,
Парим синдирди қайси золим, эвоҳ?
Қанот қокиб, учардим ҳар тарафга,
Гул ишқи гарди қўнди дилга ногоҳ.

716

Фироғингда қариди ёш бу жоним,
Тиғ урма чок дилимга, меҳрибоним.
Уйинг деворининг ғишти бўлай мен,
Сени тўйиб кўришга ҳар замони.

717

Ўқотар милтиқ елкамда осиглик,
Унга божхона муҳри ҳам босиглик.
Бўлар-бўлмас қилар мени овора,
Амалдор тухми қурисин – фосиқлик.

718

Парижоним, чўчитмас мени лашкар,
Агар юз тўдага бўлсин баробар.
Чўчирман этасан деб бевафолик,
Вафоси йўқ мудом бўлгай ситамгар.

719

Нолийман то дили нолон нолийди,
Сарою хонаю айвон нолийди.
Оху саҳродаю йўлбарс тоғда,
Балиқ Ҳинд баҳрида гирён нолийди.

720

Чилим дерману кул-кул айлагайман,
Фиғон мисоли булбул айлагайман.
Тушиб қолдим аёллар мажлисига,
Тамошо хирмани гул айлагайман.

721

Ошиқлар чашмасин қилдим зиёрат,
Тилим куйдирди дилдаги ҳарорат.
Суву нону шароб бўлмаса-бўлмас,
Сенинг васлинг қилар менга кифоят.

722

Саҳар борар ерим манзилинг эрди,
Камарбандим қўша кокилинг эрди.
Зиёратгоҳим – ул дам чиқсанг уйдан,
Гўзал юзинг, сочи сунбулинг эрди.

723

Юрарман мен қаландарвор¹, бадар кет!
Кезарман тоғма-тоғ бедор, бадар кет!
Аналҳақ айтибон гўёки Мансур²,
Оқибат қисмат бўлди дор, бадар кет!

¹ Қаландарвор – қаландар каби.

² Мансур – машҳур сўфий Мансур Ҳаллоҷ (850–922). “Аналҳақ” – “Мен – Ҳақман” дегани учун ваҳшиёна бир тарзда ўлдирилган.

724

Кулоҳ¹ кийган бошингдан айланай, ёр,
Тишинг тилло, лабинг шам – бўлсам иқрор.
Қайинотамга бердим бор молимни,
Куёвим келмасин, дейди у, зинҳор.

725

Мусулмонлар, кушим қўлдан олишди,
Боғим ўртасидан гулим юлишди.
Боғим ўртасидаги гул не эрди?
Суянган тоғимдан жудо қилишди.

726

Сафар қилдинг, сафар қилдинг узокқа,
Ўзинг кетдинг мени ташлаб фироққа.
Ари уясидай қилиб дилимни,
Ўзинг кетдинг топай деб пул қаёққа?

727

Ҳино қўйибсан оппоқ қўлингга, ёр,
Кўрай, том устига чик, сени бир бор.
Агар қошимга келсанг ўйнаб-ўйнаб,
Лабим тергай лабингда гул, вафодор!

728

Эшит, ёрим, кадрдонсанми ё йўқ?
Тегиб эрга, пушаймонсанми ё йўқ?
Отанг амри билан тегдингми эрга,
Отанг билгай – беармонсанми ё йўқ?

729

Отажон, қилганинг хор кимга айтай?
Жудо мендан суюк ёр, кимга айтай?
Бу жонимга уриб ханжар учини,
Мени этдинг-ку бемор, кимга айтай?

¹ Кулоҳ – бош кийими.

730

Қаерда қолдинг, эй дўсти ягонам?
Сенга маълум эмас ҳолим ҳамонам.
Юзингни қўрмадим мен икки-уч кун,
Куйиб кул бўлсин-ей бундай пешонам!

731

Ётибсан қайда, бедоринг қилай, ёр,
Тамошо кўзи хумморинг қилай, ёр.
Агар уйқуга қаттиқ кетган эсанг,
Кўнгил бўлмаски, бедоринг қилай, ёр.

732

Кўзим ёши билан кўнглим шод айлай,
Кеча-кундуз сени тинмай ёд айлай.
Умидсизлик заминига ўтириб,
Ҳамиша ўз бошим узра бод¹ айлай.

733

Жаҳон гулларида йўқ бўйинг, эй ёр,
Малакларда бу хулку хўйинг, эй ёр.
Гўзалсан худди ўн тўрт кунлик ойдай,
Йўқ ойда ҳам юзи хушрўйинг, эй ёр.

734

Кўйингга энди келишни бас этдим,
Нокасни қандайин ҳамнафас этдим.
Эмасман нокасу нокасни севдим,
Эсанг сен қибла, намозни бас этдим!

735

Менинг қаддим эгилди мисли Мажнун,
Чекармиз уйда сен, кўчада мен ун.
Жудо қилган эса сену мени ким,
Шу ер ютсин уни монанди Қорун!

¹ Б о д – ел, шамол.

736

Асир бўлдим кўзи шахлога бугун,
Ёш этди ғарқ дўниб дарёга бугун.
Қадим эгилди мажнунтол мисоли,
Тушиб ҳижрон деган савдога бугун.

737

Сира юлдуз кезарми кўк аро каж,
Менингдек бир киши юргайми беваж.
Мен атрофингдан айландим бутун тун,
Кезарми шунча ҳеч ҳожи қилиб ҳаж?

738

Бошим оғрийди – қайда онажоним?
Бошимни силасин у жонажоним.
Бошимни силаса меҳри билан у,
Бу дарддан ором олармиди жоним?..

739

Буюрди ташриф ул моҳи тобоним,
Пари ташрифидан хуш хонадоним.
Яшардим бир ўзим хилват гўшада,
Келиб ёритди шамъи шабистоним¹.

740

Бу чопқир арғумокнинг кўкси ёлдор,
Айил булғорию жилови заркор.
Саҳар чоғи мени ёрга олиб бор,
Ўпай мен ёрни, сен арпа е бисёр.

741

Мен ўйнай томнинг орқасида ошиқ,
Қилай ўзимга икки қизни маъшук.
Менга бу иккиси бўлмаса рози,
Талашгум қозининг уйида қаттиқ.

¹ Ш а м ъ и ш а б и с т о н – тунни ёритувчи шам; мажозан: гўзал махбуба.

742

Гулистон рашк этармиш хуш бўйингдан,
Кўнгилда йўқ қарор қўш жодуйингдан.
Пешонамнинг жароҳатига боқсам,
Эмиш мажруҳ ўша қоши ёйингдан.

743

Азизлар, доду бедод ишқ ғамидан,
Йигитлик бўлди барбод ишқ ғамидан.
Билолмайман, нима қилай, азизлар,
Бирор дил кўрмадим шод ишқ ғамидан.

744

Сочингга тоб бериб, зебо қиларсан,
Юзингга мунчалар оро қиларсан.
Бўлай қурбон чаросдай кўзларингга,
Нега менга мудом жафо қиларсан?

745

Гуландом ёриму охуи Чиндир,
Гўзаллар ичра шох шу нозаниндир.
Кўзи – оху, лаби – лаъли Бадахшон,
Хирожи давлати Эронзаминдир.

746

Дилим мисли дарича пора-пора,
Келин бўлди менинг ёрим бечора.
Ўқилган тун никоҳ мажбуран унга,
Менинг оҳим фалакни қилди қора.

747

Бошим бору хаёл доим паришон,
Тириклик бўлди менга офати жон.
Магар йўқми тузи нонимнинг, э вох,
Ганимим бўлди берсам кимга мен нон?!

748

Бу тош диллардан асли харсанг афзал,
Бу хил номехрибонликдан жанг афзал.
Кетай хажрингда бош олиб биёбон,
Биёбонни кўрар бу дилтанг афзал.

749

Қаёққа боқмайин сўйингдадирман,
Гадодек доимо кўйингдадирман.
На Макка бораман ва на Мадина,
Тақиб зуннор, бир ҳиндуйинг-дадирман.

750

Шафақ лола каби алвон бу кеча,
Оқар кўз ёши эмас, қон бу кеча.
Шафақдан кипригинг ўқи туфайли
Таралгай нолаи ҳижрон бу кеча.

751

Насим олиб келар Кобул ҳидини,
Босиб кетар бу ҳид сунбул ҳидини.
Хаёлинг олсам огушимга тунлар,
Тўшагим тонгда сочар гул ҳидини.

752

Бўлай иккинчи бор, ёр, сенга қурбон,
Берибман сенга дил эс жўйганим он.
Магар осмондаги юлдузмисан сен –
Қутулмоқ бўласан қўлимдан осон?!

753

Сурув йўлдан ўтиб, Гулрон келармиш,
Қўшиқ айтиб, жасур Гулжон келармиш.
Бориб айтинг йигитнинг онасига,
Кигиз солсинки, хон – чўпон келармиш.

754

Мусулмонлар, дилимни ғам тутибди,
Мисоли Кайту тоги дам тутибди.
Мисоли Кайту тоги, Банди Бобо¹,
Санам қўш зулфини шабнам тутибди.

755

Назар солдим лаган, чойнакка аста,
Жаҳон маҳтобига бокдим ҳавасда.
Олиб суратини ўз дилбаримнинг,
Чиқардим суратини бир нафасда.

756

Ғамингда ёниб, иситма киларман,
Куним хорлик аро тунга уларман.
Куним хорлик аро тун бўлмаса ҳам,
Дамодам тун киришини тиларман.

757

Бу кун ишқинг бўйидан ўртанарман,
Бу кун ишқинг кўйида мен ёнарман.
Ўчоққа ўрнатилган бир қозонман,
Бу кун ишқингда чунки дил ёқарман.

758

Менинг-ла қатра ишқ майин нўш айла,
Саломат бу танимни беҳуш айла.
Қулингдирман – уриб ҳалқа кулоққа
Ситамгар дилбарим, дилинг хуш айла.

759

Қачонгача чидарман бу фироққа,
Тушиб севимли ёримдан йироққа?!
Қачонгача паришон айлар ишқи,
Ғамидан санчилиб нишлар қароққа?!²

¹ Б а н д и Б о б о – тоғ номи.

² Қ а р о қ – кўз корачиғи.

760

Азизлар, ақлни вайрон қилар ишқ,
Кўнгилни қуйдириб, бирён қилар ишқ.
Азизлар, шер ишидир ишқбозлик,
Қачон у гўдаги нодон қилар ишқ?!

761

Азизлар, дилда кўп дарду ғамим бор,
Фигонимни оширди чархи маккор.
Ўзингга йиғлагайман, бевафо чарх,
Сенга айтар сўзим кўп этсам изҳор.

762

Сулув ёр, ишқинг ичра “ху”¹ қиларман,
Бўлиб булбул, фиғон ҳар сў² қиларман.
Солибсан қумридек бўйнимга тавқни³,
Ғаминг бозорида ку-ку қиларман.

763

Бу боғ ичра иморат айлагайман,
Ўпиб лабингни, ғорат айлагайман.
Лабинг Маккаю мен ихлосли ҳожи,
Қилиб ихлос, зиёрат айлагайман.

764

Салом мандан, алик сендан, нигоро,
Жафо шамширини урдинг бепарво.
Дилимда яширин минг битта сир бор,
Бу сирларни қилолмадим ошқоро.

¹ Ху – Оллоҳ таолонинг исмларидан бири бўлиб, учинчи шахс birlikдаги ушбу ишқинини билдиради. Сўфийлар кўпроқ Ху деб зикр қиладилар.

² Сў (й) – томон, тараф.

³ Тавқ – баъзи қушларнинг бўйинларидаги ҳалқа шаклидаги чизик.

765

Сенинг ишқингда шайдодир бу кўнгил,
Мудом бир банди савдодир бу кўнгил.
Жунун¹ иқлимида кўп кездим, аммо,
Тополмай ғамга ошнодир бу кўнгил.

766

Фироғингда фиғон-оҳ айлагайман,
Туганмас нола барпо айлагайман.
Инону сабру тоқат кетди қўлдан,
Кетарда шўру ғавго айлагайман.

767

Нега бўлдинг жудо, сарви хиромон²,
Қўйиб минг бир жароҳат дилга пинҳон?
Менинг садбарг³ гулим, қилдинг жудолик,
Магар бўлдингми аҳдингдан пушаймон?

768

Сабо, раҳм айла бу кўнгли яримга,
Хабар мендан олиб бор дилбаримга!
Дегил: “Ошиқ куйиб-ёниб демишдир:
“Келиб ўлтирса эди ёр баримга!”

769

Пари қўрдим, изидан хур келадир,
Ўзи ойу шериги муштари(й)дир⁴.
Назар чодирининг остига қилдим:
Қаро кокиллари мушк-анбаридир.

¹ Жунун – ошиқлик, бекарорлик: савдойилик, телбалик.

² Сарви хиромон – хиром эгувчи сарв, яъни чиройли юришли махбуба.

³ Садбарг – хушбўй гул. Барги кўплиги учун садбарг – юз баргли гул дейишади.

⁴ Муштари(й) – харидор, талабгор.

770

Чарақлайди сахар чоғида юлдуз,
Қарар қизларга ошиқ кеча-кундуз.
Ошиқ кўнгли бамисли гунчаи гул,
Умиди гунчаи гулнинг ўзингиз!

771

Етар, кўп ғам ема, ёринг келармиш,
Дилингга сабру қароринг келармиш.
Чида, жоним, қучоғингга киришга
Ўшал ёри жафокоринг келармиш.

772

Туянинг устида икки киши бор,
Бири ёру унинг, бири хизматкор.
Анор донасидан чилим қилай мен,
Чекиб, сўнг олмазор ичра кирар ёр.

773

Даричангдан чиқардинг бош, нигоро,
Тушар ҳалқа сочинг белинггача то.
Уйинг ичида берган ўша бўсанг,
Асил гулларданам эди мусаффо.

774

Садо бердинг, эшит деб бу садони,
Ўқинг қушни урар қилмай хатони.
Хануз тушган эмас сут тишларинг, хей,
Гўдаксан, билмагайсан, бас, вафони!

775

Қаро тўн киймагил, эй оқбадан ёр,
Жафонг ғамза билан ўлдирди ошкор.
Бўларсан қотил – ўлдирса карашманг,
Келиб кўр – мен ҳали ёшман, ситамкор!

776

Тушимда кўраман тунлар ватанни,
Нима дилдан ювар бу дарду ғамни?!
Кеча-кундуз шудир менинг дуойим:
Қани бир бор яна кўрсам ватанни!

777

Ўраб бошга рўмоли қандаҳорий
Олиб кетдинг дилимни, эй нигоре!
Олиб кетдинг дилим ҳамкорлик айлаб
Қошингнинг ёйию кўзинг хумори.

778

Бу ғамда йигласам на меҳрибон бор,
На боқувчи киши бўлганда бемор.
Агар ҳижрон юки остида ўлсам,
Тутишга мотамимни йўқ бирор ёр.

779

Ҳалилжон шоли бошга боғлиқ, эй дўст,
Арақчин турк ишидир ортик, эй дўст.
Санамнинг нозику оқ оёғига
Кобулнинг кавши ёлғиз лойиқ, эй дўст.

780

Ўшал қадди баландингга ўлай мен!
Ўшал қоши камандингга ўлай мен!
Хиром айлаб юрарсан томинг узра,
Лабингга – мисли қандингга ўлай мен!

781

Сочинг монанди ҳалқа урган илон,
Бўлибди бу юзинг узра паришон.
Тушибди бўйнинг узра ҳалқа-ҳалқа,
Мисоли риштаи марварид-маржон.

782

Ёнингда турган ушбу мухтожингдир,
Ҳаётим риштаси сенинг сочингдир.
Менинг ҳаж айлаганларга ишим йўқ,
Менинг ҳажим шу қайрилма қошингдир.

783

Қаёққа борасан зеболаниб, ёр,
Оёгинг оғритар кирса тикан – хор.
Сенга тухфа қилай булғор ковуши,
Чидолмайман агар сен чексанг озор.

784

Дурадгорнинг қўли синсин, илоҳо,
Урар ёр эшигига тешани то.
Эшигу тахтаси вайрона бўлса,
Юзингни зора кўрсам, эй дилоро!

785

Фақир Бағдодга бордим шиша учун,
Шиша олдим, тушиб синди у лекин.
Йўлим йироқ, машаққатли ишим ҳам,
Илоҳо, хўжайиннинг уйи куйсин!

786

Нега том устига чиқмайсан, эй моҳ?
Нега ҳолимдан эмассан ҳеч огоҳ?
Ўлиб бўлдим-ку айрилиқ ғамидан,
Агар сен Лайли, мен Мажнунга ҳамроҳ!

787

Кетаркан, эй пари, бизга назар қил,
Асирингман – бу ишингдан ҳазар қил.
Асирингман – бунга бир йил бўлди,
Сариқ рангимга сен бир бор назар қил!

788

Шерозга келдим-ей дил хаста, доғлик,
Кўринг шум толени – дарвоза боғлик.
Қани, дарвозабон, дарвозани оч,
Ғариб, бечораман ҳаммадан ортиқ!

789

Ширин уйкуда эдим – шабнам етди,
Кўзим очганда ёри ҳамдам етди.
Кўзим очганда ўз ёрим кўринмас,
Бу не ғамки, ғам устига ғам етди.

790

Йўлимнинг бошини бир қиз олибди,
Камарбандимга дадил қўл солибди.
Борингу онасига қизнинг айтинг:
“Бу икки ёш иши битиб қолибди!”

791

Ғарибликда кўп одат бордир, эй дўст,
Ғаму ранжу машаққат бордир, эй дўст.
Ғарибликда агар ўлса қай инсон,
На бир обрў, на иззат бордир, эй дўст.

792

Кўчага чиқасан бошда якандоз,
Кўзингни сузасан ноз ила танноз.
Йигитларни этиб қасд ўлдирарсан,
Ноз этма, менда йўқдир тоқати ноз!

793

Саодат барчаси сенинг ўзингда,
Саодат чашмаси хумор кўзингда.
Саодат сен биландир бу жаҳонда,
Унга ҳар кеча қўл берган ўзинг-да!

794

Билолмайманки, кўнглим кимга мойил,
Гирифтори шу икки кўзи қотил.
Билолмайманки, бу кимнинг хатидир,
Бу хатдан гул ҳиди келгай – назар қил.

795

Бўлай қурбон сочи ўрим-ўрим ёр,
Менга қилдинг сўзинг афғонча изҳор.
Тушунсайдим агар афгон тилини,
Кўчанг бошида ётардим умидвор.

796

Гулим, сендан узолмам дилни зинҳор,
Сенга бандалигимга хужжатим бор.
Ширинроқ мева йўқ жондан, у бўлсин
Кулиб турган лабинг қурбони минг бор!

797

Булоқ бўйига йўлдан келдим, эй ёр,
Қанисан, кўрмадим юзингни бир бор?
Уйингда кўрганим чоги онангни,
Қиёмат бўлди кўз ўнгимда ошкор.

798

Қаён бормоқдасан танҳо, гулижон?
Биларман, борасан кино, гулижон!
Киннинг номи “Майванд йўли”ми, айт?
Нега ёнингда йўқ ошно, гулижон?

799

Кел, эй, бағримга босай шу танингни,
Кўмай бўсага кўзу гарданингни.
Шакар терай шу ширин лабларингдан,
Хиром айла, кўрай бир юрганингни!

800

Фирогингда дилим бегам эмас ҳеч,
Кўзим ҳажринг аро бенам эмас ҳеч.
Агар куйсам бу ҳижрон ичра юз йил,
Сенинг ишқинг дилимда кам эмас ҳеч.

801

Эй элчи, сўйла ул гунчаравишга,
Санавбарқад, лаби шаккарқамишга.
Сен айшу шодлигинг-ла бахтиёрсан,
Мен маҳкумман жигар қонин ичишга!

802

Ғами ишқинг биёбонпарвар этди,
Қанотимни қайирди, бепар этди.
Дединг: сабр айла, сабрим мени аммо,
Умидсизликда ҳолим баттар этди.

803

Сафар юкини, кел, боғлаб қўйибман,
Ичиб ғурбатда дил қонин тўйибман.
Бўшатайлик, кел, эй, кўнгилни, қайта
Кўришармизми-йўқ деб дил ўйибман.

804

Ҳаётимдир паришон, эй гул, эй гул,
Тўқар кўзим мудом қон, эй гул, эй гул.
Камондек икки қошингнинг ўқидан
Дилим дарди бедармон, эй гул, эй гул.

805

Кулиб булбулга гул тонгда беозор
Дер эмиш: – Тингла, эй ёри вафодор!
Агар менга бўлишни хоҳласанг ёр,
Тиконимга чида, нолима зинҳор!

806

Агар гулга тиканлар бўлмаса ёр,
Қачон булбул чекарди нолаю зор?
Агарда бўлмаса ёр сочи сунбул,
Ошиқ боғ сайрига борарми зинҳор?

807

Юзинг, мўрчамиён¹, оламга оро,
Душанбеда маконинг бордир аъло.
Тўяйлик бир-биримизга бирор кун,
Агарда саъю майлинг бўлса, зебо.

808

Сафар Ғурёнга томон айлагайман,
Дўстларга меҳрим уммон айлагайман.
Агар айланса кулга устухоним,
Хаёли васли жонон айлагайман.

809

Йўлингда ўлтирай йўниб тарок, ёр,
Тарашга у билан сочинг умидвор.
Сени ҳам телба айлардим ўзимдек,
Агар қўрқитмаса севгинг мени, ёр.

810

Баланд тоғ устида бир дона буғдой,
Мусофирман бировлар мулкида, вой.
Мусофир юра-юра зор бўлдим,
Яқину ёт ичида хор бўлдим.

811

Тилинг ўқиш учун жуда расодир,
Яқин ўрис тилига – ошнодир.
Ўтирсам сен билан, эй ёр, қачон мен,
Ўша чоғ барча дарс зеҳнимга жодир.

¹ Мўрчамиён – бели ингичка.

812

Лабинг ўпсам, тилинг сўрсам, на созе!
Қулогимга келар кулгу овози.
Ўшал дам ақлу хуш қайтар ўзимга,
Қачон бирга бўлишга бўлсанг рози.

813

Ёзарман хат – қаламдир шохи арча,
Қалоча қишлоғига бу хабарча.
Равона қиламан – ёрим ўқисин,
Ғамидан бўлди кўнгил парча-парча.

814

Менга майли сафар қайдан, гулижон,
Жудо бўлгай назар қайдан, гулижон?
Жудолик бор-йўғи беш кунлик эди,
Чўзилди бу қадар қайдан, гулижон?

815

Камаймас оҳ чекиб дардим муқаррар,
Бўларми қишда менга гул муяссар?
Маломат айламай ҳар қанча дилни,
Бу кофир дил мусулмон бўлмас ўхшар.

816

Эшиқдан чиқдим қилдим видо мен,
Азиз дўстдан тирик туриб жудо мен.
Азиз дўстлар, қолинг хуш – қайта келмас
Сафарга кетдим-ей, бўлиб адо мен.

817

Бўлиб Мажнун каби Лайли гадоси,
Борарман кўйига мисли адоси.
Кўйиб кафтимга жонимни, азизлар,
Қиларман шод бўлиб Лайли фидоси.

818

Юзингдан тер оқар чак-чак, гулижон,
Варақ – юз, зулф эса безак, гулижон.
Юзинг гўёки зулмат ичра шамдир,
Шафақ ой устида бешак, гулижон.

819

Ярамнинг олдида туз шўр эмасдир,
Машаққат чеккудек тан зўр эмасдир.
Кесарман ширасиз бу қўлчаларни,
Бировга овқати манзур эмасдир.

820

Тегизма туз жароҳат бўлса тоза,
Мени ўлдирганинг қилма овоза.
Шаҳардан ташқари отма танимни,
Етар хор этганинг ўзимни роса.

821

Лабинг гўё лимон билан апельсин,
Оғиз ичра тишинг оқ марварид – чин.
Кўзинг ноз ила боқар ҳар кишига,
Менга чимрилади қошинг қилиб кин.

822

Гулим бордир, нигоҳ айла, гулижон,
Кетарман мен, дуо айла, гулижон.
Худо билгай келиш-келмаслигимни,
Сабрни дилга жо айла, гулижон.

823

Бўлай қурбонинг, эй томоги биллур,
Қўлим ҳам тама айлайди бўлиб жўр.
Сени тўрт ўлка кезиб кўрмадим, бас,
Магар жаннатми жойингу ўзинг хур?!

824

Келишган қоматинг райҳон, лабинг қанд,
Дилим ишқинг тузоғига бўлиб банд.
Агар хуснинг закотини сотарсан,
Харидори ўзим, қиммат у харчанд.

825

Дудогинг пистага ўхшайди, ёрим.
Қадинг гулдастага ўхшайди, ёрим.
На бўлгай тун бўйи булбул фиғони?
Мени дилхастага ўхшайди, ёрим.

826

Оқар сув бошида дучор этибсан,
Менга бир сурмадон иқрор этибсан.
Оқар сув бошида тол сояси бор,
Ёш эдим, ёшлигимни хор этибсан.

827

Қадим ғамдан эгилди мислики дол¹,
Дилимни ғам сипоҳи қилди поймол.
Чидам йўқ менда бир дам айрилиққа,
Нетай, йил қилса дамни чархи қаттол?!

828

Хабарчи, сўзла-чи, дилбар нима дер?
У сабр гули, парипайкар нима дер?
Куярман ишқида мен нотавон, айт,
Бу кул ҳақда не деб ўйлар, нима дер?

829

Ширин кулгинг сахар ёдга келар, ёр,
Куюк дил оху фарёдга келар, ёр.
На хуш, сендан хабар бир кун, кулиб бахт,
Бу кўнгли хаста, ношодга келар, ёр.

¹ Дол – араб алифбосидаги “д” харфи; мажозан: эгик, хам.

830

Кўйингда то иқомат айлагай дил,
Тамошои қиёмат айлагай дил.
Алиф тун долига¹ мойил бўлиб, боқ,
Ўшандай машқи қомат айлагай дил.

831

Бўлиб маҳзуну саргардони Нозик,
Дилу жон мойилу қурбони Нозик.
Вужудим ишқи ўти оташида
Балиқдек бўлди-ку бирёни Нозик.

832

Куюк кўнглимда қон тун-кун урар мавж,
Яна кўксимда ўт-учқун урар мавж.
Санамнинг дардида ёшли кўзимдан
Дамодам худди бир Жайхун² урар мавж.

833

Шу Нозик зулфининг олам баҳоси,
Жаҳон аҳлининг оғзида дуоси.
Шу Нозикнинг гўзал хулқ-хислатидан
Малаклар ўрганар бўлиб фидоси.

834

Ўтирдим ёнма-ён тандир бошида,
Ўзин мақтаб, эрин қарғаб қошида.
Илоҳо, ўлсаю беномус эри,
Қучиб ётсам беминнат ёнбошида.

835

Қилиб шанба туни Кирмонда бозор,
Оғир юк остида от бўлди абгор.
Етишгач Исфаҳон суви бўйига
Ўтириб йигладим чекиб оху зор.

¹ Тун доли – бу ерда мажозан хилол – уч кунлик ой бўлса керак.

² Ж а й х у н – Амударё.

836

Қаро кўзликни кўрдим айлоқ¹ ичра,
Бу хил қиз йўқ на турк, на аймоқ² ичра.
На турк ичра, на аймоғу тожикда,
Тенги йўқ қиз терарди гул боғ ичра.

837

Лабингни қўй лабимга – мен ўларман,
Туйиб бўйинг, мудом ором оларман.
Лабингни қўй лабимга тонг-саҳарлар,
Агар юз ёшли чолман, ёш бўларман.

838

Эшит, қиз, сен билу билсин Худойинг,
Асир қилди ўзига тўрт жойинг:
Шу оппоқ бўйнинг у айланма ёқанг,
Кумуш тан, тик оёққа мен гадойинг.

839

Қанийди мен сенга ёр бўлса эдим,
Қанийди донаи нор³ бўлса эдим.
Анор ичра ширин бир дона бўлиб,
Мудом шарбати бемор бўлса эдим.

840

Қошимдан кетдингу шод этмадинг, ёр,
Юбориб нома, дилшод этмадинг, ёр.
Олиб кирдинг муҳаббат мактабига,
Сабоқ бердингу озод этмадинг, ёр.

841

Узоқдан кўрганим қилмас кифоя,
Узоқ кетдинг – қўлим етмас у жоя.
“Узоқ кетдинг, кела қол тез, сенингдек –
Яқиним йўқ экан”, – дедим ул оя.

¹ А й л о қ – Мовароуннаҳрда яшаган қавмлардан бири.

² А й м о қ – Афғонистондаги тожикзабон қавмлардан бири.

³ Н о р – бу ерда: анор.

842

Ўзим ҳам ўлмасам, ўлмаса ёр-да,
Ғаним бошини кўрсам кошки дорда.
Ғаним бошини кўрсам пора-пора,
Ўзимнинг бошими оғуши ёрда.

843

Яшил тоғларнинг ортида Ҳиротдир,
Санамжон, ўлмади ёринг – ҳаётдир.
Агар тупроққа қориштирмаса ишқ,
Оёгинг ўпгали келмоқ муроддир.

844

Мени ўлдирди кечув оқизоғи,
Кечанинг зулмати, йўлнинг узоғи.
Қоронғи тун, йироқ йўл не бўлибди,
Мен ўлдирди хипчабел фиороғи.

845

Баланд тоғ устида фарёд урарман.
Туямни йўқотиб, излаб юрарман.
Туям шўрлик туяларга эди шоҳ,
Келиб кўр бир тўполонимни, дилхоҳ!

846

Бошим оғрир, бошим оғрийди ҳар он,
Билолмайман: нега рангим заъфарон?
Дейишар: боиси иссиқ ҳаводир.
Биларман: боис ишқи дилрабодир!

847

Бориб ёримга айт: ёринг келибди!
Гули наргис, харидоринг келибди!
Бориб ёримга айт: бўл хурраму шод,
Ўшал ёри вафодоринг келибди!

848

Қучоғимга олай нозик белингни,
Танингни ўраган алвон шолингни.
Юзингда уч юз олтмиш ўпичим бор,
Олай бир-бир ўпиб лаби болингни.

849

Икки-уч йилки, жафо тортаман мен,
Туя сафини танҳо тортаман мен.
Туя карвонининг юки сариёғ,
Сени деб гули раъно тортаман мен.

850

Нима сўз, не фикри бордир гулимнинг?
Яширин бир сири бордир гулимнинг.
Лабин қимтиб, тишини тишга босмиш,
Ётар чоғи қаҳри бордир гулимнинг.

851

Бошим тошдир, бошим тошдир, гулижон,
Сариқ рангим, дилим гашдир, гулижон.
Бу зорлигу бу дилтанглик не бўпти?
Асир этган паривашдир, гулижон!

852

Жафо занжири-ла боғлаб оёғим,
Бало зиндонин айлашди ётоғим.
Йиқилгайдир бўлиб вайрон бу зиндон,
Ўтар нола билан ғамда ҳар чоғим.

853

Ният қилдимки, навқар бўламан мен,
Асири холи дилбар бўламан мен.
Бу дунё молини топиш учун, ох,
Ғарибликка баробар бўламан мен.

854

Хабар келдики, Кобулда сув йўқдир,
Санамнинг кўзларида уйку йўқдир.
Қотиб қолган қалам мирзо қўлида,
Санамнинг қайғусидай қайғу йўқдир.

855

Сафар кутар мени олдинда узок,
Бошимда мингта савдо, дил тўла дог.
Бошимда нозанин ишқи савдоси,
Фақирликдан гўр оғзида бир оёқ.

856

Бўлай етилмаган қадинга қурбон,
Юз ўғлон ичра ошиғингман, эй жон!
Юз ўғлон ичра сен қилдинг ишорат,
Эшик ортида ўлдим бўп хижолат.

857

Олиб қочма ўзингни мендан, эй ёр,
Сену менинг орамизда ҳисоб бор.
Кутуларман деб ўйларсан қўлимдан,
Нима, осмондаги юлдузмисан, ёр?!

858

Таним шу қизгинанинг тахти бўлсин!
Бошим банди ғамининг рахти¹ бўлсин!
Лабининг ёди кўнглимда ҳамиша,
Дили қаттиқ агарчи, бахти бўлсин!

859

Отиб тонг, берди кундуздан нишона,
Уйига олди йўл шошиб жонона.
Хўроз, бўлмасмиди кўр бўла қолсанг,
Ёрим кетишига бўлдинг баҳона.

¹ Р а х т – асбоб-анжом, сафар нарсалари.

860

Қадинг сарви равондир, эй гулижон,
Умр сен деб хазондир, эй гулижон.
Хафа қилма бу нозик дилни асло,
Суюклинг меҳрибондир, эй гулижон.

861

Бўлай қурбон сенга, эй тоза олма,
Намозимда адашдим – ғамга солма.
Сенинг эҳсонун хайринг кўрмадим мен,
Қилиб умримни зое, бели толма!

862

Сени, эй ёри жон, кўрдим паришон,
Ошиқлик қилмадинг биз бирла чандон.
Эшитдингми бирор ёлғон сўзимни?
Хафа бўлма сира – жон сенга қурбон!

863

Сени, ёрим, паришон айлаган ким?
Сени мендан хафақон айлаган ким?
Менинг ёрим эдинг асли азалдан,
Билолмайман – пушаймон айлаган ким?

864

Баҳор келди-ю, мен шайдо юрарман,
Мисоли булбулигўё юрарман.
Қўли ёр бўйнида дўсту яқинлар,
Мени мискин нечук танҳо юрарман?!

865

Ким ошиқ дарду доғини билибди,
Ўзини ҳамнафас унга қилибди.
Гўдакка ўхшагай ошиқ юраги,
Ўшал гўдакки, онаси ўлибди...

866

Мен ишқни сендан ўргандим, гулижон,
Бу йил дардингда ўртандим, гулижон.
Сени кошки яратмаса Худойим,
Қаердан сени кўргандим, гулижон?!

867

Қаён кетмоқдасан, эй нозанин ёр,
Кел, эй, тўя кўрай юзингни бир бор.
Мурувват айла жонимга, ситамгар,
Фироғингда бўлибман хастаю зор.

868

Қалам олдим юзингни айлабон ёд,
Чизай қайрилма қошингни, паризод!
Қаламни юргизарман паст-баландга,
Алифдай қоматингни айлабон ёд.

869

Неча куну неча ойу неча йил
Кеча-кундуз изингдан юрдим, эй гул.
Хабар келди – эринг бўлибди бемор,
Кафандўзнинг дўконида эдим, бил.

870

Ипакка нега ботмайсан, гулижон?
Қиёмлар нега тотмайсан, гулижон?
Лабинг писта, тилинг бодом мағизи,
Ошиққа нега сотмайсан, гулижон?

871

Тушундим нома ёрдан олган оним,
Жудо бўлибди ёри меҳрибоним.
Ишим кундуз ўқиш, тунлар қўриқлаш,
Ки қолмай гўшту пўсту устухоним.

872

Сипоҳ килса ёмонлик, таъна бўлгай,
Дили гўёки арихона бўлгай.
Нигоҳбон тунлари, кундузи таълим,
Кўзи-чи, интизори хона бўлгай.

873

Қара, елкамда менинг милтигим бор,
Уйимда машқ этарман уни, эй ёр.
Капитаннинг уйи куйсин, илоё,
Мени элдан-элга чоптирар зор.

874

Агар ўлсам, дуо айла, отажон,
Тилагимни бажо айла, отажон.
Қолар икки гулим менинг изимда,
Уларга жон фидо айла, отажон.

875

Кўзинг тимқораю йўк унда жоду,
Томогинг оқига рашк айлар оху.
Менинг ёримдаги бу хушбўй ислар
Йўк анҳор бўйидаги сарвда, ёху!

876

Бирор тоғу камарда борми бўйинг?
Бирор ой шуъласи юзинггами тенг?
Шу тенгсиз қошларингга тенг бўлармиш
Агар келса чиқиб ой қибладан денг!

877

Кел, эй ёр, илгарирок ўлимимдан,
Икки қўлингни ўтказ бўйинимдан.
Икки қўлингни ўтказ дўстлик ҳаққи,
То жон чиқсин осонроқ бўғизимдан.

878

Мусулмонлар, кўринг, тун – аллавақтдир,
Ки булбул масту шайдойи дарахтдир.
Бу шохдан учару у шохга кўнар,
Она-бола фироғи катта дарддир.

879

Эшит, ёрим, мени девона қилдинг,
Мени маҳкуми бандихона қилдинг.
Солиб занжир нозик оёқларимга,
Қамоқда маҳбуси гирёна қилдинг.

880

Бир ойдин тунки, бўрилар қилар ов,
Киши йўқ – кела қол қошимга дарров.
Агар ҳамсоялар бўлишса бедор,
“Олиб келдим, – де, – бир дарвешга сийлов”.

881

Бўлай қурбон сенга, эй сарви озод!
Бўлай қурбон сенга, жажжи паризод!
Тўсай йўлингни мактаб борганинга,
Кўриб то офарин десин-да устод!

882

Сенинг ишқингда бўлди тоқатим тоқ,
Дилим кўрмоққа дийдорингни муштоқ.
Агар сабру қаноат айласам-да,
Тўзар сабрим совути муттасил, бок...

883

Бодомнинг сутидек дармонсан, эй гул,
Томингнинг устида ҳар онсан, эй гул.
Тушунмайсан бу дўстлик маънисини,
Нахотки, шунчалар нодонсан, эй гул?!.

884

Кел, эй ёнимга, кел, эй олма ёнок,
Кўнгил дардини айтай бошдан-оёқ.
Ўшал кунки, кўнгилни сендан уздим,
Тирикликдан умид уздим ўшал чоғ.

885

Йўлингда ўлтирарман то келарсан,
Қилай садқа сенга ҳар не тиларсан.
Ширинроқ тухфа йўқ жонимдан ортиқ,
Чўчирман токи жоним рад қиларсан...

886

Ўшал кунданки, мен сендан жудоман,
Азиз дўстим, ўлимимга ризоман.
Бир-икки кунки, беморман тўшакда,
Хабар олсанг-чи, дарди бедавоман...

887

Бу ҳолимдан агар бўлсанг хабардор,
Куяр тош юрагинг жонимга зинҳор.
Агар ётсам-да зиндонингда юз йил,
Дегайман сенга: “Эй ёри вафодор!”

888

Қадинг бир навнихолдир, ёри жоним,
Лабинг новвоту болдир, ёри жоним.
Лабингнинг учидан бир бўса бергил,
Дилимда шу хаёлдир, ёри жоним.

889

Садо келди, садои нола келди,
Садои бир дили юз пора келди.
Мусулмонлар, бу кимнинг ноласидир?
Садои ошиқи бечора келди.

890

Художон, ошиғи зор айладинг сен,
Гул эдим, бир тикан – хор айладинг сен.
Гул эдим битга толнинг соясида,
Нега ошиқ, гирифтор айладинг сен?

891

Юзингнинг оқлиги гўёки шиша,
Фаминг кўнглимни банд этган ҳамиша.
Отиб илдиз, ёзиб шох, чиқариб барг,
Фаминг ўсмиш дарахтдек кўнглим оша.

892

Девор узра ўтирма – хори бордир,
Жувонга бўлма ёр – юз ёри бордир.
Жувонга бўлма ёр, ёр бўл топиб қиз,
Ки қизнинг ошиқи бемори бордир.

893

Қани, дил захми ҳеч этмаса таъсир,
Ҳаётим ҳам хароб бўлмаса ҳеч бир.
Ҳаётим ҳам хароб бўлмасаю кўп,
Кўзимнинг ёшлари бўлмаса ёмғир.

894

Нега туш кўрдим ул вафоси йўқни?
Нега сув ичида кўрдим балиқни?
Кўз очсам, йўқ эди ёнимда ҳеч ким,
Лабимнинг учида кўрдим учукни.

895

Томинг узра кўтар байроқ – шаҳид бор,
Уйингда ҳар куни гўё ҳайит бор.
Бўлиб савдогару сен, эл – харидор,
Дўконингда матои хушхарид бор.

896

Баланд тог устида бир дона буғдой,
Мусофирман бировлар юртида, вой!
Мусофир ёргинам бегона бўлди,
Ватан хоки учун девона бўлди.

897

Чароғон тун – юзим юзингга қўйдим,
Ҳидини мушк ила анбарни туйдим.
Қўтар бош уйқудан – бир тола сочинг
Олиб ёдгор сафар кетмоқчи эдим...

898

Куйиб дил, бир кеча дедим қаламга:
“Дилим аҳволини келтир рақамга”.
Қалам дедики: “Ухла, эй азиз дўст,
Менинг йўқ тоқатим бу дарду ғамга”.

899

Сахар бордим чаман – Лайло қўйига,
Тўлибди ғунчалар Лайло бўйига.
Сурайё бош олиб кетмиш биёбон,
Қилиб қаддини ёд Лайло сўйига.

900

Баҳор келди, гулу гулзор қаерда?
Ғаминг дилдан олувчи ёр қаерда?
Қўзим қони билан хатлар битувдим,
Йўл узок, йўқ жавоб бир бор қаерда?

901

Баҳордир, вақти гулгашту тамошо,
Гулу булбул бўлибди дўсту ошно.
Гулу булбул бўлиб бирга неча тонг,
Гул очилди-ю, булбул қолди танхо.

902

Баҳорнинг файзи йўқ, бўлмаса насрин,
Агарда йўқ гулу гулзорда тамкин.
Қиёмат тонгида, маҳшар кунда
Бихишт аччиқ, агар бўлмаса Ширин.

903

Бўлай қурбон сенга, какликқадам ёр,
Замин тилга кирар пойингда ошкор.
Замин тилга кириб дер: “Бор бир айбинг:
Бу айбинг – сенда кўп кибру ғурур бор!”

904

Ўзим сабзаю¹ сабза яна ёрим,
Тушибди сабза ичра кору борим².
Шу кафтимга жо бўлди барча сабза,
Жаҳонда сабза йўқ монанди ёрим.

905

Бу кўчадан таралгай мушк, Художон,
Мени девона қилди ишқ, Художон.
Паримни кўрмадим бир неча кунки,
Бўлиб шундан лабим куруқ, Художон.

906

Неча нозу баҳона айлагайсан,
Нигоҳи ошиқона айлагайсан.
Сочинг бир торига минг дил осилган,
Чўчимай уни шона айлагайсан³.

907

Ўзим бу ердаю ёрим шаҳарда,
Узукман ёр кўзи бўлса агарда.
Менинг шу аввалу охирда ёрим,
Художон, асра ҳар хавфу хатарда.

¹ С а б з а – яшиллик, кўклик, майса; мажозан: ёш, навқирон. Бу ерда сўзнинг шу икки маъноси асосида сўз ўйини қилинган.

² К о р у б о р – ишлар, амаллар, машғулликлар.

³ Ш о н а а й л а ш – тараш.

908

Ўзим сабза, забоним сабза дегай,
Пайиму устухоним сабза дегай.
Қиёмаг тонгида, маҳшар кунида
Дилиму руху жоним сабза дегай.

909

Ҳайит кунида беиқболман, эй дўст,
Нишоним йўқ – ёмон аҳволман, эй дўст.
Мени шум толеим солди шу кўйга,
Ўз бахтим дастидан поймолман, эй дўст.

910

Юзингда холи ҳиндуйингман¹, эй ёр,
Бир апельсини хушбўйингман, эй ёр.
Кезарсан нега саҳрода беҳуда?
Ўқингни узки, охуйингман, эй дўст!

911

Қалам-қоғозга доя мотаму ғам,
Ғам ўқин урма жонимга сира ҳам.
Тушибман ғам ўтининг ўртасига,
Сабаб дарду доғимга ғамдир, эркам!

912

Намоз ўқишга борардим намозшом,
Қуёшдек чикди қибладан дилором.
Дилим бўлди у томонга равона,
Гуноҳкорман, нима қилай, Художон!

913

Бошимдан ажрадим ишқингда, жонон,
Қилай савдо қуриб мен энди дўкон.
Дину ақлим матоси кетди қўлдан,
Кўриш орзусида сени, ёрижон!

¹ Холи хинду – қора хол.

914

Гулимнинг гуссаси жонимга етди,
Заиф жонимни эзиб, мажруҳ этди.
Ўшал кунки, жудо бўлдим гулимдан,
Икки бошли илон чақди-ю кетди.

915

Севиклим ёдини ҳар дам қиларман,
Дил қонидан қаламни нам қиларман.
Ёзарман бенаволикдан унга хат,
Жўнатгач, ўзни хотиржам қиларман.

916

Мени оввора қилди бу жудолик,
Дилим юз пора қилди бу жудолик.
Бу ҳижрон тунида тонгга қадар то
Фигону зора қилди бу жудолик.

917

Азизлар, кетди дилбар, кимга йиғлай?
Малак эди муқаррар, кимга йиғлай?
Мени дарду фироғи Мажнун этди,
Шакарлаб кетди, дўстлар, кимга йиғлай?

918

Эмас ҳар учраган нодон иши ишқ,
Эмас номард учун бу оташи ишқ.
Агар ошиқ эсанг, мардона бўлгил,
Эмас номард одамнинг ҳеч иши ишқ.

919

Яна кўзим суюк дилбарга тушди,
Яна ул эски ишқ дилларга тушди.
Мен отланган эдим лочин овига,
Лекин қўйган домим каптарга тушди.

920

Кўпам лоф урма, эй осмондаги ой,
Ёримга ўшамассан зарра ҳам, ҳой!
На ёримдек ширинсўзсан, шакарлаб,
На кўзинг бор, на киприк, на қошинг ёй!

921

Суман бўйлик, экан юртинг Шибирғон,
Бадахшонлик Зулайхо юзли жонон,
Ичиб Лағмон сутини чеҳра ширмон,
Гўзал Балх эркаси, шўхи Хуросон.

922

Нигорим гулбадан, саррофи¹ Чиндир,
Гўзаллик узугида кўз тайиндир.
Кўзи оху, лаби ширин, сўзи ҳам,
Чироғи давлати Эронзаминдир.

923

Нигорим қадди худди “лом”² каби тик,
Қоронғи кечалар сўз дебди нозик.
Менинг ёрим каби ёр кўрмагандир
На айлоку на турку на-да тожик.

924

Лабинг гўёки “мим”³дир, эй ширин жон,
Ва ё “жим” ичра нуқтадир, бегумон.
Эронда икки қошинг нақши Чиндир,
Қоғознинг юзига чизилган, ишон!

925

Илоҳо, сарв қадинг ҳам бўлмасин ҳеч!
Шу шод кўнглинда ҳам ғам бўлмасин ҳеч!
Кеча-кундуз шудир менинг дуойим,
Сочинг бир толаси кам бўлмасин ҳеч!

¹ С а р р о ф – асил пулни сохтасидан ажратувчи. С а р р о ф и Ч и н – бу ерда: гўзаллар ичида ажралиб турувчи, чинакам гўзал.

² Л о м – араб алифбосидаги “л” ҳарфи.

926

Менга минг дарду савдо айлагайсан,
Қачон ҳолимга парво айлагайсан?
Уриб ўт нотавон жонимга менинг,
Узоқлардан тамошо айлагайсан...

927

Сахарлар оҳ чекар бу дили дардманд,
Тўлар йўл тошу ёмгирга, Худованд!
Қовурган кишилар ғам ичра бизни
Кўришсин ўзлари ҳам доғи фарзанд!

928

Келарманми агар ёд этмасанг, гул?
Йўлимда оху фарёд этмасанг, гул?
Келарманми то қадрим билмасанг сен?
Қучоғимга кириб, шод этмасанг, гул?

929

Лабинг узра Худо берган холинг бор,
Томоғингда тўгидек ҳалқа, эй ёр.
Бу қонли дил билан бўлибман ошно,
Жудолик майли бор кўнглингда ошкор.

930

Кийиб олиб либоси алвон, эй гул,
Узоқдан бўласан намоён, эй гул,
Суриб кўзингга Макка сурмасини,
Йигитларни қиларсан қурбон, эй гул.

931

Фалак, дастингдан-ей не чора айлай?
Элимдан ўзними оввора айлай?
Олиб олмос ханжарни кўлимга,
Уриб кўксимга, дилни пора айлай.

932

Тиканга бўлса гул ҳамдам уволдир,
Ёмонга яхши ёр ҳардам уволдир.
Вафосизларни кўрса, қочар ўқ ҳам,
Улар деб тўкма ёш – ғам ҳам уволдир.

933

Гулижон бой қизи – виқори бордир,
Хиромон қадду хуш рафтори бордир.
Тегиб ишқинг ўқи бу хаста жонга,
Гўё бағримда қон анҳори бордир.

934

Бўлиб ошиқ, холим ҳар кун батардир,
Фалакка доғи ҳижрондан хабардир.
Ишим шомдан то тонг отгунча йиғлаш,
Ёқам кўз ёшидан ҳўл шу қадардир.

935

Бу бугдойзор аро иккита дилдор,
Уларнинг кетидан юргилигим бор.
Бири – ёрим, бири – унга хабарчи,
Бири йиглайди аҳволимга зор-зор.

936

Лаби хандонингга садқа бу жоним!
Тишинг – маржонингга садқа бу жоним!
Шу оппоқ тишларинг мисоли қоғоз,
Бу қоғозга битай майли ниҳоним.

937

Фалак, олам элини қилдинг абгор,
Эмасман мен улардан бири зинҳор.
Жароҳатли жигаримдан ҳазир бўл,
Фиғону оҳим оламни қилар зор.

938

Бибизодани кўрдим хонада ман,
Ясанган, зар болишларга суянган.
Саломимга алик эшитмадим, бас,
Билолмайман, гуноҳим нима экан?

939

Қачон мен бўлдим шайдойи ширин,
Дилим банд айлади савдойи ширин.
Бу савдога гирифтор бир мен эмас,
Жаҳонни ўртаган ғавғойи ширин.

940

Биёбонда агар қолса ўлигим,
Хабар ой юзли ёрга етказар ким?
Ўраб чодир, кийиб ковуш ғарибдай
Келиб қабрим бошида йиғласин жим...

941

Саломим сенга бўлсин, эй жасур ёр!
Ғаму дардингни чекар бу дили зор.
Ғаму дардинг Беҳистун бўлди гўё,
Ғаму дардингга мен бўлдим харидор.

942

Ҳаво қиздирди – қоқ пешин, Художон,
Дилим ёққай ёри ширин, Художон.
Агар ўлсам бу Қундуз шаҳрида мен,
Кафаним ким тўкир ул кун, Художон?

943

Ўрабсан бошингга, эй қиз, қадифа,
Узугинг уч мисқол тилла – латиф-а!
Керак бўлса бутун тугмаларингни
Ясарман тилладан мен, эй афифа!

944

Ўраб бошга қадифаи қарони,
Ўлимга йўллама бу мубталони.
Ўлимга йўллабон қотил бўларсан,
Мени ўлдирма, золим – кўр Худони!

945

Бу дардимнинг давоси борми ё йўқ?
Бу ранжимнинг шифоси борми ё йўқ?
Ризо ўлдирмоққа ошиқни барча,
Бу ошиқнинг Худоси борми ё йўқ?!

946

Бошимда савдою кўнглимда гавго,
Бу йўқлик ташвиши бир менда танхо.
Эзар йўқлик ғамими ё ғами ёр?
Мени йиқди ғами ёри вафодор...

947

Бўлибди ой қади хам мисли Мажнун,
Сен уйда, мен эса кўчада дилхун.
Жудоликни бино қилган эса ким,
Денгизга ғарқ бўлсин мисли Қорун!

948

Алифдай қоматинг хам бўлмасин ҳеч!
Дилингни шодлиги ғам бўлмасин ҳеч!
Менга бахш айладинг бир неча бўса,
Шу меҳрибонлигинг кам бўлмасин ҳеч!

949

Гулим, ишқингда мен девона бўлдим,
Кетиб мен навқари тўпхона бўлдим.
Юриб Балху Бухорода, йўқотиб –
Қурол, маҳбуси бандихона бўлдим.

950

Гулим, булбулмисан ёинки боғбон?
Ўпай десам, нега бермайсан имкон?
Менга бер бўса то гунча экансан,
Очилсанг бошқадир ёри кадрдон.

951

Жаҳонда тоза гул, дилбар, ўзингсан!
Гўзаллар аҳлига сарвар ўзингсан!
Жаҳонда барча маҳбублар ичинда
Мисоли донаи гавҳар ўзингсан!

952

Мусофирлик кишини дилгир айлар,
Фалак бўйнингга гўё занжир айлар.
Фалак, бўйнимдаги занжирни олгил,
Ғариблик кишини домангир айлар.

953

Яшаш майлини ҳар он айлагайсан,
Ўзинг ғамхўр, меҳрибон айлагайсан.
Ўт урма, келу, бир йўла кул айла,
Бу бирлан ҳукми осмон айлагайсан.

954

Бўлай қурбон – либосинг мунча зебо!
Ўқишдан келасан – тенгинг йўқ асло!
Ўқишдан келасан пойи-пиёда,
Омон бўлсин ҳамиша дўсту ошно!

955

Кўзимни ўйсалар бермай омоним,
Куйиб кул бўлса ўтда устухоним,
Жудо айласалар жондан танимни,
Кўнгил узмасман асло, меҳрибоним!

956

Мисоли мушку анбардир сочингким,
Мисоли меҳробдир эгма қошингким,
Агар юз йил кўзимда бўлсанг-ей жо,
Заминга тегмагай асло бошимким...

957

Ғарибдирман, ғариби бенавоман,
Қариндошу уруғлардан жудоман.
Қариндошу уруғлар ўз йўлига,
Хукуксиз бир канизга мубталоман.

958

Мени девона қилди дилни(нг) танги,
Фироқ эски агарчи, доғи янги.
Фироқ эскилиги хукми Худонинг,
Чидам йўқ янги доғга ҳеч, қаранг-е!

959

Бу инсон кўнгли бир парча эту қон,
Эту қонни нечук қилғунг имтиҳон?
Битиб тақдиримизни ғам билан ё
Қўшишган хокимизга мотам, эй жон?!

960

Хумор кўзинг дилимга солди туғён,
Асир этди шу ҳалқа зулфи райҳон.
Бошу тан ҳам, дилу иймону жон ҳам
Бари бир йўла бўлсин сенга қурбон!

961

Бу олма ранги ўхшар ранги ёрга,
Беҳининг ранги-чи, ошиғи зорга.
Ажаб зебою раъно кўринар у,
Бўларми кўрса гунг булбул бекорга?!

962

Самода юлдузу гул реза-реза,
Эсар ел қибладан оламни кеза.
Мени ёмғирга айлангирса Оллох,
Сочи устига ёғсам эза-эза...

963

Қошинг ҳайит шоми чиққан ҳилолдир,
Юзинг қон – ярми оку ярми олдир¹.
Қуй ошиқ қатли ҳақдаги қароринг,
Ғарибдир у, шаҳид – афтодахолдир².

964

Сочингни ёзу сеҳру афсун айла,
Саҳар эсган насимни мушкин айла.
Сочингни елканг узра ташла ёзиб,
Жаҳонни бошдан-оёқ Мажнун айла!

965

Шириним, гулсан-ей якка-ягона,
Сенингдек нурли шам истар ҳар хона.
Қиларман доимо шундай дуони:
“Менинг ишқимда бўлсин-ей девона!”

966

Ғаминг ҳар лаҳза устун бўлар, эй ёр,
Кўзимнинг ёши тўлқин бўлар, эй ёр.
Бўла қол Лайли – бу кофир юрагим
Кўйингда мисли Мажнун бўлар, эй ёр.

967

Менинг алвон гулим, келармисан, ҳей?
Бинафшам, тол гулим, келармисан, ҳей?
Деган эдинг: гул очилса келарман,
Қуриди бор гулим, келармисан, ҳей?

¹ О л – кизил.

² А ф т о д а х о л – бечора, нотавон.

968

Санамнинг лаълида эъжози¹ бордир,
Ажойиб қомати таннози бордир.
Олибди ақлу ҳушим шунчаликким,
У томон дил куши парвози бордир.

969

Чал-ей, ёрим, қўлингдан тушмасин соз,
Тополмайсан бу ёшликни сира боз.
Чекиб юз оҳу нола Лайли айтар:
“Қилар ошиқ тавалло, маъшуқа ноз”.

970

Арақчининг² мисоли бир пиёла,
Ғами йўқ дил сира қилгайми нола?
Ғами йўқларга мен курбон бўлайким,
Қилар ғамгин дилим ҳар лаҳза нола.

971

Намозшомда намозим ҳам қазодир,
Қўлимдан қочди икки қуш – сазодир:
Бири Кобул йўлида мубталодир,
Бири жорубкаши шери Худодир.³

972

Ширин сўзлашларинг ёдимга тушди,
Мени излашларинг ёдимга тушди.
Гоҳи сўзлаб, гоҳи пинҳон тутиб сир,
Қулиб сўзлашларинг ёдимга тушди.

973

Уч ойу уч йил ўтди, уч Наврўз,
Қиёфангни унутди ҳатто бу кўз.
Кафан тикинг бўйимга мослабон, бас,
Яна уч кун агар кўришмасак юз!

¹ Эъжоз – муъжиза.

² Арақчин – аёллар бош кийими.

³ Жорубкаши шери Худо – Худо шери – Ҳазрат Али зиёратгоҳининг хизматчиси.

974

Эшит, эй қиз, мени девона қилдинг,
Ўзингни шам, мени парвона қилдинг.
Олиб кетдинг дилим қилмай мурувват,
Яқинлардан мени бегона қилдинг.

975

Гўзал бир қиз дилимни олди-кетди,
Дили тилим-тилимни олди-кетди.
Вафо тигини чекиб кўрмаган у,
Кўнгилга шу сабаб ғам солди-кетди.

976

Санам рўмоли узра ранг-баранг гул,
Ўн икки тор ўрилган унда кокил.
Ўн икки кокили гулдаста гўё,
Қилар у майли Ҳиндистону Кобул.

977

Лабинг қимтиб кулишларингга борман!
Кўз учидан қарашларингга борман!
Худода йўқ гуноҳ ҳам, йўқ хато ҳам,
Сабабсиз қаҳр этишларингга борман!

978

Агарда бўлмаса ёр лаъли хандон,
Ютармиди жигарлар ҳажрида қон?
Тасарруф этмаса зулфи бу янглиғ,
Дилим шунча бўларми зору хайрон?

979

Қошимдан қаҳр ила кетдинг ёқиб жон,
Ғанимлиқ менга сен этдинг ёқиб жон.
Мени оввора қилдинг ўз элимдан,
Сеҳргарликками етдинг ёқиб жон.

980

Дилим бордир, дилим бордир тўла ғам,
Дилимдан бўлмагай ғам зарра ҳам кам.
На қўлим етади ёр бўйнигаю,
На сарвиқомат айлар бошини ҳам.

981

Агар дилбар эсанг, мен дилрабومان,
Кумуш бўлсанг агар, мен соф тилломан.
Агар қиз боламан деб сен уялсанг,
Ишорат айла – қошингга келоман.

982

Дилим бордир, дилим мажруҳи зордир,
Дилим бошдан-оёқ зангу ғубордир.
Фақат ёр ишқининг тўфони эсса,
Аритмоққа кўнгил зангини қодир.

983

Қаю тоғу камарда хуш исинг бор?
Қаю гулда чиройли шу юзинг бор?
Чиқиб келса қачон ой қибладан, боқ!
Ўшанда эгма қошингнинг туси бор!

984

Қўлинг соат билан ораста қилдинг,
Сочинг торин бўйнингга даста қилдинг.
Нега йўқ енги кийган кўйлагингнинг?
Дилимни мода дебон хаста қилдинг.

985

Даво бу хаста жонга, бил, ўзингсан,
Азизу дилбару маъкул ўзингсан,
Бутун гул юзли гўзаллар ичинда
Менга ёққан тикансиз гул ўзингсан.

986

Томоғинг оқи қаймоқ деса арзир,
Ўзинг – шоҳ, кўзларинг икки вазирдир.
Адолат тахтида сен ўлтирибсан,
Шаҳарда дўсту ёрлар мунтазирдир.

987

Кийиб мушк исли ол кўйлак, дилором,
Қўлида сочиғи – бормоқда ҳаммом.
Қўлида совуни йўқ, кошки бўлса,
Лабим совун, тилим тош – олса ором.

988

Азиз дўстлар, мени иссиқ олибди,
Жаҳон ташвиши бир менга қолибди.
Жаҳон ташвиши икки кун дегайлар,
Дилимга ким ғам узра ғам солибди?

989

Гўзалдир қўлларинг – хинолик, эй гул,
Қаердан майли бу жудолик, эй гул?
Фидо айла ўзингга бошу жоним,
Агар бўлса назри худолик, эй гул!

990

Саҳар сочини ўрдим қирқ дона,
Кўзига сурмалар қўйдим мастона.
Санамнинг таълим олиши учун мен
Қурибман мактаби йўлига хона.

991

Гаҳи кўнгил маю паймона истар,
Гаҳи лаъли лаби жонона истар.
Худовандо, билолмайманки, мандан
Бу тун нима дили девона истар.

992

Қани, деҳкон қаерда вақти меҳнат?
Экинни йиққали ҳар дам ғанимат.
Белингни богла ҳосил жам этишга,
Сенга тиккан умид кўзини давлат.

993

Гулим бор – тенги Эронда топилмас,
Хитойда ёки Японда топилмас.
Гулим сарвардир олам гулларига,
Тенги Кашмир, Ҳиндистонда топилмас.

994

Олиб кетдинг-ку мендан, бевафо, дил,
Мурувват айла, дардим бедаво, дил.
Қадам оҳиста қўй тупроғим узра,
Оёғинг остидадир бенаво, дил.

995

Мусулмонлар, Мазоржон¹ жойимизмас,
Мақоми-манзили бобойимизмас.
Агарда ёргинамнинг ёди йўқдир,
Бировнинг бандига парвойимизмас.

996

Йўлингнинг бошини тутарман, эй гул,
Фидо пойингга жон этарман, эй гул.
Кўзим олдига келтириб жамолинг,
Мазорда мактабон ўтарман, эй гул.

997

Мисоли тош тўла дарё ҳаётим,
Худоё, бер танг дилдан нажотим.
Ғанимлар таъна қилган телбаликдан
Қутулмоққа ҳануз етмас саботим.

¹ М а з о р, М а з о р ж о н – Мазори Шариф.

998

Ўқийман байт-газал эфирда дилсўз,
Радио остида тинглар дилафрўз.
Сўзимга бир нафас сол сен қулоғинг,
Ўларман оқибат, афсус-афсус...

999

Қулоҳ бошингга гар қилдинг, гулижон,
Қаён азми сафар қилдинг, гулижон?
Ўзинг кетдинг мудом Кобул кезишга,
Мени хуни жигар¹ қилдинг, гулижон.

1000

Мазор йўлларида турфа чирокдир,
Телефон симлари узун – йирокдир.
Қулоғим гўшагига қўймагайман,
Саломжон келару иши сўроқдир.

1001

Бўлай қурбон шу номингга, гулижон,
Қўнай каптардек томингга, гулижон.
Бугун уйда бир ўзимман, дегайсан,
Фидоман шу каломингга, гулижон!

1002

Сени ҳамроҳи улфат айлагайман,
Сенга доим садоқат айлагайман.
Ситамлар чекдимۇ дастингдан, аммо,
Барига сабру тоқат айлагайман.

1003

Баланд том устида манзил олибсан,
Кўриб бизни кўлингга гул олибсан.
Кеча-кундуз тўкиб ёш кўр бўлибман,
Ғариблардан нега сен дил олибсан?

¹ Хуни жигар қилмоқ – жигарни қон қилмоқ.

1004

Бор икки дилбариму битгадир дил,
Худоё, бўлди ҳолим жуда мушкул.
Худоё, икки пора қил дилимни,
Берай ҳар бирига бир пораи дил.

1005

Илоҳо, ўтда куйсин бу замона!
Қўролмас ёрни ёр бир лаҳза қона.
Қурисин шум бу кампирлар уруғи,
Ташийди сўз мудом хонама-хона.

1006

Куёш пешинда қиздиргай, Художон,
Дилимни ғусса куйдиргай, Художон.
Ғариблик шомиди юмсам агар кўз,
Кафан ким менга кийдиргай, Художон!

1007

Мени, эй ёрижон, бечора кўрдинг,
Енгим учини пора-пора кўрдинг.
Енғимнинг учини тикмайди ҳеч ким,
Ўзингча мени бир оввора кўрдинг.

1008

Сенинг устингда жанжал кўпдир, эй ёр,
Сенинг хуснингга кекса-ёш харидор.
Харидор хуснингга ҳоқиму қози,
Маломат айлагай бир аҳли ночор.

1009

Бу йўлда икки сарвиноз равондир,
Бири дур, биттаси гавҳари жондир.
Тўсай, дедим ўзимга, йўлларини,
Сабаб бу: кофири номехрибондир.

1010

Ўзим Кобулда, ёр жойи Хулмдир¹,
Мусулмонлар, кўринг, бу не зулмдир.
Илоҳо, бу узоқ йўли қурисин,
Кўнгил дарёси қонга лиммо-лимдир.

1011

Баҳорда сархушу шайдо юрарман,
Қилиб дарё лабин маъво юрарман.
Биёбонларда оху, тоғда йўлбарс –
Бари жуфт-жуфту мен танҳо юрарман.

1012

Кўзинг қоп-қораликда мисли зоғдир,
Қўлинг соғлом, гўзал, ғоятда оқдир.
Қўлинг бўйнидадир ҳар кимга тегсанг,
Ишинг, гар бизга тегсанг, ноз-фироқдир.

1013

Самода ёнди юлдуз – жилва қилди,
Сарик рўмолини ёр бошга илди.
Қучоғида сира орттирмадим тонг,
Хўроз кичқирди-ю, уйқум бузилди.

1014

Бўлай қурбон сенга, эй ёри афғон,
Қуришга чодиринг соз шу биёбон.
Баҳор фаслида уч ой менга ёр бўл,
Кетарсан келса қиш Лағмонга, эй жон!

1015

Дилимнинг гулшани, қайга йўл олдинг?
Кўзимнинг равшани, қайга йўл олдинг?
Тикан бўл душманам кўзига – ўзим
Бўлай ёринг сени, қайга йўл олдинг?

¹ Х у л м – Тошкўргон шаҳри.

1016

Анор бутаси соз бўлса анори,
Элидан бўлса соз ҳар кимса ёри.
Бегона ёр сени бегона қилгай,
Ватандан ажратиб, девона қилгай.

1017

Балоғатга мени етказдинг, она,
Бирок бўлди маконим бандихона.
Юзинг иссиқ – бирор сўз демадим мен,
Бу занжирдан қутулмоғим гумона.

1018

Турарман йўл бошида мисли лочин,
Дилим тирнаб, йиғим афгонча бутун.
Бу афгонча йиғимни ким тушунгай?
Киши йўқ форсича десам-да лекин.

1019

Бу чўллардан чопа-чопа кетарман,
Оёгингни ўпиш орзу этарман.
Парипайкар юзи андишасида
Неча манзилни бир тунда ўтарман.

1020

Кел, эй, қошимга – мен танҳо яшарман,
Макон гоҳ тоғу гоҳ сахро яшарман.
Хаёлингда дилимни сув қилиб мен,
Бўлиб доим ғарқи дарё яшарман.

1021

Фалак, ўлдирма бизни – ёш жонмиз,
На шодлик кўрдигу на шодмонмиз.
Жўна, ўт кексаларнинг кўчасидан,
Етишса бизга ҳам навбат равонмиз.

1022

Менинг кўнглимда бир пинҳон ғамим бор,
Агарчи бўлди кўплар ҳамдаму ёр.
На тинчим бор, на ҳузур еб-ичишда,
Яшашга қолмади ҳушим-да зинҳор.

1023

Тагида уч чинорнинг масканимдир,
Ўшал дўсту яқинлар душманимдир.
Уларга жону дилдан дўст эдим мен,
Нишон энди уларга жон-танимдир.

1024

Сабо, амрим билан бир бор сафар қил,
Эсиб ёрим сари, унга хабар қил.
Саломим етказ аввал жону дилдан,
Кейин де: шўрлик ошиққа назар қил!

1025

Янги ёр, сенга жон фидо қиларман,
Гуноҳим борми, деб нидо қиларман.
Қиларман ёд намоз олдида беш вақт,
Бораркан саждага хато қиларман.

1026

Нафис бўйнингда маржон шода-шоода,
Юрайлик бирга, кел, айшу сафода.
Илоҳо, куйсин-ей душманнинг уйи,
Кўтарди айрилиқ тоғин арода.

1027

Биродар, кел, бу дардимга даво қил,
Халос дарду балодан мутлақо қил.
Кўлингга ёки ол ўткир қилични,
Таним бошдан, бошим тандан жудо қил.

1028

Қадинг сарву лабинг лаълдир, гулижон,
Пешонанг узра оқ холдир, гулижон.
Агар бир кунда юз бор кўрмасам мен,
Менга ҳар лаҳза бир йилдир, гулижон.

1029

Қўлингда соатинг олтин, гулижон,
Кўзингда бўлса-чи, дурбин, гулижон.
Келарман – совуқ ўлдирмас кишини,
Дераза олдидан кетгин, гулижон.

1030

Бўйинг пасту бироқ пошнанг баланддир,
Ширинликда дудоғинг мисли қанддир.
Лабингнинг холидан бир мисқол ўптир,
Билолмайманки, мисқол қанчадандир?

1031

Кобулда қилмадим ҳеч ким-ла паймон,
Қизиқтирмас мени сунбулу райҳон.
Қаерга борамиз шод Исталифда,
Мени ўзига жалб этмайди Пагмон¹.

1032

Тутиб келдим кабутарбачча тоғдан,
Менга ўрганса деб ёшлиги чоғдан.
Вафо қилмаслигин қайдан билибман,
Сира кўзини узмайди у тоғдан.

1033

Яна мактабга чорлаб янгради занг,
Киранг “олтинчи”га муаллим, аттанг.
Бориб сумкасини олай дедим мен,
Муаллимни кўриб, ҳол бўлди-да танг.

¹ Исталиф, Пагмон – Афғонистондаги шаҳарлар.

1034

Гулим, солдинг бу жонимга жароҳат,
Каравотга нечук чиқдинг шу ҳолат?
Илоҳо, юзга киргил ёри жоним,
Мени ўлдирди бу нозу назокат!

1035

Санаб бўлмас – самода қанча юлдуз?
Учар тайёрада ул қоши кундуз.
Худойим қилса эди мени хулкар,
Турардим сенга осмондан тикиб кўз.

1036

Гулим кетмоқда – йўқдир менда чора,
Юбормасдим кучим етганда зора.
Олиб қолишга на зор, на зўрим бор,
Худога топширарман мен бечора.

1037

Бўлай қурбон ипак кийган дилором!
Чиқ-ей том бошига – менда шудир ком.
Юзингдан уч ўпич олмоқдир орзум:
Бири – тонгда, бири – пешин, бири – шом.

1038

Мусулмонлар, мусулмонлик адодир,
Одамлар хулку инсофдан жудодир.
Эшакмунчоқ олиб бордим бозорга,
Дур ила иккисига бир баҳодир.

1039

Дарахт остида муздай бир булоқ бор,
Ётар бир ёш йигит унда беозор.
Худоё, жумла яхшилар туфайли
Менинг суюкли ёрим айла бедор!

1040

Бўлай қурбон сенга, ёр, икки бора!
Дилим ёшликданоқ сен деб овора.
Мени сен ўргатиб қўйдинг ўзингга,
Кўнгил ўрганса, топилмайди чора.

1041

Сува четида сен қандай ўтирдинг?
Янги ўсган ниҳолдай гулга кирдинг.
Бу ўткинчи чиройга бўлма мағрур,
Хазон ели тўқар гулларни – кўрдинг...

1042

Эшит, заргар, қиларман нолаю зор,
Этай ёрга – бир узук менга даркор.
Яса тезда қўлинг қўлингга тегмай,
Кутар бу кеча ёрим – учрашув бор.

1043

Сени, эй оху, урён¹ айлаган ким?
Ўзим қассобу бирён айлаган ким?
Сенга бердим ўн олти ёшда мен дил,
Билолмайман: пушаймон айлаган ким?

1044

Қаро икки кўзинг масту хумордир,
Рақибни шод этиш сенга шиордир.
Унутма мени ҳам, эй нуридийдам,
Агар ошиқларинг минг бир қатордир.

1045

Саман отингни мен сийпаб-силарман,
Бу бечора дилимни шод қиларман.
Агар бир кеча бу манзилда қолсанг,
Отинг оёғига зар наъл иларман.

¹ Урён – ялангоч, луччак.

1046

Нега ёрим менга номехрибондир?
Умидим гуллари шундан хазондир.
Бирор айбу хато қилган эмасман,
Бу ошиқ дил тўла оху фиғондир.

1047

Ўзим турку бир илдиз менда тожик,
Гўзал бир дилбарим бор бели нозик.
Агар чарху фалак ўгирмаса юз,
Сира менда қаро кунлар ғами йўқ.

1048

Ёрим иккита: бири – ой, бири – кун,
Бири – қизу бири – уч кунлик келин.
Олай қай бирини, дедим, дилимга,
Ҳар иккиси хаёлимда туну кун.

1049

Хабар келдики, ёрим ёр қилибди,
Омон бўлсинки, яхши қор қилибди.
Агарда бўлса мендан ёри яхши,
Ёмон бўлса, ўзини хор қилибди.

1050

Агар ишқ уни ҳам банд этган эса,
Менинг аҳволим англаб етган эса;
Дилим аҳволи кундан-кунга яхши,
Шифо бу хаста дилга этган эса.

1051

Баланд тоғ усти бўлмас заъфарон ҳеч,
Севарми кексани ким навқирон ҳеч?
Йигитларда бўлар ёш қизнинг кўнгли,
Йигит топиш бўлармикан осон ҳеч?!

1052

Баланд тоғ устида ар-ар¹ эрурман,
Асири холи бир дилбар эрурман.
Хабар қиз онасига етказинглар,
Бу тун қиз қошида навкар эрурман.

1053

Қизил кулоҳли қиз кўчамдан ўтди,
Кокилининг шамоли менга етди.
Кокилининг шамоли мисли наққош,
Девона дилни девонароқ этди.

1054

Ота яхши, она ундан муқаррар,
Улар умрим таянчидир, биродар.
Фидо айларман ота-она учун
Агарда бўлса юз ёрим баробар!

1055

Кўзинг гўёки охунинг кўзидек,
Лабинг гул баргининг худди ўзидек.
Бароти² ҳамманинг ёрнинг қошида,
Барот бизларга оху шохида лек.

1056

Томоғинг оқлиги каптарда ҳам йўқ,
У мирзо ёзмаган дафтарда ҳам йўқ.
Худо хусну жамолни сенга бермиш,
Парилардаю қирқ қизларда ҳам йўқ.

1057

Баланд бу оқ терак – кўп пояси-да,
Кел, эй ёр, ўлтирайлик соясида.
Муҳаббат доғин ошиқ кўрмасин ҳеч,
Фақирнинг шу туну кун дуоси-да!

¹ А р - а р – шотерак.

² Б а р о т – 1) қамарий йил ҳисоби буйича шаъбон ойининг ўн бешинчи куни; шу кунда Муҳаммад алайҳиссаломга пайғамбарлик нозил қилинган; 2) гуноҳлари афв этилгани ҳақида ёрлик; бу ерда: байрам, шодлик маъносиди.

1058

Қошингга келаман иккинчи бора,
Мени ёд этмадинг бу кунлар ора.
Юзинг васлидан этдинг мени маҳрум,
Унутмасман мен эса сени сира.

1059

Намозшом бўлди – чиқди кўкка маҳтоб,
Сигир соғишга келди ёр-да шу тоб.
Ширинжонни, дедим, борай кўришга,
“Ширинжон!” – дедиму жон чиқди шитоб.

1060

Баланд бўйлик, мени меҳмонинг айла,
Лабингдан ўптириб, комронинг¹ айла.
Агар мендан кўрарсан бевафолик,
Чекиб ханжар, бошим қурбонинг айла!

1061

Гулим кирди эшикдан қўлида гул,
Келибди тиг билан ўлдиргали ул.
Келибди тиг билан хандону шодон,
Мусулмонлар, тутинг қўлини буткул!

1062

Ким ошиқ бўлса, унда ҳуш бўларми?
Йиғидан тўхтару хомуш бўларми?
Бўлар ошиқ дили оч бўри янглиғ,
Сира ёр ёди фаромуш бўларми?

1063

Ширин уйқуда эдим – ёғди шабнам,
Кириб келди шу лаҳза ёри ҳамдам.
Кўрай деб ёрни ўрнимдан турувдим,
Бу не ғам – келди гамнинг устига ғам?!

¹ Комрон – мақсадига эришган, бахтли, бахтиёр.

1064

Тўлин ой жойнамоз узра у гўё,
Қиличбозлик қилар қўш зулфи зебо.
Худо хусну жамол берибди унга,
Чиройда турку тожик ичра танҳо.

1065

Қўлингда узугинг бор, менга нима?
Йўлингда юз харидор, менга нима?
Ширин икки анор бор кўксинг узра,
Биров бўлса сазовор, менга нима?

1066

Қадимдир кўҳна бу дунёга бунёд,
Битиклар беришар ўтмишидан ёд.
Кел, эй, бир-биримизни кадр этайлик,
Ўлим келганда бирдир одамизод.

1067

Зафар акси намоёнди сўзингда,
Ўқийман жанг гурурини кўзингда.
Юзинг жангдан ёнар, меники шавқдан,
Тўшай гулдасталар юрган изингда.

1068

Ғариблик шоми менга бўлди қисмат,
Ватан ёди дилимга солди ҳасрат.
Билолмайман, отамми ё биродар,
Уни деб тушди бошимга бу гурбат...

1069

Дилим айлар гулу боғингни орзу,
Бу кўксим бош-оёқ доғингни орзу.
Тамошосига бордим лолазорга,
Қиларкан лола ҳам доғингни орзу.

1070

Йўқ инсофу мурувват сенда, янга,
Мени бердинг бурутгли бир тубанга.
Бурутдан ғайри кулфат кўрмадим мен,
Юзингдан ўзга давлат кўрмадим мен.

1071

Бадахшоннинг тамокуси кўп аччиқ,
Жудолик ўртамизга тушди қаттиқ.
Жудолик орага солган Худодир,
Яна боис шу чархи бевафодир.

1072

Қилолмас гулни ҳўл шабнам, бу – маълум,
Ошиқ кўнглини юмшатмас табассум.
Ошиқнинг кўнгли бир ташна экинدير,
Унга ёмғир суви мисли таяммум¹.

1073

Биёбон оҳуси ҳеч бўлмагай ром,
Кўзим бир кўрди-ю, йўқ дилда ором.
Хатингни ўпдимۇ ёдимга келди:
Бўса ўрнини босмас хат, дилором!

1074

Безабди оқ кўлингни ранги ҳино,
Қиларсан мунча кина менга жоно?
Худо қошида айларман дуойинг:
Раво кўрма фироқ доғини асло!

1075

Мотоциклингни қўй бир четга, эркам,
Девор ортига ўт – кўрмасин одам.
Сенга шу шарт билан бўса берарман:
Юзимда тиш изи қолмасин ҳеч ҳам!

¹Таяммум – сувсиз таҳорат олиш.

1076

Ўшал кунданки, бош тортганди буғдой,
Муҳаббат риштасини узди ул ой.
Илоҳо, ўлсин-ей кекса бобоси,
Ярим тун келди бошимга чекиб ёй.

1077

Чўчиган охуни қувма сира ҳам,
Тузоқ кўрган какликка бўлма ҳамдам.
Қўлингга эрка бир булбулни кўндир,
У домни кўрмаган бўлсин муқаддам.

1078

Ажойиб ушбу сунбул бор кимда?
Бу қизлар ичра кокил бор кимда?
Келиб қошига гул сотувчиларнинг
Жўшиб қуйловчи булбул бор кимда?

1079

Гул олсам мен агар гулдони¹ бўлгай
Ёр олсам мен агар афғони(й) бўлгай.
Ёр олсам мен агар афғони кўча,
Пешонасида мард нишони бўлгай.

1080

Қаро зулфингга бердинг, ёргинам, тоб,
Бир ўпич бердинг уйку олди, маҳтоб.
Бир ўпич бердинг уйку олди ширин,
Сўлиган гул гўёки бўлди сероб.

1081

Фалак, охир мени ноком² қилдинг,
Қуёшли кундузимни шом қилдинг.
Айирдинг икки кўзимнинг нуридан,
Бузиб тинчимни, беором қилдинг.

¹ Гулдони – бу сзда: гулдонга кўядиган.

² Ноком – орзу-хаваси ушалмаган. умиди сўлган: хафа. маънос.

1082

Ёрим ишқи ниҳоли дона қилди,
Фироқ дарди мени девона қилди.
Хабар ошиғи зорга келтиришди:
Ёринг ўз ёрини бегона қилди.

1083

Бўлибман бир синиқ кўнгил, Художон,
Ғарибман, гарчи тахтим гул, Художон.
Илоҳо, ўсмасин тахтим аро гул,
Валиаҳд этди бир жоҳил, Художон.

1084

Сени бугдой даласи ичра кўрдим,
Кўришмоқ истаб ортингдан югурдим.
Етиб, олай десам бир неча бўса,
Садо келди: “Бировнинг хасми эрдим...”

1085

Нигоримнинг кўзи тегди ҳавога,
Юзи таън этди офтоби самога.
Унингдек маҳбуба мен кўрмагандим,
Фалак титраб, келар ундан нидога.

1086

Қадинг сарву либосинг олади ҳуш,
Юзинг офтоб, лабинг боли ёқар ҳуш.
Имо қилдинг қошингга бораман деб,
Қиларман мисли гулгунчани оғуш.

1087

Илоҳо, эй хўроз, синсин қанотинг!
Жаҳонда қолмасин ҳаттоки зотинг!
Овозинг бўғилиб, тилинг узилсин,
Бари душманларимни огоҳ этдинг!

1088

Юзим сенинг юзинг – куёшинг эса,
Ҳаётимнинг таноби сочинг эса.
Ишим йўқ ҳаж қилувчиларга менинг,
Ҳажим қайрилма икки қошинг эса!

1089

Кийибсан зар либос эгнингга, ёрим,
Эмас мушк-анбарин тенгинг-да, ёрим.
Либосингдан агар берсам нишона:
Камалак кийиминг ранги-да, ёрим!

1090

Ариққа гул дарахти соя қилгай,
Шоҳида икки булбул хона қилгай.
Яра қилган дилини қайси золим,
Қиёматга қадар у нола қилгай?!

1091

Қаро кўзлик, дилим девона бўлди,
Жаҳонга ишқимиз афсона бўлди.
Бу севги қиссаси айтилса қайда,
Эшитганнинг дили ғамхона бўлди.

1092

Кўйингда зору ҳам гирёна кўнглим,
Губору ғамга лиқ вайрона кўнглим.
Мусулмонлар, қаёққа кетди ёрим?
Келиб шод айласин ғамхона кўнглим.

1093

Агар йўқ гулда бўй, ундан тикан соз!
Муҳаббатсиз кишиларга кафан соз!
Ёрининг қадрини билмас кишидан
Туман¹ насронию кофир экан соз!

¹ Т у м а н – ўн минг; кўп, сон-саноксиз.

1094

Фирок доғида бахтим қора бўлди,
Ғаминг кўплигидан дил пора бўлди.
Мунаввар қил уйим ишқинг билан, ёр,
Ошиқ дардига дийдор чора бўлди.

1095

Баландликда қадинг сарвдир, паризод,
Лабинг кулса, қиларман ғунчани ёд.
Отанг сотмоқчи мол-давлатга сени,
Харидоринг бўлай, йўл бер, умрбод!

1096

Ўзинг афзал, мени бечора кўрдинг,
Кийимимни қусурли, пора кўрдинг.
Кийимим жандадек¹ туюлди сенга,
Ўзингни соғ, мени девона кўрдинг.

1097

Шу қора кўзларинг лочин кўзидек,
Мижангнинг ҳар бири ўқнинг ўзидек.
Сенга нозу назокат мактабида
Шаҳодатнома мумтоз берган эди.

1098

Дилингда ғамдан асар бормидир-йўқ,
Асирларингга назар бормидир-йўқ.
Яшарман тиззагача қон кечиб мен,
Бу ҳолдан сенга хабар бормидир-йўқ.

1099

Кўлингда тоза пишлоқдир, қизалок,
Тегар қирқ кокилинг ерга – ўзинг боқ.
Ҳали сут тишларингнинг ўрни тўлмай,
Юзинг ишқ ўтидан ёнмоқда бу чоғ.

¹ Ж а н д а – дарвеш ва қаландарларнинг улоқ-куроқ тўни.

1100

Баҳор келди яна, эй ёри жоним,
Ғамингда сўлди умри навқироним.
Юзингдан икки-уч бўса эт инъом,
“Шудир, – де, – сенга ишқимдан нишоним!”

1101

Ўтир ёнимгаю сўйла ватандан,
Кейин ул булбули ширинсухандан.
Ўтир ёнимгаю ёрим ҳақида
Нима билсанг гапир, сир тутма мандан.

1102

Кел, эй фархорли¹ дилдор, қайдадирсан?
Бўйнингда марварид тор, қайдадирсан?
Тушимда сени кўрдим қайта-қайта,
Кўрай ўнгимда бир бор, қайдадирсан?

1103

Кўзинг кўп шўху фитнакор, санамжон,
Дилим зулфингга гирифтор, санамжон.
Кўзимга тўтиё айлай заминни
Оёғи тегди деб бир бор, санамжон.

1104

Қиличдир мисли ўткир қошларинг, ёр,
Мени девона қилди сочларинг, ёр.
Қилар тонг юлдузини ҳам хижолат
Ҳамиша шу кўзи қийғочларинг, ёр.

1105

Сенингсиз ўтказиш бир дам-да мушкул,
Сенингсиз кун кўриш оламда мушкул.
Сенингсиз ишқ сафоси ҳам татимас,
Кўриш шодлик нурин чехрамда мушкул.

¹ Фархор – Мовароуннаҳрдаги шаҳар.

1106

Кўча бошидасан, соҳибжамолим,
Ўйин-ўйин олиб кетдинг рўмолим.
Агарда ўйнаб олсанг ҳам авайла,
Ўзингсан бир умр жуфти ҳалолим.

1107

Дилимни теппа-тенг мен сенга бердим,
Қачон аҳду вафони елга бердим?
Эшитдим: бошқани сен ёр тутибсан,
Синаб сабримни бир четда ўтирдим...

1108

Гаминг ҳаддидан ошди – куйди жоним,
Ҳаётим чиқди издан – йўқ гумоним.
Ўзинг ноз тўшаги узра ётарсан,
Мен ўртандим фироқда, беомоним!

1109

Кеча – зулмат, йўл – ингичка, кўнгил – маст,
Камоним синди қўлимдан тушиб, бас.
Камонсозлар ясарлар янгисини,
Қачон дил кибру ғурури бўлар паст?!

1110

Мени ўлдирди шу қоши камонинг,
Мени ўлдирди зулфинг – қўш илонинг.
Қилай булбул каби ҳижронда нола,
Мени ўлдирди юзинг – боққан онинг.

1111

Кел, эй, биз бир гули ягона бўлдик,
Севиб бир-биримиз, девона бўлдик.
Кетайлик дашту саҳро ушлашиб қўл,
Яқинларга тамом бегона бўлдик.

1112

Кўзим йўлга назар қилди, Худоё,
Азиз ёрим сафар қилди, Худоё.
Хабар келтирдилар ёринг келар деб,
Фидоман ким хабар қилди, Худоё.

1113

Гулим, қилдим ҳавас кўп бахтингга мен,
Сочай гулобу гуллар тахтингга мен.
Сочай гулобу гуллар – бўйи йўқ ҳеч,
Ўзим гул бўлайин шу тахтингга мен!

1114

Баҳор келди дала, саҳрою тоққа,
Баҳори умр ўтар солиб фироққа.
Мозорим бошига сунбул экинглар,
Этиб сайр келса ёр зора бу ёққа.

1115

Бўлай шу қадди нозикиннга қурбон!
Кутарман чорраҳада сени ҳар он.
Оёғинг гардини, эл қилмаса гап,
Рўмолчамга тугиб олардим, эй жон!

1116

Фалакнинг дастидан фарёд киларман,
Азал бахтим қаролигин биларман.
Муҳаббат мактабига кирганимча,
Ўқиб ҳам дарсини, бағрим тиларман...

1117

Нафас-да қийналиб ўтар томоқдан,
Сочим ҳар тори сиртмоқ дарду доғдан.
Билолмайман: гуноҳ кимдан, нимадан?
Худоё, кимга нолий бу фироқдан?

1118

Фалак ғаддорлигидан дод этарман,
Туну кун нолаю фарёд этарман.
Хасу хашак билан ўтирса ёрим,
Дилимни қандайин мен шод этарман!

1119

Мен ул озурдан бехонумонман¹,
Мен ул кулфатда ёнган беомонман.
Мен ул саҳродаги ҳар бир шамолга
Бўлувчи чирпирак барги хазонман.

1120

Қўлида ёргинамнинг ол гилосдир,
Лаби лаъл, тиши дур, кўзи чаросдир.
Нафис вужудини қилдим тамошо,
Томоғи оқи ёқутга қиёсдир.

1121

Қачон бизни қилиб инсон яратмиш,
Мени жисму сени-чи, жон яратмиш.
Сени ижод қилибди мисли гулдек,
Тикандек мени ул боғбон яратмиш.

1122

Санамнинг кўзи нарғис гар сотармиш,
Сочи асл мушк ила анбар сотармиш.
Этарман ишқи дўқондоридан фахр,
Ўқу найза, яна ханжар сотармиш.

¹ Бехонумон – уй-жойсиз.

Сиёҳмўй ва Жалолий¹

1123

Сиёҳмўй:

Туғилган элим асли Тарбулоқда,
Мени деб минг йигитнинг кўнгли доғда.
Эшитган бўлса ким номимни менинг,
Ҳаёт экан, ўтар умри фироқда.

1124

Бўлайлик иккимиз ёри вафодор,
Бўлай Ширину сен Фарход каби ёр.
Садоқат сидқидилдан айлагайман,
Ишон аҳдимга то сўнгни нафас бор.

1125

Жалолий:

Сиёҳмўйни кеча кўрдим тушимда:
Юрар сув бўйида бўстон ичида.
Қўлида гул, қўяр ҳидлаб, қилиб ноз
Қарайди мен тарафга кўз учиди.

1126

Май ичдим ишқининг майхонасидан²,
У ваҳдат майини³ паймонасидан.
Саёҳмўйга битай мактубни келган –
Котибдек ишқи девонхонасидан.

¹ Бу тўртликлар афғон халқи орасида машҳур “Сиёҳмўй ва Жалолий” қиссасидан олинган. Улар вазну қофия жиҳатидан бошқа дубайтийлар билан бир хил, фарқи: ҳар бир дубайтийнинг мазмуни Сиёҳмўй (Қорасоч) билан боғланади ёки унга нисбат берилади.

² М а й х о н а – шавқу завқу илоҳий файзга кон комил орифнинг ботини. Илоҳий олам маъносида ҳам келади. Пири муриднинг хонақохи, Ҳақ толиблари тўпланадиган жой ҳам тушунилади.

³ В а ҳ д а т м а й и – Оллоҳнинг ягоналигини ҳис қилиш, маърифатига эриштирадиган илоҳий май. Ривоятга кўра, Муҳаммад алайҳиссалом меърож кечаси Оллоҳ таоло ҳузурдаги илоҳий майдан тотган эканлар.

1127

Шукр Оллоҳга – бўлди давлатим ёр,
Сиёҳмўйнинг ўзи ҳар ишда саркор.
Кезиб чиқдим бутун ернинг юзини,
Неча соҳибназарлар¹ келди дучор.

1128

Шукр Оллоҳга – бошимга келиб хуш,
Дилим дарёси ҳар лаҳза урар жўш.
Олиб кафтига соқийлар пиёла,
Кеча-кундуз иши бўлди нўшо-нўш.

1129

Садаф пайдо қилар мавж ила дарё,
Чиқар тошнинг ичидан лаъли аъло.
Сиёҳмўйнинг юзи тонг отгани дам
Фалак буржида кўрингай ошкоро.

1130

Гулистон ичра яшнар гул беармон
Худонинг санъатин айлаб намоён.
Фалакка бош урар бу тун, Сиёҳмўй,
Ғамингда чекканим нолаю афғон.

1131

Даволайди нима дарди дилимни?
Сиёҳмўй, кимга айтай мушкулимни?
Юзинг устига тушган қора илон
Чақиб ҳар лаҳза эслатгай ўлимни.

1132

Юзингни кимки бир кўриб кетибди,
Зулайходек либосин чок этибди.
Сиёҳмўйим, ўтиб Мажнун замони,
Мени ошуфтага навбат етибди.

¹ Соҳибназар – ориф; каромат эгаси.

1133

Ажаб тарки вафо қилдинг, Сиёҳмўй,
Қиёмат барпо қилдинг, Сиёҳмўй.
Латиф бўй тарқатувчи кокилингни
Бу жонимга бало қилдинг, Сиёҳмўй.

1134

Сиёҳмўйим, сени дилдор дегайман,
Жамолингни гулу гулзор дегайман.
Ризо бўлсанг, қилай жонимни садқа,
Сени мен соҳибхитиёр дегайман.

1135

Муҳиблардан бўлар пайдо муҳаббат,
Улуғлардан бўлар содир каромат.
Сиёҳмўй ҳажрининг ўтида мандан
Чиқар куйдиргувчи оҳ бениҳоят.

1136

Бошимда савдойинг бордир, Сиёҳмўй,
Дилимда маъвойинг бордир, Сиёҳмўй.
Бу дунёда муродим бермадинг сен,
Ғами у дунёинг бордир, Сиёҳмўй.

1137

Бир ойдин тунда тушимда сахар чоғ,
Насиб бўлди ул ой юзини кўрмоқ.
Гўзал ёр ҳуснини қилдим тамошо,
Шу боис бўлди иш энди оҳ урмоқ.

1138

Жума кечаси дилдорим келибди,
Ул ойи офтоб рухсорим келибди.
Дилимга киприк учидан уриб тиғ,
Дегайманки: гирифторим келибди.

1139

Жума кечаси келди моҳи тобон,
Бу ошиқ тўшаги узра хиромон.
Деди: “Афсус-надоматким, Жалолий,
Сенинг ишқинг ўти билмайди поён”.

1140

Бу тоғларда гули раъно – Сиёҳмўй,
Кўнгиллар ғорида танҳо – Сиёҳмўй.
Гўзаллар боғига кирсанг агарда,
Кўрарсан: баридан аъло – Сиёҳмўй.

1141

Ҳироту Маймана то мулки Андхўй,
Самарқанду Бухоро токи Чоржўй –
Кезиб чиқдим вилоятларни бир-бир,
Қаро кўзингга арзимас, Сиёҳмўй!

1142

Талон жонимга солди лашкари ишқ,
Ватан мангуга бўлди кишвари¹ ишқ.
Сиёҳмўй номини ёзиб қалам шод,
Кеча-кундуз ёзарман дафтари ишқ.

1143

Қаросочу суманбўй, париталъат,
Гуландому дилором, хуштабиат.
Сиёҳмўй савдоси тиндирмас асло,
Жалолийдан олиб орому тоқат.

1144

Манам ошиқи дийдори Сиёҳмўй,
Бўлиб жондан харидори Сиёҳмўй.
Кўзимга кўринар ойдан гўзалроқ
Яшиндай нури рухсори Сиёҳмўй.

¹ К и ш в а р – ўлка, вилоят, шаҳар.

1145

Лабинг ғунчаи хандондир, Сиёҳмўй,
Ҳам оғзинг оби ҳайвондир, Сиёҳмўй.
Фироғингда Жалолий мисли булбул
Гулистонларда нолондир, Сиёҳмўй.

1146

Муҳаббат етса қаттиқ тошга ҳатто,
Ўша тош ҳам эрийди мисли дарё.
Жаҳонга бўлди афсона Жалолий,
Муҳаббатга қачонки бўлди ошно.

1147

Ҳар бир бозорда савдойи Жалолий,
Ҳар бир шаҳарда ғавғойи Жалолий.
Қаросочман, қарокўзман – гўзалман,
Йўқ аммо менга парвойи Жалолий.

1148

Карашмангнинг ўқи жондан ўтибди,
Тиғинг бу багри бирёндан ўтибди.
Табиб келган эди – солдим қувиб мен,
Бу дардим, чунки дармондан ўтибди.

1149

Бўлиб жондан харидори Сиёҳмўй,
Қидирдим, топдим дарбори¹ Сиёҳмўй.
Битибман мингу етти юз етти байт,
Бари пуч – етса гуфтори Сиёҳмўй.

1150

Кел, эй моҳи тобон, ростини айт-қўй,
Отанг исмингни қўйибди Сиёҳмўй.
Тўярманми агар васлингга етсам,
Сени ҳидлаб сира, эй гули хушбўй?!

¹ Д а р б о р – сарой, қалъа, кўшк.

1151

Сиёҳмўй, номингни такрор этарман,
Ўт урдинг жонга, бас, куйиб кетарман.
Ўт урдинг хаста жонга – энди кимдан
Сўроғингни қилиб, сенга етарман?

1152

Сахардан тўполон бўлди, Сиёҳмўй,
Сафар Мурғоб томон бўлди, Сиёҳмўй.
Сафар вайрон, хароб Мурғоб томонга,
Бу зулмат бир замон бўлди, Сиёҳрўй.

РУБОИЙЛАР

1

Тўқувчи шу қизнинг, қани, ёри бўлсам,
Қирмизи ипак кўйлаги тори бўлсам.
Мокуси бориб-келар унинг тўхтовсиз,
Ипак ўралувчи чўп қатори бўлсам.

2

Титрайди дарахт баргидек ҳар онда дилим,
Танг бўлди шу тоғликда – кўҳистонда дилим.
Кетмоққа кўҳистондан қасд этдим мен,
Банд бўлди-ю қолди бир мусулмонда дилим.

3

Эй, кўйлагинг икки рангли гулга қиёс,
Қайрилма қошинг эса чанг ториға мос.
Айтишди менга, янги ёр топибсан,
Ўхшайди янги ёринг бир тошга, рост...

4

Юксакда эмиш уйинг, эй жўраи жон,
Каптар каби қилдинг мени ошиқ, бегумон.
Лочин бўлиб олай сени жарнинг лабидан,
Охиста, паринг тўкмай аммо, ёрижон.

5

Йўл узра кўрай сени, эй жўраи жон,
Йўқ сабрим узоқ кўрмай туришга, ишон.
Бу сабр ила тоқатим иложсизликдан,
Кўчангда тўя кўрса эдим, оромижон.

6

Бу кеча никоҳ айладилар ёрни,
Мендан жудо айладилар ёрни.
Чироқ ёнади юқори уйда – охир
Бу тўйга ризо айладилар ёрни.

7

Уйдан чиқиб кетдигу дедик: Худо!
Бўлдик тирик туриб ёрдан жудо.
Эй дўсту яқинлар мени ёд айлангиз-ей,
Мен ушбу сафардан келаманми-йўқ, аё?!

8

Бу гул нима гулдирки, гирибоним аро,
Ҳар қайдаки юрмай ишқинг жоним аро.
Олдимдан оқар сув чиқади ҳар ерда,
Ашким ўша оққан кўзи гирёним аро.

9

Эй дўст, сенинг қошингга етмоқ мушкул,
Биргина ширин сўзинг эшитмоқ мушкул.
Дил бермоғу меҳринг сотиб олмоқ осон,
Жон бермоғу сўзингни эшитмоқ мушкул.

10

Хуросон дарёсидан кўзгалди булут,
Ёшлар лабидан тўкилади марварид.
Дўст қўйнини тарк этди бўлиб ёри хафа,
Эй тонг қуши, олсин-да Худойим сени зуд...

11

Ҳеч ким Толиқон¹ узра қадам қўйган эмас,
Одамни ютиб, замин сира тўйган эмас.
Бориб ажал устодига дейлик: ўлим – ҳақ,
Ёшлар ҳали умр завқини лек туйган эмас.

12

Биз тўрт биродарлар танҳо эдик,
Фарзанди Қаротегини боло² эдик.
Таскин беринг онамга: фиғон айламасин,
Биз асли азал насиби дарё эдик.

¹ Толиқон – тоғ номи.

² Қаротегини боло – Юқори Қаротегин.

13

Ёр кўзи ажабдир, кўзининг учи ажаб,
Гар кўрсаю уни куймаса киши ажаб:
Булбул қафас ичра, қафас ўт ўртасида,
Қолса бутун қафас куйиб қуши ажаб!

14

Эй қора зоғ, тўхта, қулоғингми кар?
Етказ мендан ўшал ширин ёрга хабар!
Аввал ҳикоя қил фигон-зоримдан,
Сўнг ҳажри ғамини этсанг изҳор ярашар.

15

Кел, шу вилоятдан кетайлик бир бор,
Мен этагингдан тутай, тут қўлдан, ёр.
Йиғла мени деб, мен эса сен деб йиғлай,
Бир ерга етиб, агарда бўлсак бемор.

16

Ёримга дегилки, ёргинанг бемордир,
Ранги сомон, аҳволи ночордир.
Мактуб бити етказ унга ўзинг дарҳол,
Бўғзида нафас, мунтазири дийдордир.

17

Кўк кийган қиз, мансуби дининг бўлайин!
Бугдой бўлсанг, ўзим замининг бўлайин!
Бу пайкал аро ўроқчилар кўп экан-ей,
Мен бечора бошоқ терувчинг бўлайин!

18

Шерни не қилай мен, эй, шерни не қилай?
Ёшман ўзиму бу қари эрни не қилай?
Ўгрисам агар қўлим соқолига тегар,
Йўқ чора, бироқ хавотирни не қилай?

19

Боқ: ушбу баланд том менинг томимдир,
Оқ кўйлакли бу ҳур дилоромимдир.
Бир юзу йигирмага кириб у охир,
Менинг насибам бўлмиш, бас, комимдир.

20

Тол бизникию ўзгага соя солади,
Шам бизникию нуруни ўзга олади,
Бадноммиз-ей, ёр ўзга кучокда толади,
Ғамгинмиз-ей, ёр ўзга бирлан қолади.

21

Эй дўст, кел, иккимиз қилайлик нола,
То жону жигардан тўлсин пиёла.
Ғар жону жигардан тўлмаса пиёла,
Тошга урамиз бу пиёлани ола.

22

Эй дўсту яқинларим, мени ёд этинг,
Шамшод чўпидан тобут бунёд этинг.
Тобутни кўтарганда секин-аста юриб,
Қўйинг қора тупроққаю фарёд этинг.

23

Ёр кўзларини ишва билан ўйнатади,
Бошларни кесиб олиш билан кўрқитади,
Бошларни кесиб олишидан кўрқсак агар,
Ошиқлар мажлисида ким раке этади?!

24

Майса дер эди: заминнинг кўрки ўзим,
Бинафша дегай: ёшману ноз ғарқи ўзим.
Садбарг дегай: беҳуда урмангиз лоф,
Куйган ошиқлар бошининг бўрки¹ ўзим.

¹ Бўрк – бош кийими.

25

Ёрингману йўқ менда бўлак ком сира ҳам,
Домингдаман – айламас биров ром сира ҳам
Шарбат тўла косани биз ичдик бирга,
Ичмасман ҳеч тутса биров жом сира ҳам.

26

Боғингизда икки бута найшакар-ей¹,
Ётар бута остида бир лабшакар-ей.
Ётибди қўйиб қўлини бош остига у,
Уйғотманг – ошиқлик иши бир дардисар-ей.

27

Эй ёрим, дардинг аро мен беморман,
Сўлган гулдек ҳар девор узра хорман.
Кузда келаман деб ваъда берган эдинг,
Ҳар куни кўзим йўлингда – интизорман.

28

Шу қадди баланди навниҳолингга ўлай!
Шу оппоқ юзинг – беғуборингга ўлай!
Шу оппоқ юзинг беғубор – зарра йўқ айб,
Қоп-қора кўзинг – масту хуморингга ўлай!

29

Дарёки улуғ бўлса, адо ким қилади?
Бир бўлса икки кўнгил – жудо ким қилади?
Бир бўлса икки кўнгил – қийин ажраши-ей,
Дардники Худо берса, даво ким қилади?

30

Мен кўргали келдим сени, жонона,
Чиқ уйдан, эй оқ гулим менинг, пинҳона.
Билгай-ку келиб-кетганим Оллоҳ ўзи,
Сен чиқсангу чиқмасанг қилиб баҳона.

¹ Найшакар – шакаркамиш.

31

Олисан товланар кўзи фаттонинг,
Гўёки садафдир тишлари хандонинг.
Берган сўзингга менга пушаймон бўлма,
Аҳдинг бузсанг, бўлмайман меҳмонинг.

32

Бир қиз боғ ичра бошини паст этади,
Гул тера, ширин ўй-ла ўзин маст этади.
Киприги ўқини урар эди менга,
Гоҳида мазах қилар, гоҳи қасд этади.

33

Кўйинг сари келишни мен бас қилдим,
Нокас этагига қўл урибман – билдим.
Сен нокас экансан – севдинг нокасни,
Қибла сен эсанг, намозни бас қилдим!

34

Эй ёр, маломату озордан чўчима,
Гул соясида ўтиру хордан чўчима.
Ўлдириш учун судраса ҳар кимки сени,
Мардона қадам кўйгилу дордан чўчима.

35

Дилбар менга дедики: “Нега ғамгинсан?
Бас, қайси санам тузоғига тутқунсан?”
Кўзғолдиму кўзгуни кўлига тутдим:
“Шу кўзгудаги гўзални бир кўргин сан!”¹

36

“Сув бўйига, қушча, ташна, зор келдингми?
Ё очсану истабон шикор² келдингми?”
“На ташна, на истабон шикор келганман,
Девона бўлиб, кўргали ёр келганман”.

¹ Бу рубой Пахлавон Маҳмудга ҳам нисбат берилади.

² Ш и к о р – о в.

37

Ёр томдаю ўрним менинг дарвоза,
Ранги – қизил гул, ўзи – пишлоқ тоза.
Ҳар кимки бу пишлоққа узатса қўлини,
Сингай қўли, пишлоқ-да қолмас тоза.

38

Бутун нима бўлди – мен сари келмади ёр?
Бўри едими ёки илон бўлди дучор?
Йўқ, бўри еган эмас, илон чаққан эмас,
Шоядки чақирганимни эшитмади ёр...

39

Ёр бир кабутари беқарор қилди мени,
Муқими ғариби бу диёр қилди мени.
Муқими ғариби бу диёр қилди-ю ишқ,
Оввораю хору яна зор қилди мени.

40

Эйки, кириб келдинг эшикдан маст,
Ноз-ишва ила, қўлингга боланг пайваст.
Дедимки: туриб қўлингдан болангни олай,
Бир қиморбоз эр менга қилмиш қасд.

41

Эй дўст, муҳаббатинг сенинг ҳою ҳавас,
Мен гўшанишинлигинга¹ боисману бас.
Бор гўшада ўлтиришларингдан хабарим,
Элнинг бу ғариблигига боисману бас.

42

Мен боғда эдим – бир қади шамшод² ўтди,
Зулфи қарға патидек паризод ўтди.
Душман кўзидан чўчиб назар қилмадим-ей,
Кўнглимда қилиб дардини бунёд ўтди.

¹ Г ў ш а н и ш и н – хилватда ўтирувчи, бир чеккада истиқомат қилувчи.

² Ш а м ш о д – кичик ва хушбўй гулли, хамиша кўм-кўк яшнаб турадиган хушқомат ва чиройли дарахт.

43

Қора сочини ҳаво олибди, не қилай?
Атрофин ўраб бало олибди, не қилай?
Дедим: “Бораю қўйнида тонг орттирайин”.
Инсофини лек Худо олибди, не қилай?

44

Эй қизгина, маллагина йўлда юрасан,
Қўлда кўзгу, сочингни ҳар ён сураман.
Дедим: “Бораю бўса дудоғингдан олай!”
Дейдики: “Худо молини нега сўрасан?”

45

Қоп-қора сочингга тонгги шабнам инади,
Қайрилма қошинг ойга чодир уради.
Ким бир кеча сен билан бўлиб, ўпса лабинг,
Ўша бу жаҳон ишрату айшин суради.

46

Ҳамсоияни шу қизи ажаб лабшакар-ей!
Дил куйди, кабоб бўлди жону жигар-ей!
Ҳар лаҳза сўрайман мен унинг ҳолини-ю,
Ҳажрида ҳалок бўлдим у беҳабар-ей!

47

Эй дўст, фирогинг ичра мен ғамгинман,
Сени кўра оламанми деб маҳзунман.
Юзингни кўролмай ўлмоқ қўрқитгай,
Сиямайди уйга ҳам бечора бу тан.

48

Зулфингнинг узун занжири Мажнун қилди,
Юзингни кўролмаслигим дилхун қилди.
Кўз тушди лаб устидаги холга ногоҳ,
Шу хол мени шаҳримдан сургун қилди.

49

Ёр кетди-ю, бу кўнгил хароб бўлди бугун,
Кўз тўлди ёшга – селоб бўлди бугун.
“Ёрингни чақирсакми, – дер эл, – бир четга?”
“Сиз огоҳ эмас – жигар кабоб бўлди бугун”.

50

Малла қизалоқ, кўйингда мен зор бўлдим,
Зар нархида зулфингга харидор бўлдим.
Зулфингнинг, ўзинг сўйла, баҳоси қанча?
Эл ичра маломатга гирифтор бўлдим.

51

Малла қизалоқ, қадди пастингга ўлай!
Кумуш билагузукли шу дастингга¹ ўлай!
Солсанг назаринг қачон бу девона сари,
Оппоқ шу юзингу кўзи мастингга ўлай!

52

Бўлибди намози шом – биз дарбадар-ей,
Уй ортида биз – уйқучи ёр беҳабар-ей.
Биз бир-биримизга боқибон им қоқамиз,
Эй ёр, омон бўл, биз бир раҳгузар-ей!²

53

Бу мулки Тағобда гули хандон ўзинг-ей!
Ёшлар хаёлин ўғирлаган жон ўзинг-ей!
Кўкламда қизил гул қидириб қолишади,
Эй, қишда очилган гули хандон ўзинг-ей!

54

Жар бўйида каптарчани кўрдим – оппоқ,
Дунёда сенингдек бевафо йўқ мутлоқ.
Кўнглингга кириб, сени синаб билдим-да,
“Тезроқ улғай!” – дея дуо килдим-да.

¹ Даст – кўл.

² Раҳгузар – йўловчи.

55

Оғзинг ичра ўттиз икки оппоқ тиш,
Лаб теграси Балх бинафшазори эмиш.
Кўз ёши билан шу чаманингни суғорай,
Балх шаҳри баҳоси сени бир бор кўриш.

56

Мен ўргилайин кўзлари турконангдан,
Кўзим сира узилмагай хонангдан.
Бир сўз демадингки, совуса то кўнглим,
Кетсам оёқ узиб яна хонангдан.

57

Мен худди сариқ гул заъфаронман ғамидан,
Мен худдики лола бағри қонман ғамидан.
Садбарг гулидек юз пора бўлдим,
Бош қуйи анордек бегумонман ғамидан.

58

Эй дўсти азиз, ҳолимдан сен беҳабар,
Лаълинг гамида бўлди таом қонли жигар.
Тош келди фиғонга нолаю оҳимдан,
Кўнглимга бироқ қилмади бир зарра асар.

59

Қоп-қора сочинг масту хумор этди мени,
Дил ёнару бир кўргали зор этди мени.
Ёнингга борай десам парвоз қилиб,
Эвоҳки, қанот йўқ – ярадор этди мени.

60

Эй жони азиз, дил изтиробда сенсиз,
Кўнгил куяру жигар кабоб-да сенсиз.
Сенинг тўшагингда ётаман сенсиз, оҳ,
Ҳақ қилди жудо – қолдим азобда сенсиз.

61

Бир ёрим бор – манзили Файзободдир,
Ярми жигарим кабобу ярми боддир.
Эй дўсту яқинларим, сира айбламангиз,
Кўнглим қушининг иши мудом фарёддир.

62

Фарёдки, қишлоқдан узоққа тушдим,
Ёр ҳажрида гам деган тузоққа тушдим.
Кошки эди бирга бўлсак – орзум шу эди,
Кун келди – бора-бора узоққа тушдим.

63

Бу Кундузу Толиқондан дил тўла гам,
Рангим заъфарон заъфарондек мени ҳам.
Кўзимдан оқар ёш, жигаримдан эса қон
Кўз бошқа бировлар ёрига тушгани дам.

64

Ойдин кечаю мен эса кўз ёши аро,
Эй маллагинам, бўлма қафас ичра адо.
Қилсанг кифоя менга сен адлу вафо,
Топсанг агар ўзгасини – ёғсин-да бало!

65

Томдан йиқилиб тушсангу абгор бўлсанг,
Шояд ўлмай, бир ҳафта бемор бўлсанг.
Шояд ўлмай, яна оёққа турсанг,
Эринг ўлибон гамга гирифтор бўлсанг.

66

Толиқон чашмасини ғубор тутмиш,
Келди хабари: ёр ўзгани ёр тутмиш.
Мендан яхши ёр топа олмайди сира,
У гулни қўйиб, тиканни дилдор тутмиш.

67

Кулганча эшикдан кириб келдинг ёр,
Чин айламадинг меҳру вафони зинҳор.
Кўнглингда жудолик хаёли бор экан,
Бас, қилмадинг аввалдан нега ошкор?!

68

Кўзинг ўнгидаги уй менга хона эмиш,
Кўнглимдаги дарду гусса бир дона эмиш.
Эл дейди менга: беҳуда ғам чекма сира,
Чекмай нега ғам: ёр энди бегона эмиш.

69

Бир кушни кабутаринг деб икром қиламан,
Ўзни бевафо деб нега бадном қиламан?
Мен овчиман-ей сен ёш қиргий бўлсанг,
Ўзимга, қачон бўлса, сени ром қиламан!

70

Аввалдан ўзинг севгига рози қилдинг,
Лутфу караму меҳру эъзози қилдинг.
Мен зарра вафони кўрмадим кўнглингда,
Эй дўст, нега бу хилда бози¹ қилдинг.

71

Булбулга чаман тахти Сулаймондан соз,
Юртнинг тикани лолаю райҳондан соз.
Миср элида шох эди Юсуф² – минг марта
Канъонда гадолиги бу унвондан соз.

¹ Бози – уйин.

² Юсуф – Юсуф алайҳиссалом. Маълумки, мисрлик савдогарларга ўгай акалари томонидан арзимас пулга қул қилиб сотилган Юсуф охир-окибатда Миср султони даражасига эришади. Канъон – Юсуф алайҳиссаломнинг отаси Яъқуб пайғамбар ҳукмронлик қилган мамлакат.

72

Давр айланишидан жуда дилгир бўлдик,
Лочин каби қўл-оёқда занжир бўлдик.
Ёр ёнига етказ мени бир марта, Худо,
Ёр ҳажрида кексайдигу букур бўлдик.

73

Қанд менга ғариблик ичра ош бўлмади-ей,
Ақлу ҳушим асло менга хуш бўлмади-ей.
Ҳар қанча жаҳонни чарх уриб кезсак-да,
Юрт тупроғи дилдан фаромуш бўлмади-ей.

74

Фарёдки, бир лаҳза дилим хуррам эмас,
Бу ерда бирор тўғри киши ҳамдам эмас.
Юз додки, эшитмади фиғоним ҳеч ким,
Дод дегали куч қолмади – бу ғам кам эмас.

75

Гурбатда ажал дастида сўлса бу таним,
Ким гўрга қўяр, ким ўрайди кафаним?
Тобутимни баланд бир жойга қўйинг,
Шоядки, ватан бўйини туйса баданим...

76

Буғдой ҳиди кўнглимга қилиб таън ўтди,
Умрим бу ғариблик ичра зотан ўтди.
Ёд айласангиз, яқинларим, юртимда,
Даврон жабру зулми ҳаддан ўтди.

77

Фарёдки, сокини биёбонмиз биз,
Битта қизу бир гўдаги нодонмиз биз.
Хат келди бу гўдакка мушук тегди дея,
Ох, ёмгиру дўл остида нолонмиз биз.

78

Садбарг каби юз пораман-ей ёр ғамидан,
Ҳам хаста, ҳам оввораман-ей ёр ғамидан.
Куйдим тамаки каби чилимнинг ичида,
Бас, кул каби бечораман-ей ёр ғамидан.

79

Булбул дили гулдек беватан пора бўлар,
Ғурбатда юзинг заҳил, дилинг ёра бўлар.
Эл дейди: ғариблик ҳоли қандай бўлади?
Баттар у ўлимдан – ғариб бечора бўлар.

80

Кўнглимда бир армону тоқат шудир,
Куйгайману чора йўқ – қисмат шудир.
Бошимга урар юз ўтқир ханжарни,
Мен шунга муносиб – муҳаббат шудир.

81

Давр айланишидан жуда ҳам куйдим мен,
Ҳўл шох каби ёш тўкиб бирам куйдим мен.
Чарх айланиши, фалак ситам-жабри аро
Оллоҳ ҳақи, минг чекиб алам куйдим мен.

82

Дарё каби мавж урган бу дийдам эрур,
Оташ каби ўртанган эса сийнам эрур.
Бу кўзагар аҳли ясаган ҳар кўза
Асли хоки поки бани одам эрур.

83

Ойдин кеча, мен аммо келарманми-йўқ?
Ўзимга ёр топа биларманми-йўқ?
Лиммо-лим кўзадир бу олам гўё,
Мен ундан чиқа оларманми-йўқ?

84

Дунё мисоли кўзай зарриндир,
Суви гоҳи аччиқ, гоҳи шириндир.
«Умрингга ишонма», – дейди эл, бу чиндир,
Ўлим оти тегрангда уззукундир.

85

Бу дунё мисоли бир йўловчи одам,
Кўнглимда урар чарх минг бир фикр хар дам.
Чиқдим кўрай оламини деб кўприк узра,
Ўткинчи бу олам тамошоси кўрсам.

86

Бошим менинг оғриси агар нола қилай,
Бегонагами юзимни ҳавола қилай?
Бегона агар менга совуқ сўз айтса,
Кўзим ёшини мисоли шалола қилай?

87

Етди қарилигу умрим кам бўлди,
Суяндиму ҳассага, қадим ҳам бўлди.
Қолди кўз ўқишдану қўлим ёзишдан,
Аввалги у суҳбатлар барҳам бўлди.

88

Эй чарху фалак, менинг каби зор бўлгил,
Куйган шу дилим каби ярадор бўлгил.
Кўксимга ўзинг қўйганинг ушбу доғни
Ўз кўксингга ҳам қўю мурдор бўлгил.

89

Бир чумчук эдим – сув бўйига тушдим,
Уч кунлик эдим – ҳаёт кўйига тушдим.
Садбарг эдим – очилар эдим ҳар тонгда,
Бир дур эдим – олов сўйига тушдим.

90

Бу йил бу фалак бизни овора қилди,
Кўнгилини ғаму ғуссада пора қилди.
Эл барча кийиб оқ тўн – бизга навбат
Келганда кийимимизни қора қилди.

91

Орзум шуки, бир кун сенга ёр бўлсам,
Нозиккина бўйнингга туммор бўлсам.
Заргар қошига борай кумуш бўлибон,
Бўйнингга тақилмоқлик учун тор бўлсам.

92

Бошингда рўмол, қилиб ҳаво юргайсан,
Мисли гули қимматбаҳо юргайсан.
Биз хизматга бел боғлаб, эй тоза ниҳол,
Не бўлдики, биздан жудо юргайсан?

93

Мен Бангисаройда бир сариқ қиз кўрдим,
Рўмоли билан юзларини яширди.
Дедим: “Қани, бошинг очиқ бўлса эди!”
“Омин!” – дея ноз билан юзин ўгирди.

94

Бу дашт ундан юрса агар ёр хушдир,
Гул зийнат учун ҳамиша даркор, хушдир.
Гар ёр топсанг, ёри вафодор хушдир,
Бу ёри вафодор ила гулзор хушдир.

95

Мен ошиқи шайдойингман то борман,
Бир маҳви тамошойингман то борман.
Ўзинг биласан: мен гариби беватан,
Ошуфтайи расвойингман то борман.

96

Мен мисли малак бу бевафони не қилай?
Минг қўлдан ўтган бедавони не қилай?
Сен қўлма-қўл ўтган бир қадахсан гўё,
Пашша тўла бу қадах – балони не қилай?

97

Хоксоргина, ёри нозанин, юргайсан,
Енг ичида ханжар яширин юргайсан.
Ханжар яшириш енг ичида айб эмас,
Қандай кўтарар сени замин – юргайсан?

98

Богингиз аро икки бута найшакар-ей!
Остида турар икки нафар лабшакар-ей!
Қизлар шакару зеболар гули шакар,
Кўйида шу қизларнинг дил дарбадар-ей!

99

Сен турган у ер бинафшазори Балхдир,
Кўз ёшига бу ерда асиринг ғарқдир.
Келтирсам агар юзингни кўз олдимга,
Теграмда урар чарх еру кўк – бу ҳақдир.

100

Фарёдки, Қундузда дилтангмиз биз,
Бир даста бинафшаи берангмиз биз.
Ҳарчанд бу ердан кетиш истагимиз,
Мажруҳ булбулдек домаро бандмиз биз.

101

Боғ ичра кўрдим ёш бир охуни мен,
Кўксида йиғилган дарду доғини мен.
Эй дўст, ўша дарвеш Искандарсан,
Зоғ чангалида кўрдим-ку тўтини мен.

102

Гул тутказдинг кўлимга фасли баҳор,
Ёш чоғимда қилдинг дилни ярадор.
Тутдим этагингдан мен умид-ла, сен эса
Тутдинг умидсизлик этагини, ёр.

103

Шуғнонда икки дев билан икки пари,
Лойиқ кўша гулдек бир-бирига бари.
Шу жони азизим ўшал элчига фидо:
Шуғнонга олиб борса ким ушбу хабари!

104

Кўм-кўкдир кўзларинг мисоли осмон,
Ҳам кўйлагинг этаги баланду алвон.
Бизга қиласан қаҳру ғазаб, нозу итоб,
Аммоки рақибларимга лутфу эҳсон.

105

Афсуски, сендан бир умр тушдим узоқ,
Булбулдан кечдинг, бўлдинг ҳамдами зоғ.
Ранг олади қовун қовундан доим,
Сувда бўласан ҳўл, қуясан ўтда бирок.

106

Кўнглимни хумор кўзларинг олди-кетди,
Ё ўт оқ кўлларингми солди-кетди.
Ота-онанг бермади сени менга,
Шўримга менинг Ҳақ сени бино этди!

107

Ишқ оташи қай кунки жаҳонда ёнди,
Кўймоқни ошиқ маъшукдан ўрганди.
Бу ёнмагу куймак келди ёр саридан,
Шам ёнмаса, парвона бўларми банди?!

108

Наврўздаги майсадай кўзингдир кўм-кўк,
Бир лаҳза менга сенсиз тириклик йўк.
Нола қиласан шомдан то тонгга қадар,
Келмайман бошқа минг кўз ёши тўк.

109

Қайдан бу Самарқанд олмаси – маълум эмас,
Бу лаъли Бадахшон бизга таслим эмас.
Тиг урдинг қоқ ўртасига кўксимнинг,
Қон тинмай оқар – жароҳати маълум эмас.

110

Оппокқина оҳумни йўқотиб қўйдим,
Элдан-элга ўтиб, яшашдан тўйдим.
“Девона бўлибсан, эй йигит! – дер кишилар,
Мен соғману ёримни йўқотиб қўйдим.

111

Бир қизгина дарвозлигу бири Роғдан,
Ҳар иккаласи ўйнар эдилар боғда.
Йўқ ҳеч бир умидим дарвозлик қиздан,
Менинг юрагим роғлик қиз деб доғда.

112

Ул кунки, дилинг менга гаров эрди бирам,
Қаттиқ тутиб этагим, дединг: “Кетма сира!”
Ул кунки, дилинг бўлди бировга мойил,
Дедингки: “Жўна, кўнглимни қилма хира!”

113

Оқ тошга “алиф” ёзсам, у “лом” бўлгай,
Шояд дилида майли гашти том бўлгай.
Мен теграсида унинг неча дона сочай,
Шояд дона деб асири дом бўлгай.

114

Қаддинг буғдой тупига ўхшаб кетади,
Одамлар қўлида рўмолчанг нетади?
Аммо бу рўмолчаларда ҳеч бўйинг йўк,
Кўрдим кезиб оламни: сенинг тенгинг йўк.

115

Қаддига назар солинг унинг – қадди баланд,
Қошига назар солинг унинг – қоши каманд.
Кўзига назар солинг – май тўла қадах,
Ошиқлари жон берса-да, қилмайди писанд.

116

Бир дам кўкаламзорда ўтирдик-кетдик,
Сийнангдан қўлларни кўтардик-кетдик.
Кўзинг бир кишида, дилинг минг кишида,
Биз ҳам ўз ишимизни битирдик-кетдик.

117

Эй кўк кўйлакли қиз, якининг бўлайин!
Сен кўк буғдою мен замининг бўлайин!
Кўк буғдойни ўрувчилар кўп доим,
Бир бўса бағишла – хўшачининг¹ бўлайин!

118

Шўх кўзларинг ўхшайди тонг юлдузига,
Юзинг худди тўлин ойнинг ўзига.
Ҳар кимки ёстиғингга бош қўйса агар,
Ҳарқ бўлади нозу ғамза денгизига.

119

Дарёки улуғ бўлса, қамрарми нигоҳ?
Бир бўлса икки кўнгил – ажрармиди, оҳ?
Ажратса ким – ўзи ҳам жудолик кўрсин!
Кўнглим каби куйсин-да уйи ногоҳ!

¹ Хўшачин – бошоқ терувчи.

120

Кўзинг қора пашша канотидан ҳам,
Мафтун зебо қаддингга бутун олам.
Аҳд этсанг агар – бир кишига айла вафо,
Дарё бўлма – қўл ювар ҳар одам.

121

Ошиқ эмас эдик – бу йил иқрор бўлдик:
Шу тоза ниҳолингга гирифтор бўлдик.
Шу тоза ниҳолингдан еёлмай мева,
Охир маломатга гирифтор бўлдик.

122

Бир гул кўрдим, бир гули раъно кўрдим,
Лайлини бинафша ила ошно кўрдим.
Лайлию бинафшага суман ҳамроҳдир,
Бир тошнинг соясида танҳо кўрдим.

123

Қазсам бир ариқча – сув ичса каптар,
Сув бўйида ёнимда ўтирса дилбар.
Лочин каби қўйнимга уни олсам агар,
Тўкилмасин ундан, этаман саъй, бир пар.

124

Йўл берсанг агар, сени бир оғуш айлай,
Лаълинг қадаҳидан мен май нўш айлай.
Буткул кутулиб шарму ҳаё пардасидан,
Ўпай шу қадарки, ўзни беҳуш айлай.

125

Юзинг қизарибди тоза майдан, жоним,
Лола каби ҳар ёнга сочилди қоним.
Ишқинг ўтидан жигар сув бўлганининг
Исботи эмасми кўзлари гирёним?!

126

Бир сўз демадинг – дилимни шод айламадинг,
Хаттоки қалам тилида ёд айламадинг.
Лутфингдан обод бўлди юз вайрона,
Бизнинг вайронани обод айламадинг.

127

Кетдинг шаҳарга – аҳд-вафойинг қани, ҳей?
Меҳринг қанию жони фидойинг қани, ҳей?
Бу қисмат охири кимга очди кучоқ,
Эй ойина юзли ёр, сафойинг қани, ҳей?!.

128

Савдо тўла бошим остонангга қўяй,
Кўнглимни шу зулфи дилситонингга¹ қўяй.
Жоним лабга етди – лабингни келтир,
Жоним шу баҳонада даҳонингга² қўяй.

129

Қоп-қора шу зулфинг доим ҳамдиру хам,
Кўнглимда менинг ҳамиша хам ғамдиру ғам.
Ғалвирга солиб жаҳонни минг марта эла,
Менинг каби мотамзадалар камдиру кам.

130

Ёпинчиғинг устида бир гул ўйнар,
Хуснингни қилиб томоша, олам яйрар.
Ўйнаб кўзимиз, бир-бирига роз сўйлар,
Ётлар кўзи замонасозлик айлар.

131

Қаддинг гўё ниҳолдир, аммо, боши хам,
Юзинг гўё ҳилол – тўлишгай ҳардам.
Қўлинг чаясан ҳамиша гул суви билан,
Ҳар кун ювади гул юзини шабнам.

¹ Дилситон – дилни олувчи, кўнглини ўзига асир қилувчи; дилбар, дилрабо.

² Даҳон (Даҳан) – оғиз.

132

Қаддинг мисоли новдаи найшакар-ей!
Гулдан-да юзинг софу гўзал шу қадар-ей!
Бир бора менга нигоҳ солсанг қуяман,
Қайтиб олишинг нигоҳинг ундан батар-ей!

133

Боғда гул кўп – юзинг каби зебо эмас,
Сув бўйида сарв қадинг каби раъно эмас.
Уй ичра қачон учиб-қўниб айлансанг,
Ҳайф умримки, лойиқи тамошо эмас!

134

Ҳар икки лабинг қачонки хандон бўлади,
Қанду асалу набот арзон бўлади.
Қилсанг мени кўрмоққа қадам ранжида,
Йўл тошлари барча лаълу маржон бўлади.

135

Қовун емагум – келар ачиган иси,
Қассобга тегмайман – келар қон иси,
Новвойдан эса келади тутун иси,
Боғбон яхшидир – келади гул иси.

136

Юксак бу том узра зўр тамошо бордир,
Қаддинг баланд, тилинг-чи гўё бордир.
Ҳарчанд сени сеҳру жоду айлай дейман,
Оллоҳ ҳақи, вазиринг доно бордир.

137

Ул кун дилим олдида дилинг эрди гаров,
Тутиб этагим ялиндинг: “Кетма дарров”.
Энди юрагинг ўзгага мойил бўлгач,
Қўйдинг ковушимни тўғрилаб беаёв.

138

Эй дўст, муҳаббатинг бемор қилди,
Юзинг дарди ғамга гирифтор қилди.
Уйқуда эдим – хаёлинг элчиси етиб,
Ўткир ханжар урди-ю, бедор қилди.

139

Кўзинг менда, аммо дилинг бошқа билан,
Мен сени десам, сен деганинг ўзга экан.
Ишқ ичра равоми – қўлларинг ўпсаму мен,
Ўпсанг оёғини бориб ўзгани сан?!

140

Ёрингга айт, кел, бизга ёрлик қил,
Бизни бу шаҳардан элтишар – зорлик қил.
Бизни бу шаҳардан элтишару сотишар,
Кел, бўлса заринг, бизга харидорлик қил.

141

Лаб узра холинг кўнглим кушига дона,
Тимқора кўзинг қилди мени девона.
Бир сўзим бор сенга – айтайми ё йўқ,
Ўзинг нима дейсан, сўйла, жонона?!

ҚҰШИҚЛАР

ЛАЙЛО

Юзинг дилдан олар ғамни,
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!
Қилай садқа сенга жонни,
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!

Нигори нозанинимсан,
Юзи кун, сочи тунимсан,
Олибсан ақлу диним сан,
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!

Манам бир гўшада танҳо,
Чекиб тунлар ғаму савдо,
Дилингда раҳм бўлиб пайдо,
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!

Қадахни синдириб, жонон,
Унутиб аҳд ила паймон,
Магар бўлдингми пушаймон?
Кел, эй Лайло, кел, эй Лайло!

АБДУЛЛАЖОН

Қани, юр, кетдик Мазор,
Сайри гулу лолазор,
Бўса олиб уч-тўрт бор,
Шер Абдуллажон!

Қара, паридай бир қиз,
Заргарликка бурди юз,
Ёрингдан узмайсан кўз,
Шер Абдуллажон!

Тошлар ичра кўк тош соз,
Тез ўкидингу намоз,
Дил не деб қилар парвоз?
Шер Абдуллажон!

БАДИҲА

– Кезиб Қорабоғ келдим,
Кўксим тўла доғ келдим.
Мусофирликдан ёрни
Қилганча сўроғ келдим.

– Қорабоғдан хуш келдинг,
Мени фаромуш қилдинг.
Гулзорга ошиқ эдим,
Ёр учун гул термадим,
Сен мени беҳуш қилдинг.

ДИЛБАР

Дилбарим, дилбар хонахароб қилди,
Шахло кўзлари бетабу тоб¹ қилди.

Бу тун май майли жой олди дилимдан,
Қани, олсам қадах дилбар қўлиндан.
Сени кўрсам рақиблар ила бирга,
Магар қайтармидим ушбу йўлимдан.

Нигоҳида бир олам роз бордир,
Мижа қоқишида юз ноз бордир.
Чаманга боришини истамасман,
Гулу булбул мудом ҳамроз бордир.

Кел, эй элчи, сенга айтай нишона,
Саломим олу бўл ёрга равона.
Хабарни огзаки етказки, мактуб –
Битишга тоқатим йўқ бир замона.

¹ Бетабу тоб – беқарор, беҳуш маъносига.

ШОҲИ ПАРИ

Токай айларман гамингдан нола, эй шоҳи пари,
Барча бу нозу адоларни ўзингдан эт нари.

Лаъли лабингдан ўпардим мен қилиб юз илтижо,
Ошиқ аҳлининг азалдан асли қонли жигари.

Бўлдим оввораю ҳайрону паришону хафа,
Қилди зулфингни пароканда насими саҳари.

Бораман гоҳида вайрона, гоҳи саҳро сари,
Эй Худо, тинчир қачон оламини бу дарбадари?!.

ГУЛИ БЕРАҲМ

Эй гули бераҳм, бағишла назар,
Кетасан олдимдан атай беҳабар.
Не учун олдимдан, ахир, қочасан?
Ханда қилиб ёвга қучоқ очасан?

Эй гули бераҳм!

Ўрганиб ишқингда мудом дилрабо,
Ўрганиб олдим ишқ равишини то.
Кўйи висолингда қилиб дарбадар,
Қон этасан-ей жигарим бу қадар?

Эй гули бераҳм!

Эй санами шўҳи ситамкор ўзинг,
Озгина ўтир ёнима ёр ўзинг.
Қайга қиласан яна азми сафар,
Ох, яна қонга тўладими жигар?

Эй гули бераҳм!

ЭЙ ДИЛИ БИРЁН

Эй дили бирён, эй дили бирён,
Ўртади сени ҳасрати жонон.
Хаста қилибди, хаста қилибди
Дарди ўшал гунчалабу моҳи дурахшон¹.

Бир нигоҳинг ўқи эди қотили жоним,
Маст кўзинг олди менинг тобу тавоним².
Борасан сархуш, борасан сархуш,
Қўлингда қадах, ўзинг эса масту ғазалхон.
Эй дили бирён.

Тоза гулим, менга қачонгача бу озор?
Жабру ситам қачонгача чекар дили зор?
Бас, бу жафо тугарми ҳеч дилбару дилдор?
Кетдинг қошимдан, кетдинг қошимдан,
Олди дилимни-ку ўшал наргиси фаттон³,
Эй дили бирён!

ҚАМАР БУ ЕРДАДИР

Кўрлигидан чархи фалак кўзи қамар⁴ бу ердадир,
Энди, Худо ҳаққи, қамар токи сахар бу ердадир.

Аста қулоғига фалакнинг денг бу банда номидан
Бу кеча муштоқ бўлибон кутма, қамар бу ердадир.

Бу кеча меҳмони азизнинг юзини кўрмоқ учун
Тому эшикдан чиқариб бошни шаҳар бу ердадир.

Интиламан бу шам сари шавқ ила мен – бечора жон,
Парвонадек ёзиб қанот, чунки қамар бу ердадир.

¹ Моҳи дурахшон – порлоқ, тўлиқ ой; мажозан: гўзал маҳбуба.

² Тобу тавон – тобу тоқат, сабр, чидам, бардош.

³ Наргиси фаттон – шўх, ўйноқи, жоду кўз.

⁴ Қамар – ой.

МАСТИ НОЗ

Агар зулмингнинг дастидан ўларман,
Қиёматда этагингдан тутарман.
“Бу менинг қотилим!” – дерман Худога,
Қасосимни ўзим сендан оларман.

Сен масти нози, Лайло,
Ажаб таннози Лайло!
Ҳажринг аро ўлимга бўлдим рози,
Қилмасанг ўйин соз-е!

Қўлингда ихтиёри дўстинг, эй шўх,
Дилимни олди кўзи мастинг, эй шўх.
Бўғизланган кушдек типирчилар дил,
Бок: ўлдирди қоши пайвастинг, эй шўх.

Сен масти нози, Лайло,
Ажаб таннози Лайло!
Ҳажринг аро ўлимга бўлдим рози,
Қилмасанг ўйин соз-е!

ДИЛНИ ОЛАДИ

Баланд бўйинг нигоҳни толиқтиради, эй хур,
Гўзал хуснинг кўзларга бағишлар равшанлик, нур.

Дилни олади, дилни,
Шу кўзлари бодоминг,
Шу зулфи мисли шоминг.

Гул барги каби юзинг Мусҳаф¹ менга, дин менга,
Тозалиқда кокилинг сунбули мушкин менга.

Дилни олади, дилни,
Карашмаю нозларинг,
Ширин-ширин сўзларинг.

¹ М у с х а ф – Курьон.

Гўзалларнинг сафида сендан узмайман кўзим,
Сендан бўлмайман жудо, сенга дил бердим ўзим.

Дилни олади, дилни,
Ҳам сулҳу ҳам жангинг-ей,
Либоси хушрангинг-ей!

КЕЛДИ НАВБАҲОР

Анор гулга кирди – келди навбахор,
Кел, гулзор сайрига чиқайлик, дилдор.
Кел, кел, Худо ҳаққи, ёри дилозор,
Етар қаҳру ғазаб, жафою озор.

Кел, эй соқий, тўлат майга жомимни,
Сабо, ёрга олиб бор пайғомимни.
Айт, ўшал тунни ёритгувчи шамга:
Ёрит юзинг нуридан бу шомимни!

Юзингдан даврамизни айла равшан,
Фироқдан ёқма кўнгилларда гулхан.
Агар бошдан-оёқ оламни олсанг,
Дилимиз оғритишга етмас, билсанг!

АЛЛА ҚЎШИҒИ

Жоним болам, алла-ё!
Жоним болам, алла-ё!

Онагинанг қошингда,
Парвонадир бошингда.
Сочинг силар орзуда,
Сен ётасан уйкуда.

О лалу, лалу, лалу!¹
О лалу, лалу, лалу!

¹ Л а л у – алла қўшиғи.

ОЛМА ГУЛИМ

Эй ёрижон, сен олдинг ақлу хушим,
Овозингга тўладир ўнгу тушим.
Қўлимдан туту олиб бор бозорга,
Бонг ур: сотмокдир ошигимни ишим!

Олма гулим, олма гул,
Олма гулим, олма гул.
Бир донаси кўксимда,
Олма гулим, олма гул.

Кўзимнинг косаси сенинг саройинг,
Кўз ораси қадам қўйишга жойинг.
Хавфим шунданки, гофил қолмагайсан,
Тегиб киприк, оғритмасин-да пойинг.

Олма гулим, олма гул,
Олма гулим, олма гул.
Бир донаси кўксимда,
Олма гулим, олма гул.

Бўлай қурбон сенга, эй ёри ҳамдил,
Ғамингни чекаман манзилма-манзил.
Қилиб ёдим қаю манзилга кирсанг,
Худо ҳаққи, ичарман заҳри қотил.

Олма гулим, олма гул,
Олма гулим, олма гул.
Бир донаси кўксимда,
Олма гулим, олма гул.

БУЛБУЛЧА

Куйла, куйла, булбулча,
Ўтди кишу қаҳратон.
Сандал олинди, шўрлик
Фақирлар кулди шодон.

Қандай гўзал баҳордир,
Вақти гули анордир.
Мерган бўлар болалар,
Қизлар-чи, лахтак ўйнар.

Бибижон, бўл эҳтиёт,
Кўзангни куч шу захот.
Қизингни ол ичкари,
Ўғлингни кўй ташқари.

ТАРОНА

I

Юлдуз кундуз чиққан он,
Ларзага кирди бу жон.
Кўнғирок қилган эдим,
Келди соҳиб кўмондон.

Чиқиб поездга елдим,
Дедоди сари келдим.
Аскарлик бўлди қисмат,
Рухсат бермадинг – билдим.

Калта кўйлагинг, зебо,
Жонимга бўлди бало.
Тилгинангнинг учидан
Бир бўса айла ато.

II

Бедона бўлиб учдим,
Шолипоянгга тушдим.

Тақдиргинам курсин-ей,
Ватандан айро тушдим.

Бедона бир сиқим пар,
Ҳаммалари сарбасар.
Бир кўрдим дийдорини,
Яна бўлдим дарбадар.

Эгарланглар отларни,
Эгалланг равогларни.
Димоғини чоғ қилинг,
Келган паризодларни.

ЁР ЁДИ

Қиларман кумридай ку-ку, сени ёд айлаб, эй жонон,
Қиларман нола булбулдек юзингнинг ишқида ҳар он

Агар киприк тиғин урсанг, жигарга ёки отсанг ўқ,
Мен истарман қошингнинг ханжари этса яна яксон.

Агар чорлаб жаҳон зеболарини ёнма-ён қўйса,
Қачон бир тола сочингга бўлишга тенг топар имкон?

Ширин уйкуда ётибсан, сира келмайди уйғотгим,
Бу икки жангари кўзинг бало кўзғар, қилар исён.

Йўлинг тушса агар ёрим тарафга, бир бор, эй элчи,
Дегил: “Мискин дуоғўйинг чекар оху фиғон гирён”.

ҚЎШХОТИНЛИ ҚЎШИҒИ

На қўйлак, на чопоним бор,
На гўру на кафаним бор.
На идиш, на шол бир дона,
На бир тароқ, на бир ойна.

Менинг икки хотиним бор,
Шундай бўлгач, не ғамим бор!

На огзида тиши бордир,
На бир яхши иши бордир.
Кўз йўғу тил заҳар доим,
Саёқ итдек хураар доим.

Менинг икки хотиним бор,
Шундай бўлгач, не ғамим бор!

Бири девонаю содда,
Бири бўлса аҳмоқ жуда.
Бири эллиқдан ўтгандир,
Бири саксонға етгандир.

Менинг икки хотиним бор,
Шундай бўлгач, не ғамим бор!

Қилиб жанжал қачон чарчар?
Мисоли тош бошим янчар?
Керак бу шармандалиқдан,
Мусулмонлар, қилмоқ ҳазар.

Менинг икки хотиним бор,
Шундай бўлгач, не ғамим бор!

На кўйлак, на чопоним бор,
На гўру на кафаним бор.
На идиш, на шол бир дона,
На бир тароқ, на бир ойна.

Менинг икки хотиним бор,
Шундай бўлгач, не ғамим бор!

ХОТИН ШИКОЯТИ

Ориғу қоқ бир хўрозим – боши ларзоним бор,
Дастидан кўксим аро юз доғи пинхоним бор,
Ох, Худую вох, Худо – ҳоли паришоним бор,
Бир нодон эрим бор, бир нодон эрим

Эргинам ўйнаб қимор, бир-икки сўм ютса агар,
Янги каптар олгани дарҳол бозорга чопар.
Ох, Худую вох, Худо – ҳоли паришоним бор,
Бир нодон эрим бор, бир нодон эрим

Дейди: ғар кирсанг эшикдан на чою, на ноним бор,
Тош билан урар бошимга – ларзада жоним бор,
Ох, Худую вох, Худо – ҳоли паришоним бор,
Бир нодон эрим бор, бир нодон эрим

Қайсару аҳмоқ бўлибди йўқотиб ақлини шум,
Вақту бемаҳал келиб бошимга айлар ғум-ғум.
Ох, Худую вох, Худо – ҳоли паришоним бор,
Бир нодон эрим бор, бир нодон эрим

Йўқ на бир ховуч гуруч уйимда, на бир бурда нон,
Келади тун ярмида бошлаб уйга меҳмон.
Ох, Худую вох, Худо – ҳоли паришоним бор,
Бир нодон эрим бор, бир нодон эрим

Худди оч жўжа каби бир кўзи гирёним бор,
Эргинамнинг дастидан ашки фаровоним бор,
Ох, Худую вох, Худо – ҳоли паришоним бор,
Бир нодон эрим бор, бир нодон эрим

ХАРИД ОРЗУСИ

Хоним учун атру бўёк, мушку анбар оламан,
Бўлса Кобул бозорида не муяссар оламан.

Мис қозонни сотадирман ёрга гул олмоқ учун,
Ҳам гулоб, пардоз столини муқаррар оламан.

Мен вакил бўлиб яна қишлоққа сайлансам агар,
Лоласафдардан¹ маликамга деб ерлар оламан.

Етса Ҳошими хунармандга агар кучим менинг,
Бўйнига бир янги маржон – дурру гавҳар оламан.

Мактубингга, бўлмаса пул, қандайин имзо қўйй,
Янги шаҳар барпо этиб, тошу мрамар оламан.

Менга боғлиқдир иши қассобу дўкондорнинг,
Дону мошу гўштни текинга аксар оламан.

ЖЎХОРИ

Жўхорижон, жўхори,
Марварид тўла бир чўп.
Жўхорижон, жўхори,
Мазалисан ҳаддан кўп.

Пистаси ғиж-ғиж дона,
Кокили паришон-а.
Заминни айлади маст,
Бу жилваи бир дона.

Олгил, оға, жўхори,
Егил, оға, жўхори.
Мазалисан мунчалик,
Жўхорижон, жўхори.

Экин баҳорда хушдир,
Жўхори кўрда хушдир.
Болалар еса қувнаб
Айни баҳорда хушдир.

Олгил, оға, жўхори,
Егил, оға, жўхори.
Мазалисан мунчалик,
Жўхорижон, жўхори.

¹ Л о л а с а ф д а р – Кобул атрофидаги жой номи.

Жўхори кокил каби,
Сояси сунбул каби.
Кел, қовурамиз уни,
То очилсин гул каби.

Олгил, оға, жўхори,
Егил, оға, жўхори.
Мазалисан мунчалик,
Жўхорижон, жўхори.

СУМАЛАК

Нақарот:

Сумалак қайнар,
Ковлаймиз тинмай,
Ёнидан жилмай,
Одамлар ухлар.

Сумалак бу – назри баҳор,
Байрам қилар кимки бедор,
Хурсандчилик йилда бир бор,
Кейинги йил, ё насиб!

Нақарот:

Орзуга тўла бу тун,
Сумалак қайнар бетин,
Хурсандчилик кияр тун,
Кейинги йил, ё насиб!

Нақарот:

Шакар каби шириндир,
Ўз-ўзича рангиндир,
Таъмида нуқс йўқ ҳеч бир,
Кейинги йил, ё насиб!

Нақарот:

Кўриниши бирам хуш,
Қарасанг – уради жўш,
.....¹
Кейинги йил, ё насиб!

Нақарот:

Мавсуми айшу баҳор,
Боиси тахту шиор,
Қизлар давраси қатор,
Кейинги йил, ё насиб!

¹ Бу сатр аслиятда йўқ

ТҮРТЛИКЛАР

1

Эй ёр, кўзинг хумордир,
Кўксинг узра анордир.
Бу тун кўнглим кушини
Овлаш тилагинг бордир.

2

Чалолмайман созингни,
Кўтараман нозингни.
Қайчи уриб сочингга,
Қилардим пардозингни.

3

Тут теради қизгина,
Бармоқларида хина.
Дуо айланг, бўлайлик
Бизлар сийнама-сийна.

4

Кўзинг қора шундоғам,
Сурма қўйиб нетарсан?
Бошқа ёринг бор экан,
Мени суйиб нетарсан?

5

Маланг¹-маланг келибди.
Тоғлар баланд келибди.
Оёғига ёримнинг
Этиги танг келибди.

6

Катта-катта кўзларинг
Жонга бало бўлибди.
Тил учидан бир бўса
Унга даво бўлибди.

¹ М а л а н г – 1) дарвеш; факир; 2) ошиқ.

7

Кел, эй, ширинзабоним,
Ороми дилу жоним.
Жо бўлди сенинг ишқинг
То мағзи устухоним.

8

Шод бўлиб дилим келди,
Бир даста гулим келди.
Мен бечорани излаб,
Шайдо булбулим келди.

9

Агар келсанг нахорга,
Олиб борай Мазорга.
Туфли олиб берайин
Ўзим севимли ёрга.

10

Баланд кўтаринг зинани,
Қиздиринг ҳаммомхонани.
Тун ҳам ярмидан ўтди-ку,
Ечинг бандини сийнани.

11

Мен емайман нонингни,
Кўтар дастурхонингни!
Менга етар шу хона,
Лабингдан ўпай қона.

12

Киргандим боғга аста,
Турар бир шоқол пастда.
Қулоғига отсам тош,
Қулоғи бўлди хаста.

13

Жума туни омадли,
Лек пишган ош келмади.
Туз кўп урсам, шўр бўлди,
Душман кўзи кўр бўлди.

14

Оғам қилиб шикоят,
Қушча олди ниҳоят.
Қушча бир дона эди,
Дилим девона эди.

15

Тарик экилган майдон,
Бир куш юрар териб дон.
Икки ёши ўтган чол
Уни тутолмай сарсон.

16

Оқ арғумокка етдим,
Қимор ўйнашга кетдим.
Дурдонанинг дастидан
Ўзим қаландар этдим.

17

Мен Яккатутдан учдим,
Бориб Кобулга тушдим.
Ёргинамнинг дастидан
Чилим билан қовушдим.

18

Костюминг уйингда,
Яқинлар йўқ ўйингда.
Менинг ёриммисан-йўқ,
Мен ёр дейман, бўйингдан!

19

Тимқорадир қароғинг,
Онанг кўрмасин доғинг.
Онанг кўрса-кўрмаса,
Кўрмаса бас ўртогинг.

20

Келай том бошига, бас,
Мен шунчаки дўст эмас.
Мендан ҳеч қўрқма, дилдор,
Бўлгум ёри вафодор.

21

Қора қоши хамингдан,
Ўлиб бўлдим ғамингдан.
Қиёмат куни, жоним,
Бўйнингда менинг қоним!

22

Уйинг ёнида тут бор,
Холингга мен гирифтор.
Агар қошингда ўлсам,
Йўқ ўзга армоним, ёр!

23

Ариғингдан олдим сув,
Сиринг менга қоронғу.
Сенинг ҳеч бир айбинг йўқ,
Юзинг анор гули-ку.

24

Ёмғирни қуйди осмон,
Панага ўтди жонон.
Бир бўса олмоқ бўлсам,
Кўзлари бўлди гирён.

25

Дўстим, қўлингда зангдир,
Юрагим сенга банддир.
Аста-аста қадам бос,
Донинг шарбати қанддир.

26

Эй йигит, менда бордир майл,
Қилайлик бирга-бирга сайр.
Ё кулиб, ё қилиб зори
Кучай бир – кўрмасин ғайр.

27

Йигит, юртинг Мазорми?
Сўйган қўйинг ҳисорми?¹
Мен сенга бўлдим ошиқ,
Хабаринг йўқми-борми?

28

Менинг юртим Шибиргон,
Шеърларим бор фаровон.
Бир нечасин ўқийман,
Эшит ўзинг, Насринжон!

29

Савдогар ошноймдир,
Шундан оху войимдир.
Жойимни сўрасангиз,
Шумтол ости жойимдир.

30

Хатлондан, ҳо, келдингми?
Юзи қаро келдингми?
Оввора, зор келдингми?
Қуп-қуруқ, хор келдингми?

¹ Тоҷикистоннинг Ҳисор ҳудудига етиштириладиган қўй тури.

31

Тимқора кўзларинг маст,
Қизил лабинг майпараст.
Кўлингда тилла занжир,
Мени телба қилар, дўст!

32

Хумор кўзинг олар жон,
Қошларинг мисли илон.
Мени қилди девона
Садаф тишинг, санамжон!

33

Кел, эй, кел, эй жонона,
Уйдан чиқ бир замона.
Нозик бармоқларингда
Игнаю ангишвона.

34

Сув келтирдим – лойи йўк,
Не иш қилсам, пойи¹ йўк.
Укам кўлига тилло –
Соат тақар жойи йўк.

35

Сени кўрдим йирокдан,
Нур етгандай чирокдан.
Охир сенга уйланиб,
Қутулгайман фирокдан.

36

Баланддан оқин келар,
Ош ҳиди яқин келар.
Ҳовлиларни супуринг,
Бу уйга келин келар.

¹ Пой – бу ерда: охир, ниҳоя.

37

Баланд боққа еларсан,
Кимни ҳамроҳ қиларсан?
Хабарчингни қил йўлдош,
Сурма қўйиб, қаламқош.

38

Сочинг ёзиқ елкангда,
Дўппи олсин аканг-да!
Бир кечага беринг жой,
Совғамга ҳам қаранг-да!

39

Самоварнинг суви жўш¹,
Беш афгоний² – чорак гўш(т).
Омон бўлинг, жўралар,
Бирга бўлиш қандай хуш!

40

Соч ёзиб, дил хуш этдинг,
Бизни фаромуш этдинг.
Шундай ойдин кечада,
Хўш, кимни оғуш этдинг?

41

Боғлама кокилингни,
Қўй, у паришон бўлсин.
Бошим кўз устига қўй,
У азиз меҳмон бўлсин.

42

Мен билмайман созингни,
Кўтараман нозингни.
Ўтди бир йилу бир ой,
Топмадим мижозингни.

¹ Ж ў ш – қайноқ, қайнаган.

² А ф г о н и й – афгон пул бирлиги.

43

Суфа тахт – супурилган,
Бодом гули сепилган.
Омон бўлсанг, Қандижон,
Сарполаринг тикилган.

44

Узоқдан келар ўшал,
Ним жилмайиб ҳар маҳал.
Деворга чизсам расмин,
Кўринар жуда гўзал.

45

Узоқдан кўринар ёр,
Табассуми бетакрор.
Қаердандир бу золим,
Холига жон бергим бор.

46

Кўрдим гўзал нозанин,
Ўлтириб элайди ун.
Унини ташлаб қочди,
Бир бўса сўрасам – чин.

47

Эй гўзалим, гул юзим,
Мен – токману сен – узум.
Бош-бош узум ҳар шохда –
Осилиб турар, кўзим.

48

Қуёш юзли жонона,
Нима тикияпсан яна?
Сенга рўмол тикаман
Ва ишқингда куяман.

49

Жонона, хуш келибсан,
Ишкамишдан елибсан.
Сени согинганимни
Чин дилдан ҳис қилибсан.

50

Тишларинг мисли гавҳар,
Сўзласанг – тўкилар зар.
Сенга ошиқ бўлибман,
Хабаринг борми, дилбар?

51

Сочингдир жингалак, ёр,
Юзинг мисли малак, ёр.
Бўйинг нафис чечак, ёр,
Баланд қадинг терак, ёр.

52

Ёнимда ўлтир, эй гул,
Мен куйлай мисли булбул.
Манзилга бежавотир
Етиб ол, сочи сунбул.

53

Эгнингда янги костюм,
Қизиқтирмайди ҳеч ким.
Тегасанми ёки йўқ,
Жавоб бер менга, золим?!

54

Масту хумор кўзларинг
Афсона қилди мени.
Илон каби қошларинг
Девона қилди мени.

55

Мени ранжитма, ошиқ,
Менда қаноту пар йўқ.
Ҳолимга бир назар қил:
Уйқум токи сахар йўқ.

56

Мен бугун Навбаҳорда
Пари каби ёр кўрдим.
Юзи мисли қизил ой,
Кўзлари хумор кўрдим.

57

Жонона менга жондир,
Боғи унинг бўстондир.
Қўйнига қўл юборсам,
Гўёки зимистондир¹.

58

Бўстондан хона кетди,
Ойи ягона кетди.
Менга айтмасдан бир сўз,
Соч тараб, мана, кетди.

59

Поездда қилдим сафар
Ёнимга олиб ёрни.
Эй ёр, ёзиб сочингни
Хароб этма Мазорни.

60

Супа юзи суприлган,
Бодом гули сепилган.
Гул банди боши узра
Мисли гулоб етилган.

¹ Зимистон — киш.

61

Мен довондан келарман,
Йўлда улов кутарман.
Севикли ёримни деб,
Икки йилки, навкарман.

62

Шин йўлидан келдим мен,
Ўқиб пешин намозин.
Сенга жуда ярашар
Шу қора кўйлагинг – чин.

63

Овозим хаста бўлмиш,
Дилим шикаста бўлмиш.
Сенга айтсам, гўзал ёр,
Шикорим баста¹ бўлмиш.

64

Дона, дона, бир дона,
Қани, бор саломхона.
Ҳар қанча хизмат қилсак,
Эл билмас, эй мардона!

65

Келдик ариқ ёқалаб,
Лочин кувиб эрталаб.
Лочин ови бахона,
Асли биз дийдорталаб.

66

Кел, эй, кел, эй жонона,
Бир нафас тарк эт хона.
Дурдонанинг кўйида
Бўлдим охир девона.

¹ Баста – боғлик.

67

Ажаб, ажаб замона,
Тахтим галаш ҳар она.
Агар у қўлдан кетса,
Доғи қолар пинҳона.

68

Сочинг банддан жудо қил,
Менга қара – имо қил.
Мазор бораман, эркам,
Мени яна дуо қил.

69

Кўзларинг катта-катта,
Пахлавондай, албатга.
Учирсанг бир қошингни,
Жон фидо шу фурсатда!

70

Сув келтирдим Оқчадан¹,
Чодир урдим боғчада.
Сенинг дастингдан, золим,
Ўлтираман тоқчада.

71

Бу сарик гулга қара,
Қоқ ўртасида парда.
Гапга айланмас тилим,
Эй золим, сен бор ерда.

72

Келдик тушиб дарадан,
Ёр кўзлари қора-да.
Ёрнинг қора кўзидан
Юрак-багрим пора-да.

¹ Оқча – туман номи.

73

Худо ҳаққи, зарим йўқ,
Ўзимдан хабарим йўқ.
Қабримдан кўтарай бош,
Сўраб келсанг, қаламқош.

74

Бордим Рашид боғига,
Куйиб қизлар доғига.
Ўлай десам ҳайдади
Қарамай сўл-соғига.

75

Осмон тўла юлдузлар,
Ой чиқмади, тўлмади.
Осмонда юз минг юлдуз,
Ёрим пайдо бўлмади.

76

Уйимга келди меҳмон,
Кўз қиссам чиқди шу он.
Дилим дардини олди
Ўша ёшгина жонон.

77

Гулим, кўзгал жойингдан,
Айланайин бўйингдан.
Кийиб шол, ўраб рўмол,
Совуқ қотдим пойингда¹.

78

Сочинг тараб, жонона,
Қара моҳи тобона.
Келиб қолдик Кобулга
Қидириб суву дона.

¹ П о й – оёқ; бу ерда: оёқ остида, кўйида, ихтиёрида.

79

Чойингни ич, суманбар,
Нима десанг, шу бўлар.
Шу ҳалқа-ҳалқа сочинг
Кўзимга хуш кўринар.

80

Ёр тут терар – иболи,
Бармоқлари ҳиноли.
Гоҳида тут теради,
Гоҳи кино кўради.

81

Остимда эски бўйра,
Мавж уради бу дарё.
Бу ерда ҳеч кимим йўқ,
Ўзинг суянчим, Худо!

82

Келдим саҳродан ўйнаб,
Кўрдим тўтию майна.
Чўри бўлдим қўлида,
Қадрим билмади қийнаб.

83

Тушиб келдим довондан,
Машина кутаман ман.
Мошин чиқсин юқори,
Мен шу қизнинг хуштори.

84

Сени биродар дерман,
Хонақоҳ юборарман.
Қайтсанг мулло бўлиб сен,
Ёнингда дарс ўқирман.

85

Гулим, қади хамингдан,
Ўлар бўлдим ғамингдан.
Қиёмат куни менинг
Қонимдир гарданингда.

86

Кун қайтди-ю, кирди шом,
Ёр, фойтун бўлди равон.
Фойтунни ким ҳайдайди?
Беғонамас, Лайложон?

87

Шибирғон кўприги мана,
Катта шаҳар Маймана.
Ёшлар туфайли Кобул
Обод бўлади яна.

ЛАНДЭЙЛАР

1

Тоғ бағрида очилган, эй гул,
Сенга мен бераман сув, сен кимга берасан дил?!

2

Эрга карвон юки боғланар,
Дашт гуллари этагинг ўпишга чоғланар.

3

Бир сават гул келтир, соябон –
Ясай ундан бошим узра, эй оромижон!

4

Йиглайди дил мисоли гўдак,
Унга ўзга боғчаларнинг гуллари керак.

5

Ёримнинг келиши овоза бўлди,
Замин бахмал бўлиб, йўллар гулларга тўлди.

6

Кўзларинг худди гул тугуни,
Кўй, гуллар очилсин – киприк тўсмасин уни.

7

Гуллар ичра ётар махбубам,
Оғзимнинг шабнами унга ёғсайди шу дам.

8

Гул васлига тўяр парвона,
Боғбон, мени маҳрум этиб, қилдинг гирёна.

9

Ёр қўлимдан гул олмас нечун?
Юлдузларни юбораман сулҳ тузиш учун.

10

Менга даштда гул ярат, Худо,
То шод этсин ёрнинг кўйидан эсан сабо.

11

Ўтар хуснинг баҳори, бону,
Лекин куйган кўнгил доғи қолади мангу.

12

Гулоб андишасида мудом
Шўх кизлар тўхташиб, богбонга берар салом.

13

Жамолингдан улги олмиш гул,
Бутасидан жудо қилсам, қўл синсин буткул.

14

Гулоб қилганингни мен учун,
Садқанг бўлай, кўрди кўнгли ёмонлар бутун.

15

Қаддинг кунгабоқар каби хам,
Уни ростлагунча керак ярим кун вақт хам.

16

Мени гулоб гули қил, Худо,
Юлиб-юлиб олсин мени севар ёрим то.

17

Мен гўзалман гулоб гулидан,
Эй ёр, келтирма гулларнинг хилма-хилидан!

18

Сўлган гулдек ётардим йўлда,
Ёр кўтарди – яшнадим яна гўзал қўлда.

19

Ё Раб, кўпми гуноҳим шунча?
Бошқа барча гул бўлди-ю, мен ҳануз гунча.

20

Суғорсам ҳам сут билан ҳатто,
Хазон урган бу боғимда гул унмас асло.

21

Эй қалбимнинг гули, кел буён,
Эл баҳорни байрам қилар, мен ғамгин ҳамон.

22

Гулдай зулфинг юзларингга ёз,
Жон узаётган бўлса-да, ёр тузалар боз.

23

Юзинг гулдир, кўзинг эса шам,
Бўлайми булбул ё парвона – билмайман ҳам?

24

Сув бўйида гул бўлсанг қани!
Тўйиб-тўйиб ҳидласам келиб сув олгани.

25

Кел, қалбим узра гул бўл, дилбар,
Очилтирай сени кулгим билан ҳар сахар.

26

Қошингдаман – гулим кўлимда,
Ё гулим ол, ё бер рухсат қолмай йўлимдан.

27

Баҳор келди – очилди гуллар,
Хазон урган дил ғунчаси бужмайиб турар.

28

Майвандда гар бўлмадинг шаҳид,
Тақдир расво қилишга сени асрар, ношуд!

29

Не қиласиз урмасдан шамшир,
Афгон онаси сутин эмгансиз-ку, ахир?!

30

Қора сочим бўлса ҳам увол,
Ёрни ватан жангидан қайтармайман ҳеч маҳал.

31

Қиндан қилич чиқса, ўйна хўп,
Мен тенгдошларимга кулган эдим жуда кўп.

32

Тўйда юзинг ўгирма, жоним,
Тенгдошларим менга таъна қилар ҳар они.

33

Мажруҳ қайтсанг ватан жангидан,
Яраларинг битгунича бўса олгум ман.

34

Жангдан мағлуб бўлиб қайтди ёр,
Афсус, унга кеча бўса бердим-да бекор.

35

Ёрим жангдан қайтди ярадор,
Энди мағрур кўкрак кериб юраман ошкор.

36

Бизнинг ғунча каби бу дудок
Бировларга асирликни бергандир талок.

37

Юртга фидо қилди бошин ёр,
Сочим тори билан тикай кафанини зор.

38

Қондан қизил, ўтдан қора бўл,
Шарманда бўлиб соғ қайтганингдан шу маъқул.

39

Ким ўзни ёв ўкига тутар,
Ўша ошиқдир, ё маъшукдир – ўзга нетар?!

40

Қилич уру, бўлгил музаффар,
Ёшлар ўлар қиличдан агар бўлмаса зафар.

41

Вақт келарки, ўшанда, эй ёр,
Милтиқ, қилич олиб жангга бормоклик ҳам бор.

42

Эй ой, чику нур соч мунаввар,
Ёр зулмат тунларда баланд тоғларда юрар.

43

Ой нурида бўса ол, эй ёр,
Фақат манглайдаги сочим тўзгитма зинҳор.

44

Эй ой, нега бўлай миннатдор,
Холи соясида бўса ўғирлашим бор!

45

Фалак тоқига юксалди ой,
Келмас кўзимга уйку ёрсиз ҳеч, хойнахой.

46

Ташлаб кетди ҳар икки санам,
Йиғлар тоғ тошларию дашт гиёҳлари ҳам.

47

Сафар хайрли бўлмасин энди,
Лаъл лабинг ширин уйкуда қолдириб кетди.

48

Юқорида баланддир фарёд,
Бемор бор ё бир ошиқ сафар қилар, хайхот!

49

Баландга чиқ, ошиқона бок:
Мусофирлар карвони қайда илар оёқ?

50

Яхшилик тилайман кетса ёр,
У зулфимга ошиқ, яна бўлар гирифтор.

51

Ёқар ярим тундаги наво,
Киши ошиқ бўлса, ёт элда мусофир ё.

52

Мен эртага кўчаман тагин,
Бошимда юк, дилда эса кўтариб ғамим.

53

Зулфим бурадим – емади тоб,
Мусофир ёрга, илоҳо, тегмасин нобоп.

54

Боис борлигига жисмда жон,
Сенинг келишингдан хабар бераман, жонон!

55

Ғаминг ҳамроҳ менга яхшиям,
Ҳижрон сафарида мени ўлдирар бу ғам.

56

Гул қўлимда бўлмоқда хазон,
Мусофир юрда йўқ тақдим қилгали инсон.

57

Ярим тунда етдим қишлоққа,
Ким бор уйқудаги ёрни бедор қилмоққа.

58

Бугун сафар қиламан ёр деб,
Худоё, йўл танобини қўйсанг-чи тортиб!

59

Қўлингни тут бир бор қўлимга,
Қўлинг тутиш қўпдан орзу эди кўнглимда.

60

Ортга қайтсин мусофир ёрим,
Етар, ортиқ ситам этма, етмас мадорим.

61

Сен қай юртни этасан равшан,
Ҳажринг зулматида кутиб ўлтирибман ман.

62

Жудолик олдида икки йўл:
Жудоликка тоб йўқ, қилай ўлимни қабул.

63

Тоза эдим баҳор гулидан,
Хазон баргидек сарғайдим ҳажринг елидан.

64

Лабинг шарбат қилу тут менга,
Ҳажр йўлида мадад бўлсин чанқоғим енга.

65

Эй бегона офтоб – заъфарон,
Хасталардан салом етказ соғларга ҳамон.

66

Ҳажринг ўти ёқди мени ёр,
Васлинг муздай сувин ичиб, кейин ўлгим бор.

67

Билсам эди – нимадир ҳижрон,
Ёр қўлин тутиб, ундан ажралмасдим ҳеч он.

68

Менман ўша хумор кўз жонон,
Ёрдан узоқдаман – шунга рангим заъфарон.

69

Ё қилинг ёрга яқин, ошно,
Ё ювинг умр варағини – бўлайин фано.

70

Эй ватандан узоқ тушган ёр,
Қиёфанг унутдим, фақат исминг ёдда бор.

71

Мен айтардим: фироқ – ҳақиқат,
Хомтама ёрим бу гапга куларди фақат.

72

Оғир бемор, Ҳақ берсин шифо!
Келиб кўролмайман, уйда қиламан дуо.

73

Ҳажр ўлдирар, ёқар васли-да,
Телбаман – ҳар иккисига тоб йўқ аслида.

74

Ёрнинг уйи офтоб томонда,
Офтоб ҳар тонг ёр саломин келтирар менга.

75

Хаёлингни тушда кўриб ёр,
Уйғониб ярим тунда, тонггача чекаман зор.

76

Дийдор гул ғунчаси эмас, то
Узиб элчи билан ёрингга юборсанг, о!

77

Ҳаво тўла қадах ёр васли,
На унга етиб бўлади, на тўйиб асли.

78

Эй мусофир йўлчи, азизим,
Васлимдан тўйдингми, яна очай ё юзим?

79

Сафар қилдинг, этмадим парво,
Дийдор доимий деб кўнглим тўқ эди, жоно!

80

Шошил, агар истасанг дийдор,
Умр кемаси ғарқ – тахтада турибман ночор.

81

Бу гиёҳнинг ҳар барги даво,
Қизлар этаги тегиб ўтар унга доимо.

82

Кўрмоқ бўлсанг, сув бўйига кел,
Кўзам сувга тўлдираман қўлда секин, бил.

83

Гулим сувга тушди, эй жонон,
Боғла сувнинг йўлларини – кетди сен томон.

84

Сувда оқар кип-қизил рўмол,
Ўт сув ичра қолибди, деб қилдим хаёл.

85

Зулфим торин олиб кетди сув,
Сувга назар сол агар кўриш бўлса орзу.

86

Сув бўйида не офат кўпти?
Ёр билан кичик синглиси у томон ўтди.

87

Сен деб бўлдим тухматга дучор,
Ҳақиқат йўлида тонма севгимдан, эй ёр!

88

Сен бошладинг ишқни, мен эмас,
Тухматга қолгач, мени қийнайсан ҳар нафас.

89

Бир тухматдан юзинг саргаймиш,
Либосдай ўраган мени тухмату миш-миш.

90

Ҳусну ёшлик куяди ғамда,
Йигитлар ўлар мен деб – қотилман оламда.

91

Либос эмас, эскирса ғаминг,
Менга ҳаёт ҳисобида ғаминг ҳар доим.

92

Тасаввурда қилдим ўзни шох,
Кўз очсам: бир яланғочман вайронада, воҳ!

93

Мажруҳ кушга шифо бер, Худо,
У қанотли кушлар билан парвоз қилсин то.

94

Топсанг шифо – қўлласа Худо,
Бу – бадбахт, ошиғи ўлар, дейдилар, аммо.

95

Дардим бедаво – йўқ иситмам,
Хам зулфлари насимидан касаллигим ҳам.

96

Фарёд қилсам, бермайсан жавоб,
Топмассан дунё кезиб бир кун мени, махтоб!

97

Ёр ўралар қизил кафанга,
Ёмғир бўлиб вужудимдан ёғар аланга.

98

Қора гўрга кирди йигитлар,
Кўр бўлсин қизлар қора либос киймаса гар.

99

Таним менинг монанди ҳино:
Ташдан оппоқ кўринса-да, ичдан қон, аммо.

100

У қирғокда намоз ўқир ёр,
Сочи ерга тегар – қабул бўлмасин зинҳор.

101

Бу чақимчи мени хор қилмиш,
Кўйлаги қабо¹ бўлсин – иши ёқа йиртиш.

102

Ёр ҳазилни тушунмас асло,
Сочим билан урсам хафа бўлар у барно.

103

Элчилардан кўрмадим фойда,
Энди ниёз этагин ёман ҳар жойда.

104

Тонг ўчоғига ўт ёқди эл,
Кўндирай деб ёрни ўтирибман мен ғофил.

105

Ярашайлик яна, севгилим,
Ўлим мени таъқиб этар – қолмайлик маҳрум.

106

Тенгдошлару дўстлар бер, Худо,
Фақру бадбахтлик келса, ўтказай кулиб то.

107

Табассум қил шод бўлиб, жоно,
Эрта ҳайит – сенга лабларимдан бергум жой.

108

Эй номурод, кел, ўпай бир бор,
Сенинг хуснинг, менинг зорим мангу қолмас, ёр!

109

Бир кулгимдан маст бўлсанг, эй ёр,
Агар бўса берсам, девона бўлишинг бор.

¹ Қ а б о – эркакларнинг олди очик узун камзули.

110

Назр қилай бир бўса сенга,
Нега кўзам туртиб, сув тўкасан устимга.

111

Ёр эгардан эгилди менга,
Мен ҳам қўл учида бўса йўллайман унга.

112

Кўнгил кўздан қилди шикоят:
Ранжу ғамни мен чекиб, дийдор сенга фақат.

113

Жавоб қилди кўз этиб талош:
Ошиқ сенсан ва лекин мен тўкаман кўз ёш.

114

Дил дер инсоф-ла бўлиб қози:
Ғам ишқ ғамидир, кўтарайлик бўлиб рози.

115

Мижанг ботмиш кўксимга чукур,
Оҳиста оч кўзларингни – ўламан, ахир...

116

Дил ғамлари кўрар кўзимдан,
Кўзни юмгандек дилни боғлай олсайдим ман.

117

Синдирдинг қалб садафини, бас,
Шундан тўкар кўзларим ёш дурин ҳар нафас.

118

Эй золим, сен урма юзимга,
Ёшга тўла кўзларимни қаратай кимга?

119

Ёрим, сенга бир боқсам хумор,
Бир нигоҳда борлиғингни кул қилмоғим бор

120

Қизил кўзни севар ёр шундай!
Бу қора кўзларимни ўзгартирай қандай!

121

Эй одамлар, богламанг кўзим,
Келар бевафо ёрим – мунтазирман ўзим.

122

Қабрим очу аҳволимга бок:
Масту хумор кўзларимга тўлибди тупрок.

123

Мен ошиқман – тонмайман бирдам,
Қора холим пичоқ билан қўпорсалар ҳам.

124

Пора-пора дилим қилай жам,
Йиғмайман ёр бўйнидан лек қўлимни ҳеч ҳам.

125

Мен ёшлик сабаб бахтсиз бўлсам,
Сенга бердим дил, ўзгага берай қандай ҳам?

126

Ёр билан мен ялакат магиз:
Сотар бўлса ҳам ёр билан кетгум шубҳасиз.

127

Эй савдогар, сенсан бахтиёр,
Гавҳар сотиб, қизлар холин санайсан хумор.

128

Банг косаси дема ҳеч қачон,
Девона қилолмаган бўлсам сени чандон!

129

Мен уйда бўлмасам келмайсан,
Ким уйни кипригида супурар – билмайсан.

130

Жажжи хабарчига жон фидо,
Ёрнинг бир сўзини айтар икки бор ҳатто.

131

Тўхтама ҳеч илм олишдан,
Сени саводсиз деб қизлар айламасин таън.

132

Эй ўтирган адл курсисида,
Додимга ет – арз-ла келдим оҳ уриб жуда.

133

Қўйинг, йиглай тўйиб-тўйиб ман,
Чунки ёр эшигидан умидсиз қайтибман.

134

Осмондаги ой бўлсам қани,
Нур сочиб, ёр дили гардин аритсам, яъни.

135

Юзим қандай ёпай қўл билан,
Сенга салом бераяпман қўл баланд экан.

АФҒОНИСТОН ЎЗБЕКЛАРИ ОҒЗАКИ ИЖОДИДАН

Афғонистонлик таниқли фольклоршунос олим Афғонистон ўзбеклари фольклорининг захматкаш тўпловчиси ва нуктадон тадқиқотчиси Файзулла Аймоқ ўтган асрнинг 80-йилларида Тошкент давлат университети (ҳозирги ЎзМУ) журналистика факультетининг радио-телевидение кафедрасида малака оширган, ўзбек филологияси факультети мумтоз адабиёт тарихи кафедраси аспирантурасида таҳсил олган йилларида ўзи тўплаган мазкур халқ оғзаки ижоди намуналарининг бир қисмини 1986 йили Ўзбекистонда ҳам Гафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти орқали “Халқ дурдоналари” номи билан эълон қилган эди. Афғонистон ўзбеклари фольклоридан намуналар ушбу тўпламдан танлаб олинди.

ТЕРМАЛАР

Осмондаги юлдузни
Отиб олиб бўлмайди.
Янги чиққан қизларни
Сотиб олиб бўлмайди.

* * *

Ойга ўхшар юзлари,
Ширин-шакар сўзлари,
Бир оламга арзийди
Қаро қоши, кўзлари.

* * *

Арикнинг суви кўлмай,
Олиб келибди билмай,
Паризоддан айрилиб,
Ҳануз юрибман ўлмай.

* * *

Амударёнинг роши,
Маржон эгарнинг қоши,
Мани шундоғ жавратдинг,
Урсин кўзимнинг ёши.

* * *

Ўроғингни ўраман,
Холларингни тераман,
Омон бўлсин қоракўз,
Насиб бўлса кўрарман.

* * *

Уйнинг кетида терак,
Бўлма мунча беюрак,
Маъшуқи бевафога
Дил бермоқ нима керак?!

* * *

Уйнинг кети толёғоч,
Сочгинанг қулоч-қулоч,
Орамизда дарё бор,
Ўтолмайман ноилож.

* * *

Айтай десам бўлмайди,
Айтмасимга қўймайди,
Қурисин гирифторлик
Кўрганминан тўймайди.

* * *

Бордим дарё кечгани,
Ўлтирдим сув ичгани,
Ёр сасини эшитиб,
Қанотим йўқ учгани.

* * *

Бориб айтинг ёримга,
Севгили дилдоримга,
Озгина раҳм айласин
Бу аҳволи зоримга.

* * *

Богидаги бодомни,
Қўй кўксимга қадамни,
Ман балосини олай
Тўтибўйин санамни(нг).

* * *

Булбул боққа кўчади,
Сувни сайлаб ичади,
Гул фасли халос бўлса,
Боғни ташлаб қочади.

* * *

Баҳор келди гул осиб,
Тоғу тошга сочилиб,
Мани ёрим келяпти
Боғ гулидай очилиб.

* * *

Бевафо ошно курсин,
Дардинг жонимга урсин,
“Келаман”, деб келмадинг,
Бу ҳам ёдингда турсин.

* * *

Томнинг устида дона,
Йўрғалайди бедона,
Қайси бойнинг қизисан,
Мани қилдинг девона?!

* * *

Тарозидаги тошга,
Қийилган қалам-қошга,
Кўш тегирмон юради
Кўзимдан оққан ёшга.

* * *

Хуштор эдим ўзига,
Қора-қора кўзига,
Бир кўриб дийдорини
Ҳайрон бўлдим ўзига.

* * *

Дона-дона донангдан,
Келаман гулхонангдан,
Бўсоғанга бош қўйиб,
Тилаб олай онангдан.

* * *

Дўмбираминг торича,
Чилладаги қорича,
Ол қўлингга пичокни,
Оч сийнамдан дарича.

* * *

Дехқон ҳайдади қўшди¹,
Ҳайдаган жойи бўшди(р).
Дехқонга: “Ҳорма”, десанг,
Ўлгунча вақти хушдир(р).

* * *

Ранг ташладим қаламга,
Ўлтирувдим гиламга.
Хумор-хумор кўзларинг
Арзийди минг оламга.

* * *

Сув келади ўйноқлаб,
Эллик равотни чоғлаб,
Парижон ўтиб кетди
Юрак-бағримни доғлаб.

* * *

Асали бор чойида,
Осмондаги ойида,
Дилбарлик шундай бўлса,
Қўйгин, турсин жойида.

* * *

Ошиқ бўлдим жамолингга,
Сан етибсан камолингга,
Бир кечалик меҳмонингман,
Ўраб олсанг рўмолингга.

¹ Қўшди – қўшни.

* * *

Қошингни камон айлаб,
Келиб ўлтир ёнимга,
Сани жўра холларинг
Урсин манинг жонимга.

* * *

Қўлида қалами бор,
Кийикдай қадами бор,
Юрагимни захмига
Лабида малҳами бор.

* * *

Қизлар чиқади қирга,
Қулоғида қўш сирга,
Чорбоққа кетсак туриб
Санамжон билан бирга.

* * *

Кокилни шона қилди,
Юракда хона қилди,
Қора қўзи жонимга
Беҳи¹ девона қилди.

* * *

Кўп озор берма мани,
Қалтиллайти бадани,
Қаптарнинг кўкрагидай
Кўксингда ўлай сани.

* * *

Кечалар уйғонаман,
Илондай тўлғонаман,
Парижоннинг қўлидан
Оламга ёлбораман.

¹ Беҳи – бутунлай.

* * *

Гулисафсарга қаранг,
Кимга қараб қайрилади,
Бевафо даврон экан,
Ўлмай туриб айрилади.

* * *

Гулмиди очилгани,
Химчамиди қайрилгани,
Ваъдалар шундаймиди
Ўлмай туриб айрилгани?!

* * *

Санамжоннинг ҳовлиси,
Келади гулнинг иси,
Чаҳ-чаҳ уриб сайрайди
Тўти минан кумриси.

* * *

Меҳмонхонанг тор экан,
Ётгани жой топмадим,
Юзинг тўла хол экан
Ўпгани жой топмадим.

* * *

Этакдан турди шамол,
Бошида ипак рўмол,
Қайтиб она туғмайди
Ундайин соҳибжамол.

ҚИЗИЛ ГУЛ ОЧИЛИБ НИШОНА БЕРДИ

(Савзувон қўшиғи)

Дарёнинг нарёғидан сел келади,
Сел билан икки ўрдак тенг келади.
Ўрдакка ўрдак муносиб, ғозга ғоз,
Йигитга қаллиғ муносиб, қизга ноз.

* * *

Қоп-қародир каклигимнинг кўзлари,
Рўпарада ўлтирибдир ўзлари,
Бир гапим бор юзма-юз айтолмайман,
Ақли бўлса англаб олсин ўзлари.

* * *

Ёримга рўмол юборай – боғласин,
Учидаги хатни кўриб йиғласин.
Учидаги хатни кўриб йиғласа,
Ман боргунча юзи хотир сақласин.

* * *

Дарёнинг нарёгида минораман,
Минорага таяниб гул ёяман.
Ярми олтин, ярми нуқра пиёламан,
Ёримга салом берсам уёламан.

* * *

Сув ичида шилдиллайди мисгина,
Оғам учун жон беради қизгина.
Оғамнинг олар хиёли йўқ эди,
Ўзидан совчи юборди қизгина.

* * *

Юқорига борсам, бувим боғи бор,
Қайга борсам, шу ўлимнинг доғи бор.
Ҳой, ўлим, қаерга борсам бузарсан,
Гулни қўйиб, ғунчасини узарсан.

* * *

Бу кун уч кун бўлади оғам кетган,
Қирқ бир хужрага тўла норим кетган.
Эй дўстлар, гапиринглар, девонаман,
Танимдан суғурилиб жоним кетган.

* * *

Кўчадан ўтар эдим, чорлади қиз,
Чархини танобига боғлади қиз.
Шунчаки жикилладим, қўймади қиз,
Охири нолишимга йиғлади қиз.

* * *

Кўккина каптар бўлайлик биз иков,
Ҳавога парвоз қилайлик биз иков.
Икки дарё бир қўшилиб келганда,
Дарёга кўприк бўлайлик биз иков.

* * *

Манки куйдим, менга ҳеч ким куймади,
Куйган жоним куйиб адо бўлмади.
Куйган жоним куйиб адо бўлмаса,
Бошим ёстик, кўксим кўрпа бўлмади.

* * *

Зардўзи кўйлакка зомбир¹ ўч бўлар,
Санамжоним уйдан турса кеч бўлар.
Санамжоним жойдан турса, кеч бўлса,
Қирмизи лабига оғам ўч бўлар.

* * *

Осмондан ёнғоқ тушиб чоқилмасин,
Кўй ўлиб, қўзиси маъраб қолмасин.
Кўй ўлиб, қўзиси маъраб қолса гар,
Йигит ўлиб, ёри жавраб қолмасин.

* * *

Тоққа чиқдим тоғ бодомни тергани,
Хаёл қилдим ой юзингни кўргани.
Ой эмасман, туйнугингдан тушгани,
Сув эмасман, эшигингдан оққани.

¹ Зомбир – ари.

* * *

Қизил гул очилибди бир риштадан,
Келинг, ёржон, кетайлик бул гўшадан.
Қўлингиздан келмади ёр асрамоқ,
Бир гап учун қўйдингиз андишадан.

* * *

Қизил гул очилиб нишона берди,
Сени ишқинг мени девона қилди.
Сени ишқинг менга қайдан ёпишди,
Юрак-бағрим олов олди, тутошди.

* * *

Ёр дедим, ёр адо қилди мени,
Ақиқ эдим, қахрабо қилди мени.
Қутидаги аттори ипак эдим,
Ерга ташлаб, камбаҳо қилди мени.

* * *

Қалдирғоч қанотини қайирдилар,
Гўштини устухондан айирдилар.
Неча бир кўра олмаган бандалар,
Дўстларимдан бизларни айирдилар.

* * *

Осмондан ёнғоқ тушди – тоқаси йўқ,
Ёронлар, бу дунёнинг баҳоси йўқ,
Ёронлар, яхши енгу яхши кийинг,
Эрга бир қўйлак келар яқоси йўқ.

* * *

Юқоридан келаман, отим – Турсун,
Мис товоққа сув солай, тиниб турсин.
Заргарга юборгандим тилла халқа,
Ичига мис қўшибди, қўли синсин.

* * *

Оқ гул эдим, қизил гулга чотдилар,
Ғариб бошим банди қилиб сотдилар.
Бориб айтинг онам билан отамга,
Мени сотиб, не муродга етдилар.

“ЎЗИ БИЛАН ЗЕБО”

(Савзувон қўшиғи)

Отга миндим, қўлим етмас ёлига,
Садка бўлай лабгинангнинг холига,
Доду бедод ота-онанг қўлидан,
Раҳми келмас мен ғарибнинг ҳолига.

* * *

Оқ узум, қизил узум – ғужум-ғужум,
Сафарга кетиб боради ёлғизим.
Ўлтирган катта-кичик қўл кўтаринг,
Соғ бориб, саломат келсин ёлғизим.

* * *

Хўжаалмор¹ устига қор ёғади,
Бир келин уйдан чиқиб қўй соғади.
Ё келин, уйдан чиқиб қўй соғмагин,
Сани кўрганларнинг эси оғади.

* * *

Дарёнинг у ёғида кўрдим сани,
Чодир чопон билан севдим сани!
Ман сани севдим, сан-чи, сўкдинг мани,
Номарднинг ўғли бўлай қўйсам сани.

¹ Хўжаалмор – жой номи.

* * *

Деволдан бўйлаб қарайди бу йигит,
Кўнглида ўйлаб қарайди бу йигит.
Кўнглида ўйлагани муносиб ёр,
Муносиб ёрга қарайди бу йигит.

* * *

Зебожон том солади паст-пастгина,
Ичига гул ёяди адрасгина.
Гулидан олай десам, тикони бор,
Сувидан ичай десам, илони бор.

* * *

Эшигингга супа солай чим билан,
Ман кетаман, сан қоласан ким билан?
Ман кетаман йўлда йўлдошим билан,
Сан қоласан уйда кўз ёшинг билан.

* * *

Зебожон сочин тарар, сочин тарар,
Совчилар келмади деб йўлга қарар.
Бир қарар, икки қарар – тоқай қарар,
Уйга кириб зулфини бир-бир санар.

* * *

Зебожон, ҳайда, кўшингни ман боқай,
Эшигингда дарё бўлиб ман оқай.
Эшигингдан дарё бўлиб оқмасам,
Бўйгинангга маржон-мунчоқлар тақай.

* * *

Сарғариб сариқ сомон бўлдим шугун,
Сани деб шу жойларга келдим шугун.
Сан мани келганимни хуш кўрмасанг,
Аввал ҳам хаста эдим, сўлдим шугун.

* * *

Сарғарибман сарв дарахтнинг баргидай,
Айланибман қўш пичоғ гулбандидай.
Эшитибман: “Кетган ёринг келди”, деб,
Очилибман гули лола баргидай.

* * *

Сариқ арпа саман от тиши эмас,
Ошиғлиғ ҳам ҳар номард иши эмас.
Қўл узатсам узоқ-узоқ кочасан,
Мани йўлим йўлбарснинг тиши эмас.

* * *

Шойимардон шохига илди тўним,
Қайрилиб олай дедим, синди қўлим.
Бир табиб, икки табиб – битмас қўлим,
Охири ёр қўйнида битган қўлим.

* * *

Шамчироғ, шамдон чироғим, манга боқ,
Яхши ёрдан узоқроғим, манга боқ.
Яқин бўлиб куйиб-ёниб ётгунча,
Узоқ бўлиб интизорим яхшироқ.

* * *

Шу кеча ёрга бориб тутилганим,
Минг танга ёрғи¹ бериб кутулганим.
Минг танга ҳар бир бўсангнинг садқаси,
Қалпоғим гаров бериб кутулдим.

* * *

Ошиг бўлдим ҳамсояннинг қизига,
Каштани олиб тикади тизига.
Олмани отиб юбордим изига,
Онаси кулиб қаради қизига.

¹ Ёрғи – пул.

* * *

Қошгинангнинг қорасига қундуз бўлай,
Кечалар юролмасанг, юлдуз бўлай.
Кечанинг юлдузига юролмасанг,
Қўлимга машғал олиб, қундуз бўлай.

* * *

Қошизди қорасини ювса кетмас,
Сизнингдай тоза гул боғларда битмас.
Сизнингдай тоза гул боғларда битса,
Сўраб борсам, боғбонингиз сотмас.

* * *

Қизгина, қизилқиядан бошлама,
Бир йигитни моли кўп деб хушлама.
Мол деган кўл чиркидай¹ ювса кетар,
Қизил гулни ҳар тарафга ташлама.

* * *

Кўчадан ўтар эдим, бир боқмади,
Тўнини кифтидан олиб қоқмади.
Тўнини кифтидан олса холи бор,
Уйга борса қарчиғайдай ёри бор.

* * *

Кўчадан ўтиб боради олача тўнликкинам,
Қайрилиб бир боқмади қарчиғай бўйликкинам.
Қарчиғай бўйликкинамга ким берибди хом шароб,
Кўзлари ўтдай ёнади – қилди бағримни кабоб.

* * *

Гул минан булбул муносиб ўлтирар,
Гул шохасин булбул босиб ўлтирар.
Гул айтади: “Сайра, булбулим, сайра”.
“Сайрасам, ошиғ ўзини ўлдираар”.

¹ Чирк – кир.

* * *

Лочини-я, лочини-я, лочини,
Кўктерак тагида ўрдим сочини.
Бир хаёл қилдимки: “Олиб қоч уни!
Устидан лаълу жавоҳир соч уни!”

* * *

Дашт аро турган гиёсан, дилбарим,
Назаримга тўтиёсан, дилбарим,
Бўйгинангни рост қилгин – бир кўрай,
Гавҳари қимматбаҳосан, дилбарим.

* * *

Юзгинанг холдор экандир билмадим,
Бошқани кўрдим – кўзимга илмадим.
Шунча қилдим тол дарахтни парвариш,
Соёси бор, мевасини кўрмадим.

ҚЎШИҚЛАР

АҲАМБО, ЁЛА-ЁЛА

Аҳамбо, ёла-ёла,
Очилди гули лола.
Гулбута гули арзон,
Анхўйнинг қизи арзон.

Қиз кучоғи бир кучоғ,
Ўртамизда бор пичоғ,
Бу пичоғнинг дами ёғ,
Севгилим соғлиғи ёғ¹.

Мулла келтириб ўқитинг,
Қора сочин тўқитинг,
Қора сочи айтилган,
Тарозига тортилган.

Қатор-қатор сандиқча,
Сандиқча усти бўҳча,
Бўҳчабоққа қўл солсам,
Қўл ҳиноли ойимча.

“Ол-ҳо, ол” деб ташлайди
Саналган тўққиз бўҳча.
Олиб-олиб кияди
Ҳаммаси асл парча.

Олиб устидан кийди
Бисотида борича,
Қўл тегса диркиллаиди
Табладаги маст тойча.

Кўзининг катталиги
Беш қиронли¹ ойнача,
Баданининг оқлиги
Бандарда ёққан қорча.

Сасининг майинлиги
Чўпонлар чалган найча,
Юзининг қизиллиги
Бозордаги ширмонча.

Зулфининг узунлиги
Сарқори тошда² бир нимча³,
Ишонмасанг бориб кўр,
Салланг минан каллангча.

Белининг ингчикалиги⁴
Дўмбирангнинг торича,
Тишлариининг оқлиги
Бозордаги садафча.

Қайрилиб салом берди
Зулфи ерга теккунча.

ЭШИККА КЕЛДИ БИР ГАДОЙ

Эшикка келди бир гадой,
Асога таяниб: “Ху”, деди.
Ойпора қиз уйдан чиқиб:
– Уйнинг эгаси йўқ, – деди.

– Уйнинг эгаси йўқмиди?
Бувангни курук қувлама...

¹ Қирон – танга.

² Сарқори тош – ҳукумат тасдиқлаган тош-гарозу.

³ Нимча – оғирлик ўлчови.

⁴ Ничкалик – ингичкалик.

– Бува, бува, бор йўлингга,
Лойиқ эмасман бўйингга,

Бир отам бор олпи замон,
Кириб келар ҳали замон.
Сизни кўрар, бизни сўкар,
Қозондаги ошни тўкар.

– Қани отанг келсайди,
Сани манга берсайди,
Қўлимдаги сирли асом
Қалин пулинг бўлсайди...

– Бува, бува, бор йўлингга,
Лойиқ эмасман бўйингга,
Қўлингдаги сирли асонг
Айланиб тегсин бўйинингга.

ҲОВЛИСИ БОР ҚАЛЪАДАЙ

Ҳовлиси бор қалъадай,
Дарвозаси мўладай.
Ҳар кўзи бор ёримнинг
Қашқари пиёладай.

Гоҳ бу ёққа, гоҳ у ёққа
Талпинади ҳар ёққа.
Ҳамиша ўйнаб турган
Ўлай бодомқовоққа.

Югуриб кирди боққа,
Ҳусайнини узмоққа.
Ҳусайнини узолмай,
Ўралиб қолди тоққа.

Бошига сунбул сочиб,
Мавж уради ҳар ёққа.
Деворлардан бўйлайман
Нигоримни кўрмоққа.

Келди кўзини сузиб,
Кетди юракни бузиб,
Кўксимга олов солди
Хумор кўзини сузиб.

Келди ўйнаб гулгунча,
Юзлари кулча-кулча,
Бир қўлида замбурча¹,
Бир қўлида суғулча²,

Замбурчани искайди
Мақтаб сари боргунча.
Суғулчаси қўлида –
Боради ича-ича.

Олсанг жоним тез олгин
Мунча озор бергунча.
Бўйингдан ўргиламан
Меҳмон бўлсанг бир кеча.

Хуштор эдим ўзига,
Хумор-хумор кўзига.
Ҳар бир ширин сўзи бор,
Ўлай ширин сўзига.

Келди қошини қоқиб,
Кўзи чакмоқлар чоқиб.
Ишва қилиб келади,
Кўкрагига гул тоқиб.

Аста қадам қўяди
Кабкларга ён боқиб³.
Олди менинг жонимни
Жисмимни ўтга ёқиб.

¹ Замбурча – хандалак.

² Суғулча – идиш.

³ Какликларга ўхшаб.

Қора қошини қоқиб,
Боғ оралаб юрибди
Писта-бодомни чақиб,
Аттордан олди ипай¹,

Калапўшига пўпай²,
Чақа-чақа келади
Жалғузаминан³ писта
Гарданига осибди
Гулларни даста-даста.
Боғдаги булбуллардай

Ўқийди баста-баста,
Нолишларига ўлай,
Саслари бор шикаста.
Қошу ковоғин читиб,
Айлади бизни хаста.

АРАВАДАН НАРИ ЗИМУ ЗИЁДА

Аравадан⁴ нари зиму зиёда,
Отим ўлди, ўзим қолдим пиёда,
Отимнинг ўлгани айни номозшом,
Номозшомдан бери кўнглим паришон.

Аравадан нари анжир пишибди,
Ўн тўрт яшар қизга ишқим тушибди.
Ўн тўрт яшар қизнинг қурбони бўлсанг,
Ўн тўрт тилло бериб қўйнингга олсанг.

Аравадан нари қозининг боғи,
Шонамдан кетмайди дурранинг доғи,
Дурранинг доғини офтоб кўтарсин,
Қизларнинг нозини йигит кўтарсин.

¹ И п а й – ипак.

² П ў п а й – пўпак.

³ Ж а л ғ у з а – чакиб ейиладиган мева.

⁴ А р а в а – жой номи.

БОҒ МАНИНГДАЙ БЎЛМАСИН

Боғ манингдай бўлмасин, боғбон манингдай бўлмасин
Жавзода қўй ҳайдаган чўпон манингдай бўлмасин
Тоқи-тоқингдан сани, зардори тоқингдан сани,
Тоқингни ерга қўйиб, ўпсам қабоғингдан сани.
Бир чилим томоки бер ишқи жавлонинг билан,
Ишқи жавлонинг билан, ёр, ишқи жавлонинг билан
Бир чилим томоқини ҳар жойга борсак чакамиз,
Бевафо ёр дардини ҳар ерга борсак айтамиз.
Боғ манингдай бўлмасин, боғбон манингдай бўлмасин
Жавзода қўй ҳайдаган чўпон манингдай бўлмасин.

КЕЛИНГЛАР, ЁР, ЎЙНАЙЛИК

Сабзау гуллар яхши, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Қоши қаро ёр яхши, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Ушбу гўзал давронда, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Севимли дилдор яхши, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Ёрим келди ўт ёқиб, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Бўйнига маржон тоқиб, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Олди ақлу хушимни, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Қора қошини қоқиб, келинлар, ёр, ўйнайлик.

Қоши асли қорамиш, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Ўсма қўйганинг ёлғон, келинлар, ёр, ўйнайлик,
Сенинг учун мен куйдим, келинлар, ёр, ўйнайлик.
Сенинг куйганинг ёлғон, келинлар, ёр, ўйнайлик.

ЎЛАНГ

Қизил-қизил хўрозлар хирмон сочар, ҳой ўланг,
Қиз кўрмаган йигитлар, танга сочар, ҳой ўланг.

Ўланг-ўланг, жон ўланг, ўланг кўпдир, жон ўланг,
Ўланг билган тилингдан манга ўптир, ҳой ўланг.

Чимилдиғинг орқасида шалдир-шовқин, ҳой ўланг,
Отанг қўшган қўшбозвантга кетди завқим, ҳой ўланг.

Игнагинам итти¹ деб, урдинг, онам, ҳой ўланг,
Энди кетиб бораман тингин, онам, ҳой ўланг.

Чимилдиғинг чип чинор, бўйинг чинор, ҳой ўланг,
Бўйингга кўз тегмасин, олай тумор, ҳой ўланг.

Ола қопга суянган онангмиди, ҳой ўланг,
Кўзидан ёш оқмади, ўгаймиди, ҳой ўланг.

Келин келган ҳовлини ўрда дерлар, ҳой ўланг,
От боғланган қозикни тилла, дерлар, ҳой ўланг.

Икки сандиқ бир-бирига рух беради, ҳой ўланг,
Икки қуда бир-бирига тўй беради, ҳой ўланг.

Қизил-қизил хўрозлар хирмондадир, ҳой ўланг,
Киз кўрмаган йигитлар армондадир, ҳой ўланг.

Тўйхонанинг ўтини арча эмиш, ҳой ўланг,
Келинжоннинг кўйлаги парча эмиш, ҳой ўланг.

Чимилдиғинг орқасида тўла жўжа, ҳой ўланг,
Биттасини манга беринг, Назирхўжа, ҳой ўланг.

Отагинанг ҳовлиси дарвозали, ҳой ўланг,
Ўғлига тўй жўнатти овозали, ҳой ўланг.

Чимилдиғингнинг боғи марвариддир, ҳой ўланг,
Мирзо окам ўзлари сарваридир, ҳой ўланг.

Чимилдиғинг ким қокди, куёв қокди, ҳой ўланг,
Писта, майиз, тополмай ерга боқди, ҳой ўланг.

Чимилдиғинг орқасидан товоқ олай ҳой ўланг,
Келин-куёв оғзидан сабоқ олай, ҳой ўланг.

¹ Итти – йўқолмок.

Тўйхонанинг ўтини юлгин эмиш, ҳой ўланг,
Келинжоннинг кўйлаги гулгун эмиш, ҳой ўланг.

Токчадаги шарбатни ким тўкибди, ҳой ўланг,
Янги келган келинни ким сўкибди, ҳой ўланг.

Токчадаги тутанинг¹ ипи қани, ҳой ўланг,
Янги келган келиннинг сепи қани, ҳой ўланг.

Токчадаги қайчини занг босибди, ҳой ўланг,
Янги келган келинни гам босибди, ҳой ўланг.

АЯЖОНИМ, АЯ

Тошқалъага² тош отдим,
Қолин гилам тўшатдим.
Қолин гилам устида
Маржон ипак эшатдим³.
Маржон ипак туюнчак,
Авазхонжон келинчак,
Авазхонжоннинг зулфи,
Нуқра қалъанинг кулфи.
Авазхоннинг тўйи бор,
Бориб турган бўйи бор,
Эри бўйига ошиқ,
Элат ўзига ошиқ.
Ун юборди кепакдан,
Буғжамаси ипакдан,
Буғжамаси чимилдиг,
Иккови ўйнар қайлиғ.
Қайлиғ куёв ўйнашар,
Қизгиналар бўйлашар.

¹ Т у т а – пахтадан ип йигириш учун тайёрланган пилта.

² Жой номи.

³ “Эшдим” маъносида.

ОЙДИН ОПАМ КЕЛИНЧАК

Рўмол тикдим, гул-гули,
Ўртаси чойнак гули.
Тўрт буржи турна тили
Тевараги қиз гули.

Қиз гули кимга лозим?
Оғагинамга лозим.
Оғамга бермайдилар,
Пулини олмайдилар.

Сочингга тушди чийин¹,
Тўғри айтмоқлик қийин,
Айтмоққа тил келмайди,
Пешонамдан билмайди.

Имлаганга тушмайди,
Бахтни бахтга қўшмайди.

АҲАМБО

Кун чиқди, кулча пишди,
Момонинг оши пишди.
Бувимга қўйган ошни
Қарғалар чўқиб қочди.

Қарғага кесак оддим,
Қарга менга пар берди,
Парни атторга бердим,
Аттор менга ипак берди.

Ипакни қизга бердим,
Қиз манга қалпоғ берди.
Қалпоғни бекка бердим,
Бек манга қамчи берди.

¹ Чийин – чигал.

Қамчини ерга урдим,
Ер манга шувок берди.
Шувокни қўйга бердим,
Қўй манга қўзи берди.

Қўзининг бағбақаси
Нону насиба берди.
Бу ризқимга кўнмадим,
Умримда ҳам тинмадим.

Ёмон куннинг қўлидан,
Қайғу ғамнинг мўлидан
Ҳасан-Ҳусан уришди,
Қизил қонга булашди.

Қизил қонни ким ичар?
Оққина гуржилар ичар.
Оққина гуржилар ичиб,
Бориб тоғларга қочар.

Тоғларни туман босар,
Пулдорларни ғам босар.
Устига зўр келганда,
Ўзини дорга осар.

ОЛАТОЙ, ЙЎРҒАЛА, ТОЙ

Олатой, йўрғала, той,
Миниб Хуросон кетай.
Хуросоннинг йўлида
Отгинам, ўлса, нетай.

Отимнинг ўлигини
Ишлаб бозорга сотай.
Банги-бангига сотай,
Аттор рангига сотай.

Бангининг отаси йўқ,
Белида пўтаси йўқ.
Қалпоқда пўпаги йўқ,
Атторда ипаги бор.

Мани ишққа қўймайди,
Иккови ҳам бўлмайдди.
Белни бойламоқ керак,
Йигит сайламоқ керак.

Йигитда ҳам йигит бор,
Мен севганнинг бўйи тор.
Не бир, не бир сўзи бор,
Қуралайдай кўзи бор.

Отам: “Севмагин”, деди,
Онам: “Қўймагин”, деди,
У ҳам мани севади,
Юраги ҳам куяди.

Отам уни билмайди,
Отам айтиб қўймайди.
Айтгани уяламан,
Айтмасам дар оламан¹.

Отамдан ўтсаммикин,
Мен бориб тутсаммикан?
Отам: “Сотайин”, деди,
“Пулга ботайин”, деди.

Бечоранинг пули йўқ,
Ёлбормоққа йўли йўқ.
Юраги гул тилайди,
Айтмоққа дил тилайди.

Мундай ҳам юрт курисин,
Ёши каттаси чирисин,

¹ “Қуяман” маъносида.

Ёмонни ўлдирмайди,
Яхшини билдирмайди.

Пахта тўни тарпайиб,
Оқ соқоли сарпайиб,
Белга рўмол чирмайди,
Менга кўзи қиймайди.

ОЧИЛДИ ГУЛИ ЛОЛА

Аҳамбо, ёла-ёла,
Очилди гули лола,
Гули лоланинг кони –
Хончорбоғининг ёни.

Хончорбоғидан ўтай,
Гулхимчасидан тутай.
Гулхимчада гули йўқ,
Оғагинам ёри йўқ.

Гулхимчага гул керак,
Огажонга ёр керак,
Огамга ёр олмоққа
Кисса-кисса пул керак.

МУНДАРИЖА

Абдурахим Маннонов, Эргаш Очилов. Афғонистон халқларининг ишмий мероси.....	3
--	---

Афғонистон халқлари оғзаки ижодидан

Дубайтийлар	19
Рубойлар.....	214
Қўшиқлар	238
Тўртликлар.....	252
Ландэйлар.....	267

Афғонистон ўзбеклари оғзаки ижодидан

Гермалар	283
Қўшиқлар	297

АФҒОНИСТОН ХАЛҚЛАРИ ОҒЗАКИ ШЕЪРИЯТИДАН НАМУНАЛАР

Дарий тилидан

Эргаш Очилов
таржимаси

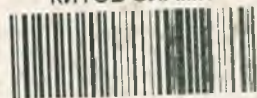
Тошкент – «TURON-IQBOL» – 2014
100182, Тошкент ш., Навоий кўчаси, 30-уй
Тел: 244-25-58. Факс: 244-20-19

Мухаррир: Ш.А. Исмоилов
Техник муҳаррир: Т. Смирнова
Мусахҳихлар: С. Абдунабиева,
С. Алимбоева
Саҳифаловчи А. Мухаммадиев

Нашриёт лицензияси АИ №223, 16.11.12
Босишга 01.02.2014 й. руҳсат этилди. Бичими 84x108 ¹/₃₂
“Times New Roman” гарнитураси. Офсет босма усулда
босилди. Шартли босма табоғи 16,3. Нашр табоқ 17.
Адади 300 нусха. 5-сонли буюртма.

«TURON-MATBAA» МЧЖ босмаҳонасида чоп этилди.
Тошкент, Олмазор тумани, Талабалар кўчаси, 2-уй.

КИТОБ ОЛАМИ

афгон халклари оғзаки шеърятдан

(Т1) Цена

11 200

сум

ISBN 978-9943-14-273-2

9 789943 142732